

Walden

Saturn

701

M 100

Berlin 18

Walden

1871

Te

J

0

48

№ 80876

45

22.12.22.

JL 04

22.12.22.

הסכמת הגאונים

הן היום הקריב לפנינו התכס השלם במדקדק הרבני מהו
 יחזק לבית לוי חיש סטנאב מוגלות סתרים • תאמי
 זביה שני ספרים • מיישרי הדורים • האחד הוא ספר הנודות
 האולל במים אדירים • לשת מרפא לנפש המוטאת אשר הלכה
 חשכים כלמות ולא סדרים • והשני הוא ספר הנפש אמץ לבו
 בגבורים • לשפות נדק ומשפט ומישרים • המופתים כאמורים
 וברורי • איך הנפש אחר אשר תמות מות ישרים • ועת
 ארמונה יהיה שבעים • ידבקו עליו רגבים • עוד תשוב לחיות
 תאים ערכים • ולעולם ועד תזהיר כזהר הרקיע וכוכבים •
 ומאשר ראינו כי אלה שני החיבורים רוכבים למדים • יעידו
 ויעוררו אהבת דודים • לשמוע כלמורים • אמרנו יעלו לראון
 על מזבח הדפוס לשום בארץ משטרם • יחלקו ביעקב ויפוזו
 בישראל לנגען יהנו רפים לאורם • כיוקינו רבים מיטנו ארומם
 עפרם • לקחת ערובתם והיה לה' סמרים • ועלינו ת"ח לקבל
 כל חלק מהם ספרים לכשיודפס במקח שלשה והוכים פולי"ט
 ובגורת נח"ש על כל המדעים לכל ידפסו אלה שני הספרים
 משך עשר שנים מיום כלות הדפוס דברי הנודנים לכבוד
 התורה ולומדיה היום יום ג' י"ו מנחם אב תקל"ד לפ"ק

הק' מרדכי זאב החונ' בק"ק סטנאב נוטה לשכרה עיר
 הגדולה לאהים ק"ק לבוב •

הק' מרדכי מייזיל חונרה בק"ק זאקאוי •

הק' יוסף בע"מ פורת יוסף חונ' בק"ק פפר"א •

הק' אהרן הלוי דהורוויץ • החו"ב בק שקוד האזפוט

הק' מרדכי בע"מ שער המלך חונ' בק"ק ויעלקאטש •

הק' יהוד' ליב בהגאון משנת דר"ע חו"ב בק האלברשטט

הק' צבי דירש חונ' בק"ק לעטשוב •

ב הקדמה לספר המדות

יצאך בשל ומליצה איך העב החסודר ממנו בחלק כל
 שום אשר כבוד מלאה ידו בקניני' המדות' • וידיו
 עד לו בקניני' החמיתים • ר"ל קניני' המעלות
 המכלול' הטו אומן רוב קניניו המדותי' ליתוך את כשרו
 בצבחות סתאות החמיות ונלכד ביד היצר' ר' אסד
 סתניק אמרו אליו • ומרוב עבודה בפתחת המדות
 הוכח במלאוב על השכבו •

אחר הדברים והאמת האלה נסע השד אל ארץ
 אחוזתו • ובכזאו אל עיר קצה גבולו •
 יצאו לקראתו זקני עמו ויקרו וישתחוו וישאלו לשלום
 לו • וילכו לפני מרכבתו עד בואו אל ארמנו אשר
 הכינו לו • וגם כל העם מקצה באו לפניו ויהללו
 אותו בהיכלו אומר כבוד כלו • ויקרו וישתחוו ויאמרו
 יחי אדונינו השד לעולם ויפנו ויצאו • וישב השד
 ימים שרשה וינפש מעמל הדרך • ויהיכיום
 השל'שי ויאסור דהשר מרכבתו ויעבור בכל ארץ
 ממשלתו לדאות את הארץ מה היא הטובה היא אם
 דעה היש בה עץ אם אין • וירא את הארץ כי טובה
 זאת הנחלה כי נעמה וכי היא ארץ החבת ידים • מקום
 גהרים יאורים יכלי מים • ארץ זית שמן זרבש ארץ
 שדות זכרמים • ארץ אשר לא תחסד כל בה כיש
 שם לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו ומקום ספיר אבני' •
 וישמח השד מאד במחלתו ויעש בהגם הוא חשבונות
 רב' חיל ופרשים ורכב ויבן מגדלי' וברניות ויבן כלי'
 מלחמה לרוכ קשת וחרב ואבני קלע שריון צינה מגן
 וכובע וכל אשר יעשה יצליח עד כי הפליא להעור •
 בימים ההם כשברו השד על כטא ממשלתו זכר
 את החכמה אשר גמלתהו כל טוב יום אשר
 עמד לפני המדברי' ללמד חוק ומשפט ודבר כל הכמת
 בנית • ויאמר אעשה גא חסד ואמת עם אנשי בריתה
 ויעבר קול בכל ארץ ממשלתו לאמר מי האיש החכם

וגבון

הקדמה

ונבון דבר יבוא נא ויעמוד לפני השר לאכל לחם על
שולחנו וארוחתו ארוחת תמיד יותן לו מאת השר כל
ימי חייו . ויאספו אליו חכמים הבאים וכן שלימים
וישמח השר בהם מאד ויהי אתם ממתיק סוד מתענג
בנועם חכמתם . פעם ישכיעו רעבון נפשו המשכלת
בתורת ה' תמימה . ופעם יריון כצחצורת ההגיון
הנותן מופת בשמים ובארץ . ופעם יעשה השכונות
רבי' לשקול בפלס הרים או מדה כשעלי מומותיו כל
אנשי מדה אשר כן דרך בעליו השיעור לצאת כשיעור
ולהציב גבול למספר בני ערוך . ויעמה לו משוררים
ומנגני להרים קול כמשא וערך המדויק . ופעם
ישים לו מהלכי' בין צבא מרום במרום לדעת ההלכות
בוככי השמים וכמליהם המישרים אורחותם והנלוים
במעגלותם והמטוס עקלקלותם אשר מובית פניהם
קדימה ילכו ולאי יעפו . פעם רוצה את הנולדה
בתולדות היצורי' מתפלא מפלאות המל' דעים בהשכל
ודעת את מעשה ה' כי נורא הוא אשר שפך חכמתו
על כל יצוריו . ופעם יעלה מעלה מעלה לראות את
פני הארון ה' צבאות . בה משפטו כל הימים יתאוה
תאוה להתענג על ה' לחזות בנועמו ולבקר בהיכלו .
בימים ההם ובעת ההיא בא לפני השר אחר השר
הראשון אשר היה מעולם בארץ ההיא
ושמו נועם ויעמוד לפני השר ויהי אתו ממתיק סוד
בעדני נעימות המדומות . ויעבר לפניו כל המדות
הזמני' אשר דבקו בהם השרים אשר היו לפניו כל הימים
אשר היו ע"פ האדמה . ויסת נועם את השר להתרועע
גם הוא את המאויים תאלה . ויאמר אליו מדוע יבנך
אדוני באלה המדות לכלתי תת להם חניה בבייתך
הלא הזה עמרו לפני השרים אשר מעולם היו לפניך
וינטלום וינשאום מל ימי עולם . התענוגו ושמנוגם

וראו כל חמודה ויאספו אליהם הכיתה • ובהם גדלו
 והצליחו וגם עשו פרי • ואתה מאסת אותם ותשקוד
 זום יום על דלתי החכמה עשותה המזכתה • והלא
 ידעת כי לא נאווה לשרים הממלאי בתיהם זהב לעסוק
 במדרש החכמה אשר עמה חוסה לחם כמשה"כ לא
 לחכמי לחם • וכל מבין בכינה לא יעשר כמשה"כ
 לא לנכונים עושר • כי מאין ואפס תבוא ולאין תלך
 כמשה"כ והחכמה מאין תמצא • ותכלית שנדע שלא
 נדע • ותסבב כעס ומכאוב כי ברוב חכמה רוב כעס
 ויוסף דעת יוסיף מכאוב • ועתה אדוני אחרי אשר
 נתן לך אהי' עושר ונכסים למה אתה מחסר את נפשך
 מטובה האם לא השליטך אלהי' לאכל ממנו • לכן
 שמע נא לעצתי הסכן נא עם אלה החמודות ושלם
 בהם תבואתך טובה : ויאורת השר לעצת נועם
 ויאמר דאה רברך טובי ונכוחים • ועחה לך קבוץ אלי
 את כל צבא הנעימות ויעמדו לפני ואתה פה עמוד כי
 תהי' לי לשר צבא עליהם כל הימים • ויען נועם
 ויאמר השתחוויתי אמצא חן בעיניך השר וילך נועם
 לאסוף את כל מחנה צבא הנעימות • וישוט בכר
 גבול השר ממולדה עד בואך ווע וממתקה עד קברות
 התאנה • ויאסוף המון רב מצבא הנעימות ויבוא
 לימים שלשה ויעמידם לפני השר • וירא השר היל
 צבא נועם וישרו בעיניו ויצו לתת להם חניה בכל פינות
 העיר וגם בביתו ובארמונו ובחרר משכנו ונועם על
 הצבא והוא הזלך וגדול מאד בבית השר איננו גרור
 ממנו • ותדבק נפש השר בכר תענוג ונעימה ויגדל
 את מעשיו להכין מקום אל נעימות העידון והשחוק •
 ויעש לנגנות ופרדסי' ויער צומח עצים אשר בס יתעדן
 בלכתו לרוח היום ששם צפרים יקננו מבין עפאים יתנו
 קול שירה וזמרה וכל הרמש הרומש על האדמה מבין
 שיהים

הקדמה

שיהי יתרון וכל חיות השדה ישחקו שמה • וידבר
 נועם על לב הישר לאמר נפרצה נשילחה ככל גבולך
 סביב ויקבצו אלינו כל נעוהדי יפה טוברה כמדאח עקב
 התעלם באהבי ונעמי יודתי המושגל • רמהר הישר
 לעשות את דבר נועם לאמר ככל אשר הורהו מן
 השמאל ולא חפל מדבר ודארה • ויעש ככל יום
 משיחה וישיחה ויין השם לב כיד המלך • וכל אשר
 שאלו עיניו לא אצל מהם • אורמה רוח חכמה מן
 הישר ויעזב את ערת ההכמו וגם את המדברי לא זכר
 וישכחה •

ויקדי מיום לכת הישר בעצת נועם וירבו הימים •
 בעת ההיא הלדה הישר ויהיו חלי יתחזק מאד •
 מי שמו בשר ויהוה עיניו התלו כהות כלו כל ויתו בחיקו
 כל איברי הרעשו וארכו יהיו האלי נקשן • וירע
 הישר כיד המישום עינתה זאת ותוא היתה בעכרה
 וינחם אל הרעה אשר הכר לעשותה • וישלח ויקרא
 לחכמו יורעי העתים • ואמר להם הלא אנכי הוכחת
 במכאוב על מישכמי • ועתה הפינו נא וראו איזה
 רפואה תעלה אולי תוכלו הועיל אולי תערוצו •
 ויענו החכמי לאמר הלא ירענוה כיל לא לכונה
 מלאכת הרפואה כי מלאכה היא ולא חכמה • ומי
 הוא זה ואיזה הוא אשר השיגהו נפשו לתרפאות
 תעלה לאיש נחלה והוא לא פני קלקל כמלאכת
 הרפואה הלא ידעה את רעהו ככלי דעת • ויען הישר
 ויאמר א"כ איפה חפשו נא וראו אולי יש בכס מי יודע
 כחלואי הנפש מהר יחיתה מעשהו לתת מרפא
 לנפשי כי דעתו אשר נחלה מכת נפשי וסחך מכתו
 יביא רקב בעצמו ואם תרפא נפשי ממדוי החלואיה
 אף בשרי ישכון לבטה • ויענו לאמר ישר לכן
 אמרן וממוצא שמהך גיבר מצפון לפניך הטוב והישר

כי העירות בצדק וזקוד ממהות הנפש ומדותיה
 הטיבו יען היתה זאת עם לבבך • כי היא אם כל החכמה
 ומבלעדיה לא יריס איש את ידו בכל מדע והיכול
 פי אן זבין השכל / אם החומר ירתיח כסוד מצולות
 המדות ר"ל התכונות הנפשיות אשר ככה אמר הכתוב
 ראשי חכמה ירצתה • והנה ערך הראה שהיא תיקון
 המדות • אל החכמה כענין לטישת האב הטובה אל
 פיתוח הצורה עליה • וזה כי כמו שהלטישה היא
 הכנה לפיתוח הצורה על עמק שיה ככה תיקון המדות
 הוא הכנה לחול החכמה בנפש • וכבר כתב אח' החכמה
 (הוא הראש ע"ז ל) ואם לא ידע האדם את נפשו
 חכמת מה לו • אך מעט מזער לא בביר המצא כמו
 מזור למחלתך כי גם אנהנהו לינו כמוך • ולא לקחת
 אזננו רק עמך מנה • ועתה ניעצך נא ויהי אהים עמך
 השר • יארוג נא השר מליצ' להמדברי בשמך ונהתום
 בטבעתך • אם כה העשה וצוך רצונך ויכלר עמוד כי
 ידענו כי הוא יוציא למרחב רגלך ולא ישיב את פניך •
 יען כי עמו עזותו שיה במהות הנפש ומדות • ועתה
 הושה ואל תהמהמה בערכות העצלות כי ה' הצליח
 דומך • ותישר עצתם בעיני השר ויאמר בעצתכם
 תנחוגי ואחרי דבריכם לא אשנה כי טובה העצה אשר
 יעצתם בפעם הזאת ועתה הזקו את ידי נפרצה ונשלח
 איו אגרתו אשר החיל תועק בחכליה לאמר אשר אני
 מותהפך על ערש דוו והוכחתי בממאוב על משפכי אשר
 חזיתי בית מאהבי התענוג המדומה • ואני מתגולל
 בדמו התאוות בתוך המסלה • והית' נסבה לדבר בחלי
 הנפש • ומה הנה הסכות המביאו א כל מחלה • ואין
 נהוג ברואתה להשיבה א עמך שיה להיות ברואה עם
 מדותיה • והיה זה לעינים • לכל נעקש דרכים • יגע
 חפיה דים • אזי אמ' עשהספר • אתחם על עפר ואמה
 ואלה

הקדמה

אלה דברי האגרת • ליה בנכונות •

מן רועה סהתלות • מוכה הבהלות • אל גרם
המעלות • רכב התהלות • שלום והשקט וכטח
עד עולם • הוא אדוני יאיר המדברי • איש היאירי •
אגרת בעיר אמריה תאמר ביללה • אין קול ענות
גבורה • כ"א צרה כמכירה • התיפה הפרש
כפיה • כי אור חשך בעריפיה • תחנן קולה • מזוד
ותעלה • לאיש ריעה וגואלה • אשר הוכח על משכבו
טכה נחלה • ותהינפשוהמשכלת • כלה הנוכלת • יען
הסתה אות' התאוה הגועלה • לרשה נחלה מכוהלת •
והגני משאת וארוחה • ומנחה אני שלוחה לאדיר
באדירים • אמיץ לבו בגבורים • גכר השועים • ואכיר
הרופאים • יחוש תעלה לאיש נהלה • והנה גם הוא
אחרי • למלאות את דברי •

אליו פיראתי • ועמו אשים דברתי • קח נא ארת
מנחתי • ושלה מקודש עזרתי • יעני האדון
ביום צרתי • כי הנני היו' במעלי • איש מכאוכות וידוע
חולי • ברזל באה רגלי • נפשי ירע' לי • כי מ' אושמת
הסתאוה על צבאי וחילי • החלה התשוקה המדומה
לשכון באהלי • ומשמן שכלי הולך ודל רזי לי • נהר
המדע יבש ויחרב • ומקור משחת הולך הלוך ורב •
חמודות הימים גדלו והצליחו וגם עשו פרי • והשכל
הולך ערירי • הגדלתי מעשי ועניני • ומכל תענוג לא
אצלתי עיני • ואני אמרתי בצלם אחיה והמה ינחמוני •
אך קראתי למאהבי המה רמוני • הכוני פצעוני וגם
הלמוני • והנה זה ימים אשר החליתי • מפני חמת
המציק אשר מלאתי • ויהי חליי חזק עד כי כלכר
גלאתי • ראשי כבד עלי ממשתה היין ומכל משקה
אשר ישתה • כל אוכל תתעב נפשי בשפל קול הטחנה
ממשתה שמנים • עיני התלו כהות והצרעת זרחה
במצתי •

במצות מרוכ עבודה כמשגל • משמון בשרי ירוח כמי
 נהתי לנשים חילי • ועוד חליים דעים ונאמני • חדשי
 עם ישנים • אשר בעל המתאזה מתלווננים • וכל אשר
 פשה תפשה המספחת בעור בשרי • כן ירבה וכן יפרוק
 המתאזה להבעיר אש ההשוקה באברי • ועוד אני
 מדבר ואש כהלקח בקרבי כי ההשוקה המדומה באש
 יקרת כל היום והלהט מוסדי הגוף ותיקר עד שאול
 תחתיה ונפשי יוכת שאי • כי באה באר צדה נכדיה •
 ורב תאניה הואניה • ואזכור ימי עולם יום רשאוונאות
 המרברי צחות • יום אשר עמדתי לפניו ללמור הוק
 זמוסר • יום עמד וימודר כל מדה הגונה • ותהי ירו
 אמונה • בכר דבר חכמה כינה • ואומר זה ינהכנג
 כעצבו ידי עקב כי רוח כמיד אמרי פיו ומרפא לשון
 עץ חיים ידיו רב לו ועוד מצרי יהי • כי אולי הוא
 ויסר מעלי רקאת המות הזה • כי הנה שמוע שמעתי
 אשר יש יכולת ברופאים להסור אדם ממי מעש הליתה
 ומחמורה • חמרת נשים וכל מסעדיה • אשר אסורים
 ידיה • וחרמים שריה • ויחר חליי המתאזה למיניהם •
 וחמורות הזמן למשפחותיהם • הרופאים ישלחום
 חפשים מעמדותיהם • ועמה אתה נגיד השועים • מאז
 יצעתך אביר הרופאים • אמור לנפשי ישועתך אני •
 שלא דברתי ורפאני • שהולה אהבה אני • הגבר ראה
 עניי נאום עקב העמוני :

תשובת באנת • בל לנב היא חלבת :

מן רופא ולא לו • אל חולה ולא לו • הוא הגבר
 הוקם על סלע גלו • ומעולם לא מעד קרסולו •
 והוא דורש רפואות תעלה • לאיש עכר על נפשו
 נחלה • להורותו הדרך ילך נתיב יושר ודרך סלולה •
 ומכותלי אגרתו גיכר כי הוא יושב אל עקרבים • מקור
 מחצצים

הקדמה

פחצנים בין משאכים • למען הורות חסובה לרבים •
ולמען הרחיק את הצפוני מאיש החמוני • כי
רק את השר ידעתי לא ילהם לחם עוני • שמו יאמר
העכר הוא אדוני • יעקב העמוני :

נדרשתי • ל אשר שלוני משפטי צדק • נמצאתי
לאשר בקשוני לחוק כל בוק • אמרת

הנני הנני להסיר משומת חדק • ואני אמרת בחפני לא
אהיה חובש ומעלה העלה • וככתי און לחם ואין
שמלה • לא תשימוני דופא כל מחלה • כי מי יתואה
מהשומעים לא מהדורשים • לא אחלץ חושים • כי

לא למדתי חכמה ודעת קדושים • והנה בשמים עדי •
ובמבומים פתרי • כי מעט מזער לא כביר מצאה ודו
במור הנפש אשר בר חיה בעדי • התום חוד' בלמודי •

אן למען בחידי רצתה נפשי • לא אחשה מענורת חין
ערך לחשי • ואכל יערי עם דבשי • ואף בידוי לשמי
האשר האמיתי הגיע • אך משפטי לאור מוכי הסנורי •

ארגיע • אצו עליו כמפניע שים יאותם על נס ר מען
למוכרת יהיו • וראו אותם נשוכי התאוה ויהיו • כי
אשים למישור מעקשי • ואורה דרך לשותיון ענושי
אשר כעורים קיד ממששים • לדעת לענות יעף דבר
במדות הנפשים • בהתנרב עם לחלץ חושים • והיה
שם מסלול ודרך לישרי בלבוחם • ולמטי עקלקלות •

ואנולים לא יתעו בנתיבותם • הט אונץ למלים אהבד •
לא אבוש כי אדבר • ואם חיילים לא אגבר • אחרי אשר
לא היה לי בזה רב ומחבד • כי אם את אשר ישימה •
בפי אותו אדבר • ואתה שלום :

ספר המדות

העצבות והאנחה • השמחה והשתוק וזולתם •
(ולא תבין מדברי זה שעצם הנפש מורכבת מחלקים •
שונים כי בספר הנפש הכא את"ו נביאר כמופתים •
נאמנים שהנפש היא עצם אחד בלי הרכבה כלל • אך
בעבור שינוי הפעולות הבאות ממנה נאמר בהרחבת
הדיבור היותה מורכבת מכתות שונות) • וכמו
שכריאות הגוף או חולשתו תלוים במזג הכחות ר"ל
כאשר תהינה הכחות במזג שורה אז ימשך ממנו
הכריאות בגוף וההפך בהפכו ר"ל כאשר יגבר אתר
הכחות על הפכו • אז ימשך ממנו החולי וההפסד •
ד"מ כאשר תתגבר האדומה ימשך מוח הקדח והיושב
בגוף • והפך זה בתגבר הלבנה ימשך ממנה הקור
והליחות בגוף • אשר אז יצטרך הגוף אל רופא אומן
היודע ללחוס מלחמות הגוף להתליש הגובר ולהחיות
החלש למען ישיבחו • עמוק שוח להיורו כריא אולם •
ככה בעינו יקרה בנפש ר"ל כאשר תהינה הכחות
הנפש כל אחת במזג שוה כפי הראוי לה • אזי תהיה
הנפש ההיא כריאה ושלימה כמדריגת נפש האדם
הישלם • אולם כאשר תגבר אחת המדות אזי תחלש
הנפש ותפסד מהיותה במדריגת נפש האדם עור • כי
תשוב להיו' במדריגת נפש הבהמה או החי הטורפת •
המשל בו כאשר תגבר בנפש מדרג האכזריות •
אזי תשוב להיות במדריגת נפש הארי אשר לא יוחן
בעיניו כל תי • וכן כאשר תתגבר בה מדה תאור
המשגל אזי ימשך ממנה חולי הזנות וישוב להיות
במדריגת חסום אשר יחפוץ וגבו כמו ארו גדי פחדון
ישורגו והוא כמות לא ישבע שאול עוצר רחס • וזולת
ארז החללים אשר כוא יבואו בנפש מהתגברו כחות י •
אשר הנפש הנחלה תצטרך ל רופא אומן מופלא •
היודע מהותה ובקי בחכמת ניתוח אבריה ר"ל כחות י •
לבעבור

לכעבור ידע איך יתנהג ברפואתה לכל ימי חמיה כאשת
ימיה רופא האליל את הגוף בהיותו בלתי יודע ניהוח
איברי הגוף או כאשה ירצת את החולי ככלי דעת סבת
החולי ומהותו . וזאת ההנהגה השכלית תעוז לנפש
החוטאת ותר כהונחת המוכיח האולי אשר ירצה
דברי בקול הפירים . וזה כי המשכיל יעצור בכחות
גני בליעל ויגל אזנם למוסר על כי יתגברו והו' מעשת
ההשכלה שלום :

פרק ב

בבואר תחלת חלקי כנפש ונחות כל אחד מהם :

חלקי הנפש ר"ל מספר כחותיה הכלליות הנגלות
מפעולתה הם חמשה . הזן . והמרגיש .
והמתעורר . והמדמה . והשכל . ונבאר מהות כל
חלק במנה ונאמר :

הזן הוא פועל הנפש מה שתקח מן המזון תמורת
הניתך ממנה ר"ל האכילה . ותחתיו שבעה
נחות . והם המושך . והמחזיק . והמעכל . והרוח .
והמבריל . והמגדל . והמוליד . ואני אבאר לה פיה
אלה הנחות בקצות . וזה כי המאכל אחרי הלעיסות
בבואו אל בית הכליעה תמשכהו האצתימכה אצלה
ככת המושך . ותחזיק בקרבה (עושהתעכל) בכח
המחזיק . ותעכלהו בכח המעכל . ותדח' למותרות
(ר"ל פסולת המאכל) בכח הרוחה . ותבריל הליחות
זו מזון מ'הלביגה מהאדומה ככת המבריל . ויצפת
הגוף ויגדל בכח המגדל ויוליד בדמותו ככת המוליד .
והחת כל כת מ'הכחו' כחות רבי'אין זה מקו' ביאורם .
המרגיש תחתיו חמשה כחות . לארבעה מהם
כלים מיוחד' והאחר מתפשט בכל הגוף .
והם הרגשת מוחשי הראור בעין . הרגשה מוחשי

ספר המדות

השמע באזן • הרגשת מוחשי הריח בחוטם • הרגשת
מוחשי הטעם בחך וראש הלשון • הרגשת מוחשי
המישוש בכל איברי הנוף :

המתעורר שרשו כמות הרא' והו"ר"ל המתעורר
הו' המניע הראשון לפעולו' הגוף • אשר כל ההרגשות
יסורו למשמעותו"מ יעורר הידים לכתוב והרגלים
להלך וזולתם • והכלל בידיעתו נהלך כרגש ובלהו
לא ירים איש את ידו ואת רגלו בהרגשה • וזה הכת
יכנוהו חו"ל בשם יצה"ר כי הוא זה המעיר את האדם
להתנהג בטוב המדומה והמוטעה • יען היותו רוכב
על אתונו המדמה הבא אחריו כי אורו לכונן כל יפעו וכל
הפעול להנהיג את האדם ע"פ מדורניו בכח המדמה
ובהו' המתעורר והמדמ' כח משותף לבהמות והיותו
ארץ לבויה' מנהגם מנהג בהמי ר"ל יעירו ויעוררו
ל' אהיו כתאוורת החמירות הנראות טוב כהשקפה
הראשונה' בלי השכל אשר טוב כמו זה נקרא בשם טוב
הערב • והוא לא יביט למרחוק לאחוז בטוב המועיל
כמשפט הבהמה • ומי הוא זה אשר יעמידהו לראש
בכחות נפשו דרי הוא כאלו עובר ע"ז כאמרם ז"ל ע"פ
לא יהי' כך אל זר ז' ל איזה א' זר שהוא בגופו של אדם
הו' אומר זה יצה"ר • ובזה תכין כמה דברי עוונות
שחשכום ז"ל לעובר עליהם כאלו עובר ע"ז כמו הכעס
והגאווה הבאים מכח המתעורר בלי הסכמת השכל •
אשר אין זה המכוון בכריאה כי המכוון שיעבד השכל
כמו שיתכאר והעובד זולתו מכחות נפשו הוא עובד
ע"ז ויעוין מה שנבאר ככח השכל :

המדמה שרשו כמות הראשונקרא בשם החוש
המשותף • יען היותו משתף ציורי חמשה
מורגשי החושים בחוברת אחרי העלמם מחושיהם
או אשר לא נרגשו עדנה • המשל בו תדמה בנפשו

ר"ל

49 ככתך המדמה היותך אוכל תפוח אדום למראה
 העינים • לקול הנשיכה בו תצילינה האזנים • וריחו
 לא נמר לאפים • בוסר מר לחיך וקהה לשנים •
 הנה בזה הציור אשר דמית ברעיונך חברה מותשי
 חמשת התושי כאין מרג' זולתי המדמ'ר"ל המשותף •
 וזה הכת יכזב לפעמי' ג"כ כמו שהדמה בכח הציורי
 הלזה ספנית ברזל רצה באויר ע"פ רקיע השמים •
 ובעבור שכל כחו ואונו של זה הכת להראות דמיונות
 במעשה המראה המלוטשת אשר מנהושת קלל כמו
 מראות הצובאות שנעשה מהם הכיור נחשת אשר
 מטבע זאת המראה להראות דמות כל עומר נגרה •
 לכן השאלו הכתובים שם נחש ר"זה הכה • מצורף
 לזה כהיות היוקו מצוי להטעות את השכל כי הוא למן
 בדמות חמת נחש להטעותו בכזביו וחמת עכשו' תחת
 שפתימו סלה • ועל שם זה נקראו הכת העוסקי' בקסמי
 הרמיונו' כמו המביטים במראה המלוטש' או המכטי'
 על היר המשותה בשמן על שיחור הפחם וכיוצא בו
 במראות הרמיונות כמו הרואים בכבר לקסום קסם •
 כל אלה יפגום הכתובי' בשם מנחשים • וזה הכת הוא
 חבר לאיש משחית הוא המתעורר הנזכר לפני זה
 כי דרכו להטות לב האדם אחר העיני' המדומי' • והוא
 שאמרו ז"ל כשבא הנחש להמית את הוה ה' כמין גמל
 וסמ' רוכב עליו ונקרא גמל ע"ש שהוא מתראה כאלו
 הוא רוצה לגמול את הגוף כל טוב • ונקרא המתעורר
 בשם סמא"ל מטע' לב חכם לימינו ולבי כסי' לשמאלה •
 וזה שהחכם נשמע בכל מעשיו אל השכל אך כל כסיל
 אשר לא יחפוץ בתבונה ומתנהג ברשע כסר נשמע
 אל המתעורר • ובעבור שרוב השמיש האדם הוא
 בימין והשמאל הוא עזר לו • לכן בינו ז"ל אלה שני
 הכחות בשם ימין ושמאל • ונק' ג"כ סמל ע"ש פעולתו
 הדמיונית מטע' הכני' כל סמל השכל

השכל שרשוג כבמות הרא' ופעולתו לפננו להשיג
 הדוכר אשר אין בכח החושים להשיגו כי הוא החוש
 הששילאדם נוסף על חושי החמשה וכל מעשהו
 בהשכל ודעת היבר הבלתי נודע ע"י הרברי' הנודע'
 כמו שהיו הנודעות כל חי מרגיש כל אדם חי אשר
 תדע מזה הבלתי נודע והו' היות כל אדם מרגיש אשר
 על ג"ח הדיקש יושגו כל המושכלות וזה כי מוזוג כ'
 החקדמית הנודעות אשר השתוניה סוכור האמצעי'
 כמו מלת חי חי אשר ככל ההקדמות הנזכרות תורר
 התולדה מכנייהם (כמו א"כ כל אדם מרגיש במשול
 שזכרנו) כדמות' כצלמס אם באמת זאם כשקר יר"ל
 אם באמת ובחמים כהיות ההקדמות אמיתיות וזאם
 כשקר כהיות ההקדמות או אחת מהנה כחפת כי הולד
 הולך את הפגום וכרא ברע' דאכזה וכאמה כחה ואן
 לשכל איש כהשכל כי היא ענין הכרחי נמישבת אתר
 טבע ההקדמות אם באמת זאם כשקר וזהו"ל השכל
 הי בכח כל רהו אותו אך המדמה הוא זה אשר חטא
 ואיש כי הוא אכי כל ילדי הכוב והוא זה אשר עשרה
 לשכל מטעמי הסוכבות והוא להם כזכים אשר מהם
 לקח השכל ואכל (כטעם אכל את המגלה) ויהבל אן
 זורה עמל וילר שקר והנה השכל יקח הקדמות וזאם
 מהדברים הנרגשים או מהמדומי' או מהמושכלי' ככר
 אשר לפיה יתפרעו וכל אשר יעשה יצליח וזהנה זה
 הכח ר"ל השכל יצליח למלוכל כל בחות הנפש והוא
 המכונ' בדרו"ל ביש יצר טוב ז אשר כל מושל בדותו
 להנהיג עירת כחות נפשו באמת ופצוק ירכיבו עול
 המתעור' וכפלד סנ: בירו להנהיג כדרך ישה לא ישל
 בה ער יבוא אל המנותה ואל הנחלה לאחוז באשר
 הטוב האמיתי ר"ל הטוב המועיל כי הוא לקצות
 הדברים יביטר"ל לתכליתם כאמרם ז"ל איורה חכס
 אש"ס זכ"ח אש"ס הוואה

הרואה את הנולד - ובעבור השכלי הלוה אשר הוא
 מותר האדם מן הבהמה אמרה התורה נעשה אדם
 בצלמנו כדמותנו יען בו ידמה לצבא מרום במרום והם
 מלאכי אלהים עצמיים שכלי יב גבדלים - אשר
 בעבור תשלום זה הכח השכלי ידמה האדם לעולם
 הגדול כאמרם ז"ר שהאדם הוא עולם קטן כרוך
 המקום אשר בגדול החל ובקטן כלה - הן אלה חמשת
 חלקי הנפש אשר יתלכדו ולא יתפרדו ויספיק זה
 בביאור ריש מלין - ועוד יבוא ביאורם :

פרק שלישי

ועוד און לשזוע כלמודים שהכל כחלק לשנים שהם ארבע בפנים
 ושנים שהם ארבע בחוץ ושנים הראשונים הם בעיוני והמעשי
 והעיוני קודם למעשי כמעלה והמעשי לעיוני בחוץ :

ראשית חכמה יראת ה' - כבר ביארנו זה הכתוב
 בהקדמת זה החיבור שתיקו המדון הנקרא
 בשם יראת ה' להיותו נמשך למדת הירא' כטעם ויראת
 מאלהיך האמור אצל המדות יש לו קדימה זמנית
 אל השכלת החכמה כאמור בחוכמה רבתא דשלמה
 מלכא ו"ל החכמה ראתנוה בלב רשע כסל - וכאן
 גופף קצרה בביאור אשר בזה יודע עצם השכל
 למחלקתיו - ואומר :

מחלקות השכל שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים
 שהן ארבע בחוץ - כיצד השכל וחלק
 ראשונה לשני מינים - והם מעשי ועיוני - וכל אחד
 מושניהם נחלק לשני מחלקי ג' כ כיצד המעשי וחלק
 למלאכות ומדותי - והעיוני וחלק למורכב ולפשוט
 וכל אחד מארבעתם יש לו שני מציאות א' בפנים ר"ל
 בשכל המשכיל - ב' בחוץ ר"ל כאשר הם נמצא חוץ
 לשכל כמציאותם בשכל - דורי לך שמנת החלקים
 כאשר

ספר המדות

כאשר אמרתיו ואשוב לבאר דברי ביתר ביאור ואומ'
 בעבור היות צורך האד' למלאכו רבות בקיום מציאותו
 כח' שה' וזו יערה זקציר' וטח' נדה ואר' ת המלכושים
 ועשית הכתים למחסה ולמסתור מזרם וממטר'
 ותיצאות הקופאים ר"ל המתכותיים והאבנים היקרות
 מהאדמה ויתר המלאכות ההכרחיות לאדם משא"כ
 ליתר הבע"ה על כן הכין לו השי"ת כלי אומנות
 גוסף על הבע"ה זהו השכל אשר כבחו יעש' מעשהו
 בהשכל ודעת' כמשה"כ וכל חכם לב בעושי המלאכ'
 הרי שקראם הכתו' חכמי לב' וזהו החלק הא' מהשכל
 המעשי ונקר' בשם מלאכותי' בעבו' היות כחור אשי'
 אונג במלאכה' החלק הב' מהשכל המעשי אקראהו
 בשם מדותי' עין רהיית מלאכתו מלאכת תיקון המדות
 ויושרם' למען ישלם ע"י הקיבוץ המדיני להיות בני
 האדם נעזרי' קצת' מקצת' וע"כ נקר' מדותי' כמדתו'
 החלק השני מהשכ' הוא העיוני ר"ל העיון וההשכל'
 בדבר המשפט אשר איננו לתכלית תועלת
 הגוף כלל כמו עיון השלימות אשר לכל יצור' והוא
 נחלק למורכב ולפשוט' המורכב הו' העיון בהפשטת
 הגדרי' העצמיים ר"ל לקרוא שמות כללים ראישי
 הנמצאי' למיניהם אשר כל גדר מהם מורכב מסוג
 והבדל מיני כאמרן בגור' האדם חי מדבר'
 אשר זה טעם הכתוב ויקרא האדם שמות וגו' וכל
 אשר יקרא לו האדם הוא שמו' שהכוונה שקרא
 שמות גדריים לכל חי כמו שביארנו זה הכפי' לתורה'
 ובעבור שכל משכ' כזה ישים עיונו להפריד המורכב
 והיא הפשטת הצורות המורכבות עם החומר' כי
 המעין בשום גדר נמצא גשמי' ישכיל על דבר הצורה
 המינית ההיא הדבוקה בחומר להפשיט אותה משאר
 פרטי הדברי' אשר בחומר ההיא לעשותו כללי' לנ

אקרא זה החלק מהעיוני בשם שכל מורכב / והחלק
 הב' מהעיוני אקראהו בשם שכל פשוט בהיות דרכו
 להשכיל הצורות הנפרדות / מחומר כמו העיון
 במציאות השכליים הנבדלים / ללמלאכי / והעיון
 במציאות השי"ת ואחדותו ושלילת מה שראו שישלל
 ממנו אשר כל אלה העצמיים הם עצמים פשוטים
 ר"ל נבדלים מחומר / והנה כל אחד מו' מחלקות
 השכל שזכרנו יש לכל אחד מהם כ' מציאות / א'
 בשכל כצור הבית אשר בשכל הבונה / וכצורת
 השכליים הנבדלים אשר בשכל המעין / ב מציאותו
 חוץ לשכל כמציאות הבית הבנוי על תלו וכמציאות
 השכליים הנפרדי אשר בנכחי מרומים / ג כ' א' פה
 הוא הדבר שאמרנו שמחלקות השכל הם שתיים
 שהן ארבע כפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ / וזרוב
 קדימת צרכי הגוף אל השכל המעשיל כן ה' הוא
 הקודם בטבע ובזמן לעיוני / אך העיוני קודם למעשי
 במעלה ר"ל מפאת מעלת נושא העיון :
 ובחנת ותדע שכל עיון ומושכל אשר יתכן שיתואר
 בטוב או רע / הוא זה נכלל תחת גדר השכל
 המעשי / וכל דבר חכמת עיון שיתואר כאמת או
 שקר / הוא זה נכלל תחת גדר השכל העיוני / וזה
 בהיות כל מעשי האדם ותחבורותיו בעניני צרכי
 נכנסים תחת גדר טו"ר / ד"מ מאכל טוב מאכל רע /
 בנין טוב בנין רע / איש שמח וטוב לב איש עצב ר"ל
 בועס ולברע וזולתם מהנהגת האדם ומעשהו כלם
 להם שם כטו"ר / אולם השכל העיוני תואר כאמת
 ושקר וזה כי כאשר ישכיל האדם במופת שכלי כדורית
 הארץ אזי לא תתואר זאת ההשכלה בשם טוב כי
 אם בשם אמת / והפך זה כאשר יתעה המעין ויגוד
 אומר

כפר המדות

ואומר שהיא שטוחה אזי לא התואר זאת ההשכלה
 בשם רע כי אם בכיב ושקר • וכזה תבין כי עיון תקון
 המדות המכונה בשם יראה • והכמת המוסר ויושר
 הנהגת המדינה כמשפט וצדק בין איש לרעה ואם לפי
 עיון כל דת ודת ואם לפי העיון השכלי הכל נכלל בכלל
 השכל המעשי את שכל אלה יתוארו בשם טו"ר כאמך
 הנהגה טובה או הנהגה רעה • ולא תשיבני ממשה"כ
 משפ' אמת שפוטו / כי זה אמנם נאמ' בערך הסתפקו'
 השופט להכין הדין נוטה ר"ל שיתן לבו לדרוש הדבר
 לקיים הדין על האמת / אולם תכליתו להסיר העול
 והחמסול קיים היושר למען העמד הקיבוץ המדיני
 על מכונו וזה נכלל תחת גדר טו"ר • והכל הולך אחר
 התכלי': אך אמנם העיון בסידור הנמצאי' שלמות'
 סביתיהם ומסובכיהם אשר הוא זה העיון והכמה
 בפועל ה' ומעשהו • וכמו כן העיון במציאות השכליים
 הנפרדי' עילותיהם ועלוליהם • והעיון במציאות השי"ת
 ואחדותו ושלילת מה שראוי שיושלל ממנו וחיוני
 מציאותו כבחנינת עצמו • כל אלה העיוני' נכללים תחת
 השכל העיוני / יעני' תוארו בשם אמת ושקר • וכזה
 תבין דברי הרב המורה בפירושו לפסו' והייתם כאלהם
 יודעי טו"ר • פי' שהנחש שהוא המדמה כמו שקדם
 השיאם לאמר שיאחזו בהשגות המפורסמות אשר
 בסבתו היו יהיו כאלהים ר"ל כשופטי ארץ כמשפט
 שיתוף אלה' יודעי היושר והעול המתוא' בשם טו"ר'
 מה שלא היתה זאת תכלית כוונתו ית' בכריאת האדם •
 כי הוא אמר ויהי האדם כמני עליון כלם יודעי אמת
 ושקר ולא להשגת טו"ר לבר נברא • כי הוא זה הפתח
 השער אשר ממנו יבואו פנימה לרעת האמת את אשר
 יסד ה' בחכמה את בראונו עד"ה ולהשפיל כאמיתו •
 חש"ה הראשית חכמה יראה' • ר"ל שהירא' שהוא

השכל

השכל המעשי הוא פתח השער לכוא פניו להשכל
 באמתו ית' והנ' כא' שם האדם מגמת פניו א'
 תכלית זולת התכלית המכוון ר"ל ששם הכליתו השגת
 השכל המעשי לבד הנכלל בכלל טו"ר א' או נענש
 על מריו כמרתו בש"שולל ממנו השגת מדע והשכלת
 האמת ור"שקר א' אשר זאת השליל' הנוכרת מכונה
 בכתוב כשם מיתה כמ"ש הכ"ו א' תהי' סכל הר"כ"ו
 לומר תכלית בלא עתך אשר כהפכו נאמר והחכמה
 תתי' בעליה כי הוא זה באמת מותי עדלים עדלי לב'
 וכוהו מאן הנפל מדדגא דליה איקרו מת' וכבר ביארנו
 בס' הגדרו' שתכרנו שאחד המובני' של חיים א' הוא
 ענין שמח' כמ"ש הכותתי רוח יעקב אביהם ור"פ'
 יהי' טעם והחכמ' תתי' בעל' א' פ' השמח כטעם
 חכמת אדם האיד פניו שהוא מטעם ליהודים היהרה
 אורה ושמתה וזה כוונ' על שמחת ההשג' כטעם
 שמח לב' מקשיה' והפך זה נקרא הסכלות מית'
 והוא העצבון המושג לבד מתנהג ברשע כפל וכטעם
 בעצבון האבדלטה א' אשר על זאה יתפלא הנבי' באמרו
 כי רעתם באז תעלוני וכו' אמרם ז' ר' זקני' ת' חכר זמן
 שמוקני' העתם מתוספו' עליה וקני' ע' ה"כ ז' שמוקני'
 דעתם מיטפשות עליהם הנדה מזה תכין אמרם
 ז' ר' צדיקים כמיתתם קרואים חיים והרשעי' בחיים
 קרואים מתים וזה כי בעבור שהצדיקים הולכים
 מחי' אל חיל' כהשגתם בחייהם וכמותם לא נפרדה
 מהם השגתם לבד בכל עת יוסיפו חיים כטע' והחכמ'
 תתי' בעל' א' הולס' הרשעים אשר יתנהגו ברשע
 כסל' והעתם מיטפשות עליהם יוסיפו בכל יום מות
 על מותם כטעם א' והי' סכל הרב' כי למח תמות בלא
 עתך ונקראו בחייהם כשם מתים וממ"ש הכבעתיך
 ז' מלאכה הארץ ועד' אתה' כי כלם ידעו אורתי
 למקטנם

ספר א פיג

למקטנם ועד גדולם זכינו לדין שאז יעביר ה' המות
הנצחי מן העולם כי גם המתים לחיות חיי עד כמו שה"כ
בלע המו' לנצח : ורבים מישגי אדמת עפר יקיצו :

פרק רביעי

יבאר כמו ולא שית אוננו על הכל ע"כ"כ והכמה מאין תנא :

רבים ישאו דרך הנה פניהם כל מושכל וידיעה
נולד מב' מושכלות קודמות אשר יזווגו
בגבול האמצעי ויהרהר מושכל והוליד ידיעה כאמור
בקום : ור"פ ז"ל ידע' תקדם ליה ידע' : ויתחייב
מזה שכל ידיעה ומושכל אשר נשען לגבולה
תקדמה לה ידיעות רבות בלי ראשית : וכל מה
שאין לו ראשית אין לו תכלה : וכל שאין לו
ראשית ותכל' הוא בכ"ת : ומהמבואר שכח בכ"ת
לא יחול בגשם ב"ת יתחייב מזה ששכל האדם
וידיעותיו לא יקיף זולתו מושכל וידיע' ב"ת ויתחייב
מזה שה' האדם נעדר הידיע' ושום מושכל לא
ישג לו ונמנע וחדל לעולם : וזה הפך המציאו'
כי כל ב"א מושכיל יס' בכר דבר חכמה בינ' וידעי
דעת : וא"כ אפיה זו החכמ' מאין תמצא ואיזה
מקום בינה : כי יאמרו נא משכילי עם איה אפיה
ראשית חכמה אשר דרך זו נלך בית ה' להשכיל
כאמיתתו ית' ע"פ פעלו כי עצור עצר ה' בעד השכל
ויסגור בערו יען לא נראה ראשית לו ע"כ שאלת
השואלים : אולם אני אדרוש א' השכל ואומר
שהקדמה האומרת שכל ידיע' תקדם לה ידיעה
היא כוזבת עכ"פ : כלא כל הידיעות תקדמו' להם
ידיעות וזה כי הידיעות הראשיות תולדנה מהחוש
אשר הוא זהר"ל החוש כחזק ראשית אוננו של השכל
זה כי כאשר ירגיש החוש איזה מורגש אז יקח ממנו
דקדמה ויכללהו בכלל דמיוני

שער א פ"ד

רמיוני • ועשה ממנו מטעמי ההשכל כאשר
 יאהב השכל ויהיאל לשכל ואכל • ר"ל שהשכל
 יעשה מהכלל הרמיוני כלל שפרי • כי יגזר
 אומר שכל אישי המין ההוא ככלל יש להם המקרה
 ההוא אשר דרוש ידרשנה בהשכל ורעת ואשא
 משלי ואומר ראה ראינו מרחוק בחוש הראות ספינה
 אחת רצה בים • ולא יכולנו לראות מרחוק אם יש
 עלי' תורן ויריעות כי החושים לא יתנו האמת עכ"פ •
 והי' הדבר הזה מסופק אצלנו עד שהתעוררנו בכח
 המתעורר לחשוב על זה • וכאשר שוטט' מחשבתנו
 בזאת נזכרנו הלכה למעש' בכח הזכר שמעולם
 ראינו ספינת הים בעלת תורן ויריעה • ואז ימרה
 המדמה בנפשו ציור דמיוני כלו לפניו ספינות רבות
 בעלי תורן ויריעות • ולקח השכ' ממנו והוליד תולדתו
 שזה הספינה הנראית היא בעלת תורן ויריעות עם
 היותה הכלתי מושג להוש והי' ההיקש השכלי
 ע"ו התאר • כל ספינות הים הם בעלי תורן ויריעו' •
 זאת הספינה היא ספינת הים • א"כ היא בעלת תורן
 ויריעות • וזהו היקש חושי חיפוישי מולדת החוש
 האמיתי • ואלם אסרה' אצל המדמ' מונח כוזב
 שכלל רב מספינות הים הם בעלי כנפים כנפי
 החסיד' • אז הוליד השכל בכלל שכלי היות זאת
 הספינה בעלת כנפים והוא מושכל כוזב •
 וממה שאמר הכתוב שיחו בכל נפלאותיו • ואמר
 עמוד התכונן נפלאותא • למדנו שאנחנו
 מצויים ועומדי' להתפלא מפלאות המים דעים ולספר
 בעמים עוזו נפלאותיו • וזה כי הפליא' היא סבת
 ההשכל באמיתתה' • כי מי שלא יתפלא לא יחקור •
 ומי שלא יחקור לא ישכיל • לכן שמו בעלי הקבלה
 את הפליא' לראש בנתיבו החכמ' והוא הנתיב הא' הנק'
 פלא

ספר המדות

פלא * זכר כי ארנו זהבם אמרו בני * ועם נאמר
 כי זאת הפליא' היא כמו ההעדר ההגורם להוות
 החכמ' * ר"ל כמו שהבה אשר בניצ' להיו' אפרות
 נקר' ההעדר הקוד' להיות האפרות כי בעמי' שהחכמ'
 התהוו' מכה הפליא' לכן תקרא הפליא' כשם ההעדר
 ההגורם להיות החכמ' * וירוע שכל העדר עם
 היותו עצם כתי על דבר מה עכ"ז הוא אפס ואין
 בפועל * והוא היכר שאמר הכתוב והחכמה מאין
 תמצא * ר"ל מנתיב הפלא שהיא אמון מופלא
 ומכוס' * וכן ת"א ע"פ כי פלא מוכ' * אריתכמי
 מנך * ומיהמבוא' שהפליא' תעורר הירא' והחמד'
 כמושה"כ ויחדר יצחק חרד' גימל' * ואמרו ז"ל
 ואר"י עשה שיראו בלפניו לאו הרעמים * וזה כי
 הפליא' הפתאומית תעורר הירא' הפתאומי' ותהיי
 לחרדת אלהי' * לכן תדע ובחנת טוב טעם ורעה
 בפ' הפ' ראשית חכמ' יראתו' שכל טוב לכל
 עושיהם * וזה כי הפליא' היא ראשית החכמ' באמת
 והיא עצם הירא' * והיא תתן שכל טוב לכל עושי
 מצוותה' מירא' * בטעם ויראת מאהיך האמור בכל
 המצוות * ועיקר כוונתנו בזה הפ' לידע ולהודיע שבית
 ה' נהלך כרגש * ר"ל שנכזא להשכיל באמיתות
 בכה הפליא' מרגשת החושים דע זה והבינתו :

פרק חמישי

יבאר הסבדל שבין תכונה לחם * וסכל תכונת הכסף נחונות תחת יד
 הכחירה לעשות כסף ככונס * ושבחירה יש לא ירה לתת גדול וקטן לכל
 תכול' לא' עד פה תבט ולא תוסיף ולא תקח בשם מזה כחמת' * וסבתור'
 תלוי' בתיוקן המדות בכלל זכרתי * וסכל תכונת' נפשו' תחלוקת הסכל
 לבד * אלמיקו' סוף והסכל העושי' מעשיהם בטבע וסכל :

פרם נחלץ חושים לדבר בענין אכזר המדות
 למיניהם * ראיתי לבאר שעם תכונה ומדת
 הנאמרים

הנאמרים על כחות הנפש הם גבולים זה מזה בטעם •
 כי תכונה שרשה כון המורה הכנה מגורת והכינו את
 אשר יביאו • וזה כי הנפש יש לה הכנות רבות על
 כחות ופעולות מתחלפות כמו 4 העצלות והזריזות •
 המורך והגבורה • וזולתם מהתכונות הנפשיות אולם
 מדה שרשה מדד שענינה מדידה מגורת במדה
 ובמשקל • והטעם לתת חוק וקצב לכל הכונה נפשית
 במדה ובמשקל בפלס היושר כפי אשר הנבול אורח
 יד המושל ברוחו • והנה רהינה התכונות רחבת
 ממשלת הרצון והבחירה ברצונו מוסיף וברצונו
 גודע • ומן הידוע שהמון בני אדם בלתי משתוים זה
 לזה בתכונותיהם כי מי מהם אכורי ביותר עד לא
 ינוח ולא ישקוט בלתי אם בשפך דם ומי מהם שהיא
 רחמן ביותר עד שאפי' הריגת כינה לא יוכל לראות •
 יש מפזר ויש מקמץ • גבור ורך הלבב • יש זריז ויש
 עצל • וזולת אלה התכונות ההפכיות • וכבר
 ביארנו שהאדם מדיני בסבער"ל מצטרך לעזר זולתו
 בטעם אעשה לו עזר כגודו וכמדרשם ז"ל אדם מכיא
 חטים חטים כוסס וכו' • אשר בעבור זה יצטרך
 האדם לחתנהג בטוב המדות עם ריעיו • לפן אלו
 נעזבו המדות ביד הבחירה האנושיות לכד לעשות
 כרצון איש ואיש היו המון בני אדם מטים עקלקלותם
 לחתנהגע על פי מדורתם כפי הטייה טבעם לאיזה
 מדה • והבקי בהטייה יראה אמת לאותו שהנהגתו
 ישרה • והיו הורסים בזה הקיבוץ המדיני להיזר
 כל איש הישר בעציו יעשה • לכן מאהבת ה' את
 בית ישראל נתן להם את התורה אשר תקבץ הנהגת
 כל האומה כל הרחבת גדר אחד כי כל בית ישראל
 כלה יתנהגו בכל תכונה כמדה ובמשורה הראוי לה
 לפי הדת והיושר • כטעם הקהל חקה אחת להם •

ספר המדות

צאה חמצוה עליהם בחורה בכלל ובפרט • בפרט
 כמו ואהבת לרעך כמוך • לא תחמור • לא תנאף •
 וזולתם • ואם בכלל כמו ועשית הטוב ויהישר •
 ולדבקה בו שפי' ז"ל הדבק במדותיו • אשר בזה
 יתכן שישלם לרבים הקיבוץ המדיני • ומהמבואר
 שלא יצטוה זולתימי שהוא בעל רצון ואשר לו
 יכולת וספק לעשות הפך המצוה כי לא יתכושיצוה
 המצוה אר הנר שירלק או שלא ידלק או שיצמיח
 חציר לבהמה • לכן היו כל מצוות התורה נחונות
 לכת הבחירה אשר בנפש ושהיא תעצור בערה
 הנפש כלם להנהיגם בדרך ישר כרצונו ית' כמשה"כ
 ובחרת בהיים • ועם היות שכל מצוות ה' נחלקות על
 כל כחות הנפש • כמו המאכלות האסורות ואכילת
 פסח ומצה בלילי פסח' לכת הזון • ואיסור הבעילות
 לכת המרגיש • ואיסור לכת אתרי עיניו למתעורר •
 ואיסור התמרה למרמה • ומצות ואהבת לשכל כמו
 שפירשו ז"ל איני יורע איך אורובין את המקום אלא
 הורה מתכונן בדרכיו • עכ"ז המצוה על הבחירה
 שתנהיג את הכחות כלם על פי מרת התורה כי
 הבחירה היא אם כל הכחות כלם אשר מבלעדי
 בחירתו לא ירים איש את ידו לפעול כחו • והגע
 בעצמך כי לא יתכן שיצוה לכת הזון שלא יעכל
 המאכלות האסורות אחר שפעולתו טבעית וכן לא
 יתכן שיצוה על השכל שלא יוריד מושכלות
 כוזבות אחר שפעולתו הכרחית לפי הנחות ההקדמו'
 אשר קנה מהחוש כי אם יצוה איש מאה על המחשב
 להשוב שב' פעמים שנים הם חמשה לא יקום ולא
 יהי' זה • אשר בן הענין בשכל • לכן הטבנו את
 אשר דברנו שכל כחות ותכונות הנפשיות נתונות
 אתת ממשלת הבחירה והרצון • והבחירה והרצון
 נכש'ים

נכבשים לעבדים אל הדת אשר יעצרו בעדותם כמ"ג
 זרמן המצוות עדים לכלום . המ"כ תעצור נמהעורר
 לכל תעורר את אחד הכתות ללכת אחר עיניו ר"ל
 בשדירות תאוותיו . ורתעצור כמדמה שלא רגניח
 הקדמו' כזכות כמ"ש"הכמדבר שקר תרחק . ותעצור
 כו"ג"כ שלא תעלה על רעיונו דברי השק כמ"ש"הכ לא
 תחמוד . ותצוה על המתעורר לעורר את השכל
 להשיביל באמיתתו יר'ואת המדמה לחשוק אל
 המושכלות כמ"ש"הכואהכת את ה'איהך . שפי'
 חז"ל הוה מתבונן בדרכיו ואמר ולדבקהכו . והטעם
 כטעם ותרכב נפשו כרינה בת יעקב . וממה שקדם
 הבין כי לא דבר דר"אב"ע נכונה בהקשורתו עצמו
 לדעת איך תתכן מצו' לא תחמוד בהיות מדת החמדה
 ענין טבעי אשר אין מעצור לרוחו כי כפי מה שקדם
 המצוה על הכחירה לעצור כמדמה שלא יפנה
 רעיונו אל הצורך הנחשק כטעם ארפנו א האילים .
 ואם איננו ככה מה יאמר במצורת וצהבית בהיותה
 ג"כ רכונה נפשית וכפי מה שביארנו אין פרץ ואין
 קושיא ואין צוהה במצוות אה . אולם הנותן עין
 בחינתו על ישובו של הדאב"ע על קושירתו שהעיר
 הוא זה יבין לדעת שבכלל דבריו דברינו . ועכ"פ
 מה שיבארנו הוא אמת תתן מרפא לחליי מכות רבות .
 (הערה ראוי שתדע שמלבד עזר הקיבוץ המדויגי
 העולה היא מתיקון המדות שהוא
 תועלת מיני כנ"ל . עוד לויתר שאיתו יתרו עז
 בתועלת האיש . וזה כי כמעשה לבנת הספירית
 באבן יקרה כן שלימות האדם באדם המאושר . כמו
 שאבן היקרה תקנה שלימותה כשרתי דרכים א'
 הלטישה וזיכך המראה . ב' בפירות הצורה אשר
 תפורתח עליה . כן האדם קונה שלימותו כשרתי
 דרכים

ספר המדות

דרכים • א' ביראת ה' שהוא זיכוד הנפש בעשותה
 רצון בורא כרתורה וכמצוה וכמ"ש א"ר רח"ב בע רצה
 הקב"ה לזכור את ישראל לפיכך הרבה להם תורה
 ומצוות / ב' במדע החכמה והשכלת אמירתו
 להיות מיודעי שמו על פי פעלו וזאת החכמה היא
 צורת הנפש מצורתה פיתוחי חורגים קודש לה' ובצלה
 ובצל היראה נחיה חיי עד כמש"כ החכמה רחיה
 בעליה ואמר יראת ה' הוסיף ימים • הרי ששלימות
 האדם ואשרו טוב בגלגלים על היראה והחכמה
 ששניהם מתשימור להביא את השלם באדם א'
 המנוחה ולא הנחלה בלי מצויים ר"ל עו"הב הב"ב •
 וממ"ש המקובל הא"ה' הרר"ח ו"ל בריש שערי
 קדושה שתיקון המדות הוא ראשית דרכי קיום
 המצוות ומבלעדיו לא ירים איש את ידו לקיים
 המצוות כהוגן / ומקיום המצוות נעלה לראות
 באור ה' להשכיל באמירתו • ידענו שיסוד הכל
 הוא תיקון המדות הנורתן חיים לבעליה בזה
 ובבא • ומן מוצא הדברי' הדע ביאור הכתוב
 ראשית חכמה יראה ה' מלבד הביאור האמור •
 בסו"פ הקודם והוא הדבר שאמרו ז"ל מי שיש בו
 חכמה ואין בו יראה דומה למי שמסרו לו מפתחות
 הפנימיות כו' • ועוד נדבר בזה במדות היראה
 והזהרה ועיין ביאורנו על התפלה ר"פ אבות :

פרק שישי

יבאר שראוי להיזהר באדם להיוליד הכח השכלי על כל כחות נפשו כי
 הוא זה אשר יתקב תכונותיו הנכסיו והכסיות נלקח וכמשפט ביד עבדו
 זקן ביתו הכח הנתיב • וזה שראוי להיזהר לזיז המתכבד על
 פיו • מושל ברצונו • ושא"כ הנתון תחת התעורר שכלו היסוד •
 ויבאר חו"ה הכונות איך יתקב השכל כפולתם להשיגם אל עיקר

עוב כח עמק חולך חלכו אל עולם • ונבאר סכל תכונת לא חסיד
 בראש כי אם לתכלית ונכח אם יתכוננה ביושר • ושלפון בש"ת לפיכך
 האדם שזירי ביועשין לכן יקד בו תכונות הפניות :

במה שקדם (פ"ב מורה) התבאר שהמרת עורר
 הוא כחם וראשית אונם של כל התכונות
 והוא היעדר אורתם על פועל ידם / ויצו הזוהר זה
 דכח עם כל ח"ר"ל כח משורתף לכל בע"ח לכן
 הוא עוור משרתי עיניו / ר"ל שכל דבריו לא בהשכל
 והוא מעין גרפש מקור משחת להנהיג התכונות
 על פי מדותם בטוב המדומה כעגל לא רומד •
 כמשפט רוח הבהמה היורדת היא למטה • ועליו
 אמר הכתוב לפרתה חטאת רובץ • וזה כי
 המרת עורר הוא הרובץ על פרתי התכונות מדי
 צאתם אל הפועל להטעותם מני אורח / ותשוקתו
 לו כארתה רגליו כל כחותיו הנפשיות ככלי
 דעת / ומראגה מדבר פן ישחית את נפשו בעלילותיו
 הנשתרות שם ה' לאש אה התכונות מנהל
 חכם אשר על מי מנוחות הצדק יהלם ועל מכוני
 היושר ינהגם • והוא השכל המושל בכל התכונות
 הנפשיות ומנהיג את חילו הגדול בנאות טוב
 האמית' במעגלי צדק ומשפט ומישרי • זה שגתהו
 פרושה על אנשי הצבא להת' להם טרף חקם איש
 איש כמתנת' יהו לא יגרע מצדיק עינו להת' לו
 די מחסורו אשר יחסר לו ולא ישא פני רשע להרבות
 לו ידבר התכונות כמשפט עוצם עיניו מראורת
 ברעות אנשי הכליעל ויגל אונם למוסר כי יתגברו
 סחף מהניס קמיו ומשנאיו מן יקומון ברך ה' חילו
 ופועל ידיו ירצה ויהי המרת עורר עכר למו • ומי
 האיש אשר יפיק רצון השם ית' כפי התכלי אשר
 כיוון בבחי' אהו להריס את השכל להזוהר לראש
 ומושל

ספר המדות

ומושל בכל קניני הנפשיים / דהנה איש כמוהו
 נקרא בן חורין / יען כי קרא דרור לתכונותיו הנפשיות /
 יעשה מה שלבו חפץ / ל הכתירה המרתגהגרת על
 פי השכל לטוב לו כל הימים / לא כן הרשעי כי
 עבד עבדי יהי למרתגועורר והכתירה כפוייה רהרת
 ידו בע"כ יעשה האדם ההוא מעשהו זה מעשהו
 ככל אשר יאמר המרתגאודה כי עול ברזל נרתו
 המרתגאודה עליו / ואין לא ידו לפרוק עולו מעל
 צוארו / יהדפדו מאור א חושך ירדפוהו רתאוותיו
 א הפחיתות ילך שכי כלא כה לפני רודף / וזשה"כ
 בנדר בנזיר כי נזר אהיו על ראשו / וכרתה הראכ"ע
 בביאורו ז"ל כל בני האדם הם עבדי התאווה העולם
 והמלך האמיתי הוא שיש לו נזר ועטרת כראשו
 ר"ל מי שהוא חפשי מן התאווה / לכן החכם עיניו
 בראשו לשום כתר מלכו בראש השכל / וזה שמו
 אשר יקראו מושל ברותו / והנה בהיות התיקון
 המדות בלתי שורה לכל נפש ולכל זמן כאמור בפ'
 הקודם לזה / לכן נרתגה הרתורה כלל התיקונם ביד
 השכל כמשה"כועשיתה הטוב והישר (וקצת פרטי
 התיקון המדות) מבנדרות בתורה ועם שכרתג הרב
 המקובל מו' ח"ו ז"ל בדיש שערי קדושה שאין
 המדות מכלל הרתוי"ג מצוות / לאו כללא הוא
 שהרי המדות והאהבה הם מדות נפשיות ונאמר
 לא רחמוד / ואהבת אלהי' / ואהבת לרעיק
 ודהכוננה הכללית שיעשה הישר בכל תכונה כפי
 הענין והקצת והמנהג / וכפי מה שקדם הי' מן
 הראוי שהשכל הישר והאמיתי אשר בכל אדם יהי'
 שופט ומדריך צדק על התכונות נפשו לרעת הטובה
 היא אס רעה / אך בהיות שהשכל האמיתי
 בלתי מצוי ביד הכל לשפוט שפוט כאמרם ז"ל אין

אדם רואה חוב לעצמו • לכן אמרו המשכילים
 פבעלי המוסר שראוי לעמוד על גבול האמצעי
 בכל תכונה נפשית וזה כל האדם והוא אמת מצד
 כי הוא הנרצה ברוב העתים / אמנם אם יורנו
 השכל הישר בקצת העתים לעבור מן הקצה אל
 הקצה בקצת התכונות הנזה לוי נשמע לעבור
 הגבול האמצעי בתכונות מהתכונות • המ"ב
 האמצעי בקיבילות והפיזור הוא הנדיבות והנהגה
 באינו עם המלך • שרי רכבו ופרשיו ושפט השכל
 לעבור מפרת הנדיבות אל מדת הפיזור לתת להם
 דימתים כיד המלך / והנה בעת ההיא נסור
 למשמעתו לעטר הגבול האמצעי כמשה"כ יש
 מפור וגוסף עוד • כטעם שלח לחמך ע"פ המים כי
 ברוב ימים תמצאנו / וכמו כן יתכן שנעבור הגבול
 האמצעי ברצותנו לרפא איש ידוע חולי באיזה
 תכונה / ד"מ ברצותנו לרפוא איש מוכה רוח זונני •
 אזי נצורו להתאפק איזה זמן ולא יבעור אפי'
 הבעילות המותרות לו • ולא יעלה על רעיונו
 וכ"ש שלא יקרו על פיו העניני' המביאי' לידי חמדת
 נשים עד ישוב אל עמק שורה בזאת התכונה כאמר'
 ז"ל אבר אחד יש באדם משכיעו רעכמר עיבו שבע /
 ואיזהנה: מנהגו בתכונותיו בגבול האמצעי
 והשיווי וזה כי כרפואת הגוף כן מנהג רפואת
 הנפש והנה אנהג רואי' שהרגל השיווי לא
 יועיל לחולה • ד"מ משחית קיבתו באכילה גסה
 לא יועיל לו המאכל והמשתה על השווי כפי
 הרגלו לעצור השלשול אשר קרה לו / אך
 יצטרך לעבור השיווי ולמנוע המאכל מכל וכל איזה
 זמן עד יצור השלשול • ואז ישוב אל עמק שוה
 לאכול ולשתות כפי הרגלו לברוך האמצעי אשה

כי הוא מהות הפואת הנפש בעינו : וכדיוה הפי
 ה' ורצונו שיהי' האדם בחזרי במעשיו : לכן נטע
 בנפשו הכינות הפכיות ד"מ אכזריות רחמים : אהבה
 שנאה : זריזות עצלות : גאון שפלות : עצבות
 שמחה : בכי שחוק : וזולתם כלם אתזה לעומת
 זה עשה אלהי ועם היותם מהנגדי' עכ"ז כלם שוים
 לטובה אין רע בהם כי מפי עליון לא תצא הרעה :
 והטבע אשר הוא כלי אמנותו של הקב"ה כבר
 נאמר עליו שהוא פעל חכם לא יעש' דבר לבטל :
 לכוכל התכונו' אשר פער ועש' באדם כלם טובי'
 לשוב לפני האלהים אשר ידע להזהר בסלתת חוק
 וקצב לבל תכונה במד' ובמשקל ובמשורה להשתמש
 בהם דבר בעתו : ד"מ לרהתאכזר על הרעים
 ולרחם את הטובי' להיו' מתעצל טומן יד מעשות
 כל רע וזריו לכל מעש' טוב' : כיוצא בזה בשאה
 התכונות דהמתנגדו' אולם טוב לא יהי' לאשר איננו
 ירא אשר לא ידע להזהר עוד ויעבור הגבול בתכונה
 מהתכונות וילקה בה בחסר ויתר או ישנה העתים ה"ל
 בתתו לחם עתים לטוב ועתים לרע שלא בעונתם
 ערה כעת לאחב ועת רשנא : הנה איש כזה יקרא
 גנוע טובה הנפש מעונה התכונה : והוא זה הצריך
 לרופא חכם היודע טבע הנפש וספת המטהלה ואיכות
 שובה לבריאותה :

שער ב פרק א

יבאר שכל המדות המתלשלות זו מזו : ושכל מדם יש לו סדר ופתיגדל' .
 ויחיל את כפי המעין שיבאר בקצת פקדי זה סתמחר קצת סדרלי'
 ל"ל ביאור ממות של קצת התכונות : ויורה יורה הכללים בין
 המדות הנרדפי' אשר לקצת המדות ושבה יורה איפה אכמת
 שפתי לטובנו . ושכל התכונות שהיינה ברוחי' גם חללים לפרקי'
 ויקבלו לפואת בהכנסת עונם :

ממה שראו לדעת שכל מדות הנפש זכותנותי
 נקשרות זו בזו ומסובכו ר"ל נמשכות קצתן
 מקצת כחוליו' השלשל' כל מדה גוררת מדה ד"מ
 ההתבהלות להון מביאה ליד קנאה • הקנאה
 מביאה לידי שנאה • השנאה מביאה לידי חימה •
 חימה מביאה לידי אכזריו' • אכזריו' מביאה לידי
 נקמה • נקמה מביאה לידי השתתה • וזולתם
 אשר ככה אמרו ז"ל זהירות מביאה לידי פרישות
 פרישות מביאה לידי טהרה כו' • וראה כי את זה
 לעומת זה עשה אהי"ר"ל מדה כנגד מדה ד"מ
 התבהלות להון נגד מדת ההסתפקו' כמעט המושג •
 מדת הקנא' נגד מדת הנחת הנמשכ' ממדת ההסתפקו'
 וככה יתר המרו' שנאה אהבה • חימה רצון • אכזריו'
 רחמים • נקמה חסד • כמו שביארנו בקודם לזה •
 וכך כתב בעל ספר יצירה ז"ל את זה לעומ' זה עשה
 האהי' עומק טוב ועומק רע הרע יבחי את הטוב כו'
 וכבר ביארנו בקודם לזה שכל התכונ' טובו' הן
 למתנהג בהם בדרך ישר לאינשל פוזביות דרכנו
 זה לבאר גדרי המדר' ר"ל עצמותם ומהותם אשר
 רובי הגדרי' יתכארו מהפכם לכו העמסנו עלינו לנקש
 בכל מדה ומדה הפכה והאמצעי אשר בין ההפכי' אם
 ימצא להם אמצעי' • וראינו ללכת בביאורם על
 הסדר מהסבה למסובב ר"ל לבאר אחרי כל מדה
 המדה הנמשכ' ממנה • גם ראינו לברר דברינו
 בעדים ניאמני' • כי על פי' שנים ושלושה עדים
 יקום דברנו ר"ל לפי בחינת השכל והכתוב והקבלה •
 וכזה תיכון דרכנו אשר אנהנו הולכים עליהם להבין
 ולהורו' רפאו' תעלה לכל מדה נשתתה • וידעת גם
 ידעתי

ספר המדורת

ידעתי כי לא דבית חכמו כהשכל הגדרי העצמורתי
 והמחברי אשר לפני טעט מוער לא נביר דברו בזה
 ובפרט בגדרי מהות הנפש ופעולותיה עמוק עמוק
 הוא מי ימצאנו ורבים מבני עמנו אשר חכמי גדולים
 יחשבו בעיניהם אינם יודעי מזה מאומה ונאמר
 אמרו שזא הידיעה ר"ל ידע מהות הנפש ותכונותיה
 היא מבחר הידעו מביאה את האדם להכיר אתמי
 שאמר והי העולם כמו שדרשונו לע"פ ברכי נפשי
 את ה' ולתבא הנפש שיש בה חמשה דברי והנשבת
 למי שיש בו חמש דברי הללו וכו' ואמר החכם
 דעו נפשכם רדעו אהיכו וכרב הרצב"ע ז"ל אם
 לא ידע האדם את נפשו חכמ' מה לו ודעיקר
 להכין ולהשכיל הגדרי העצמורתיים האמיתיים כי
 זה כל האדם השלם בכל דבר הכביר כינה האהי
 כמו שביארנו בפירושונו על דרשו הכפ' וקרא האדם
 שמירתו ואני כבר דפדתי עם קצת משכילי בני עמנו
 אורו הגדרי ושלרתי על קצת גדרי הדברי וביאורם
 והשיבו פי הדבר ההוא כל ע"ז מלה כמלה אשר
 הוא זה גר ביאורי לא גר עצמורתי ר"ל המבאר
 עצמו הדבר ואמרתו ד"מ שלרתי לבאר גר
 האהבה והשנאה והשיבו בל"א ע"ש אי"ז ריב
 ש"פ אוד"ע פיי"נט ש"א פט לא יותר מזה כי
 לא ידעו מאין נבעו מצפונם נפש ועל כמה חלקי
 יחלקו ואין הכללם חלוקה אחרת כוללת ואני לא
 אצתי מרואה עצם הדבר ואמיתתו ר"ל לבאר מהות
 כל מדה על פי חמדה וצורתה שהוא זה גדרה המורכב
 מסוג והבדל מיני ולתת לו מהלכים במחלקותיו
 הכללי והפרטי כמו שרואה כל זה בקצת פרקי זה
 הספר אשר נחלצנו לבאר מאין נבע מצפון כל
 מדה ועל כמה חלקי תחלק ואיזה החלק טוב לבני

אדם מספר ימי חי' הבלוא אשר פי יקבנו בשם כריאות
הנפש • ואם תחלה ר"ל כאשר השחיתה דרכה
באיזה מדה מה זו היתה סבה במחלתה ובמה זה
תרפא לשוב א' כריאותה נקדם והיתה כאחד האדם
השלם במדותיו • אשר עוד שנת' וראו להתהכזר
עצמי בין קצת השמות והפעלים הנרדפי' ביו' שירוכר
בם על שער' המדות ר"ל כאשר יהי' גוף פעולה אחת
ושמות מחולקי' כמו מדת היראה אשר לה שמות
מחולקים • יראה פחד רתת רעה בעתה חתת
הרדה רהה וזולתם • וכמו כן ראית לבאר ההבדל
שבין כמה רשונו' של כעס כמו כעס חמה עברה
וועם קצף רוגז חרון אף וזולתם • אשר בהשקפה
הראשונה יחשבו לענין אחד מה שאין הענין כן כמו
שיראה המעין בפרקי זה המאמר אשר דקות לא
העניני' בד"ק לא השמות והבדליהם יורה שמניתי
לשוננו היו חכמי' גדולים שלימי' מאד בידיעת הנפש
ר"ל יען אשר ידעו מהותה ומהות חכונותיה לכל
מחלקותיה • על כן ידעו לקרוא שמות לכל
חלקי' וכל אשר יקרא לו מניח הלשון הוא שמו לפי
הכתיבה הנאמנה • וכל משכיל על דבר ימצא טוב
ועם ודעת בדקות אלה העניני' • ישמע חכם
ויוסיף לקח :

פרק שני

יבאר קושי מילוא פתכונה הראשית לכל בתכונות ושאחר יגיע
בכך בינה וגם חקרה שהיא הכחירה והפנן הנכא מפנת טוב ורע •
אשר עליהם יתעורר התעורר לבחור בטוב ולברוח מרע •
ויבאר ששם טוב הוא נאמד בסיסוק על ג' עניני' טוב מדואה טוב
פערב • טוב החועיל • ושראוי לידבק בטוב המועיל ואגם
יבאר כמה פקקי' ומהות האתרי פ'ל :

ספר המדות

קדמונים אחוז שער לבאר תיקון תכוננו הנפש
שלא על הסדר • וזה כי כל מי
שנחליץ לדבר במוסר תיקון המדות לא שמר הסדר
במוסרו עד שכל אחד שם לו התחלה וסדר זה אח"כ
כפי מה שנודמן לו • וכאשר נתתי גם אני את לבי
לדרוש ולתור בחכמ' הנפש מצאתי שאין כאן עירוב
פרשיות • כיש סדר לכל המדות בהיו' שמדה
גוררת מדה בפני' מפנים שונים כמש"א ר"פ בן
יאר פרישו' מביאה לידי טהר' כו' וקדושה לידי
חסידו' וחסידו' לידי ר"הק • ואחיה אשר באתי בלב
התכוננו' הותרתי להשיב א קצה גכוליהם ד"ל למצוא
התכונה שהיא התחלה וראשי' לכל התכוננו' הבאות
א אחרי' • ולא יכולתי למצוא זה כל אשר פגערתי
תכונה מהם בעין בחינתי ואמרתי היא רהי' לראש
לכל התכוננו' • הנה כאשר חקרתי אחרי' בעומק
העיון יגערתי ומצאתי תכונה קודמ' א' אשר ממנה
היא מסובב' • וימים רבים חשבת בזה ר"ל למצוא
תכונה שאין תכונה לפני' אך בקשתיה ולא מצאתי •
ואמרתי אולי אין שם התחלה וראשי' לתכוננו' • כי
אם יהיו סבוריניהם ומסובביהם סובבי' בעיגול ר"ל
שהמסובב האחרון יסבב הסבה הראשונ' ואין להם
ראש וסוף כמשפט העיגול שהוא נעוץ סופו בתחלות
וראשיתו באחריתו • (אשר יתכן שא' זה כיון הרר"ח
ז"ל"הה בע"ח את אשר דבר במשל ומליצה ברוש
עיגולי' ויושר שהעיגולים הם בחי' נפש) אך אחרי
עיון ועידנין יגערתי ומצאתי ראשי' התכוננו' והסבה
הראשונ' להם אשר אין סבה לפני' וזה כי כאשר נתתי
א לבילדו' רמזי הוא זה ואיזה הוא המוציא התכוננו'
מן הכח א הפועל אז מצאתי שהוא הכח המדעורר
פכתות הנפש • כיהוא זה כחם וראשי' הונם של

כל שהתכונות כה ורת הוא המעורר את כל התכונות
 לפעול פעולתה ד"מ יעורר את המתנאה להתנאו *
 ואת החומר להמוד * ואת המקנא לקנא וזולתם
 מהתכונות לא תפעול שזכ תכונה פעולתה מבל ערי
 התעורבותו : ושכתי וראו סבת המתעורר
 ר"ל מה הוא הדבר אשר יניע המתעורר לעורר איזה
 תכונה מתכונה זולתה * ורא רני אני שיש ירון
 למתעורר בטוב המגיע לנפש אשר על כן יתעורר
 הנמיד אל הפעולה אשר תשיב לנפשו ר"ל אשר
 תעמיד ותקיים את הנפש על טוב שבענינה וירחק
 מהפכה * לכן יהיו הטוב והרע סבת התעוררות
 המתעורר אשר התעוררותו יהי סבה לפעולות
 התכונות * וא"כ איפה יהי ראש סבות התכונות
 בפעולותיהם הוא טוב ורע * אך בהיות שעצם הטו"ר
 אינו עצם מעצמי התכונות * לכן יחויב עכ"פ
 שהתמנאה הראשונה חסוכבכת מטו"ר היא רהי
 לראש בכל המו התכונות * וכאשר נסתכלנו בזה
 מצאנו ראינו שהתכונה הראשונה העולה לרגל
 הטו"ר הוא החפץ או המיאון * וזה כי הנפש תחפוץ
 חמיד לידבק בטוב לה ורתרחק מהדבק ברע רח *
 לכן שמונו לראש פעולות התכונות * החפץ והכחירה *
 אשר אחרי ימשוכו כל פעולות התכונות למיניהן *
 ואחרי אשר הגענו עד כה ר"ל שהתנבאר לנו
 שטו"ר הוא ראשית דרכי התכונות ושרשם
 חלה עלינו חובת כיאור גדר טוב ורע למען נדע מי
 הוא זה הטוב האמיתי אשר הוא יהי לנו לאבן פינה
 במוסדות התכונות והוא ינהגנו על כמתי הטוב
 האמיתי בתכונות נפשנו * ואומר מלת טוב נאמרת
 על עניני הרבה כסיפוק השם * ומי יודע מה זה טוב
 לנפש האדם כל הימים אשר היא חיה ע"פ האדמה

ספר המדות

כי יש דברי הרבה אשר מסוה הטוב על פניהם ותחת
 כבודם יקד יקוד הרעותה כמו אכילת רב הדבש אשר
 הוא מתוק לחיך וטוב לעינים • ורעתו מהרה מאד
 לעורר מחלה מעים • ותלתלה בכל מתנים • וכאשר
 נשקפתי אל מחלקי הטוב למינו מצאתי נחלק
 לשלש מינים א הוא הטוב המדומה והמוטעה ר"ל
 שיהי מקבל הטוב טועה בדבר הטוב ההוא • כי
 חשבהו לטוב לו והוא נאמר רע או עכ"פ כלתי טוב
 ברל • הט"כ כאשר יחלוש הצמא ונפשו שוקקה •
 והגיע לאבני שיש טהור ואמר מים מים • או השיגח
 ידו צלוחית אחת ממי המרים הנקרא בל"א שיי"ד
 ווא"ש ירוחשכ מחשבות שהם מים מתוקים וישת
 מהם וימרת לשעתו • הנה טוב כזה נקרא בשם טוב
 מדומה ומוטעה • ב הוא הטוב הערוב ר"ל הטוב
 אשר יערבו לשעתו ואין נוח לו לאדם אלא בשעת
 הנאתו אך אחרי שעה קלה ישוב רעות כמו אכילת
 רוב הדבש או אכילת הפחם והנתר לבעלי החולי
 אשר בעת אכילתם ימתקו אל חנם ואחר ימלא
 פיהם חגיץ • ועל כיוצא בם אמר הכתוב הוי הצומרי
 לרע טוב וגו' • ג הוא הטוב המועיל • ר"ל המועיל
 לזמן רב אף שהוא רע לשעתו כמו הסמים המבריאי
 את החולים כמשה"כ מכות פצעת מרוק ברע :

וכאשר נשקף אל תכלית הטו"ר אזי נגיע באחרונה
 אל המציאות וההעדר ר"ל שתכלית כל
 טוב הוא התמדת הנפש במציאות ותכלית כל רע
 הוא העדר מציאותה וההעדר שזכרנו הוא
 שורש ומקור כל מיני הטוב שזכרנו כי מהם יצאו
 ואליהם ישובו • ד"מ ראינו איש אוכל לשובע נפשו
 ושאלנוהו מה זה תכלית אכילתו • והשיב לשמור
 הכריעות • ושאלנוהו ומהו תכלית שמירת

הכריאורת והשיב התמדת המציאות * וכמו כן איש
 אשר על תאות נפשו ישתה יין * הנה תכליתו להיות
 שמה וטוב לב * ותכלית השמחה להתענג בדשן
 נפשו * ותכלית התענוג להפיק מאווי נפשו ולא
 יראה ברע אשר ימצ' את נפשו כהעדר השגת התענוג
 ההוא * וכוה ישמר הכריאות ותכלית הכריאות
 לשמיר התמדת המציאות ומאלה הנקיש על ידו
 התכליות * מרומות בטוב מדומה ואמיתיות בטוב
 אמיתי * וא"כ איפה בתורת תכלית השגת הטוב
 התמדת הנפש במציאות כאמור לכו יהי הטוב אשר
 הוא מהמין השלישי מהמיני' הנזכרי' הוא הנבחר
 בעבור אורך התמדת הנפש במציאותה עם השגת
 טובו משא"כ ב' המיני' הראשוני' אשר אין אורך להם
 במציאות * לכו זה לבדו יבוא לשרות פנימה אל
 הרבונות משא"כ ה' הראשונים המה יפלו
 ולא יצליחו לקחת מהם אבן למוסדות הרבונות כי
 לא יחמירו בקיום * ואף גם הטוב אשר מזה המין
 הג' ראוי לפי המבואר שנשים מגמה פנינו אל טוב
 מתמיד זמן רב כחיים ערבי' את נפשנו כי כל טוב
 המתמיד יוררו הוא יוררו משוכח עד כי אם המציא
 ימצא איוה טוב המתמיד את נפשנו כחיים ערבי'
 לנצח נצח * אז אליו נסור ונדעה גרופה לעשות
 ככל הטוב ההוא :

וממה שידענו שההשכלה כפועל השי"ת וכתורתו
 ועשרת המעשים הטובי' על פ התורה
 והמצוה והמפורס * הם המה הסבורה המביאות
 אל ההצלחה האנושית * ר"ל החיים הערכים
 הנצחיים שרם היו דהעו"הב כמשה"כ כי דו"ה
 חיים ואורה ימינם * כמו שביאנו כ"ז בס' אמרי נינה
 במול עו"הב * וכמאמר ת"י דההרבונות * דבן
 ראוי

ספר המדות

ראוי שנשים תכלית זה הטוב המתמיד עולם ועד
 נוכח פנינו כל ה מים ולו נהיג מזהותינו על פי פעולם
 ר"ל שיהי זה הטוב לנו לעזר ולהועיל בהנהגת ב'
 הבונה מהתכונות באימרוס"ל זבל מעשיך יהיו לשם
 שמים * ואחר שחכלית כל החביטת הוא טו"ר *
 נדויע שרתחלת המעשה בכל מפעל הוא תכלית
 המחשבה * אבל הבחירה היוצת תכלית המחשבה
 והסכמתה * א"כ היא תחילת המעשה * ומהצמוד
 שהבחירה יש לה קיימה זמנית אל מציאות טו"ר
 ר"ל שיש לא יורה לכתור בטוב ומאוס ברע * לכן
 נהייתה הבחירה לבכירה בכל הכוונות הנפשיות כי
 לה משפט הבכירה * וממה שהתבאר שטו"ר הוא
 עצם מעצמי מציאות והערר * הנה מזה תבין טוב
 טעם ודעת כפי הפ' ראה נהרתי לפניך את החיים ואת
 הטיב צרת המרת ואת הרע וכתרת בחיים * כי
 שם ל אשטו"ר את הבחירה והעמיד החיים והטוב
 ששניהם ישות ומציאות * כנגד הכוונות והרע
 ששניהם העדרים * כי המות הוא העדר החיים ורע
 הוא העדר הטוב / והטעם כי טובה נאמר כמ"ב
 בכל הוויה והוויה כי הוא כמעיר ובא שכל מציאות
 הוא טוב * והו שאמר המרוב אני אעביר כל טובי
 על פניך * פי' אעביר לפני עין כח נתן כל מיני
 הנמצא' אשר בעולמי שנאמר בהם כי טוב כמ"ב *
 למיני רובן החכמה אשר יסודתי בכל נמצא כפי
 מהיותו וטבעו :

הערה א כאן חכו שואל אין כאר כזה שכל
 העדר הוא רע והוא זה הנגד
 הכתוב טוב שם משמו טוב ויום המורת מיום הולדו *
 ואף גם הז"ל חשבוהו מחסרה' וטובו כמדרשם ו"ל
 ע"פ דהנה טוב טעם זה מורת * וכל זה הוא נגד
 ההנחה

ההנחה המונחת בפנים • לכו ידעלב מעין שמלת
העדר תאמר על אחרת מב' פנים • א' יאמר על
ההעדר כמות ל"ר שאין שם שום ישות כלל
כאמר שטרם כרא הש"ת את העולם ה' העדר
המציאות המוחלט • ב' יאמר על ההעדר המיוחד
ל' שיש שם קצת ישות כמציאות כאמרד על
הביצה שיש בה העדר מציאות האפרות • שהכח
על מציאות האפרות כבר הוא נמצא בביצה •
והנה זהו הכח הקודם אל הפועל בזמן איגנו העדר
גמור והוא ראשית והתחלה ההוי' שהוא הטוב
האמור במ"ב • לכן יוכלל זהו ההעדר המיוחד
בגדר הטוב • וכן כתוב הרב המורה ב"ז לראשון
שהתחלה ההוי' הם שלשה והם החומר והצורה
וההעדר המיוחד • והנה המות הוא כמו העדר
המיוחד לאדם ר"ל הכח אשר ממנו יוצא א הפועל
להיות כאחד מצבא מרום במרום להיות לו מהלכים
בין השכליים הנכדלים ומלאכי אלהי' לכן יכנס
המות בגדר הטוב כמדרש' ז"ל • וידעת היום והשבות
אל לבך שמדרשם זה יצא להם מכלל אחר המדות
שהתורה נדרשת בהן והוא שאין רבוי אחר רבוי אלא
למעט • כי הנה טוב מאד הוא רבוי אחר רבוי כי
מלת מאד מורה על יתרון הטוב האמור לפניו לכן
מצאו את לבכם למעט בגדר הטוב המורה על
מציאות וישות כאמור ולהביא העדר תחתיו שהוא
המות • ורבים מקשים עצמם לדעת דרך זו המדה
המתנגדת אל השכל כי השכל יגזור אומר שכל
שני רבויים יורו על יתרון הרבוי הפך המדה האומרת
שאין רבוי אחר רבוי אלא למעט • לכן תדע וכתנת
שלא המדרש הוא העיקר לבד במדה זו כי אם
גם השכל • כי אם תשים איו לבך אזי תשכיל ותדע
שהמיעוט

ספר המדות

שהמיעוט הזה לדבוי יהשב שגם הריוור יננס
כגדר הטוב להירתו העדר מיוחי המורה על
ישות ומציאות מה • ויעין מ"ש הר"מ עם מפאנו
כא' לראשון ממומר אם כל תי נפי' הפ' ורה'
פקד את שרה • ויותר מזה יעין מ"ש שכבכיזור ברכת
יוצר אור וי"צ קמ"ב :

הערה ב זאת הבחירה אשר הושמה לראש
בממשלה הכחות הנפשיות

ומותיה היא יסוד התורה כלה בענין השכר
והעונש הנזכר בה • וזה כי השכר והעונש
הוא ענין ראוי למי שבדו טובו ר"ל מזה אשר יש
לא ידולבחור בדבר והפכו משא"כ המזכרה כמעשיו
ומהידוע שאין בחירה בשכר כי כמו שאין בחירה
במחשב רחשבור"מ ששלשה ושלשה הם שובעה •
ככה לא יחייב השכל לדעת כפי רצון הרוצה • כי אם
יחייב כפי מולדת הידיעות וההקדמות שכן כן בשכל •
וגם המרמה אין לו מכוז בבחירה כי כל אשר ידמה
שהוא טוב לו אין ישא את נפשו וישרוקק להשיגו
מכלי בחינה בטוב המועיל לכן אישי הכהמו' בעבור
היותם בעלי המדמה לבר לכו הם מוכרחי' במעשיהם
כא ציור המדמה • וכו המלאכי' בהיותם בעלי
שכל לבר לכו הם מוכרחי' במעשיהם כפי חיוב שכלם
ע"כ לא נהנו לאלה שניהם שום תורה ומצורה כי
אין מצוין למוכרח וע"כ נקראו המלאכי' בשם עומרי'
כי אין להם שכר טוב לעלות ממורגרת • משא"כ
האדם הנתון בין השכל והמדמה • וכדו ריבחר
לעשות כרצון איש ואיש ר"ל אם ללכת ררך ישר
כרצון השכל • ואם ללכת בשרירות לכו כרצון
המדמה • על כן ניתנה התורה לכנו האדם לבחור
בטוב כפי חיוב השכלי ולבלתי לכת אחרי המדמה
כמשה"כ

כמשה' כולא תתורו אחרי לבנכם וגו' . ובהיות
 שבראשית הוסר היצירה ה' הכח השכלי גובר מאד
 באדם עד שהמדמה ה' כפוף לפניו ולא ניכר דל
 לפני שוע . על כן אמרו קצתם שבתחלת הכריאה
 ה' האד' מוכרח במעשיו ואחר שחטא שב להו' בעל
 בחירה להבחין בין טוב לרע . יעוין מ"ש הרמב"ן ז"ל
 בפירושו לפ' ועץ החיים בתוך הגן . וזה טעם
 הפתח הנחש כאמרו והייתם כאלה' יודעי טו' ר' פי'
 כאשר תתנו מקום למדמה אז תהיו כשופטי ארץ
 לבחור בטוב ולמאוס ברע . כי שם אלה' יורה ג' כ
 על השופט כמו אשר ירשיעון האלהים . וכזה תבין
 טוב טעם ודעת בפי' הפ' למרח חטאת רובץ . וזה
 כי כאשר ימסור המתעורר עיני עיני' אפשריים ל
 הבחירה היושבת פתח אהל המדות לבחר באחר מב'
 האפשריים . כן ירכיץ המדמה הנקרא בשם יצ"הר
 וחטאת וכן יסיתנה לכתור בטוב המדומה כי
 הבחירה המשר במעשי' אם כרצון השכל או
 כרצון המדמה כאמור :

הערה ג ככל השערים והפרקי' שנאמרו ונשנו
 עד פה הם כדמות הכנה והיצעה
 אל הדרוש והיו כנגן חסגן ככינור אשר יכין מתיחת
 מיתריו על כינורו וינטלם וינסם טרפי יתר רוח השיר
 לפעמו ואז ינגן בו . כן הדבר הזה כי מכאן והלפתה
 יבשר עצם גדר המדות ר"ל סבותיהם ומסובביהם
 בריאותם וחללים ורפואתם :

שער

בחירה שער שלישי והכרח

פרק א

ובאר מלכות כחות הנפש בגילוי ונסיון אשר נמצא יוצאו
ויביאו את אנשי הצבא * כי נבוכ מעל נבוכ ונבוכים עליהם
וקסכל הוא חלך על כל בני שחן * וכח הבחירה הוא חסנה
לחלך המצביא את עם הארץ * ובכחו ישלים מנרעות אנשו
בצבא ויעלם אל גרם המעלות להיות להם לבב ליחיד :

כבר התבאר מדברינו שהשכל הוא המושל בכל
קניני הנפש * והוא השופט באמת ובצדק
בין כל תכונה ותכונה * והוא זה הנורתן קצב ומורה
לכל תכונה לראמר עד פה תבוא ולא תוסיף בגאון
פעולתך אשר אז תקראינה התכנית בשם מדורת *
והיו עמו שומע לו אז ינהרם * ל מי מנוחה הצדק
והיושר * כי הצדק אזור מתניו והאמונה אזור הלציו *
והיועץ למלך הוא המדמ' היושב ראשון במלכו אשר
עמו ימתיק סוד איך ינהל עדרתו * והמשנה למלך
הנגיד ומצוה לעמו לעשו' רצון המלך * היא הבחירה
היושבת ראשונה במלכות והיא העומדת בין השכל
והמדמה * והרשורה נתונה לבחירה לעשות או לא
לעשות רצון שניהם בהסכים יחד * או לעשות
כרצון איש ואיש בהתנגדם זה לזה ר' לאם לעשות
רצון השכל או רצון המדמה * והשליש אשר למלך
נשען על ידו הוא המתעורר * והוא עבדו זקן בירו
המושל בכל אשר לו המכריח את אנשי הצבא
לעשות דבר המלך וחפצו * הוא השליט המשכיר
לכל עם הארץ אשר מבלעדו לא ירים איש אר' ידו
ואת רגלו לעשות קטנה או גדולה * כי הוא העורר
את כל כחות הנפשו' לעשות כל אשר בכחם לעשות
ושם נאמר שהשכל האנושי מתדמה בהנהגתו אל
השכליים

השכל יים הנכר ליס בי כל מגמרו להעלות דאדם א
 גרם הרותניות • והוא הנקרא בירז'ל בשם יצ"ט •
 אז המדמה ברה ותי משותף לביהמיתות ותיירו יאריך
 כמישה"כ בי היא היתה צם כל חי • וכמ"ש שכביאורנו
 על התורה • לכן הוא מתמרה בהנהגתו לחירתו
 ארץ ובהמות שני • כי כל ישעו וכל חפצו לדכא
 השכל תחת רגל וורגהל הכחות הנפשיות על
 מי מנוחית התאוות המדוכות אשר פי יקבנו בשם טוב
 מדוכה או ערב • והוא נקרא בירז'ל בשם יצה"ר •
 אשר ירא אלהי ימלט ממנו וחוטא ילכד בור"ל כי
 יאחו צדיק ורכו להתהגר בדרך ישר כרצון השכל ע"פ
 הרורה והמצוה אך הכסיל לא יחפוץ בתבונה
 ובהנהגת השכל כי אם כשרירות המדמה ילך ויתנהג
 ברשע כסל יצבור התאוות המדומות ולא ידע מי
 אומנם • ואל שני מיני ההנהגות שזכרנו רמזו ז"ל
 במאמר צדיק יצ"ט שופטם ורשעי יצה"ר שופטם •
 ואמרו ז"ל אין אדם עובר עברה א"כ נפנס בו רוח
 שטור • ר"ל שכל עובר על אחת ממצוות ה'
 אשר לא תעשינה רנה הוא זה כבר פרק עול השכל
 מעל צווארו המנהיגו בדרך ישר על פי הרורה
 והמצו' ונפתח א המדמה להתנהג ברשע כסל כאמור
 לכן תרעובת גדר הכחירה ועננה שהוא
 כח נפשי לבחור באחד משני הדברי האפשריים •
 וזה כאשר ירעורר הכח המתעורר לחשוב בדבר מה
 בכח החשוב • כן יעביר על פניו טובו ורעתו • ואז
 ישלח רעיוניו א כח הכחיר לבחור בטוב לו • ומאשר
 כבר ביארנו שכחות הנפש כלם בחשיכה יתהלכו
 לכד המדמה אשר יראה מקרוב מה זה טוב לנפשו •
 והשכל אשר למרחק יביט בטוב ה' ועיל והי' לכתית
 הנפשיות לאור עולם • לכן לא תכריע בו הכחירה
 בעצמה

ספר המדות

בעצמה כי אם תשלח את שני האפשריים אל כת
המ-מה לבחוני ועיני בכת הרמיזוני מה זה טוב לה
וטעם אל השכל לחפש בנרות השכל מיד הוא זה
הטוב האמיתי הראוי ליובק בו • ועל פי שני העדי
אז"ע אחד מהם יקום דבר הבחירה • ואז ינוסף
הברועור שנית ידו לבח- ביבר המוסכם בכת
הבח רהולה יציא לפועל :

תועלת הבחירה וטובה מביאר מאד כימי זה
אשר לו יכולת וספק רפועור ברצונו
וכבחרתו דבר והפכו • היא יותר שלם מהפועל
בטבע והכרח אשר אין לא ידו לפעול כי אם הפעול
המוטבע עליה לא הפכה • כפועל האש בשריפה
והמים כל הות וזולתם מפעולות הטבעיות • אף כי
הוא האדם ה כאיש אחד חברים מדיניים בטבער"ל
מוכרחי בשבע' א הקיבוץ והעזר זה מזה • ומהמבואר
שהקיבוץ לא יושלם כי המקובצים זולתי בהנהגה
ישרה אחת נצותה לכל ישי הקיבוץ • והטבע לא
השלים חוק וצרת ההנהגה המשותפת לכל אישי
המין לטוב להם • כי מגרעות נתנו בכל א שהאדם
זה טבעו נוטה א הגול וזה א הערירות וזה א הרצוחה
וזולתם מהמגרעות המפסידים והורסם הקיבוץ •
ובעבור זה היה הכרח האר א הית והנימוס להשלים
חוק ההנהגה המשותפת לכל הקהל הקה אהת להם •
ומהמבואר שהדת והנימוס לא יתכן כי אם לבעלי
הבחירה כי אין מצווין למוכרה • לכן המינה ארת
האדם במה שחננו מדת הבחירה אשר על ידה ישלי
האדם מגרעות הטבע שנתנו בו כי ינהיג את נפשו על
פי מדותיה בפחיר ורצון תבחר ותקרב הטוב המועיל
א העזר והקיבוץ לפי בחינת השכל כחורה וכמצוה •
וחיבה תיים ערכים בזה וכבא • וזה ה בהשלים האדם

חקי מגרעות תכונותיו אשר לא השלים חטבע אז
 יקרא בשם שלם • והתורה אשר על פיה שלים
 נקראת בשם שלימה והוא שא"ה התורה ה' תמימה
 משיבת נפש • פי' התורה ה' היא שלימה בעבור
 שתשיב נפש האדם באדם א' מקנה השלימות הנקנה
 בשתי דרכים שהם היראה והחכמה כטעם ראשית
 חכמה יראתה' • שהיראה היא עצם תיקון המדות
 העושה שלום בין קיבוץ הבריות • והחכמה היא
 תיקון המעלות ר"ל קני' היריעה אשר הרתו אמת
 לבעליה בכל דבר חכמת בניה ורואי' בשמחה את
 פניו עת יתן מסלול בלבבו לחוות בנועם ה' ולבקר
 בהיכלו החכמה אשר יסד בכל נוצר מרום המעלות
 עד שאול תחתית • כטעם ישמח לב מבקשיה' •
 והנה התורה הרתו אמת ליעקב בסוד אלוה ובחידוש
 העולם וזולתם מהדעות הצמיתות הנורתני'
 נעימות לבעליה כאמור • גם העשה שרום בין
 איש לרעהו בחקים ומשפטים ישרים הכוללי' כטעם
 הקהל חקרה אחרת להם שהוא סבת העזר והקיבוץ
 המדיני • ולכן צדק החכם במליצתו • דרכיה
 דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום • והוא הדבר שאמר
 הנביא בנבואתו • והאמת והשלום אהבו • כי
 זה כל האדם השלם לקיים עשה דהשלמת הנפש
 בחכמה וביראה אשר נועם האמת בימינו ואושר
 השרום בשמאלם • וארה בנידע זה ואשר
 ברוך לבך :

פרק שני

ובאר חולי הנחירה אשר פי שניסלו נקבות סכלי
 ודמיוני • ויבאר תחוקי הנפש אשר פיו יקנה נפש
 טעם הכקס • שאי' דאשית דרכי נפואות הכפש
 תחוש

ספר המדות

פחותה • ואל אחרי כבוד רפואות פרטיות אשר יצינו
את החובב א עקם טוב סיף עקם כרימות בחיבור :

פעמים החלש הבחירה ורתחל ולא רנוכל

עשות מלאכתה לבחור בטובלה •

פכות החלשים הם שתיים א שתהי' כוטעת הטעה

שכל'ר"ל שיהיה השכל טועה בדבר המשפט ויטעה

גם ארת הבחירה להיור נמשכת אחריו כמו שימצאנו

רבי' מכני האדם הטועים בדרך השכל • ואז לא

תהי' החולי בעצם הבחירה כי אם בעצם השכל •

ב שתהי' מוכרחת בבחירתה מהכרת המזומה

הזונה מאחרי השכל ופורך גולו מעל צווארו

ומכריח ארת הבחירה להיור נמשכת אחריו ויכחך

ככל דרכיו בטוב הערב לשערנו כמי שיבחר בזורת

וכשאר העבירות שיצרו תקפו עליהם • ובכלל

כל דהנהגה אשר לא טובה היא מסכנת שהבחירה

היא בלתי חפשי'ת והנה בעבור היורנו מרת הבחירה

המרה הראשונה לכל מדורת הנפש לכן מצאנו

ליפה מקום נאמן לבאר רפואה ראשיית לכל

הרפואות המשותפרת עם רפואת העלה אשר

לכל רתחלואי הנפש ואקראה בשם הרקת הנפש

לטעם שיתבאר בה ואומר :

ראוי לדעת שכל הקרב הקרב אל מלאכת רפואת

הנפש ראה להרדמות ברפואתה אל

רופא הגוף • וזה כמו שרופא הגוף בראשי'ו חתחלת

הרפואה יתן לחולה משקה ההרקה והמשל של

אשר כזה יעשה הכנה אל הרפואות הכאות אל

אחריה לכל יחולו במקום הטינופה ויחלשו

מעשות פעולתם • וכמוהו בעינו יתנהג רופא

הנפש אשר בהתחלת רפואתה יתן לחולה משקה

ההרקה למען יבין מקום אל חול הרפואות הכאות

בח"י פרק ב הנחירה כה

אל אחרי ותעלה ארוכה ומרפא למחלתו • וזה כי
 בהיות שסכת כל חטא ועוון היא גובה לב הזונה
 מתהרת אלהיו • והוא זה בא מרכוי שביערת הסוכ
 המדומה כמ"ש"הכ בחוקו פן תאכל ושבעת ורם לבבך
 ושכחת את ה' אלהיך • לכן טרם יתחיל ברפואת
 יצורה על החולה להכניע בעמל התעניות והסיגופי
 את לבו הזונה עקב תסור השכחה מלבו ותעלה
 אזכרתו לרית ניהוח לה' • כי אם לא יכנע לב
 החוטא יתכן שלא יועילוהו הרפואו' ויהי' כמו שטובל
 ושרץ בירו • ועל שם הכניעה נקרא הצום תענית
 מטעם מאנת לענותת' א לאיר הכניעא על כן בימי
 חרפי כהיותי משרשעשע על כרכי חכמת מוסר
 השכל הטבתי ארה אשר כתבתי ואהוו על זרתי
 רופאי הנפש זו המליצה הכוללית :

בריש כל מרעין אנה שובעא • ובריש
 כל אסוין אנה תעניתא •

וצריך הרופא להתנהג במשקה ההרקה האמור
 בהדרגה עם החוליה • ר"ל בתחלה יצוהו
 להתענות זמן מצט ואח"ז יוסיף עליו זמן יורד רב
 צו לצו ועיר שם למען לא תקשה קבלת הרפואה על
 החולה • כי צריך הרופא להתדמות ברפואתו אל
 רפואת השבע אשר יעשה כל מעשהו בהדרגה ולא
 יצא מזהפך אל הפך פתאום • ואף גם זצרת ישום
 את החוטא על פי אומד הדעת בכרי' אורת גופו לבר
 יחלישוהו הסיגופים • פן יפול הגופל בחולי מה וקבע
 ארה קובעו נפש ח"ו • כמ"ש"הכ פן יוסיף להכורתו
 ונקלה אחיך לעיניך • ולכן צריך שיהי' כל רופא
 הנפש חכם וזריו במלאכתו לבל יחבל את מעשהו

ספר המדות

ידיו • ומכ"ש שלא יתנהג עס החולה מנהג הרופאים
 אשר לא ירפאו את החולה כל הימי' כ"אם
 במשקה ההרקה לבד • ואף כי קצת החולים הועילם
 משקה ההרקה לבד • והם אשר לא תתחוק עדנה
 המחלה בהם ר"ל שחטאו חטא מה ולא שנו בהם
 עדי"ז הנזה אלה החוטאי' יתכן שיועלם התענית
 עם החרטה לבד • ואף גם זאת יראה הרופא
 לכתוב לכל חולה אגרת הנק' בלעז רצע"פט • ר"ל
 שיכתוב לכל חוטא ווידוי דברי' כלשון קלה צתה
 ונקיה הכוללת דברי' מוסר השכל המשכרים
 את לב החוטא • למען יודה עלי פשעיו עת ישפוך
 שיחו לפני ה' בצום ובכבי ובמספד ובשק כמס"הכ
 אמרתי אודה עלי פשעי וארתה נשארתי עוון חטאתי
 סלה • וזה כי הווידוי הוא סבה אל החרטה והכנישה
 למען לא ישוב עוד לכסלה • כי בהתוודותו יבוש
 מאלהיו אשר ברום לבבו וזדונו מרה בו כמשה"כ
 אהי בושרי ונכלמתי להרים פני איך • ואם איש
 עשיר הוא החוטא אז יצוהו הרופא לרתת פיזור
 לאביוני' כפי אשר תשיג ידו כמס"הכ חטאיך בצדקה
 פרוק ועויתיך במיתן ענין • ואמר וצדקה תציל
 ממות • ואמרו"ל אגרא דהעניתא צדקתא • ויצוהו
 הרופא שיתפלל א השי"ת שיעזרוהו לעשות תשובה
 למען לא יהי' ככל ההמון אשר אין מספיקי' בידם
 לעשות תשובה • ואמרו"ל אילמלא הקב"ה עזרו
 אינו יכול לו • אלה איפה שלשרת ראשי הרפואות
 והם ראשי דרכי השב להיור כריא אולם • לושם
 בשלשתן תשובה תפלה וצדקה • ואחרי שרו
 משקה ההרקה זמן מה אזי ישוב הרופא לתרפואה
 לכל חולה איש איש כנגע לבבו כפי מה שיתבאר
 קצתם לפנינו • עד הנזה משפט משקה ההרקה •
 והיא

והיא הרפואה הראשית הכוללית לכל החלואי
הנפש • ועתה נשוב לבאר רפואות פרטיות לחלי
הכהירה • ואומר :

רפואה פרטית להל"י הבחירה • אם היו תהי
המהלה מסבת ההטעה השכלית • אז
נצוהו לרפאות השכל ממדוהו • אשר בגלל הדבר
זה גם הבחירה המהנהג' על ידה תקבל תרופה להיות
בריא אולם • אולם איכות רפואת השכל הוא שירגיל
ארץ עצמו ללמד דעת האמת בכל דרוש ומחקר •
וירחק בכל מצורו מידעות כוזבות כמש"ד הכ מדבר
שקר תרחק וכל זה יתבאר בתיקון מדת האמת ומקנת
קנינה כי שם ביתו :

ואם היו תהי' סבת המהלה הטעה דמינית ר"ל
שתהי' הבחירה נשמעת להמומה הכוזב
והרנהג על פיו ברשע כסל • אז יצוה הרופא את
החולה שלא ירדוע ארץ המדמה לכוך לעולם
למען לא יהי' כמי שנאמר עליו בהתחברך לרשע
פרץ ה' את מעשיך • ולא יעשה שום דבר קטן או
גדול בלתי צם יתייעץ בשכל • ולא ימרה את
פיו כי אם כאשר ישקלהו השכל במאזני בחינתו על
פיהורה ורומצוה כן יעשה כמש"ד הכ פלס מעגל
רגלך וגו' • וזה כי מציאות השכל בין הכחות הנפשי' •
הוא כמציאות השמש בעולם • המאיר כל מחשבי
ארץ אשר מי זה יסתר מעיניו ויעשה במהשך
מעשהו • הגה הוא גבר לא יצלח בימיו • כן הוא
השכל בין הכחות הנפשי' • יאיר להם הדרך
אשר ילכו בה בדרך ישרה לא יכשלו • אולם מי
מכחות הנפש אשר סתר פני' ישימו מהשכל לבלתי
שמוע אליו • הם המרה היו במורד' אור אשר
כחשיכה יתהלכו לא ידעו כמה יכשלו • כמש"ד הכ
החפס

ספר המדות

רחמכם עיניו בראשו ורהבסיל כחושך הולך * והמונה
על מאור עיני השכל ררואה את הנולד מרחוק *
וירר הרפואות ררואה כרפואות מורת רהכרת
הבאה אח"ז :

פרק שלישי

אשר יודע הכרת המטננת למדת הכירפ * תחלכנה לחוד
שמים מלך טונס ורעס * עתים מתאימות אם שכל
אין נכס :

הכרת גדרו ועניו פעולה הכרתית * ר"ל שיהי
הפועל מזכרת בפעולתו אשר יפעלת
גדר רצונו * והיא הפך מורת הבחירה * מורה טובה
הטביעה הנורא כאדם שיהי סובל ההכרת בקצת
עיניו ממכרות יכריחנו על הסבל הוא בעסק שאין
יד שכלו משגת שיענין ההכרת הוא יביאנו ל השנת
טוב המועיל והמכרות יודע יותר שההכרת הוא
ל טובת המוכרת המ"ב כמו קצת מצוות המעשיות
הזכרתי ונעשים מקצת בני האדם בין ההכרת והסבל *
אף כי הם חיינו ואורך ימינו * כירא למה זה
דומה לרופא מוכחא הנוחן מרפא לגוף נחלה
ממשקרה מירמרים דהבלתי ערבי לחיך * אשר
החולה דהרוא קין בשתירו אך הרופא בהיותו
יודע הטוב המועיל ר"ל הבריאו שושגלו כמנו לכן
יכריחנו לשתורנו * למען ישיג ע"י טוב המועיל
אשר כן הוא הדבר הזה * וראוי שרוע כימה
שקראנו וזה הענין בשם הכרת הוא ע"צ ההעברה
וההקל ובערך הבחירה אשר לא טהורה היא הכלתי
רואה את הנולד * אולם מי תכס ורואה את הנולד
הוא זהו יבין שורה ההכרת שזכרנו הוא נכנס בגדר
הבחירה

אבחירה האמיתית • כי הבחירה והכרח המשרתים
 את פני השלימיות הם גוף עצם אחד כהוא
 בשמורה שונים לפי מבחן הרשוקור המתנגדות
 האחרת תבחר ותקרב הטוב המועיל • והשניה
 נעו מעגלותיה לבחור בטוב הערב לשעתו • אף
 כי בהמצאו יעדר הטוב המועיל • וזה בשכבר ביארנו
 שהבחירה בלתי יודעת לבחור בטוב לה כי אם על פי
 השכל אשר יאמר כי הוא זה הטוב המועיל • וכאשר
 לא יאמר את משפטו לרשעה אז תקרא בשם
 הבחירה החפשית • ככה בהירות התורה יודעת יותר
 מהשכל מה זרה טוב לגפש • לכן הבחירה הנוחרת
 מעשיה על פי הרהורה והמצוה הנדה תאות לה שם
 בהירה יותר מהבחירה השכלית בהיות התורה
 והמצוה נותני חיים ערכי לעושיהם אשר אין טוב
 בעולם יותר גדול מזה לכן אמר הכתוב וכחרת בחיים
 והיא זה הבחירה החפשית והנאמנה •
 והפכה הוא המנהג אשר ימשך ממנו רע לעושהו
 הוא זה נקרא בשם ההכרח האמיתי אף כי ישג
 טוב ערב לשעתו וידעת היום ותשבורה אל לבך
 שהעוץ עניו מראות בטוב הערב לשעתו ומכרית
 את נפשו המתאוה לבחור בטוב המועיל המתנגד
 לטוב הערב ההוא • זה יכונה בשם גבור הכובש את
 יצרו בדר"ז • והוא הדבר ששאל המלך רתמי את
 הזקנים מעתיקי הדת לאמר • איזו היא נכורה בתכלי •
 והשיבו כל שתביא אותנו בעת צרה לבחור מצוין
 נפשנו את העצה אשר תכון בהכרח • והוא הדבר
 שכתב הרמב"ם בפ' כי נזר אלהיו על ראשו
 הוכח בזה בששי רשאון • ולא לכו ישיב הסבל
 במצורת שבין אדם למקום אלא אף גם זאת כמדות
 שבין איש לרעהו יפה מאד מדת הסבל • וכבר אמר

ספר המדות

החכם הסבל שני מינים • סגל הצרות וסבל כמה
שאסר הכוראית • כי זאת המדה רנית לצד
מרגו ומעצבו כאשר לא ישים לבו לדבר מחרפין
ופצמי רבות יהי הסבל סבה להציל את בעליו
מרעות גדולות המעוררדי לבוא עליו • כאשר
יאמר משל הקדמוני הסבל מר בראשיתו ומרהוק
באחריתו • ר"ל כהעבירו רעת הנזק מבעליו ואמר
אחר אחרירה הסבל שלורה ושקטתה • ואחרית
הקטטה הרפה • ואמר אחר מי זה יאתו במדת
הסבל • הוא זה יבוא אל הנחלה ואל החבל • ומה
שאמרו ז"ל בזה המדה הנעלבי ואינם עולבי שומעי
חרפת ואין משיבי עליה הכתוב אומר ואוהביו כצאת
השמש בנבורתו • והרמו אל שמוע השמש
קיטרוג הירח אבב בזיונה אשר ככה כל אוהבי השי"ת
ישאו עליו חרפה וכלימה במוש"ה כבי עליך נשארתי
חרפה • ואמרו עוד למי נושא עון למי שעובר על
פשע • ובעבור היות מדת הסבל מדה הגונה מאד
דכן על זאת התפלל כל חסיד לעת מצוא נפשו
רצוי לאלהי בסוף ש"ע • ולמקלרי נפשי תרום
ונפשי בעפר לכל תרהי • אך רבים לנם בר עמם
בתפתם וזלכן מעט הם הנענים :

פרק רביעי

ובאך תחלואי הכרח הסובבים גלילים מי שנים • חלקים
וכוללים • וישם אומותיו אונות לבניכ במחלם מאיזה מין
שאן פכטי או כללי • והנס הוא מעלה ארוכה וארצה
לכל אחד מהללים ;

פעמים רבים תחלש ותרתחל זאת הרבונה ר"ל
כי תפדוק הנפש עול ההכרח מעל צוואתה
ללכת

ללכת כשרירות לב המדמה • סכות המחלה הם
שתיים • א כבוי אור השכל והיות החולה בלתי
רואה את הנולד בטוב המועיל כל ימיו על כן
יעמוד נבהל ושוקק לתאונות המדומות ופורק עול
הכרח קצת המצוות מעל צווארי הכחירה למען
ירוח צמאנו • והוא זה יודע כי רע ומר עזבו אתה
אך יצרו הנקפו • ב חומר רע ארסי הנסגר בבטן
החולה • ר"ל פעמים רהי' פריקת העור מסכות
דעות מזויפות כמו אפיקורסות ומינות או קבלת
דעה התקועה בלב החולה על כן יבזז לשכל מצוות
התורה • והוא זה אשר יאמר עליו הכתוב והאיש
אשר יעשה כיד רמה אתה' הוא מגדף וגו' • וחולה
כזה כמעט שאין הנקנה למחלתו • כמדדשם ז"ל ע"פ
כל באיה לא ישכון זה מינות • אך עכ"פ בהחללת
החולי יתכן שימצא רפואה למחלתו לכן לא נתיאש
מרפואתו מכל וכל :

אותות החוליר"ל לדעה בשלמי הרעה הזאת
ואיזה סכה מהסכות הנזכרי' היא גרמא
בנזקין • הדע כי כמו שרופא הלוי הגוף יבין סכה
המחלה משינוי מרוצת הנפש הוא הדם בדפיקתו
בחוזק וחולשה • ככה רופא הנפש יבין סכת המחלה
לפי שינוי מדורתה על פי פעלה • ועל פי שני עדים
יקום דבר משפט ידעה סבת הלוי ההכרה והם
העצבות והשמחה • וזה כי איש איש סבית ישראל
אשר מדי יעבור על אחת מצוות ה' אשר לא
תעשינה כן ישב משמים ונעצב אזי נדע שחליו
בא מסכה הא' ר"ל התגברות התאווה המדומות •
והנה החוטא יודע כי רע ומר עזבו אתה' • על כן
הוא נעצב ומרתחם אל הדעה אשר עשה • אולם
פי האיש אשר אתי עכרו על מצוות ה' אשר לא
תעשינה

ספר המדות

העשינה יהי' שטח וטוב לב' הנד' זה לאות כי דבר
 בלי ער' יצוק כו' ר"ל דעורת זרות על כן לא ירנחם
 עד רעתו • כמש"הכ ובשר קודש יעברו מעליך כי
 רעתכי אורזעלוזי • פי' סיפא דקרא יתן טעם וסכר
 לרישא דקרא ר"ל שהאות והמופת שהחוטא ככר
 עברה ממנו הקדושה הוא כאשר יעלוז אחרי רעתו •
 כי זו השמחה שאחרי המעשה הרעה רתן עדיה
 ורצדק כי בעל' לא לה' הוא וכי הפיר בריר' ובוזה
 אלה אשר כין ה' וכינו :

רפאות רתעלה לחלי' ההכרח • אם היו רתה'
 החור' מסכה הראשונה שזכרנו והוא
 גודל התישוקה והכוסף להשגת התאוות המדומות •
 אזי יצו עליו במפניע לאחוז בהפכס ר"ל להביא נפשו
 בכור הסיגופי' הפך הרגאות ההם אשר הוא כוסף
 ליהם על דרך מה שכרתנו במשקה ההרקה • וינהג
 מנהג הסיגופי' עד ירף לבנו מה שהרנוקק אל הרגאות
 הרהיא אשר ה' רגיל להרגאות ל' • וכאשר
 ירפא מרוה לבנו אז יאחז צדק דרכו וישוב אל עמק
 שוה • וכמו שרופא הרגוף דבר ידבר הוא על לב
 החולה דברי' אשר כס יחוק אר' לבפו • למען תהיינה
 הרפואות לררופה כאשר רתה' אמנת אומן אתו
 שהרפואות ההם ירפאותו • עד"הכרוה איש יכלכל
 מתרהו • ככה ידבר רופא הנפש דברי' כבושי' דצוי
 ותוכחה על לב החוטא • כי יאמר לו אין יתרועע
 אר' רכני התאוה אשר הם המה יהיו בעכרו • כי
 רבים חללים הפיל רובוי המשגל ועצומי' כל
 הרוגי התאוות אף כי לא ימלא את נפשו מרסם
 לעולם כי אזהב כוסף וחמדה לא ישבע כוסף • וזה
 כי כל אשר השבע נפשו מרסם כן ירבה וכן יפרוץ
 רמתאוה להתאוות אל יהי' כמש"הכ בחקו למען

ספורת הדיקה ארת הצמאה * פי' למען רכות כמו
 עולותיכ' ספו על זכתיכם * והטעם שהריווי והשביעה
 מן התאוות החמורות הם יוסיפו צמאון אליהם *
 אשר כן אמרו ז"ר אין אדם מדת וחצי טונתו בידו *
 ואמרו ז"ל אבר אחד יש באדם משביעו רעב מרעיבו
 שבע * כי אמנם כן טבע כל אבר הנתון רוחה המדת
 הקניני' המרומי' שמי מהם היו * עינו מראית ברע *
 הוא אשר הכט גלעזר לא יוכל לכן יהי' שבע כל
 ימיו * כי מדה ההסרה ופקודה היא הנותנת שביעה
 רבעל' במרסו' לאיזה עשיר השמח בחלקו *
 ואחשוב שלזה הטעם נקרא כח הראות בשם
 אכיונה כמש"דרכ ורספר האכיונה * כי אמנם כן
 טבע וזאת התכונה שאינה שבעה רעולם לכן היא
 דלה ואכיונה הפך העשיר השמח בחלקו * ואמר
 החכם אין רש כמתאוה ואין עשיר כמתיאש * ואמר
 אחר מי זה הרעולך אחר המתאוה לשמעו * דומה
 לשותה מים מלוחי' לצמאון * וזולת אלה התוכחות *
 ירבה לדבר על לבוא אשר יעשורושם בנפשו וישכרו
 ארת לכו הזוגה :

פרק המישי

וזכר משאים בדרך * ויתן זכרא לחלום כפשיים ארסיים
 בעים וכלא חיים כיו אפי' קוסקית וכפירת עקרי הכת * ויבאר
 ארבע מראות כנעים אשר יכניעו כס נוחלי עינם כחכס
 טוב ורע כנאוג בעולם כלי יושד וכדל לפי מראה עין
 כחינתם * ואיד ירפא כרופא הכספי לכל אהל כגע' ככסו
 לשם חיובל לחכס :

ואם תהי' המחלה מסכה הב' שזכרנו והוא כאשר
 תהי' סכרת החולי חוסר ארסיר"ר מיגורת
 ואפי' קורסות אשר הולה כמוהו הוא קשה להתרפאו'
 יעו

ספר המדות

יען לא יאבה לקחת רצון מדינו כיהוא בעיניו
בריא אולם • לכן לא ישמע אלינו לקחת משקה
ההרקה ותוכחתנו ינאץ לבו להיותו מלעיג על
דברי חכמי ורוכחתם • לכן ראוי לרופא להתנהג
ברפואתו כמנהג רופא הגוף עם החולה אשר שררה
סם ארסי שאז ישקה הרופא את החולה סם ארסי
יותר גדול מן הראשון אשר האחרון בגודל כחו
גרש יגרש את הראשון החלש ממנו וגם הוא נדחף
לצאת כרדפו אחריו • וכמו ש"הכ ככות פצע תמרוק
ברע • אשר ככה חולי העורת המזויפות • רפואתם
להראות כחב דעתם כדרכי הראיות ההם אשר
קנו אותם • כמו ש"הכ עגרה כפיל כאולתו • ואמרו
ז"ל ודע טח שתשיב לאפיקורם • ולכן צריך שיהיה
לרופא שהוא ידעת בית רבה בספרי החיצוני • אשר
ידע צאת וכוא בדרכם להרחים מלחמות ה' צבאות
נגד האפיקורסים המתקוממים נגדו עד יכניע בעמל
הוויכוח את לבם הזונה • ואז יורליכם בדרך ישר
לא יכשלו בה זינהלם לאט להגל המלאכה על
מי מנוחורת הדת צולצו קולקו :

וכי יפול הנופל במבוכת הרעות ההוות בעולם
אשר לא כרה כי יראה דמעת העשוקים מאישי
בעלי החיים הנשחתות כי קצתם נתנו טרף קצתם •
אף כי רעת האדם רבה עליו אשר בכחו ישחית רבים
מכע"ח למצוא טרף חקו לאכל ולשבעה ולמכסה
עתיקי ויררם יעבור בספרך • ועצם כחו ולבו עד
למעלה להשחית איש כרעהו במלחמות רנופה
ולעשוק אהכל מען כצוע בצע • ורבים חללים יפלו
המקריים הרעים המרתי גשים לשערתם • ככלוע
הארץ אפ יושביה ביום הרעש וירדו כל חיים שאולה
ורמימים כיורדי בור • ועצומים כל הרוגי הדבר

כיום המגפה • ורבו באי האש והמים ערי יפרוצו
 לרוכ על פני האדמה • ואף גם החיים אשר המה
 חיים עדנה רבים מהם יתו ח"י צער ישבעו כל ימיהם
 כעס ומכאובות עד יבחרו מות מחיים • כי רבים לא
 ימצאו טרף חקם בדימתם • ורבו תחלואי הרעב •
 וקצתם הם מעונים מוכי החללים הארסיים כל חולי
 וכל מדורה וכל מוס רע • וכיוצא באלה רעות רכות
 ומקריים רעים ונאמנים יחלועל בני האדם לעת
 שתפול עליהם הווה • אשר אם יראה הרואה אותם
 או אז יפתה לכבו להיות חושב על ה' רע • וישפוט
 שפוט על צחת מארכער, שפטים הרעים • א' יתכן
 שיאמר לא ה' ולא הוא כי אם הטבע יש לאר ירה
 לעשורה טוב או רע כפי הכרה הסבורת למטוב וכייהם
 על כן מצאנו הרעות כאלה כי הן לא בידה טובה
 להטיב ברצון אבל כל פעולתה היא הכרחית אשר
 הרע וגם הטיב אין אתה • ב' או יורה לה' פעלו
 אך אמור יאמר כי הוא מעוות לא יוכל לתקון ר"ל
 מבלתי יכולת ה' לעצור ברע אשר ימצא את מפעליו
 על כן יצא משפט מעוקל • ג' פן יעלו דברים על
 לבבו לאמר אין ה' רואה ומשגיח להציל עשוקים
 מיד עושקיהם כח כמי שאמר עזב ה' ארץ הארץ אין
 ה' רואה • ד' או יחשוב מחשבת און לאמר כי לא
 חפץ חסד הוא י' ורע לא ימאס לכן פסקה טובה
 מהנמצאים • ה' לא ארבע מאור נגעים הזורחים
 במצחור • והאנשים החטאים האלה בנפשותם :
 והכרה • כי זה ימלא את יד להיות רופא נפשות
 אזי יקה עמו דברי' ויוכיח על פני החולה
 דעתו הנשחרת • וישיב נפשו מני שחרת אם
 בראיור מקיימי האמת או מבטלי השקר • כי
 ישאלהו לאמר מהו גדר הטבע אשר אין יחס פועל
 הטוב

ספר המדות

הטוב וחרע ההויים במציאות • או אדענה לאמר
שהוא מנהיג מתמיד שוקד על משמרתו ליהרע
או ליהטיב כפי הזדמנות הסכות לעולל עלילות
במציאות • על זה ישיבהו לאמר • הן ידענו זאת
בחיפוש שכל מנהיג מאד ייש לו מנהיג אשר בהעדר
המנהיג יעדר דמנהיג • כמו שכל תנועה יש לה
מניע ובהעדר המניע תעדר התנועה • לא זו שהמנהיג
המאודי ייש לו מנהיג ומסבכ לא אף גם זאת שהמקריי
דהוויים לשערהם יש להם סבורת קרובות ומה גם
שפיו ענה כו שגדר השכע הוא מנהיג להוציא כל דבר
לפעלו כפי הזדמנות הסבורת למסובביהם • ואם
הפרטיים יש להם סכות יחויב ה"כ בהכרח המציא
סכת הכלל כלו כי אין בטבע הכלל כי אם מה שבטבע
הפרט • או יאמר שהכל שב בטרוצת הסבורת
והמסובבים בסיבוב ועיגול כמרוצת העגולה
בתנועתה שכל חלק ממנה הוא סבורת להניעות
החלק של אחריו ומסובב בתנועתו מהחלק אשר
לפניו עד שהחלק המשוער ראשי התנועה והתחלתה
מסובב בתנועתו מהחלק המשוער אחרית התנועה •
ואין שם באסרת ראש וסוף בפועל • כי נעוץ סופו
בתחלתו • או יענהו לאמר בכר הרבאר כסופת
בראשון לשני שכל מהנועע ממניע אשר בו • יהיה
בהכרח לתנועתו סוף וריכלה • וכל שיש לו
תחלה יש לו תחלה • וזה כהיות גדר הב"ת להיות
לו ראש וסוף הפך הב"ת שחוא בלי ראש וסוף •
לכן מי שיש לו קצה אחד יחויב שימצא לו הקצה
השני ג"כ • וכל שיש תחלה וראשית להניעו
יחויב שיהיה לו מהווה וממציא זולתו • וה"כ
איפה לשי הנחתו שהמציאו ככלל הולך סוכב מסכות
מתהפכות מכת מניע אשר בו • ירחיב מזה
הית

היות למציאות זה העולם קץ ותכלה • ובהכרח יהי
 לו התחלה וראשית ועילתה ר"ל פועל כאמור •
 ומהמבואר בהקדמה השלישית לראשון שמציאות
 עילות ועלולים בלי תכלית למספרם שקר • יהויב
 א"כ שיהיה עילת זה המציאו ראשון אין ראשון לפניו •
 ובזה ירפא הנגע הראשון מהצרוע • ועוד ימצא
 תרופה למחלתו בעיון ראשון ושני ושלישי ורביעי
 מראשון לשני :

אולם חמופת על היותו ית' בלתי לואה • הוא
 על זה התאר הן ידענו זאת שגדר הליאורה
 הוא כח מתנגד גובר על הפועל בו • המשל בו כובד
 אכן ונטל החול • הכח הדוחפו למטה לארץ מתנגד
 לכח האדם הפועל בו השכו להגביהו מעלה מעלה •
 וכאשר יגבר כח הכובד על כח האדם המגביה • יתואר
 האדם בשם לואה • וזדה בעבור היות שני ההכחות
 המתנגדות נמצאי שוים במציאות • אולם השי"ת
 בהיותו בעל הכחות כלם כי בורע עוזו המציאם מאפס
 אל היש כמו שקדם לכן הוא ית' כביר כח על כלם ואין
 אחד מהם מתנגד לו ית' ולא יתואר בליאות כדל • ומי
 יודע מוכן יראה שמיו מעשיו אצבעותיו ירה וכוכבים
 אשר כוננם שרבים מהם גדולים כמה מאורת פעמים
 כמדת הארץ והוא ית' מניעם בכחו וכמו שא"ה חזק ועוז
 בשחקי ר"ל יששם נראה כחו וגבורתו ית' • ומהמבואר
 שכתו וראשית אוננו ית' בשרירי החכמה • כי לא יעשה
 ה' אלהים דבר מבלעדה והיא כלי אומנותו של הקב"ה
 כמו שא"ה הככלם בחכמה עשית ומי חכם יבין זאת • כי
 בכל נמצא אשר יפנה ישכיל הרבה חכמה
 ודעת אשר יסדו בסבות ומסוככים • (שהוא זה גדר
 החכמה כאמור בס' אמרי בינה בא' לשני בגדר ה"בד)
 נודע שמץ דבר למשיבילים בחכמת הטבע והכותלים

ספר המדור

גנוי שלימות אישי בעלי החיים ורואים בעין כחנתם
תועלת אכריהם אשר נקצרו על צד היותר טוב לאישי
כל מין ומין כפי הנאות לטבעו להשתמש בהם לתעלתו
ומהמבואר שמדרך החכמה לנהל העדה ביושר וצדק
ולחטיב לכל ראוי לקבל הטוב • ויתחייב א"כ מזדה
שהשי"ת הנוהג עולמו בחכמה • הוא זה ינהלם על מי
ממעוות היושר והצדק ויטיב להם ככל אשר ראה
החכמה • אך בעבור שחכמתו כב"ת לכן יהיו היושר
והצדק והטוב הנמשכי ממנה ג"כ כב"ת • ומהמבואר
שהשגת האד' וחכמתו היא כ"ת ויושרו וטובו הנמשכי
ממנה המה ג"כ כ"ת ובהיות חכמתו כ"ת לכן לא ישיג
היושר והטובה הכללית הב' בת כי אין לב"ת דבר עם
הכב"ת • וכל מה שישגי האדם טוב ויושר הנהגתו ית'
המה כלם טובות פרטיות שהם כ"ת כפי השגתו • אך
עד כלל ההנהגה שהיא כב"ת לא בא • כי לא יבין אל
אל טוב ויושר ה' הכללי במציאות והוא יגנו מושג
בלתי לה' לבדו כי המשיג הב"ת ישיג מושג ב"ת •
משא"כ כל המשיגים זולתו שהשגתם כ"ת כאמור •
והוא שאמר הכתוב גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין
מספר • כי רגז הכתוב יתארהו בשרד ה' יכולת
המקושרת עם התבונה הכב"ת עד אפס מקום למבוכת
הליאות כאמור • ואף כי אנחנו שוכני בתי חומר נראה
הרבה פעמים רעות פרטיות ישובו להזירת טובות
כולליות כעיר שהקיפוח כרכום ופרצו בתומתה פרץ
וימהרו אנשי העיר לנתוץ אחד הבתים ולבנות החומה
בעציה ואבניה • שרעת בעל הבית היא טובת הכלל •
אשר כמוהו איש ידוע חולי אם לא תסכול זרועו מכת
ההקזה לא יתרפא הגוף כלו • ורבות עתים תהיינה
הרעות סבות הטוב באחריתן כמכירת יוסף מצרימרה
למען החיות עם רב • ובהנה רבות תקרינה במציאות
מחשבתה

תחשבה לרעות בעינינו בעבור שלא נדע את רירת
 המוכה היא לפי ההנהגה הנצחית והכב"ר • והוא
 שאמר הכתוב האנוש מאלוד יצדק • פי' הירכן
 שהאדם ישפוט מישרים כצדק ההנהגה יותר מהאל
 שאין ערוך להכמתו • מבלי משים לנצה יאכרו •
 הנה הוא כמשיב לאמר שהסכה מה שבני האדם רואים
 מנהגו של עולם בתור הרעות הוא בעבור שאין משים
 לבו לנצחית והנהגה כי אין מי יוכל על זה בעבור שהוא
 ב"ת כאמור על כן יאכרו דרך הנהגתו ית' ר' ל' ל' ל'
 ידעו טובו • ומי חכם יבין זאת שכל ספר איוב מיוסד
 על מוכות הרעות הרבות ההוות בעולם אשר כרת
 פני ההשגחה ישימו • והוא כמשיב לאמר תשובות
 שונות זה אומר בכה וזה אומר מכה וזככלל דבריהם
 דברינו :

פרק שישי

אשכח נאון עוים האומרים אחר כי רש' ה' ולא ידע
 ככל • יאכזב שכל פושעים ופועלים אובי הדעות הכוזבות
 לונעו הכפירה כמו כח האויבי ש' וכת הקראים • ויתדאש
 עינים עם הדוכרים על חו"ל עתק כנאוס וכו' לאחלבי ל'
 ידעו הבין פל דבר חמת כוכה ויקרה את עיניהם כמופעים
 כאומרים ודאיות אחיתנת :

ואם תחלש הנפש ותמעד רגלה כאמונת אומן
 בקצת פינות הדת מסכת רום עינים וחדל
 לכב ר"ל שהחולה יחשב חכם בעיניו • וכל דבר שאין
 יד שכלו משגת יכוב מציאותו • ובעבור שלא יצויר
 לו איך הפועל הב"ת יבחר ויקרב אחד העם וידבר עמו
 וינבאהו להודיע רצונו לבני האדם • או איככה ישגית
 השי"ת על עם מבל' עדי עם ואיש מבל' עדי איש •
 ואיככה יש לאל ידו לשנות מנהג הטבע המיוסד •
 וכיוצא

ספר המדות

וכיוצא בם כל חלקה טובה מפינות הדת יכאיבם כאבני
 בזהו ומה עליהם קו תוהו ל"אמר כי שקר נסכס
 והתהוה נסכה לפרזק עול תורה זמזנות מעל צוארו
 כל קבל די רוח יתרא בית * או אז יראה הרופא לקחת
 עמו דברים ולקיים מצות החכם ענה כסיל כאולתו פן
 יהיה חכם בעיניו * ויענהו לאמר הלא חכם ארנה
 סדניאל לדעת כל מעשי האלהי בשמים וזכארי
 זצתה אחרי אשר עליה בגרם המעלות לידע דעת עליון
 להכריע מדעתך איך ינהג הש"ת את עולמו בהשגחה
 כוללת לא פרמית יותר הפינות העומדות ברומו של
 עול' תכריע גם כפי דעתך אשר לא כרת משה וישראל *
 ומאין ספק אחרי אשר באת במרוקלין לעמוד בהיכל
 המלך מלכו של עולם * כמד עבדת בפרוזור ר"ל
 לדעת את מעשי ה' ביצורים השפלים * מי מי זה הלדש
 הרגלים אשר לא יעצור כח לעמוד בשפל ובארץ
 המישור * איך יעצור כח לעלות בדרגים הרמים
 ובפינות הנכוחות * והנה ברעה קלה יש לו ית' בעולמו
 ויתוש שמה * וערה דגדג נא אם ידערת בערה מספר
 מספר אבריה וגידיה ועצביה מוגרי הליחות ועורקיה
 מוכילי הדם * או הידעת עת לדתה ואיכבה תחולל
 בכטן הורה * או הידעת עצם מעצמך איך תשיג נפשך
 מוחשי חמשת החושים מרגשת כלי החושים ומה
 תארם וצורם באופן הנאות לשימושם * ומי שם
 בעין הרואה חכמה לשעל המרחק שבינה ובין המוחש
 או הידעת איך יולידו רעיוניך השונים תנועות שונות
 במרוצת דמך * והפך זה ג"כ שאיכות המרוצה בקלות
 ובמידות תשנה הרעיונים * אשר לפיהן יולידו מודות
 שונות בנפשך עצבון שמחה * כמי שחוק * כעס
 רצון * שנאה אהבה וזולתם * או מי שת בטוחות
 חכמה * ר"ל איכה היתה זאת שבע"ה בעל חומר
 ההמות

ההטוח יעשה מעשהו הטבעי בהשכל ודעת כאלו
 למד רוב חכמת הטבע וההנדסה • עד שדיונוק יודע
 בלי לימוד ונסיון טבע דהאוויר אשר כמשא כבד יכבד
 על המקום אשר יורק ממנו כמו שנראה בכלי הרקת
 האוויר לופ"ט ט"ו מפ בלעז • אשר נכת זאת התחבולה
 מריק היונק דהאוויר משדי אמו במוציאתו למען יכבד
 האוויר שסביב השד על השד ויסהוט החלב אל פיהו
 כעוצר בבית הבד • והחלב עם שלא למד חכמת המדות
 מעול הוא יודע מנין הלימוד הכי מראשון לאוקלידוס
 אשר כיאר כמופת ששני צלעות כל משולש יחדו
 גדולים מהצלע השלישי לכד כגודע ממרוצתו לצוד
 ציד היה שירוץ לעולם על צלע אחת בעבור קוצר
 הדרך כגודע לצידים • וככה עין כל רואה רישער
 האורך שבינה למוחש בערך גודל רוחב המוחש לפי
 ערך כמות מרחב הזוית הנלחץ כמוחודד המשולש
 ההוה מקרני האורה הנופלים מן המוחש אל דהעין •
 אשר מהות זה הערך נודע מלימוד י"ח וי"ט לראשון
 מאוקלידוס • אשר עין לא ראתה בית מדות מעולם
 ונפשה יודעת מאד • או מי נתן לדבורה בינה לכנות
 לה בית מדות על המונת משושה שד היא התמונה
 המחזקת הרבה שטח מבלי שתניח מקום פנוי בי בורת
 לבית • וכיוצא כזה הרבה מאד כי לא ידענו אחרת מני
 אלף אלפי אלפים ורכוא רכבות מן החכמה אשר יסד
 הבאה היצורים השפלים אשר הם אתנו בעולם אחד •
 ואם אלה הידיעות הפחותות קשתה יד שכלנו עלינו
 להשיג סבותיהם • קו הדברים העומדים כרומו של
 עולם • איככה נהרום אל ה' לראות סבותיהם או לכזב
 על פניהם דרכם בעבור שלא נשיג להם סבה • הלא
 ראוי לנו ליכוש ולהסתיר פנים מהטט אל האלהים •
 ולשום העדר השגת סבותיהם נוספות על העדר השגת

ספר המדות

עניני רבים כמציו' אשר אין אתנו יודע עד מה • וככה
 הוכיח ה' את ציו' בתהוואת לכו לחקור בני ישראל הנהגתו
 ית' ונתת פלה לה שמה • אז הוכיח על פניו דרכו
 הבלתי ישרה • מהעיר ידעות רבות כמציו' אות אשר
 ערו לאהשיג סבותיהם כאמור בפרשה יאפה היה
 ביסדי ארץ תו' • על מה אדניה הטבעו תו' • הבאת
 אל ארצות של גוג' • הידעת עת לית עלי סרע
 ונו' זולתם מהעניני הטבעיים האמורים שם שראוי
 לכל חוקר לרעת אותם טרם שיש עיניו • ולכו להביט
 אל האלהים • כי הנה דרך המחקר ללבט מחיל
 אל חיל בהשגה כסולס מוצב ארצה וראשו מנע
 השמימה יתחיל מטה מטה ויעלה מעלה מעלה
 בהדרגה עד יעמוד במקום גבוה מעל גבוהים • ואז
 יצליח את דרכו אולם הפוסע כמה של ימות כנת אחת
 הוא כן לא חס ולא יצליח כדרך אשר הוא הולך בה •
 כי פסיעה גסה נוטלת מאור עיני השכל • ובהיות
 שהוא דבר נמנע הטעא חוקר בעולם ככיר כח השכל
 לרעת כל אשר בשמים ובארץ טרם יבוא אל היכלו
 ית' לחזות בנועם השגתו ולבקר יושר הנהגתו •
 לכן ראוי לנו לשום יראתו ית' על פנינו וברסן הורה
 עדיי רעיונינו לבלום זה חכלית חכמתנו לכל נשען
 על בינתנו להרוס פינור הות • והנשען על בינתו
 והורס סכל ובער יחשב • כי ידמה לבוז אנשים אשר
 בגפויבוא לערוך מלחם נגד מלך גדול אשר קדמוהי
 רבוא רבבן יקומון • זהו שאמר הכתוב חכם ירא
 וסר מרע וזכסיל מתעבר ונופת • וכן אמר בס' בן
 סירא במוסלא מסן כל הדרוש כמכוסה מסך כל
 תקור בסה שהורשת התבונה אין לך עסק בנסתרות
 ויאמרו כפירושו על זה החצר כמה שהודשית
 להתבוננו תבין ורוע שהשגתך תלושה מרה שיג
 והדבר

והרברי' העומדים ברומוש"ע הנסתרות ממך וזה
 בראותך שגם בשפלים כמה שהורשית להתבונן
 ירופפו מורשי שכלך עד לא תוכל להשיג אפי' אחת
 במני אלף זק"ו בגכהי מרומים :

ווא היתה סבתה מהלה איזה קבלה רעה אשר

תעשה פריכתש כמו קבלת ש"צ שר"אזי

ישתדל עמהם להראותם שהקבלה הסותרת את

הפשט ואומרת אין הפך לה כמעשה המצוות היא

שקר וזכור : זוהי אלה המצוות לא נתנו בחירות

משלים כי אם הפשט היא העיקר בהם כאמרם ז"ל

אין מקרא יוצא מיד פשוטו : ואמר הבתוכיני קרוב

אלך הריכר מאד בפך וכלכך לעשותו : ולא ימושו

מעשי המצוות מאתנו ומורענו ער עולם : זה עיקר

מעיקרי הדת זכור ביאר הרמ"ע מפאנו אמרם ז"ל

עתיד מצוות שיתכסלו באופן של יתנגדה המאמר

עם העיקר : ואף כי לוחפץ השי"ת לבטלם הו'

מפרסם ביטולם נגד כל המון בית ישראל כאמרם ז"ל

כל רבר הנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו : והנה

הו' שם בקבלת ס' רבוא והו' צריך לבטלה במנין בזה

כאמרם פפי' חפ' מה התחו בשולמית כמתולת

המתנים : וא' ישעו ברברי הכתובי' המטים עקלקלותם

כי אין לבטוח בהמה : וזה כי אם נטה אחר ביאורים

ברואים בכתובים המתנגדי' אל הפשט הלא נוכל

לצאת מהפך אל הפך באמונה : כמו פ' אשמע ישראל

וגו' שפשוטו מורה על האחרות המוחלט : ואלין

גוים ידרשו אמונת השילוש : וזה אין פלא כי

המכיר הכתובי' בלי גדר הדיקרוק לפי הפשט והמשך

המאמר הנה הוא יכול להחליף ולהמיר ביאור הכתוב

לפידערתו טוב ברע : וכבר הארכנו בזה באגרת

עסק הושפט :

ספר המדות

ואם אלה החשאי' כנפשורתם העלו על לבם
 דעת הקראים • אזי ישרודל עמדהם
 להראותם את יקר תפארת חכמת חז"ל כמבואר בה"א
 מזה כששי לרביעי ממנו • ובכוזרי ראשון כאמר
 שלישי מסימן ד"ב עד סוף המאמר ובכוזרי שני וירא'
 שאין דרוך לנטות מדיני התלמודיים כי תורה שבע"פ
 קבלה מסיני כמו תורה שבכתב • כי איך יתכוננתן
 התורה בלי ביאור הלא תרכ המחלוקת בישראל
 דיתגודדו בהם כתות מכתות שוני' כ"א תאמר כחפצה •
 ד"מ כאשר נאמר להם לא תעשה כל פלאכה דהנה
 כפי הסברא ה' האחר אומר שהניגון בכ"ו ורתיקיעת
 שופר הם מלאכה ואתר אומר בהפך וזולת' מהדיני' •
 היתכן שלא שאלו את משה כביאורם • וכבר נכסדו
 להם י"ג מדות לתוצאות הדינים החדשים • ולא
 נפלאה היא אשר פעמי' יוציא אותה דין ע"פ ביאור
 זר שהוא נגד פשט הכתיב כאמרם ז"ל על פסוק לא
 יומתו אבות על בני' בעדות בני' • ושם נאמר ואת
 בניהם לאהמית כי ככתוב בתורה וגו' לא ימורנו
 אבות על בני' דה"ב ד"ה • כי הם עשו זה כדמות
 אסמכתא וסימן שלא ישכח מן הלב • אך הדין
 אמת מקובל מסיני • וכו' לא נפלא אתה מדרש ז"ל
 אשר לפעמים לזר יחשב נגד ביאור הפשוט לפי
 דיקהוק הלשון כי זה ג"כ מדרכי הרמז ורוב המדרשי'
 יש להם סוד מסודות המציאות בנועל מי שישקף
 על פנימיותם :

ועל כיוצא בו אמרו ז"ל יאם הראשונים ככני
 אדם אנו כחמורים • והכוונה על אמתת
 תורה שבע"פ שהיא ביאור תורה שבכתב שהראשונים
 היו קרובי' למקבלים מן הנביאי' וידעו איככה תעשינה
 המצוות ככל אשר צוה לנו משה מורשהר"ל ירושת
 קבלה

קבלה מורד דור * ולמען לא תשכח הקבלה מפי
 זרעם סמוכים אקרא כדרך אסמכתא באחר מ"ג מדות
 שהתורה נדרשת * אולם אנחנו הרחוקים מהמקבלי
 הראשונים לא נדע בלתי אסמכה שקבלנו מאבותינו *
 לכן הננו היום כהמור למשא לכלר; סוד ימין ושמאל
 מכל אשר ששטו * ואין לנו רשות לגזע או להוסיף
 על דבריהם איוה דבר חק ומשפט אשר נוציא ונביא
 על פי מדרש אחר ה"ג מדורת * וזה כי לא המדרש
 הוא העיקר כי אם קבלת פ"אפ והמדרש הוא כומרת
 אסמכתא וסימוניות כאמור :

זמן מוצא הדבר נדע כי לא נאמרו הדברים בעניני
 המושכלות הבלתי נוגעות אל הדת וזה
 כי לא אברה עצה מבנים * ולא נפרדה חכמה
 מ:בנים בכל דור ודור * אף כי נהפוך הוא שהאחרוני
 יוסיפו חכמה ודעת גדולותבנה * כי בכל יום ויום
 מתרבה גילוי חכמתו ית' אשר בשמים ובארץ יסודה
 לעולם * כמשא"הכיים ליום יביע אומר ולילה
 ללילה יתוה דעת * ולו עמר אריספו וסיערנו וכל
 חכמי בני קדם אז רהיו כחגבים בעיניהם נגד חכמי
 זמננו * ובן יהו חכמי זמננו נגד חכמי הדורות הבאים
 לא אחרינו כי הנה דברים רבים במציאות נודעו לחכמי
 זמננו מה שלא ידעו הקדמונים מהם מאומה * והיה
 פרי מעשיהם לנו לתועלת וידיעת' לנפישנו לתרופה *
 כטעם החכמה תחיה בעליה * כי כמה ידיעות חדשות
 ונצורות נודעו זה ימים בחכמת מטהרת התנועה
 מיכאניקה בלעז' ובחכמת הנגרת המים
 הארדיאס טאטיק בלעז * ובחכמ' הראיה אופ"טיק
 בלעז אשר המציאו בה כלים מכלים שונים לראות
 המוחשים הבלתי נראים מבלעדיהם אם לרב מרחקם
 מעין הרואה או לקטנות כמותם * אשר דרך בדי'
 מקריבי

ספר המדות

מקריבי המוחש הנקראי טעלי שקאפיאם נראה
גפלאות נשמי ממעל בענין הילוך הכוכבי במסלותם
ואיך התיב החלבי אשר בשמים מלא כוכבים קטני
זה אצל זה רבים מאד * (וכזה נבין כתוב אם תוכל
לספור הכוכבי * כי הכוכבים הנראים יש להם מספר
זהם אלף וק"ב) וכירח נראים הרים וגבעות ונחלי
מים * ודרך כלי מגדילי המוחש הנקראים
מיקרי שקאפיאם נראה פליאו היצירה בקטני הבע"ת
כמו הזבוכים והיתושים ניתוח איכריהם גירי מוכירי
הליחו וגירי מגדיליהם ודרך הפרי"זמה נראה שבעת
גווי האור כמראה הקשת אשר יהי' בענן כיום הגשם *
ובאישון חושך הקאמרו"ם שקור נראה כל המוחשים
מהופכים עליונים למטה ושם אלם לימנע אשר כמו
אלה הידיע רת יתנו תיעלת בתיקון ישיבו של עולם
וצניקנים נוחים מהם בתיקון כתי העינים לכל איש
כאבעו * ומה רבו תועליות חכמה בת השכינה
הנקראת אולעקש"ר יציטעט הנודע מקרוב אשר תבין
להכלי מגדילי רשמי אשר שלהבת יה בקול רעם ורעש
לכל הקריב הקרב אליהם * והמה לעזר ולתועיל
לחולים רבים * אף כי לעצור רעם שמים ממגדלים
וכפינות הבוהיה * וזלת אלה ידיעות רבות ונכדות
ומלאכות מה אבות נודעו זה ימים אשר מלפנים לא
ידעום * ולא זו שהם לעזר ולהועיל בישובו של
עולם אלא אף גם זאת שאדקורת ה' יתנו ותהלוהו
יבשרו מעין פליצורת חכמתו אשר יסד בעולם כי
נודע ה' כשלימות פועל כפיו אשר יערו יגרו שלימו'
פועלם ומטציאם * וזה הכליה הבריאה למען
הראותה את אושר כבוד שלימותו כמ"ש הרי"ל *
ובאלה השלימות יצדקו ויהללו קוראי בשם ה'
כמ"ש אר' אבא בר ממלע"ש פעולותי אני נקרא *

וכל עוד שיתמיד מציאות העולם כן ירבה וכן
 יפרוץ גילוי חכמתו בבני האדם • עד כי באחרית
 הימים תמלא הארץ דעה את ה' וכלם ידעו אורו
 למקטנם ועד גדולם • וגם עמי הארץ יקראו בשם
 ה' על פי פעלו אשר ישגו כמציאות • כמש"א הכ
 אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם
 בשם ה' :

הערה אמנם לא שקר מלי מה שכתנתי כיו"ד
 לראשון מחזיון ובשני לשלישי

ורשיעו לחמישי מאמרי בינה • שידרמה היה
 לח"ל בכל דבר חכמת בינה • וכל שיצא לדון בדבר
 החדש לחכמי האומות בימים האלה • ישן הוא לחז"ל •
 ושם נאמר שידיעת מהות הגוונים הנודע מזמן קרוב
 כבר ידעה מניה לשוננו אשר הגוון השביעי הדומה
 לרקיע קראו בשם תכל'על שם שמו הנישות לו לידוע
 מהותו כי כשמו כן הוא תכלית כל הגוונים • וזה
 טעם התכלת והלבן שבציצית הרומזים למלכו' שמים
 המקבלת עירוב השפעת ששת הגוונים שעליה
 ונקתה ונאצרה זרע הלובן בקרבה כי הלבן אינו גוון
 בפני עצמו כ"א הווה מעירוב כל הגוונים יחד •
 והתכלת הוא הסיוח לה להיותה תכלית ואחרית
 הימים • ולכן אמרו ז"ל התכלת אינו מעכב אה
 הלבן וכו' וזה כי זכרון אחד עולה לשניהם • ומה
 שאמרו חכמי הראיה במהות הקשת אשר בענן שהוא
 מראה שבעת הגוונים אשר בשמש • כבר גלה זה
 הנביא יחזקאל בגבהי מרומים כמש"א הכ במראה
 הקשת אשר יהיה בענן וגו' הוא מראה דמות כבוד ה'
 וידוע בשפת צמת כי שמש ומגן ה' • ולכן נאמר
 ההסתכלות בוד"ל • ולא נעלם דבר מחכמי הקבלה
 מענין מוחשי הראות העוזרים דרך נקב קטן אחר
 חשוד

השוק קאמרו"כשקור בלעז כי בפי' כחנן שנמלכות
בא האור דרך נקב קטן לכן יתהפכו בה הרשמים
כמלאכת הדפוס • ולא רחוקה היא שידעו מהות
הכח המשיכה אל עקט"ציטעט בלעז ודועד מה
שאמר איוב ויצו עליו במפגיע • כי ידוע בשערי זאת
החכמה שמנה הרעם היא פגישה עננים שונים זה
בזה והוא הדבר שאמרו ז"ל ענני הוא דשפכי להדדי •
ויותר מזה כתב חכם מחכמי האומות שהגרת הרעם
א"פ לייטרונו בל"א העשויים מבריחי ברזל על
הפינות הכצורות ועל כל מגדל גבוה לברל יוקם
הרעם • הנודע זה ימים או שנים כבר נודע לחכמי
ישראל בזמן הבית ועשוהו לב"ה משמרת מהרעם •
כי לתחבולה זו ציפו כותלי ההיכל ממסד עד הספחו'
בוהב והקורה שעליהן היתה ג"כ מצופה זהב ונקראת
אמה כיוור • ועל גביהם היתה אמה כליא עודב שהוא
ברזל חד ממין חרב • וע"י המתכות האמור ניגד
חומר הרעם ביום הענן ארל בשן הארץ לכן ל"א
הזיק לב"ה ממעולם עם היות מטבעו להכות בבניני'
הגבוהי' ואיה איפה בנין גבוה מהמקדש פעה ההי'
ועל פי זה פי' החכם הנ"ל פ' קולה' ערל המים הרעים
וגו' ובהיכלו מלו אומר כבוד • שהוא זה רומז ארל
הענין האמור ר"ל אע"פ שקול הרעם הולך וחוק מאד
שובר ארזי לבנון חוצב להבות אש עכ"ז יורו הלאה
מבית ה' אין פרץ ואין רעם ובל"א הרעם והאש
והלהבות יקראו ז"ל ויאמרו חנו כבוד לבית ה' ואל
חגעו בו ע"כ ר"ל דהחכם • ועם היות כי לא כן דעתנו
כי אם ה' ישמור ביתו שוא שקד שומר השבעי •
עכ"פ הכארי דברי החכם להיות לנו לעינים שגם
חכמי האומות יודו שהחכמות המרחושות זרה
היום כבר נודעו לאבור העמימי קדם :

ויצוד ידו נטויה להראות במופת שחז"ל הירדה
 להם ירמיה בחכמת טבעי בע"הח לידע
 ולהודיע כל איש למינהו להפדיל ולהורות בין
 הטמא לטהור • שהרי אמרו בס"י עוף טהור שיש
 לו אצבע ירירה וזפק וקורקבנו נקלף ואיננו חולק
 את אצבעו רגליו בעמדו על החוט ואיננו טורף אכילה
 מהאוויר • כי החולקים והטורפים דורסים וכל דורס
 טמא הוא • ובסימני ביצי עופות ודגים אמרו כל
 שב' ראשיהם כדין אוחדין בידוע שאינם טהורים •
 ואמרו כל שיש לו סנפיר יש לו קשקשת • ובסימני
 בהמה טהורה אמרו כל שאין לה שיניים וניבים כלתי
 העליון בידוע שטהורה היא • וכל שבשרה שתחת
 העוקץ הולך שתי וערב טהורה היא • ובלבו שיכיר
 הערוד • וכל אלה הטבעיים לא יתכן שידעו אותם
 בחיפוש ולראות אותם מעיני בשר כי לא היו שם
 חז"ל קינוגיים ומה גם מי גבר יצדק ויתהלל שראה כל
 מיני בצלי החיים אשר בעולם מעוף יעופף ע"פ קיע
 השמים ועד רמש האדמה עד איש לא נעדר אף כי
 בימים ובנחלים אשר שם רמש ואין מספר הנה זרה
 ענין זר נמנע וחזר לעולם כי אינם נודעים כלתי
 אם לבוראם וממציאם • אבל האמת יורה דרכו
 שחז"ל ידעו כל זאת בכחינת מדע והשכל שטבע
 אישי אלה המיני' מחייב להיות להם פגולה הסימנים
 המיוחדות • אשר לכמו זאת הכחינה לא הגיעו
 אריסטו וסקראטוס ואפלטון בחכמתם ומה גם ערה
 וגם האחרונים אשר יבואו אל אחרינו לא ידעו ולא
 יבינו אורה • ואין להתפלא על זאת מה שהחכמה
 הרמידה בעמנו מצא כי היא לנו למורשה מעולם
 כי הראשון באדם הורישה לשרת בנו ושרת לחנוך
 וחנוך לנהוג ולשם ומשם לעבר ועבר לאנות

ספר המדות

הקדושים • ומהאבור נשתלשה למשה הוא משה
 אשר הוציא את בני ישראל ממצרים • הוא היה אבי
 כל ממציא רשמי אוריות המכתב בעולם אשר
 לפניו לא נודע כתיבה בעולם • זולתי כומרי
 מצרים שהיו משתמשים בכתיבה הציורית המכונים
 בשם הירוגליפין • הוא משה אשר היה את בני ישראל
 ארבעים שנה כמדבר • דוד אשר לחסונירן מן
 השמים טימיו נאמני מיכאל • ובהיותם פנוים
 מטרת בקשרי הטרף הנה בלי ספק שנהנו עין
 בחינתם לראות את פועל ה' ומעשהו לחכם בנינה
 ול הבין כחכמה את כל מעשה ה' כי נודא הוא וכל
 הדבר הקשה יביאון אל משה ופורש להם • ואף כי
 בכל מלאכת מחשבת זהב וכסף משי ורקמה לפתח
 אבני נזר גדלו והצליתו מאד לא היו צרכו להעזר
 באומני או"ה כלל • ולכן נקרא הדור ההוא דור
 דעה • וכאשר באו לארץ או הבדילו יששית האומה
 להגדיל רגורה ולהאדירה ולהוסיף חכמה
 ודעה • אשר הם המה היו סגולה העם חכמי
 ונבונים והם שבט לוי אשר נכרל להשכיל בהורות
 ה' להבין ולהורות חקי ה' ומשפטיו עם ישראל •
 כמש"ה הכי מלאך ה' צבאוהו הוא ותורה יבקשו
 מפיהו • בעת ההיא נבדל שבט יששכר להבין
 ולהשכיל בכל דבר חכמת בניה ממוצק הארץ ועד
 חוג שמים לבחון חין ערך ודבר גבורות מהלכי צבא
 מרום נמרום לדעת מה יעשה ישראל בחגים
 ובחישים ובמועדים בזמניהם • והם גדלו והצליתו
 וגב עשו פרי חשבון העיבור אשר הוא לנו היום
 למורשה המורה על גודל חכמתם ועוצם ידיעתם
 בהילוך הכוכבים במסלותם • עד שגדולי האומות
 כמו אפלטון ואלביתון לא הגיעו אליהם בחכמתם
 ולמען

ולמען יהיו אלה שני השכטים פנוים לעבודתם
 עבודת הקודש פרוק מעליהם טרדת בקשת טרף
 חס כי לחמם ניתן מימיהם נאמנים מאת אלהיהם
 אדיריהם יתר השכטים ומה גם כי בימים ההם וכעת
 היא ברצונתה בעם סגולותו לא פסקה הנבואה
 ורו"הקלפעם את כל הראוי והמכין א"ע אליהם
 מיתר השכטים וזלה לוי"ששכר והומשיגים
 יריעות רבות מסודה ליראי וגם אנשי מעשה
 וחסידים רבים נכולו כרתין העדה לחזות בנועם ה'
 ולבקר בהיכלו גזוי החכמה והשל מורת אשר יסד
 ביצוריו וגם כל העדה כלם קדושים וברוכם
 מלניהם מתהלכים כאושר השלימורת האמיתי
 האוצרים מקנה קנין המושכלות באוצרותיהם הפך
 מלכי עמים בעת ההיא שאצרו מקנה הקניני המדומי
 וכונבין משירי דוד וממשלי שלמה ושיריו וא"כ
 איפה הדין נותן שבקהל עם כזה רגנות החכמה שמת
 תכנה לה בית מדורה ועל ית מרווחים שמה תחצוב
 עמודיה שמה תקנן התבונה אשר רשית אפרותי
 המועאצל מושכלותיהם :

וכי תאמר בלבבך א"כמה זונסכה כי אברה
 חכמת חכמינו זונסתרה בית נכונינו
 או איזה הדרך עבר רוח החכמה מאתנו אל חכמי יון
 וחכמי מצרים ואברה עצה מכנים כי לא צזבו לנו
 שורש וענף בספר וסיפור וספר אשר דבר ידבר הוא
 בכי אור נגלה ככל דבר חכמת מוע זולתי מעט
 רמו ואין מספר רב למליצה תידות המפורי בתלמוד
 ומרשי חז"ל המקנאים המה לחכמה לבלרתי
 הורישרה לבניהם אחריהם או ע"כפראו את בנייהם
 כהנור הפחורתים אשר לא תאורי להם החכמה
 העבירו ארה נחלהם לאתר על זאת אשיב לאמר

כי העדר ירושת פליטת החכמה מאבות לננים *
 לו שם בשלש סבות * א' המקובל באומה
 דברים שאמרת לך על פה אי אתה רשאי לכותבם *
 והיתה זאת לשכור המחלוקת כי הדברים הנכתבים
 תרבה הדעות כפירושים זה אומר ככה וז' א ככה *
 ב' מפני שמן ע' זוזה כי בימים ההם שמו משכילי
 רובי האומות חכמתם קורדם ל'התן בהפרנסתם *
 ומי זה אשר נודע לופליאה אחת מפליאות החכמה
 אשר יסד ה' בטבע המציאות * נעשה כומר לע' כוס
 ואמר זו כתו לאלוה ונפרתו רבים לע' ומהם היתה
 פרנסתו * אשר כן עשו כהני אי אהת מימי קדם בבית
 הפלתם בנו בו מזבח גדול למראה * והיו עורכים
 זכתיים על העצים אשר על המזבח בטרם יעלה
 השחר ואש ריא ישימו ובטרם יצור היום הלכו כלם
 לבתהם וסגרו הדלתות אחריהם אין איש נשאר מבית *
 ובצאת השמש על פני הארץ כן החל כליל אש
 המזבח לעלות ומסגרות הדלתות נפתחו מאיחס *
 וכרי השיר החלו לשורר מאליהם * אשר על כן
 בימים ההם נפרתו רבים לעבודה זו כי אמרו מעשה
 אלהי המה * אך עתה שנודעה חכמ' העקטור יצטעט
 להוציא אש מאין בכל גשם ואפי' במים ובנחלים *
 הרחבולה קלה מאד שגם בריחוק מקום כמה מלין
 היו יכולין להכעיר האש בכירת תפלתם הסגור *
 והיו מוכנים להם אבני המגנסים מושכי הכרזל סמוך
 לבריחי כרזל מנעורלי הדלתות ועל צדם מנענעים *
 וככה צלצלי כלי השיר היו להם ג' כ' מנענעים אשר
 על ירי אמצעים קלי התנועה נעשו במלאכה העולים
 מעל למזבח ופוגעים במנענעים * היו יבורים
 המנענעים ר'הרנועע מאיזה תנועה קלה להוליד
 תנועה במגנ'טים לקרבים אל בריח הכרזל ולמושכו

הוצה מכפות המנעול עד יפתחו הדלתות / וככה
 להוליד תנועה כמנענעי כלי השיר לשורר כפי ערך
 המו"קא כאשר ערכו מקדם במלאכה / אשר זו
 התנועה הראשית הוליד הלהב העולה מן המזבח /
 אשר הכעירו הכומרים ככלי הלעק"טרוזר על ידי
 שלשלת של מתכות היוצא מכלי הלעק"טרוזר אל
 מתחת לארץ ומתחת למזבח ועולה בראשו של
 מזבח ומבעיר אשו של הלעקטר"יציטעט בגשמים
 נדלקים ממנו המוכנים שם ורחבעיר הכערה כעצים
 והולידה התנועה באויר וכמנענעים / ומהם נפתחו
 חילתות ושורר השיר כאמור / וכיוצא בו החכולות
 הרבה טכעיות מפליאות רואיהם היו עושים הכומרים
 להטעות העם להטות לבבם לע"ז אשר ממנה היתה
 פרנסתם ומהגם היום עושים החכולות אשר
 באימים יתהוללו וד"ל :

על כן צדקו חז"ל שהיו מסתירים פליאות
 החכמה מקדם כי לא אמרה תורה שרת
 לתקלה / וכפי' אמרו ז"ל שלא רצו ללמד מעשה
 הקטורת ועשב מעלה עשן כדי שלא ילך אדם ויעבוד
 ע"ז בכך / ותדע שדברי בדבר שאין בו חשש שמץ
 ע"ז לא העלימו והוא הדבר שזכרו את בני קמצר
 לגנאי שלא רצה ללמד מעשה הכתיבה / שהיה
 נוטל ד' קולמסין בין חמש אצבעותיו והי' כותב שם
 של ארבע אותיות בבת אחת / ואין ספק שעשה זה
 במלאכת הדפוס הנודע לו / אשר זה שמו שנים
 המציאה איש נוצרי יוהניס שמו והיה לשם ולתהלה
 בכל עמי הארץ / ואת בני קמצר אשר הוא היה
 המציא הראשון הזכירו חז"ל לגנאי בעבור שלא רצה
 לפרסם מראכתו מלאכת מחשבת בלי טעם ועמו
 מתה החכמה /

ספר המדות

הסבה ג' להו"ל אשר סתר פנים ישימו להכמה •
 הוא שהם בפועל כפס ראו להדמות
 לעליון וע"כ בלי לחלוק על רצונוית' • והנה הם
 ז"ל ראו כיה' העלים החכמה מכני אדם • ובכר
 מקום שארה מוצא חכמה במציאות • אתה מוצא
 מסוה על פניה • לכן גם הו"ל נבחר להם סתר פנים
 לברי הגיד תעלומות חכמה בכי אור נגלה • ובכל
 מקום שנתנו חכמים עיניהם להוריע לבני אדם הין
 ערך ודבר גבורות חכמתו ית' ככל דבר חכמת בינה
 דברו בו כרמו ובהעלם ושמו מסוה מליצה חידה על
 פני ההגדה • עד שמי זה זך הראות אשר עיני בחינה
 לו הוא זה יראה דרך נקבי המסורה עצם החכמה • אך
 מי שעיני בחינתו כהות לא יעבור ראותו דרך הנקבים
 הדקים • ונהנה בעיני בשרו ממראה המסוה לכך
 כי לא תעלה על דעתו שיש לו תוך כלל • ומעין
 דוגמא וזראו המישוררים הקדמונים לציר החכמה
 ברמות עלמה יפה מעולפת מסוה על פניה ומידה
 מכתב פיתוחי חותם מליצה חידה • מעולם לא גילו
 פני ועד עולם לא יגלו • כלומר עם היורה כי רבו
 חושקיה • עכ"ז מעולם ועד עולם איש לא ידעה
 ודיא מתנכרה • ומהמנואר שכל דבר המעולף
 מסוה אם יהפכוהו מעבר אל עבר לראות בו מכל
 צד בעין יפה יתכן שימצא נקב במסוה או ינער קצת
 המסורה ויגלה קצת עצם המעולף • ככה כאשר
 יהפוך המשכיל בעומק העיון להבין משל ומליצה
 דברי חז"ל ותדיותם או יבין כל מעגל טוב כי יסיר
 צעיף המליצה וראה עין בעין בחכמה המעולף ספירי
 החידה וזה שאמרו ז"ל הפך בה והפך בה דכולא בה •
 והוא שא"כ תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור
 על אפניו • פי' תדבר דגדבר בשני אופנים
 משל

משל ונמשל דומה לכדורי זהב המעולפים מסוה כסף
 דקת הנקבים שדרך כס סוכים ר"ל צופים זכי הראות
 את הזהב מפנימה * אך חלושי הראות לא יוכלו
 הביט דרך הנקבים הדקים וחושכים שכלו כסף * וכבר
 ביאר זה הרמב"ם בפתיחתו לס' המורה * וכחנת
 ותדע שכמו שמשכיות הכסף מוכרחים להיות בעלי
 נקבים כי אם יהיו סרוזומי' לגמרי אז גם וך הראות
 לא יוכל לראות את הזהב מביתה * ככה כל
 בעל משל וחידה אם לא יתן ריוח בין דבקי תארי
 המשל בהמצת מליצתו * לא יוצץ הנמשל מהוכה
 בשגם המבינים לא ירגישו אם יש ברתוכה ענין נסתר
 להיות שהמשך הדברים כרארי המשל אחד באחד
 יגשו עד אפס מקום למראה עיני הבחינה לעבור
 ביניהם לראות הנמשל הטמון בקרבם * עד"הכ
 כי סרוזומים ותתומים הדברים * וכמו שיבדלו
 המשכיות זו מזו בכמות הנקבים בצרות ורוחב ככה
 יבדלו המליצות זו מזו בכמות ובאיכות גילוי הנמשל
 הנעלם בהם * וכמו שטרוטי העינים בראותם מראה
 הזהב הנשקף חוצה דרך נקבי משכיות הכסף ידמו
 שכלו עצם אחד ותתכלכל ראותם מעירוב מראה
 הכסף ורהורב עד ידמה להם שהוא כסף סיגים *
 ככה מי זה רואה משלי חז"ל בתור עירוב המשל
 עם הנמשל הנשקף חוצה לפעמים לא יערכו לו *
 ואולי יחשוב שכלו זרע שקר * כמו שיחשבו קצתם
 דע בענין סיפורי רבה בר בר חנא * והמבין יבין כי
 לא המשל והנגלה הוא העיקר כי אם הנמשל הנעלם *
 והוא ג' כסבת הרבה מה שאנחנו מוצאים בשיר
 השירים תארים לאיאותו ליופי הנקבה כמו אפך
 כמגדל לבנון * בטנד ערימת חטים וזולתם *
 אין זה כי אם להעיר ולעורר כי עוד דברים כגו ולי

הנגלה

ספר המדות

הנגלה הוא העיקר • וזה תשובה למתחכמים
האומרים שכלו זרע חשק שירי עגבים לנו אין
בו רנוך כלל :

וידעת היום שמשל ומליצה דברי חז"ל וחידותם
אשר בתלמוד ובמדרשים ובכל מקום

שדברו בהם • דומה לסגולות מלכים כסף וזהב אבני
יקר וכל מתמדי עין הנתונים באוצר וחדר חשון

וכיון זה ערב את לבו לגשת אליהם ולהשיב עינו מזיו
כבודם צריך להדליק את הנר אשר לאורו ילך חושך •

ככה כל הרוצה למלא את ידו להבין מליצה חידות
חז"ל על אמיתתן צריך להדליק נר השכל ולחפש

בנרות התכונה עד"ה נר ה' נשמת אדם חופש כל
הדרי בטן • פי' נשמת שדי אשר תבינהו היא כמו נר

מאיר לחפוש כל פתום כעצמות כנטן המלאה • וכמו
שאור נר המאיר עיני בשר לא יותן בו מרעורר אם

הודלק מנר שביד אחד העם הפחות והנכה כמו אשה
וח"שוגוי • ולא תחשב לו מעלה וכבוד אם הודלק

מנר שלפניו שרים נכבדי ארץ • כי שניהם יאירו בשוה
לא ניכר שוע לפני דל • ככה אור נר השכל המאיר

חשבת האמת בכל דבר חכמת בינה • לא יעלה מעלה
אם האירו חסיד ולא ירד מטה אם האירו גוי • וכ"כ

הרכובים בכ"ה ל"ג מק"ה דברים של אמת מדה ל'י
אמרן נביא או אמרן גוי • ואמרו ז"ל מקבלין האמת

מהאומרו • לכן לא תבוש בושת לחאיר נר מדען מפי
סופרים ומפי ספרי הפחותים ואפי' גוים כי לא הובישן

למד ואמרו ז"ל איזה חכם הלומד מכל אדם • והלא
הראה כי מזה האיר נר שכלו כמדע טבע

הלעקטור יצטעט הוא זה יבין ביאור הכתוב ויצו עליו
במפגיע • ואמרו ז"ל ענני הוא דשפכי להדדי וכיוצא

בהם • אף כי רובי החכמות אשר בין חכמי האומות
משלנו

משלנו הם כיוון ומצרים שהיו ראשית חכמי הגוים
 והם היו שכני ישראל וירשו מהם החכמה ומשם
 נעתקה ליתר העמים ונקראת על שמם • ובהרפ
 חקת אשר אין בה מום דא מלכו יוון דאינו קרבינו לארתי
 מהימנותא • וכתב השר מיסר ליאון בס' נוספת צופים
 שמעולם היה רובי תורתו תנ"ך בבלי יורשלמי ספרי
 ספרא תוספת ומכילתא ומדרש יזעב"ז לא ידע יפיותו
 של צחות לה"ק ער שלמד ספרי מליצה אשר חברו
 חכמי האומות אין הכין איך מליצות ספרי הקודש כוללים
 כל מעלות מליצות שאר הלשונויות ועוד רבות במעלות
 ששאר הלשונויות לא השיגה ידן אליהן • לכן רבים
 מהגאונים כמו רבינו סעדיא גאון ורבינו בחיי הקן בעל
 חובת הלבבות והרמב"ם והרמב"ן והרא"ב ועוד כג
 ור' עובדיא ספורנו ור' חסדאי גון קראקש ומו' ישו
 קאנדיא בעל נובלות חכמה ור' אברהם די אוריקא בעל
 שער השמים תלמיד מהר"י סרוג וזולת כל אלה חברו
 אל עומק העיון בספרי חכמי האומות ויצאו למייל
 בפרדס המחקר ללקט אורורת האמרת מבין פקועות
 הכוזבים • כי בררו הצודק מהבלתי צודק ושמו בכליהם
 ויצאו בשלום • וזהו להם אור עמים לאור עולם •
 ועתה אתה המעיין ברוך ה' אם בעל נפש משכלת אתה
 פלס מעגל רגלך ויכונו מחשבותיך • שים לך מהלכים
 ביראה ובחכמה והיו בך רוכבים צמדים • וזכור אל תפר
 יראה כי הן יראת ה' היא חכמה • שים מגמתך אשר
 כל מעשיך יהיו לש"ש אם להכין משל ומליצה דברי
 חכמים וחידותם בתנך וכדו"ל • או לדעת את ה' על
 פי פעלו כי גורא הוא אשר הוא עושה בפליאור
 החכמה אשר יסדה בארץ לעולם • שכן כתוב
 ע"י דוד מלך ישראל יראה אל עבדיך פעלך והדרך
 על בנייהם • וכתוב ברמיהויה נועם ה' אליהנו
 עלינו

עלינו • ר"ל שנשים תכלית בחינתנו הוד והדר פעלו •
להתענג על ה' ולהוות בנועמו וזה כל שלם באדם עי
למען הראותו את פועל ה' הובא הנה עכ"ה :

תקוה שיער רביעי פרק א ופחד

יבאך מדת התקוה הכחשכת לזדמ הכחירה • איך יתקבץ
בה האדם אש בעיניו נרכי נופו ואם בעיניו נכסו • ויבאך
ההכלל זכין לשון תקוה חכוי ותחלת סכר :

תקוה גדרו ידוע והוא יהול המיחל להשיג טוב
מה • וזאת המדמה נמשכה למדת
הבחירה וזה כי כל איש אשר פעולתו לפנוי במדת
הבחירה הוא זה תקוה שברה אתה במדת התקוה • מדה
טובה שיהי האדם מקוה השגת טוב בעמלו • ויכין
א"ע בבח הבחירה בהכנות המוכילות אותו • השגתה •
ומרב טובה ליחל אל ה' בכל עת שימלא כל מחסוריו
כמש תקוה אל ה' ויושע לך • ואמר תקוה ואמצו
כל המיחלים לה' • וזה כי התקוה לאלהי היא תהלתו
כי המקוה יורה גודל יכולתו ית' שיש ספק בידו למלא
מחסור כל דבר • כמש"הכ לך דמ' תהלה • ויהי
דומי מענין תחלת ותקוה כמו דום לה' ותחולל לו
והטעם שהתקוה שכל הכרואי מקוים אליו להשיג
מחסורם ממנו היא תהלתו רמב"ן • ואף כי התקוה
לאלהי מביאה לידי המעשה הנרצה לאלהי • כי אין
יקוה המקוה לאלהי שימלא משאלתו ולכו כל עמו
לעשות רצונו ית' • ומטובה עוד ליחל ביאת הגואל
ב"ב כמש"הכ אם יתמהמה חכה לו כי בוא יבוא ולא
יאתר • ואמרו ז"ל שבעת דיני של אדם שואלי אותו
צפית לישועה • וזה ג"כ תכליתו שמירת המעשה
הנרצה לאלהי כי יאתר צדיק דרכו לקיים ארת התורה
בהיותו

בהיותו מקוה ביאת הנואל כמדרשם ז"ל ע"פ הציבי לך
 ציונים • ואף כי צדיק באמונתו זו יחי חיים ערבי
 בגלות החיל הזה כי כל התלאה אשר תמצאהו בגלות
 יקבלהו כאהבה ובשמחה כהיותו יודע שאחריתו טובה
 חלי זאת המדה זרפואתה הלא המה מבוארות במדרת
 הבטחון כי שם ביתם :

והנה מניח הלשון הניח לו פעלי הרבה אשר
 ישמש בם בלשון להורות על זאת
 התכונה הנפשית • והם תקוה תוחלת ציפו חכוי דום
 שבר שמר • זיהשב שענינם אמר כי הם שמות מחולקי
 זוג פעולה אחת ידובר בה בפעלי נרדפי • אולם
 אני אדרוש לאלה הפעלי ואראה כי יש זים הכדלים
 עצמותיים ביניהם • וזה כי תקוה ענינה לכת המיחל
 בדרך ישרה מהסבות אל מסובכיהן עד כי באחרית
 הדרך כהתם המסובכים יושג המקווה והמלה נגזרת
 מן קו המדה • בכל הארץ יצא קום • ובעבור שהנחלים
 נטוין כעין קוים בלכתם אל הים כי פלג לכל שיטף תעלה
 בעין משיכות ה זים והחגטים • לכן נזכר קיבוצם
 בלשון יקו המים פעדמין בל"א • והעד שדוקיבוץ
 ההווה כדרך שמעוררבים כמו טאטואי האפר במטאטא
 יכנהו בעל הלשון בשם אסיפה כמו שא"הכואסף איש
 טהור • אולם תוחלת יורה ענין החולי והחול שרה
 המשגת את המיחל זמן ארוך להשיג מבוקשו עד"הכ
 כלו עיני מיחל לאלוהי • ותרא כי נוחלה אבדה
 תקוה • ויהי יחול וחול משמשי ענין אחד כמנ טוב
 יטב • בוש יבש • וזולתם רבי כמוהו • אך ציפוי
 ענינו הבטה אל בוא דבר המקווה כמו בוקר אערוד
 לך ואצפה • פי אערוד תפלתו ואביט עת בוא תשועתי
 והוא מטעם צופה נתתיך לבית ישראל • אמנם חכה
 ענינו המתנה על בוא דבר המקווה כמו אם יתמהמה
 חכה

חכה לו • פי' המתן לו • אולם דום ענינו שתיקה
 כמו ויקם סערה לדממה • שענינו שביתה ושתקה
 וכמוהו שמש' כנגבועון דום • פי' השבת ושתוק מהלוכך
 דומו עד הגיענו אליכם • שתקו והשביתו מהלככם עד
 בואנו אליכם • אשר כמוהם דום לה' והתחולל לו •
 פי' • שתוק והשבת בקשת הסכות להשגת הפצך כי
 השי"ת ימלא הפצך • ושבר ענינו מהשברה וציוור
 רעיוני באיזה אופן יושג המקווה כיהוא מטעם ואהי'
 שובר בחוכמה • שענינו סברה ומחשבה • ומוזה הוא
 אמרו הלהן תשכרנה • פי' תחשבו שיהיו לכם
 לאנשים • עיני כל אליך ישברו • יחשבו שמכותם
 בל עליך • ושמיכה ענינו זכירת דבר המקווה עד
 בואו ע"ד אמרם ז"ל שמור וזכור כדיבור אחד נאמרו
 אשר מומנו ואביו שמר את הדבר • פי' זכר דבר
 החלמות עד"ה ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם
 להם • וזוה תבין חכמת מניחי לשוננו שהי' להם יד
 רמה באלה הידיעות הנכבדות ר"ל במדות הנפש עד
 שהניחו לכל מדה נבדלת פעל נבדל ועוד נדבר מזה
 בפרק' הבא' :

פרק שני

יבאר מדת כבוד וכיראה ושיכרה ויבאמה שמיין המאומת
 בשלמות השלם באלים • ושכולה אין נהם כעסם ראשית חכמה יראת ה' :

פחד גדרו ידוע שהוא חרדת הנפש לבל תלכך
 ברשת המעיק • והוא הפך מדת התקווה
 שקדמה המורה על תקות השגת טוב מה • ופחד יורה
 על תקות השגת רע מה • ונמשכת למדת ההזכרה
 שקדם כי המפחד ירא על נפשו פן יכריחהו המכריח
 לקבל רעה מה • דכוננה טובה בנפש למען רת
 האדם

האדם אל לבו לכקש סבות להנצל מרע המעורר
 לכא עליו עד"הכ אשרי אדם מפחד תמיד ומטוב
 ליראה את ה' הנכבד והנורא למען סור מרע לבלתי
 עשות אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה ודורא
 יתר שכל התורה נשען עליו כמו"הכ מה ה' אלהיך
 שוא מעמך כי אם ליראה וגו' ולא יתכן שיגיע האדם
 אל שלימותו מבלעדו היראה כמו שכתבנו (בהערה
 לחמישי מראשון לזה) בפ' ראשית חכמה
 יראת ה' שהיראה והחכמה שתיהן מרואיות
 בשלימות האדם ואשרו הנצחי יתלכדו ולא
 יתפרדו והוא הדבר שאמרו ז"ל אם אין יראה אין
 חכמה אם אין חכמה אין יראה ד"ר שלא יושלם
 התכלית מבלעדו שרניהם וצמרו ז"ל כל מי שיש
 בו חכמה ואין בו יראה דומה למי שנמסרו לו מפתח
 הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא נמסרו לו ברי
 עייל מכריזר' חנינא ווילמאן דלית ליה דררא
 והרעא לורתא עבד אשר שלימים וכו' רבים
 יחשבו ששניהם אמרו דבר אחד מה שאין הענין כן
 כי אדרבה לפי דברי הרישא והסיפא נרא' כמותה
 זה את זה בהיות שברישא קורא לחכמה בשם
 פנימית ובסיפא קורא לחכמה בשם שער ופרת
 המשמש כניסה אל היראה הפך הרישא לכן תדע
 וכתנת שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי
 וזה כי ברישא ישמענו שלא יתכן מציאו קנין החכמה
 מבל קנין היראה עד"הכ ראשית חכמה יראתה
 ובסיפא ישמענו שעם היראה לכיה שהיא פרת
 השער לא יקיים כה האדם עשה רהשלמה וקורא
 לתקון המדות בשם תרעא יעו כי זה השער אל
 החכמה כטעם הרקון עצמן כפרוודור כו' שהכנס
 לטרקלין ומי זה יבוא אל השער ולא יבוא פנימה

ספר המדות

לדרוש ולתור בחכמה כהורה וכמצוה • לא יצלה
 בימיו לקיים עשה דהשלמח כי אם היוה שעשה
 שורש למטה הנה עוד לא עשה פרי למעלה ר"ל
 שלא הפרה פרי תורת חסד על לשונו • כטעם אמרם
 ז"ל לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה • כי
 באמת התחלת צמיחת האילן הוא עיקרו הנערך אל
 היראה ואל המעשה • אמנם כסוף ישא ענף ועשה
 פרי למעלה הנערך אל מדרש החכמה הבא בעקבות
 היראה • וזה שאמר ולא המדרש הוא העיקר ר"ל
 שמדרש החכמה אינו עיקר וראשית כי אם הוא זה
 גמר פרי • אך המעשה היעולה לרגל היראה היא
 העיקר וראשית כטעם ראשית חכמה יראתה •
 ובעבור היות הפרי שהוא ההיכל לפני יותר נכבד מן
 העיקר שהוא התרעא יפתח הכניסה אל ההיכל על
 כן הביא באלה נפש כל עני בדעת המחזיר על הפתח
 ועד הפנימי לא בא • וזה שאמר הכתוב חזר בני
 לשמוע מוסר לשגות מאמרי דעת • והובר מבואר
 מאד כפשטי דקרא שאחר שלקחת די סיפוק מהמוסר
 אז ראה גם ראה לשגות בהשכלת אמיתתו ית' • כי לא
 יועיל זיכך המראה באבו הטובה אם לא יפורח עלי'
 צורה • וזה שאמרו ז"ל לא ניתנה תורה לא לצרף
 בהם את הכריות • והנה מלת צירוף היא מטעם
 שהרהזיקוק מענין לשוא צרוף צורף רעי' לא נתקו •
 וזה כי בצרוף את הכסף כן הוא צירוף המעשי הטובי'
 ואתרי הצירוף יוציא הצורף כלי למעשהו ר"ל מבין
 ומשכיל באמירתו ית' כאמור אשר היא הדעת אוחו
 וכ"כ הרי זל שרתכלית דהפריאה היתה למען הראות
 שלימותו ית' ולהשכיל באמיתתו כי היא הנותני נשמה
 לכל מצוותה אשר תיעשינה וזשא"הכמה ה' שואל
 כ"א לאהבה • ואמרו ז"ל בגדר האהבה הוה מתכונן
 ברכיו הרי שעיקר הכלי החכמה • פרק

פרק שלישי

יבאר הכתוב שבין לשונות יראה ופחד וולתם * ולא יבואו
קנתם יקצוים עם חלת חלום מש"כ סיכא * ויבאר
טוב טעם ודעת מה יראה על ככה מניח הלשון לכנות היראה
בשם הפועל ואשר ירא' ממנו בשם הכתוב מש"כ בוא' תם :

יראוי שתתעורר בזה על ענין היראה ויהר הל' שונות
המור' על ענינה ורובין פלאור מתמנורת
הנפשיגת * ותשוב התפלא עד היכן עמקו כחציבות
מניחי הלשון העכרית בחכמת התלורה * כי זהנה
יש אתנו בלשון פעלים רבים המור' על ענין היראה
והם חררה הפחד בעתה זהל' חתת מגור רהוראימה
רעד ררת * אן היראה וריעות' אינם עולים בקנה
אחד כי דתיהם שונות * וזה כי בכל לשונות הפחד
זולתי פעל יראה יהי האדם החרד הוא הנפעל ואשר
הוא הסכה אל החררה הוא הפועל * כאמרו כי
נבערנופני חרב מלאך ה' * וחררתני בחלומות *
והחרדתי את המלך * אולם נהפוך הוא במלת
יראה שהירא הוא הפועל ואשר ממנו תהי היראה
הוא הנפעל כמו אל גדול ונורא * למען תורא *
ליראה אותו * לכן יראהו אנשים * וכבר התעורר
הוא "בע ע"ו ומה גם שהיראה לא רובא לעולם
במקרא נקשרת עם החלום כמו שיבואו שאר הל' שונות
של יראה כמו וחררתני בחלומות * בחלום חזיון
לילה וגו' * פחד קראני ורעה * זארנועור אחרת
בימלת חררה תבוא במקומות אשר לא יתכן לפרשו
בטעם יראה ופחד כמו ויחרדו בניסמים * ויחרדו
זקני העיר לקראתו * היתקע שופר בעירו עם לא
יחרו * שכל אלה ודומיהן לא יתכן לפרשם מענין
הפחד

ספר המדות

הפחד והמגור כי למה יפחדו בני ישראל בכוא מלך
המשיח * או מה לעם כי יפחדו בכוא שמואל
העירה * ועתה ארתה ברוך ה' שים לנך לכל
אשר אני מראה אותך בטבע הנפש וע כי דם האדם
באדם וככה יתר הבע"ח לא ישקוט ולא יניח אפי'
רגע אחד כי הוא רצוא ושוב בכל עורקי דמוף דרך
חל' ליהלב * ויקרא זה בלע"ז צער"קילאציון *
אשר הוא זה סבת דפיקת הלב ודפיקת שאר העורקים
הדופקים כי מקום הדפ קה יהוא מקום נסיגת רהם
ובפ' לתו לאחור * אשר על כן נקראו הגיד' מובילי
הדם כשם עורקים כמו ועורקי לא ישכחון * כי הוא
זה מטעם מרוצה כמו העורקים ציה אמש * והטי'
על מרוצת הדם שהוא הנפש * והחיות רצוא
ושוב * והנה כאשר יקרה לאדם פחד פרטנאומי או
עצבות או כושה אז ירעעכו קצת מרוצת הדם
כי רובי הדם יתקצו ויאספו אל הלב להזגור שם
ול' עמוד על נפשם כמו שפס' המפחד שיבקש מנוס
ומהבוא לנפשו כי הדם הוא הנפש * והזוכה שאסרו
ז"ל תרוה מסלקת את הדם * פי' שההרדה מסלקת
הרנפשות מרוצת הדם מאיברי' החיצוני' אשר
בגוף האדם * ובוה תבין פי' הפ' ויפגלבו כי לא
האמין להם * פי' עמד לבור"ל נפסק מהדפיקה *
התמירות והוא מטעם אל תתני פונת לך וזה כי אחר
שלא האמין להם שהוא חי הנה חי' זכרון ההוא אצלו
כענין היוצא לרון בדבר החדש לכו קרה לו החרדה
והעצבות מחדש אשר זה גרם לו עמידה ועיכוב
מרוצת הדם * ובוה תבין ג"כ פי' הפ' דלפדנפשי
מתוגה * פי' בעבור העצבות והתוגה נתעכבה מרוצת
הדם שהוא הנפש ועמדה כעין דלף טורר רבו *
ודעתה היום שלו יעמוד הדם לגמרי ממרוצתו אז
יבור

ימות רשעתו • לכו עס עיכוכו יקרה לאדם עכ"פ
התעלפות דהפך ויהי רוח יעקם • והנה מקרה זה
ההתעלפו' יקרה מניח הלשון בשם בערתי שהוא
הפך המרפא כמו ש"הכ לעת מרפא והנה בעתה • וידוע
שהמתעלף יקרה לו שכר רוח • וזה השכר יקרא לו
בעל הלשון בשם חתה מטעם פן אחתן לפנייהם •
ונחתה קשרת נחושה וגו' • פי' קשת של ברזל נשכרה
בזרועותי • ומוזה הוא אכרו כרגע שאול יחרו •
וחרתני בחלומות שהיא ענין שכר של
חלישות והתעלפות :

והנה מטעם החרדה הזאת המורה קיבוץ
הדמו' בפתע פתאום • הושאלה מלת
חרדה לכל קיבוץ ואסיפה פתאומית • ויהי פי'
אמרו היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו • ועם לא
יתקבצו פתאום כי תקיעת שופר הוא סימן קבוץ
העם פתאום עד הכובהקל את הקהל תתקעו ולי'
תריעו • ואמר במקום אשר תשמעו קול השופר
שמד' ותקבצו אלינו / וככה ויחרדו לקראתו • פי'
שהתקבצו כלם פתאום ללכת לקראת שמואל • וכן
ויחרדו בני' מים • ענינו קיבוץ גליות פתאומי • אך
הקיבוץ הבלתי פתאומי יקרא מניח הלשון בשם
קיבוץ ואסיפה • אמנם מלת פחד עם היות שלפעמים
היירה על דהרתת והרעד שיקרה למפחד בעת
חרדתו כמו ורופ עצמותי הפחיד • שהוא מטעם
זפחדו ורגו • ופעמים תהיה הוראתה כהוראת חרדה
כמו ופחדו אל ה' ואל טובו • פי' יתקבצו פתאום אל
ה' כבוא דוד מלכ"ר ל"ל מלך המשיח • אולם עיקר
הוראת זאת המלה הוא בקשת הסכה והעיל' היא
יכולט מהרע אשר המתפחד יגור ספניז כאמרו אשרי
אדם מפחד תמיד • פי' מבקש עליה וסכה להנצל
מרעה

ספר המדות

מרעה המעותות לבוא • וכמוהו ורפתח רמז
פפני חמרת המציק • ואם חזר על אופני ההצלחה
ורא מצא דרך להצלל אזיקרא בשם יראה • אשר
בזה תבון שהיראה היא לעולם לדעת ולרצון הירא
לכן לא תבוא לעולם נקשרת עם החלום כדיות
מקרה הפחיוה אשר לחולם שלא מדעת לכן נאות
לו שאר לשונות של פחיוה זולתי פעל היראה •
ובדורות הענין בן לכן צדקו מניחי הלשון אשר שמו
ארהורא לפועל • כי הוא באמת הפועל לכל
המורא ההוא ולדעתו מאוס כבטחה ובחור במורא •
ומיזה שירא כפניו הוזה לו לפועל בע"כ • זה
מה שנראה לנו בגדר העצמי של היראה כפי הנחתו
בלשון דערו והבינהו :

פרק רביעי

ובאז שזכרנו כחלק לשני מיני' יראת העונש ויראת
ברוממות • ויראת ברוממות היא הנכרת :

לפי מה שקדם שהיראה היא לעולם לדעת ולרצון
הירא לבן תחלק היראה לשני מינים • א היא
היראה התלויה בדבר • ב היא היראה שאיננה
תלויה בדבר • וקורא אני היראה התלויה בדבר • היראה
הכאה מהשערת כעלי' בנזק והפסד הבא לו אם לא
ימצא מפלט לו והנה היראה היא תלויה בדבר הנזק •
ונקראה בשם יראת העונש • ויראה חמורת •
אולם היראה שאיננה תלויה בדבר היא היראה הכאה
מהשערת הרעיון בגודל מעלת הנורא אשר מדי
חשבו ברוממות הנורא כן תתלהב בקרב לבו רשפי
היראה • ונקראה בשם יראת הרוממות ורוחנית •
וההכרל שכן ב' מיני' היראות האלה היא ביטול
היראה

היראה והפסדה • כי הנה היראה אשר ממין הוא
 להיותה תלויה בדבר לכן בטל דבר בטלה היראה •
 ד"מ מזה ירא את אדוניו מיראת העונש הנה לו
 ישוער שכיתת העינש וכיטולו אלו שקול ישקל
 העונש וראה כי אין צער העונש שווה כנזק המעשה
 אז תרפה רוח העבר לבלתי עשות רצון אדוניו •
 משא"כ יראת הרוממות שאינה כשיליה לעולם
 בהיותה כלת תלוי בדבר • וזה שאמר הכתוב יראת
 ה' טהורה עומדת לעד • והכוונה על יראת הרוממות
 שיראת העונש לא מטוהרה היא כערכה • וכבר
 ביארנו זה כריש אמרי בינה • והנה השי"ת הוא
 נורא מאד בכ' מיני היראות הנזכר שהם יראת העונש
 ויראת הרוממות • ומהמבואר שיראת הרוממות
 היא הנבחרת על כן עלינו לראות רוממותו ית'
 ולמה שא"א להבין נוראות רוממותו ית' כי אם
 מידיעת נוראות נפלאותיו ית' אשר פעל ביצוריו
 כמש"ה הנורא תהלות עישה פלא • שטעמו כטעם
 ירוך ה' כל מעשיך • לכן עלינו לכתוב חזן ערך ודבר
 גבורות יצורי מעל לי ית' ולהבין פליאות החכמה
 אשר יסרה' בכ' ולראות את פעל ה' בהשכל
 ודעת כי הוא נורא עלילה על בני אדם • אז תבוא
 בלכנו יראתו • וכלהבה תלהט הרים כן תלהב בקרב
 רעיונינו להבת שלהבת יראתו הרוממות אשר
 הארבה הרוממות תעלה לרגלה כמו שיתבאר
 במדת הארבה • ושני אלה בהיותם רוכב' צמד'
 באדם השלם הם המה יהיו לו לעזר ולהועיל להעמיד
 במישור רגלו על היתורה ועל העבודה במצוות
 עשה ול"ת • וזה כי כל יראת מעשות כל רע בעיני
 הנורא • והאורח ישליך את נפשו מנגד לעשות
 הישר בעיני אהובו • לכן תהי' היראה נסבה
 לבלתי

ספר המדות

לכלתי עשות אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה
 והאהבה תהי' סבה לעשות כל מ"ע • ווש' הכועסה
 ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את
 ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אותך ולעבוד
 את ה' וגו' • הגדה כי אר שהיראה מביאה אל
 ההליכה בדרכי ה' ר"ל ללכת בדרך ישר לא יכשל
 בה בעשות כל רע • והאהבה מביאה אל העבודה
 ר"ל לעשות כל אשר צווה ה' ממצוות עשה •
 אשר שני אלה ר"ל האהבה והיראה הם יסוד וסבת
 קיום כל המצוה והתורה כאמור • ומן מוצא הדברי'
 השכיל והרע טוב טעם ורעת לישב שני כרובים
 המכחישים זה את זה • וזה כי כרוב אחר אומר
 ראשית חכמה יראת ה' • וכתוב אחר אומר הן
 יראת ה' היא חכמה • וזה כי אלה שני מיני היראות
 שזכרנו האחת היא ראשית והתחלה לבוא ע"י אל
 החכמה והיא יראת העונש אשר זה השער לה' כלא
 תפותח צורה על האבן אם לא יזוכך המראה בלטישה
 מקורם כמו שכתבנו בהערה מחמישי לראשון מזה
 כי ממנה יבוא להשכיל כאמיתתו ית' • אולם אחר
 אשר השכיל יבוא אל יראת הרום מור שהיא עצם
 החכמה ועל' נאמר הן ירא' ה' היא חכמה • ששתיהן
 מתאימות ושכולה אין בהמה • משא"כ יראת
 העונש שאיננה שלימה ארנו כאמור • ועיי'
 מ"שכ בריש אמרי בינה • ובזה יראה דאיהי עיקרא
 למדחל כר נש למאר' בגין דאיהו רב ושליט כו' :

פרק המישי

יצאך ארבעה אבות מויקין אשר יקר מקריבם • לכל נגוע

מוכה עליו היראה • וסנה הוא מעלך ארבעה ומרכא •

פ"ה ברפואת שיער ד חליי חיראה מז

וכי המכא לנטיב נכס החיסוף * ואזכרתו לתרופה
לאיש ואיש יתנוג לבנו :

חליי חיראה ר"ל מפסידה * רבות הן מאד ואני
לאהבת הקיצור לא אביא פה אפס קצתם יען
שכל רופא חכם מכין מדעתו רפואת יתר דההל"ים
כילמר סהום מן המפור"ש והם * א פ"מיס תה"י
סבת המחלה גדל הטירוף בעניני התאוות התמרות
כמו"ה הכרישמן ישורו ויכעט * ואמר פן תאכל
ושבעת ורם לבבך ושכחת אתה' אה"ך * ב שיערב
לחוטא תענוג ערוכת החטא עד שלא יחוש לענישו
כמש"ה הכוואת מי דאגת ור"א כי רתוכי ואתי לא
זכרת * ג איחור הוא העונש כמו"ה הכ אשר אין
נעשה פתים מעשה הרע מהרה על כן מלא לב בני
האדם כהם לעשי' תרע * ד דעות נפסדות בהש' ת
עד"הכ אמר בר לבו שכת אל * הסתיר פניו
בר ראה לנצח :

ורפואתם אחר שתית משקה ההרקה כמבואר
בשני לשלוישי מזה אזיקה עמו דברי'
ר"ל שידבר הרופא על לב החולה דברי' הסרת קבלים
על הלב ומהפכי' הנפש ממדה ל מדה מקבלת * ואם
היורתניה המחלה מסכה ר"ל דההשרתקעות
ברנוי האוכות המרומות או ידבר הרופא על ל
החולה כמשל ומליצה שישר אתו אסף מן השוק
שתיקי אתו וגדלו בביתו עם בניו מכוסו ישתה ומפתו
יאכל ובח"קו ישכב ויתעזו בכירתו כמבחר התענוגי' *
כי השר הטיב עמו טובות הרבה כולליות ומיוחדות
וכי הרבה להתחמד עמו על חנם * ואחר ימים
מספר מרוב עבודה והרגל ברענוגים שכת ראשית
טובתו עליו ר"ל אשר אספו שרוקי מן השוק ומרה

ספר המדות

בו והפליג במריו עד כי בעט בו * ויערוך דהרופא
 משפטו לפני ההולה למען ידע מלים יענהו מה יהי
 משפט האיש ומעשהו * ובלי ספק יענהו שהשתוקי
 ראוי להיות נענש עונש מר עד אשר כפר בטוב
 אדוניו וישלמהו דעה תחת טובה * ואז יאמר לו
 הרופא הנה אתה האיש אשר הוציאך השי"ת מאפס
 אל היש * ובנה את גופן על הכללת השרימות
 הטוב כנודע לבוחני היסלימות / ונפח באפך נפש
 משכללת להיותך כצחר מצבא מרום במרום *
 ומטריפן לחם חןך מעורך בכל עת וזמי כפי הנאות
 לטבעך לשעתו * והוא המטיב לך בכל הטוב אשר
 השגת מעורך כי כל אשר אתה רואה לו המה * ואיך
 תבעט בטטיב כמוהו שצפי בעדת המרותך אותו הוא
 מוחל עלבוננו ואיננו פוסק מהטיב לך * ויורה מזה
 בהיותך כפוי טובה כי הטוב ההוא בעצמו ידוי סבה
 אל המרי עד כי שבת במדרגת מי שיאמר כוונסך
 הרכיתי להם ווהבעשו לבעל * כרוכ לפריו הרבה
 למזבחותו * אין זאת כי אם זונן ורוע לבבך
 עשתה זאת כי כל אשר השיג טוב מה בן השיאך נפשך
 לעלות במעלות להשיג טוב יותר גדול במדרגה
 כטעם אוהב כסף לא ישבע כסף על כן היה למצעה
 בעיניך כל הטוב שהטיב לך הכורא כל ימך / ותשכח
 יראתו מרוב השירדות בקיבוץ המותרות עד לא זכרת
 אחריתך ר"ל נפשך הששכלת אשר היא העמוד לך
 לאחרית ורהקוה אחרי מית * להטיב עמה בפתות
 שבטובות כמו שהטיבות עם גופן * וכבר אמר החכם
 אל ירב בעיניך הטוב שתנמול את נפשך * ואל יהיה
 מצער בעיניך הטוב שתנמול את גופן * ועתה אתה
 כדוך ה' שים נא אל לבך כי העמל והחריצות לא
 וסיפו ההון מבלי רצון המטריף כמש"ה הכי"ל *
 ממוצא

למוצא וממערב ולא ממדבר הרים כי אלהים שופט
 זה ישפיל וזה ירים . ואמר אם ה' לא יבנה בית שוא
 עמלו כוניו בו וזכרת כי מכל ההון אשר תקבץ לא
 תקח לנפשך וולת המצטרך לגויתך ואת דהיותר
 רתתרים כמש' הכומה ירדון לבעליה כי אם ראות
 עיניו . ולא יועיל הון ביום עברה . על כן יהיה
 עסקך מעט בעיני גופך והגדל מעשיך בעיני נפשך
 כי הוא זה הצידה אשר תקח לדרך רחוקה אשר אתה
 הולך אליה אחרי אשר כבוד ה' יאספך : ואם תח'י
 המחלה מסכה הב' שזכרנו והוא תהמשך אחר טוב
 הערב אזי יחשוב עם דהחולה הערך הנגרע אשר בין
 טוב הערב לטוב המועיל . ויאמר לו אילו חלית והי'
 מחלך חזק עליך עד מאד וחייית תצב לאכל איותה
 פרי והי' הרופא המומחא מזדהיך עליו לכל האכל
 ממנו כי ביום אכלך ממנו מורג תמות ההיית אוכל
 ממנו . הלא היית אז מושל ברוחך המתאוה לבלתי
 השחית את נפשך בעבור תענוג קל חלף ועובר מהר
 ומה גם עתה תשחית את נפשך וחייך הנצחיים בעבור
 תענוג קל חלף ועובר כענן בוקר וכטל משכים הולך
 ואתה אינך מושל ברוחך . ואף כי אלה הרענוגים
 אשר המית בנפשך שהם לטוב לך הלא הם עינוגים
 לנפשך . והנך היום כרעיתך כאחד החורלים אשר
 ברוע מזגו חמד לנפשו מאכלים . הרעים כמו הפחם
 והנהיג ועליך נאמר דהוי האומר' לרע טוב ולטוב
 רע שמים מתוק למר ומר למתוק . לכן הקיצה
 מרררמת אולתך וחשוב הפסד מצוה נגד שכר עברה
 ושבת ער ה' אר הין ורפא לך . ויעוין עוד בחמישי
 לשלישי מזה ברפואות חל"י דהזכרת ועוד נדבר בו
 במדרגה העונג :

ואם היו תח' המחלה מסכה חג' והוא איתור
 בוא

ספר המדות

כוונת העונש • אזי ימתיק אליו משל ומליצה לאמר
 אלו היו נודתים לך ממון הרבה בעבור שיקרתי את
 ראשך אחר זמן רב • ההית מקבלים • הלא היית
 כזה ומתעתע בדבריהם ולא היית שוקל על נפש
 אלף אלפים הנרי זהב ועתה הזטנא וראת אם אבידה
 זו שהיא אבידה גופנית והזמן ארוך ידוע • למוגבל
 בעדובי המדות עמך • ועכ"ז לארצית במחירו
 ואיך א"כ המכור אבידת נפשך שהיא אבידה נצחית
 במצט המושג מהתענוג בעבור מרחק הזמן ההוא
 הכלתי משוער אולי היזם או מחר יכוא המושא לקחת
 צרת נפשך ממך וכך אמרו • לשוב יום אחד לפני
 מיתתך • ומת גם אם ירמז המדה העונש זמן הזוטר
 ארוך ע"ה כוונת מבכורות שמינים שנה • הלא הוא
 כמותו כאין בערך ימי הרעה המעותה לכוז • כי
 האדם חי שמונים שנה והוא כרת ארף אלפים מן
 השני • אם לא יקיץ לעמוד לחיים הנצחיים ולמה
 ימיר א"ע מיתה נצחית בעבור הנאת שעה קלה •
 על כן אחי הסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך וזכור
 את ימי החושך כיהרבה יהיו • ודע כי על כל אלה
 יבואן ארד'הים כמשפט כסמרו • ל כל האומר קב"ה
 ונרדו ירדו ונתרן מעודה כי הוא ית' מאריך אפיה
 ונבי דילי • ואל יכטיהן יצוך במדה שאין נעשה
 פתנס מעשה הרעה מהרה • לאמר כי אין ד'ו
 רואה • כי הוא זה ישלו מכה • וזה כהיות שחפץ
 ה'ית שיהיה האדם בעל כחירה ורצון • הנה אם
 היה העונש בא מיר אחר החטא היה האדם נמנע מן
 החטא כהכרת העונש וא"כ היה האדם מוכרח
 במעשיו ומה שהיא נגד חפץ ה' ורצונו להיות האדם
 בעל כחירה •

ואם תהיה המחלה מסכה הד' שזכרנו והיא היות
 לחולה

לחולה דעור נפסות בהשגחה • אזי יקח את לב
 החולה כראיור שכליות אשר על פיהם יחבאר לו
 שהשגחתו ית' פרושה על כל הכעשה • כמו שנראה
 שאין שום בע"ח בעולם אשר לא ימצאו להו השו"ת
 טרף חקו ועם היורה אישיהם רבים מאד עב"ז אין איש
 נעדר מהשגחתו ית' כאמרם ז"ל יושבזון מקרני ראמים
 ועד ביצי כנים • ואף כ החולה עצמו ימצא לו
 השו"ת טרף חקו בכל עת • וימצא לו כגופו ובאיבריו
 ברמו ובליחורניו מנהגי הכריאות וצם הוא ית' רואתו
 בעת תרתו לו טרף חקו הנה כן יראהו בעת הרערו
 לנקום נקם ממנו • ואם אמור יאמר החולה שכל
 זאת הווה בהשגחה הטבעית • ישיבהו ויאמר לו הנה
 בטבע ההוא יפרע ממך הקב"ה • כי האמת כן הוא
 שכלי אומרתו של הקב"ה הוא הטבע • אם לשכח
 ואם לארצו כמו שנראה שהכו על נדה יפגעהו ה' בחולי
 הצרפת' בטבע • וכמו שביארנו כ"ז במאמר ההשגחה
 מטעם הכתוב הליכות עולם לו • פ' מנהגו שר
 עולם מידו הוא • ושם נאמר שלא לבד בגמול
 הטבעי (שפכתו השגחה כוללת) מתנהג הקב"ה עם
 ברותיו • אבל יש שם גמול נסיג"כ הבא מסכנת
 השגחה פרטית נעם מכל עדי עם ובאיש מכל עדי
 איש לתת לכל אחד כדרכיו כפרי מעללו בגמול פלאי
 ר'א יחייבהו המנהג הטבעי כלל כי אם עונש כאפו
 שבר ברצונו • ויעזין עוד בששי לשלישי מזה ברפואו'
 חלין ההכרת • וכל אה הרפואות נאותו' למי שהוכח
 במכאוב על משכבו מחל"י יראה העונש • אולם
 מי האיש אשר נחלה מכתו מחל"י יראה הרוממות
 אזי ירוש למחלתו תרופה בתרופות חל"י האהבה
 ובתרופות חל"י האמת • להיורה כי שלש אה נחלו
 על שבר אחד כי נחלה מכתם ואנוש תחלו אם לכלרני

ספר המדות

ראות את פועל ה' ומעשהו בהשכל ודעת פליאת
 חכמתו ית' אשר יסד כהמה אשר הוא זה הסד
 זאמת ה' לעולם ויהיה פריו לאהבה את ה' ועלה
 ליראה את ה' ביראת תרוממות לכן תרופות כלם
 שוים בתולי האהבה כי שם ביתם :

בטחון שער חמישי ויאוש

פרק ראשון

יבאר מדות בטחון * אשר לה י' וס' בשלש הקנינים
 חכמה נבונה ושוק * כי חס ועוז ידס יעשה חיל בטחון
 האדם באלים * ושלשת יתכן שיל' ויחל' ואל' יעשו פרי
 בטחון * אך הכוונה ב' הוא ישונב :

בטחון גדרו וענינו אמונת אומן המיחל כי הוא
 יבוא תוחלתו בלי ספק * והיא נמשכת
 למדת התקוה המבואר בא' לרביעי מזוה * תכונה
 טובה יסדה ה' באדם לתת קינצי ופוף למדת התקוה
 הקודמת לה * ר"ל להניח לנפש מרגוה ומעצבה
 בבקשת הרתכולות להשגת המקווה * וע"ש זה
 נקראת זאת הרתכונה ג"כ בשם השקט * וזה להיותה
 גותנת השקט והנהדה לנפש המקווה כאמור * וע"צ
 ההשאלה תקרא ג"כ בשם מחסה כך ה' חסיתי * וזה
 כי כל תוסה בסתר מחסה מה הוא בטוח לבל יבוארו
 הדבר אשר בעבורו בא לחסות בצל החוסה בו *
ורתנה היברים שיתכן שיבטח בהם האדם
 מזולת הכורא הם שלשה * א' יתכן
 שיבטח החכם בחכמתו * וזה כי החכם בתחבולותיו
 יעשה לו מלחמה להשיג תקותו כמש"כ טובה חכמה
 סכל כלי קרב * ב' יתכן שיבטח הגבור בגבורתו *
 להיות שבעל הגבורה יכול להושע בו מצריו
 ער"ה

ער"ה גבור וישיע ישיש עליך • והמרה גבורים
 עוזרי מלחמה • ג יתכן שיבטח העשיר בעשרו •
 וזה כי הכסף יענה ארז הכל יקנה לו בו עוזרים גבורי'
 וחכמים כמש"ה הכי בצל הכסף בצל התכפלה •
 ואמר וישכור את ארס צובה • ואמר החכם ואוהבי
 עשיר רבים • אמנם כל אלה ההכטחות יתכן שלא
 נאמנו לכן לא יהיה הכוונה בטוח בהם להשיג תקורתו
 באמת ועל ידם • וזה כי תנאי ההכטחה הנאמרה
 הם שלשה • א שיתברר לבוטה שמי שהוא
 בוטה בו יודע מבין ככל אופני תועליותיו כלי ספק •
 כי אם לא ידע לא תושלם לו ההכטחה כמו שר"א
 יבטח החולה ברפואתו על רופא האליל הבלתי יודע
 מבין כמתלתו ורפואתו כי אולי מרה שיחשבה טוב
 לבוטה הוא יהי' סכת רערתו ואבדן נפשו • ומה דוע
 שרוכ חכמי בני אדם לואים כידעיות הרועליות
 לבני האדם ברוב צרכיהם כמש"ה חכמי חכמים
 אחדוד ודעתם יסכל • א"כ מבואר מזה שהכטחון על
 החכמה ר"א אמון בו • והתנאי הב' הוא שיהי'
 מי שבוטח' בו חוקזאמין כח לא ינוצח לעולם כי אם
 יהי' לואה או מנוצח מזולתו לא יתכן שרתושלם
 ההכטחה לבוטה להיורת מי שבוטה בו הר"ש והוא
 גבור ר"א יוכל להושיעין ומיוד ע שכת הגבורה
 אשר לבל גבור מבני א"ס מנוע לב"רתו תכן שינוצח
 מגבור זולתו לכן גם הוא לא אמון בו • והתנאי הג'
 שיהי' מי שבוטח' בו אוהב נאמן לבוטה בו • וזה
 אחרי התברר לבוטה שאיננו טרועלם מהטיב עמו
 מעוררו ככל הטוב הצריך לבוטה בו • כי אם יתעלם
 פעמו' מהטיב לא תושלם ההכטחה לכופח • ואף
 גם זאת שיכו כל אהבה המתנגדת לאהבתו • ומהידוע
 שלב בני האדם נוטים אחר בצע כסף באהבתם אורתו

ספר המדות

לכן לא תושלם ההבטחה בהם כי דושותד יעור עיני
 האזהבואף כי העשיר לא יתכן שיבטח בעשרם כי
 יתכן שירצח על עשרו מהומסי בני אדם כמש"הכ יש
 עושר שמור לבעליו לרעתו או יתכן שיאכר העושר
 בענין רע • לכן לא יאמון כהבטחת העושר •
 אולם הבורא ית' הוא כביר כח בג' תנאי הכטחון •
 א השי"ת יודע מבין אופני התועליות לכל איש מין
 מה • ומי שיש לו לב מבין בבחי' שלימיות התולדה
 הוא יבין את זאת אך ה' כחכמה יסד את הנמצאים כי
 ברא בכל בע"ח למינהו איברי' וגידים ועצבי'דם וליחות
 כפי הנאות לטבע כל נברא • אשר כ"ז לעד כי הוא ית'
 יודע מבין אופני התועליות לכל נמצא • אף כי
 תועליות אישי מין האדם • ב הוא ית' בלתי לואה בכחו
 הכב"ת כמש"הכ לא יעף ולא יגע • והוא ית' לא
 ינוצח מזולתו בהיות שאין עליו ית' צילה אשר תמשול
 בו להפר את דברו • כמש"הכה צבאות יעץ ומי יפר •
 ומי יאמר לו מה תעשה • ג כבר נתברר שהוא ית' אוהב
 גאמן בלתי מתעלם מהטיב לשום נמצא כנודע לבוחני
 השלימיות אשר את כל עשרה יפה בערנו על טוב
 השלימיות היותר אפשרי כאמרם ז"ל כל מ"ב בצנינון
 נברא • ד"ל בשלימותם ותפארתם מטעם צבי היא
 לכל הארצות • וכבר התבאר במופת שהוא ית' מקור
 הטוב לב • לא ימנע טוב משום נמצא ככתו' טוב ה' לכל
 ואתרי אשר ילכו בו ית' כל רנאי ההבטחה
 כאמור • משא"כ שלשת מיני
 המבטחי' שזכרנו שהם חכם גבור ועשיר שאין הבטח
 בם בטוח באמת כי לא אמון בם כמו שביארנו • לכן
 אליו לבדו ראוי לבטוח כי לו יאתה מדת ההבטחה •
 וזש"הכ אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל רגבור
 בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו • פי' אל יתהלל
 באלה

באלה לבטוח בם כי לא אמון בם כמו שקדם • כי אם
 בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני ה'
 עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ • פי' כי יבטח ויצדק
 ויתהלל בהבטחתו אחרי אשר השכיל וידע ששלשת
 תנאי ההבטחה נשלמה בו • אשר שלש אלה כלולי'
 בחסד ומשפט וצדקה שזכר • וזה כי חסד יורה על
 אמיתת התנאי הראשון שזכרנו שהוא ידיעת האופני
 התועלות לכל חי הנמשך מצד חסדו ית' • כי בחסדו
 הגדול יסד את כל מ"ב בטוב השלימות כמו שביארנו
 כל זה בגדר החסד • ומדת המשפט שזכר הוא לאמת
 התנאי הכי שזכרנו • והוא שהש"ת בלתי לואה ומנוצח
 לעשות משפט בארץ ולהציל עשוק מיד עושקו
 בטעם הוראה הראשונה של מלת משפט • וכמלת
 צדקה שזכר יאמר שהש"ת הוא אוהב נאמן לכל
 ברואיו ואינו מתעלם מהטיב עמם כל ימי עולם כי הוא
 ית' עושה צדקה עם כל בשר ורוח להשלימם בשלימו'
 הנבחר כפי הנאות לכל אחד מהם • ואמר כי פאלה
 הפצתי נאום ה' • להורות שהוא ית' חפץ מאד
 שישכילו בני האדם גוראות עלילותיו ית' וחכמתי
 אשר יסד בהם יצן כי ממנו יעלו להשכיל וידוע אורנו
 ית' משלימות מפעליו וטובו אשר הוא ית' נוהג בהם
 כי שלימות הפעולה יורה על שלימו' פועלה ומקציה
 וזאת כוונת תכלי' הכריאה שיראו בני האדם שלימותו
 וטובו ית' ע"י כחי' שלימות מפעליו וטובם • וכ"כ
 הר"י ז"ל כריש כללים וכריש עיגולי' ויושרו' ל כשעלת
 ברצונו הפשוט לברוא את העולם כדי להראות
 שלימותו ולהטיב לברואיו כו' • וזה טעם דהחפץ
 הנאמר פה והוא מכואר מאד לפי דרכנו זה • וממה
 שידענו שהוא ית' אין לו שם זולתי ע"פ פעלו כצאמר
 ו"ל בס"ר ע"פ ואמר לי מיה שמו אמר ר' אבא בר

ספר המדות

ממל אמר הק"ב למושה שמי אתה מבקש לידע
לפי מעשי אני נקרא כו' • א"כ איפה הכוחן וכודק
גנזי שלימיות מעשיו ית' הוא זה יודע שמו והוא זר
אהוב למעלה ונחמד למטה ומוכבש לו בבטחון גדול
שהוא מושגח מאת השי"ת לטוב ככל דרכיו כמו"ש"הכ
כי בי חשק ואפליטהו אשגבהו כי ידע שמי • וזה טעם
המשך וקישור מדת הכטחון עם חפצו ית' להראות
טובו ושלימותו כאמור בפ' • ואשר ירצה עוד באמרו
כי כאלה הפצתי • להורות שהוא ית' איננו מקבל
שום תועלת מהטבתו עם ברואיו כי אם כן עלה
החפץ והרצון לפניו ית' ש בטעם למעני למעני אע"פ
היוצא מזה שלו ית' שם בשלשת תנאי הבטחון והוא
לברו ככיר כח בהם לכן לו לברו יאתה ההבטחה
הנצמנה כמו שאמר דוד ע"ה כן לברו בטחתי :

פרק שני

יבאר איכות הכטחון ושלאו לכל בוטה כו' ללכת בסבות
נאות להשיג מנחתו • אך לא ישיב הסבות מנחתו
כי אם השי"ת :

אחר שביארנו כמה שקדם שהכטחון לאלהים
הוא הנדרש מאת האדם • ראוי לנו בזה
לבאר דרך זו לבאר דרך זו נלך במדת הכטחון ר"ל
איככה ננהיג עצמנו בה-בדרך ישרה בעיני אה' ואדם •
זוה בעבור שראינו רבים אומרים לנפשם שרהכטחון
המושולח הוא הנאמן והנבחר • ר"ל שיעקר הכטחון
הנא שלא לבקש שום סבה ועילה להשגת המקווה •
ד"מ כמו שיכטה אחד העם על ה' שימליכחו על עם
גדול וגורא או שישמהו כוכב בשמים מבלי שיבקש
שום סבה להשגת תוחלתו וולתי הכטחון • אשר זו
תוחלתו

תוחלתו נכובה • וכל המתנהג בן המדרה כמדת
 הכטחון הוא מתנהג בחונף וחלקקות • וזה כי מעשהו
 יסתור את כוונתו • כי אחר שנראהו אוכל לשובע
 נפשו למען ישמור בריאות גופו • והנה הוא שם
 עלילות דברים להשגת תקותו שהוא הבריאות • את
 המאכל והמשתה אשר יקח לנפשו • וכפי צמונתו
 יחויב שרש יאכול ולא ישרה כלום • כי אם יבטח
 בה שהוא יבטיחו בלי מאכל כפי האמתו שעיקר
 הכטחון שלא יבקש סבה כלל להשגת המקווה • והנה
 מעשהו סותר את כוונתו ואמונתו לפי מחשבתו • לכן
 אמרנו נשימה נא לבכנו על פועל ה' ומעשהו בעולם
 כי הוא ינהגנו על כמותי ההנהגה במדה הכטחון • והנה
 מעולם ראינו כי פועל השי' תזמיע שריו בארץ הוא
 ע"י סכות ומסוככי ר"ל שהוא ית' מעולל עלילות
 להוציא כל דבר אל פועלו כמנהג שהוא נוהג בה את
 עולמו • ד"מ יוציא לחם מן הארץ ע"י חרישה וזריעה
 גשם מורה ומלקוש • ומי הוא זה הבוטח בה' כי יצמיח
 לו על גגו חטים לרוב או שאדמתו תוציא לו חטים בלי
 עמל הזריעה והחרישה • הנה הוא גבר לא יצלה
 בכטחונו זה כי איש בער הוא ולא ידע דרך ה' ומנהגו
 אשר הוא ית' נוהג בו ארץ עולמו • כי אם באמת
 לפעמי יעשה ה' נסים ונפלאות בארץ היוצאים מדרך
 היקש המנהג הטבעי כמו שזן את בני ישראל בלחם
 שמים ארבעים שנה • ומזה גם היום שכרתו בעלי
 הזכרונות שהיו פעם אחת גשמי ברכה שהוריד ה' עם
 המטר דגו לרוב • וכי נמצא פעם אחת בימי רעבון
 חמר לכן בארץ כעין קמח והיה טוב למאכל • וידועי
 המדה רוב הנסים שעשה ה' לאבותינו אשר כלם
 יוצאים ממנהג היקש הטבעי • ע"כ אין זה דרך
 הכטחון שיעשה האדם הנסים סכות להשגת המקווה
 כאמרם

ספר הפרות

כאמרם ו"ל אין סומכי על הנס • על כן אמרתי
 שעיקר ההנהגה במדת הנטחון היא שילך הבוטח
 בסכות המוכילות אל השגת המקווה • ועכ"ז יבטח
 בה שהוא יעזרהו לעשות חיל בהוצאת הסכור
 לפעלם • והוא זה יעזרהו להוציא לפועל מעשהו ר"ל
 יתן תקותו • ד"מ יתרוש ויזרע ויבטח בה שיתן מטר
 ע"פ אדמתו • וכן עשה רוד המלך ע"ה אשר עם רוב
 בטחונו בה לא כבש אויביו בשבתו בביתו • אבל הי'
 לו צבא מלחמה לרוב וכלי מלחמה חנית וקשת מגן
 וקובע ויצא ונלחם באויביו בדרך כל הארץ לעשות לו
 כתיחבולה מלחמה • ועם כל אלה הסכות בטח בה'
 ית' שיעזרהו על אויביו עד"הכ סוס למלחמה ולרה'
 התשועה • וזה כי ביד ה' לעזור ולהכשיל ר"ל לחזק
 הסכות או להחלישם כמש"הכ כי אין לה' מעצור
 להושיע כרב או כמעט • ואף כי לפעמים ילחם ה'
 באויבי איש ע"פ נס מפורסם כמו חזקי' שעשרה לו
 הק"ה גם מפורסם כי נלחם מלחמתו עם סנחריב
 מכלי הכנות הסכות כמש"הכ ויצא מלאך ה' ויך כמחנה
 אשור מאה ושמונים אלף • הגה כבר הקדמנו שאין
 לסמוך כתיחלה על הנס במקום שיכול האדם להמין
 א"ע בסכות המוכילות אותו אל השגת תקותו • וכן
 אמרו ו"ל שחייב כל אדם ללמד את בנו אומנות אשר
 סמנו יתפרנס כמו שעשו אבותינו שרהיו רועי צאן
 ועם זה נטחו בישועתו ית' • ולא שמו בטחונם
 שהוא ית' יתן להם לחם לאכל ובגד ללבוש בלי
 עמל ויגיעה • בשכבר אמר הכתוב אדם לעמל
 יולד • ואמרו ו"ל יכול יהא יושב ובטל ת"ל בכל
 אשר תעשה • אך עיקר הנטחון הוא שלא ישים
 האדם מגמת פניו אל הסכות לבד • אבל ידע
 שהסכות לבד חלושות מאד להשיג ע"ה הנקרה •

כי לפעמי' תסוככנה הסכורה הפך המסוכב המקווה •
 כאשר ראינו במכירת יוסף שמכרוהו למצרים והי'ת'
 כוונת האחי' עם המכירה לנטל מהם דבר החלומות •
 וזה כי מכרוהו לעבד עולם ר"ל למצרים שאין
 עבד יכול לברוח ממנה • והיה מתק המצדיים שאין
 עבד מילך • וי"ב וזה נסבה אשר חשבו לנטל בה
 ממשלנו מעל'הם היא היתה העצם הסבה שמשל
 על הסודתקיימו החלומות • ועד'ו אמר הכתוב
 לוכד חכמים בערמם • וכבר הוריתי מזה שכל
 זה כתוב חולשת שלשת תנאי ההבטחה אשר בכל
 מכסת זולתי השי"ת • והם חכמה גבורה ועושר •
 כי החכמה לא אמון בה כמו שלמדנו מאחי יוסף •
 וכמש"ה כל לא לחכמים להם • וכן הגבורה לא רתן
 היכולת כמו שידעת עיני דוד וגלית וכמש"ה כל לא
 לגבורי' המלח'ה • וכן העושר אין לכסות עליו להדת
 כי יש עושר עשור לבגדיו לרעתו • ואמר עשיר
 ישכב ולא יאסף עיניו פקח ואינו • וכמו שהקדמו •
 ובעבור חולשת הסבה בהשגת המקווה אמר הכתוב
 אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו • לכן הישר
 באדם ישים מגמת פניו בכל מעשהו שהשי"ת יעזרהו
 להשיג תקותו כי לאדם הסבות וזה' התכלית בכל
 מקוה • וכזה ימצא מרגוע לנפשו מבקשת סבות
 רבות הזקות להשגת המקווה • כי ישכום להצעות
 טפלו' נקלות חלושות מאד בהשגת תקותו • כמש"ה כל
 למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה •
 שמלת כל משמעותה כל דהו כמו לא תעשה כל
 מלכה שאין הכוונה על עשית כל המלאכות ביחד כי
 אם מלאכה כל דהו כמשמע • וכל בוטח כיה יכונן
 דרכיו להיות כל מעשיו לשם שמם עד שאפי'
 באכילתו ושתיתו שתכליתה להעמיד הבריות על

ספר המדות

מכוננו • ישים מגמת תכליתו שהש"ת יבטיחהו בכת
האכילה ההיא • כי אם ה' לא יתן לו בריאות יתכן
שיחלה כי רוקי החללים באי' מסכת המאכל והמשקה
הרעה או הכלתי נערכים בכמות ובאיכות עם מזג
האוכל כמש"ה הכורך את לחמך ואת מימך והסירותי
מתלה מקרבך / יעוין מה שביאר הרא"ע שם •
(וכסדר הפלה וי"צ בעמק כרבה תקנתי נוסח הפלה
אשר על זאת יתפלל כל חסיד לעת האוכל להיות
בריא אולם בכת האכילה) • ולכן הבטחון מורכב
מבחינת והבחינת ר"ל יבקש טרפו בסכנת כאלו
הוא בחיירו ויבטח בה' כאלו הוא הכרתי מכנו ית' •
ואשר איננו מן המדרה קא עלי' בארור הגבר אשר
יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו • ועכ"פ
דמוכן מזה הכתוב שהבוטח באדם איננו קם עליו
בארור בלתי אם יסור לבו מה' והנה מכתב שקדם
התבאר בריאות המדה ותליה ורפואתה ואם לא
כפ"רש איתמר עכ"פ מכללא איתמר • זאת המדה
הקבולה בו היא נצרה כי היא חייך הערבי' • ומה
שאמרת כמי המדות בזאת המדה • אמר אחד מהות
הבטחון וגירו הוא עזיבת מאויי האדם וצרכיו על
ה' • ודבר זה כתוב במדובים השלך על ה' יהנך •
ואמר אחר שהבוטח הוא הרוצה בגזירת האלהים
בטוב כבואם ובפנותם ויחשבו לשוב לו • והוא שנוי
בתלמוד ז"ל רעולם יהיה האדם רגיל לומר כל מה
דעבד רחמנא לטב עביד :

פרק שלישי

יבא מלך היאוש טובה ורעה :

יאוש ענינו הריגת השורה המקוה מהשגת תקותו
ר"ל

ר"ל כי יחשוב בלבו שלא יבוא ולא יהיה המקווה
 שהוא אשר קורה השגתו • וזאת המדה היא דהפך
 מדת הבטחון ונמשכת למדת הפחד והיראה • וזה
 כי כאשר רחוק רתונת הפחד בנפש רמשך ממנה
 מדת היאוש בכטחון אשר בטחה בו • מזהר שהסכה
 חלושה להשיג על ידה המקווה ההוא הנחשב •
 תכונה טובה בנפש להתיאש מרדטרוד נפשה בהישגת
 דבר מה הנמנע להשיגו • ומטובה להתיאש מכל
 תאוה חמרית אשר היא רעה בעיני אדוני • כמש"כ
 לא תחמוד ולא תרצה • פי' שיתאש מחמדתה
 כמו שיתאש איש הכפרי מהתאוות להיזר מלך
 במדינה כי לא יעלה זה על לכו לעולם • כן ההיה
 חמדת כל אשר לרעך בעיניך • ומטובה עוד
 להתיאש מבטוח בדבר זולת השי"ת כמש"כ הוב טוב
 לתסור בה' מבטוח בנדיבים • ואמר אל תבטחו
 בנדיבים בכן אדם שאין לו תשועה • פי' כי עם היות
 שתבוא ע"י התשועה • הגה לא לורתיה כי אם לה'
 התשועה והוא אינו אלא ככלי אומנות או כצינור
 אשר על ידו תבוא התשועה כמו שביארנו זה במדת
 הבטחון שקדמה :

תלוי היאוש פי' שנים להם בשם וגדר • א' הכרח
 כללי או פרטי ב' דאגה • ונק' בשם יאוש אמיתי ויאוש
 מדומה איתות החליים • נלקחים מטבע החולה
 ומנהגיו על ערש דוי כי אם נראה מתעצל טומן יד
 מבקשת שום סבה נקלה להישגת כל מבוקשיו •
 אזי נשפוט כי הוא נגוע מוכה חלי ההכרח • ר"ל
 שהוא מדמה בנפשו שהכל בא בהכרח מצאת האלהים
 לא יועיל החריצות ולא יפסיד הצעלות כי הכל יבוא
 בעתו כפי הגזירה ולכן הוא מרועלם מבקשת הסבות
 לבטוח בהם שהם יועלוהו בהשגת המקווה •

ספר המדרות

בחדשנו כי לתוהו ורהבל כמו יכלה כי הגזרה מוכרחת
 בוא רבא ע"כפ * (ואם נראהו מתיאש מבקשרת
 הסכות אל אחד * המבוקשים לבד * אזיקרא זה
 בשם חלי' הרהכרה הפרטי) * כ' הוא הפך הנוכר
 והוא שהחולה ישוב יהפוך ידו כל היום כסכות מסכות
 שונות מתנגדות להשיני המקווה * אז נשפוט שפוט
 כי היא נחלה על שבר הדאגה * ר"ל שהוא דואג
 אולי הסכות אשר במה בהם הם חלושות מהשיג על
 ידו המקווה לבן יכתר באחירות * ומפחדו על
 השניות לאמר שהם חלושות מבטוח בם יבחר
 בשלשיות וכו' הלאה * ומחליה עור כאשר רמז
 הכנות היאוש בנפש על תכונות הבטחון עד כי תסית
 את בעליה להתיאש מבטוח בה' לכלי התפלל אריו
 בעת הצר לו * אותה ההי' להתיאש מהעניש בהמרותו
 את פי ה' * ויותר מהמה הוא המתיאש לחוות כנועם
 ה' ולבקר בהיכלו בישום דבר חכמת בניה יאף כי
 השיגה יד שכלו אל העיון וכן לו לעמוד
 בכחית האמת מהשקר * אלא שהוא מתיאש מבחן
 במה שראוי לבחן עלו :

רפואות החלים * ההכרת הכללי הוא חלי
 ארסי עד שהחולה אשר הנגע בו טמא
 טמא יקרא כיל איובל לבא אל הקודש פנימה
 להתחוק על עמדו בדת משה וישראל * וזה כי עם
 דעת ההכרה והגזירה הכללית אפס מקום לישכר
 ועונש ולארת כיושם מצוה ממצות ה' על ישראל
 ואף כי מצות האדון על עבדו * ורפואתו רמציא
 בשער בית הכהירה * אשר איהו לו מקום בזה אם
 ה' גומר עלי * וגם ההכרה הפרטי הכא מסברה
 ארסי' אשר תשרש ורעקור איזה פניה מפניו
 הדת כמו המתיאש מהתפלל אל ה' בעת הצר לו
 מסכת

מפכת חולשת לבו באמורת ההיגחה וכיוצא בו אז
ימצא רפואה למחלתו בחמישי ושישי לשלישי מורה
כיששכרו • ואם רתיה סבת זו אושר הסכנות
במציאות העילה להשגת המקווה אשר על כן יגורר
אומר כי בלתה ליו הרעה בלי ספק • אז יראה הרופא
להזק אה לבו ברפואות מחזיקי הלבר"ל יובר על לבו
דברי מרחקי היוש ומקרבי החול והכשתון בישועתו
ית' • כי יאמר לו ששכל האדם לואה לפעמים מרשג
הסבות המביאות אל ההצלחה ער שהסבות אשר
ידומה בהם שהם סבות לרעות גדולות תבואנה אל
אחריותן • המה תהינה סבות אל הצלחה גדולה כמו
מכירת יוסף למצרים והאסרו בבית הסוהר על לא
חמס עשה אשר בכל זאת לא נתן תפלה לאלהים
כ"א נהפוך בטח בישועתו • והיה כל זונסכה להביא
אל הממשלה הגדולה ולהתחית עם רב • ויעירוהו
על זכרון טוב הכורא ית' ורחמיו על כל מעשיו אף כי
על האדם כי את אשר יאהבה' זכיה וכאכ ארתו
ירצה • וכרופא אשר מכות פצע ימרוק ברע עי' הב
הסולח לכל עוונתי הרופא לכל החלואי כי • ית
כלה לא יעשה • בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע
בדרע • כי חנונה' ומרבה ל' הפיב אפי' אם יגיע
האדם עד שערי מרת כמו שאמר דוד ע"ה אפפוני
חכלי מרת ופצרי שאור מצאני צרה ויגון אמצא
ובשם ה' צקרא • ואמרו ל' אפי' הרב מונחת לו יל
צווארו אל ימנע עצמו מהרחמים • וזה כי ית' לה'
מעצור להושיע אם כסבות טבעיות הנעלמות מבני
האדם או על דרך נסיי • כמבואר מסלהמת ישראל
ארז מאכ כמש"ה בורצו מואכ ארז הטיס סגוד
ארופי' ברם • ובמלהמרת סנהריב נאמר ויצא מלאך
ה' ויך במחנה אשור מאה ושמיים ארף • וזה כי

ספר המדות

התפללו אל ה' ויענם ביום צרה • לכן גם ארתה אל
 רומנע מהרחמים כי תעתיך אליו וידרך • וכי יוצא
 בירפא מדוה הדאגה • כי יעיר לב הדואג לזכור
 שהוא ית' כביר כח בשלשה חלקי הבטחון שהם
 היכולת והחכמה והרחמים כמו שקדם ר"ל שהשי"ת
 יש לו יכולת להטיב עם כל גברא כחפצו • והוא חכם
 יודע מבין בטוב הראוי לכל נמצא כחן יותר מהאיש
 ההוא עצמו וכי הפך חסד הוא ובלתי מתעלם מהטיב
 ומדת לאיש די מחסורו אשר יהסר לו • כנודע כל
 זה לבוחני שלימות בע"הח • או אז ירפא ננע לבבו
 להניח לו מרגזו ומעצבו בבקשר הסכות כי ישליך
 על ה' יהבו היודע בטובותיו יותר ממנו
 והוא יעשה :

ואם איש חוטא הוא ומתיאש מן העונש •
 אז יזכור לו יום העונש בשיביר לו כי אל
 גמולות ה' שלם ישלם ונקה לא ינקה • כאמרו ז"ל
 אל תתיאש מן הפורעניות • כי אם אין נעשה פתגם
 מעשה הרע מהרה חכה לו כי בוא יבוא בלי ספק •
 כמו שכתב בספר חכמה רבתא דשלמה מלכא ז"ל
 החכמה היא הסידה מאד ולא תנקה לחוטא כי אם
 תגמול אותו כמעשיו • ואמר הכתוב נודע ה' משפט
 עשה בפועל כפיו נוקש רשע הגיון טלה • ואם היו
 יהיה נגוע העורון מוכה הסכלות ומעונה הדעות
 הכוזבות • אזי יעירהו משינת אולתו • ויורהו
 בדרך אמת שתכלית בריאת האדם לחזור בנועם ה'
 ולבקר בהיכלו שלימות היצור אשר בדרכם יעלה
 לראות שלימות יוצרם וממציאם כמו שביאר הר"י
 ז"ל שתכלית הבריאה היה למען הראות שלימותו •
 וממתוה אלה השלימות יבוא האדם אל האהבה
 והיראה והרוממות • אשר על הכלת חפץ לראות

פ"ג הערה שער ה במדות הכתחון כג

נאמר ה' רמה ידך כל יחזיון * ואמר והיה כיגור ונבל
והוף וחליל ויין משתיהם ואת פועלה' ל"א יביטו
ומעשה ידיו לא ראו * ויתר הרפואות דהלא דהמה
כתובים על שער מדת האמת כי שם ביתם * ומה
שאמרו חכמי המדות בטוב זאת המדה * אמר אחר
המתיאש הפשי והמתאוה עבד * זכור ת"כיר דברי
הראב"ע ז"ל בכי אורו לפ' כיגור אלהיו על ראשו *
הובא בששי לראשו מזה * ואמר אחר יאין בריה
כמתיאש ואין חלה כמתאוה * ואמר התיאש
מ"כר של"ה תימל להשיגו וירפאו מדוי לבבך *
(הערה) מן מוצא הדברים האמורים בזה בנדה
הבוטח בא' שראוי לו להתהג
בסנות נקשת טרף גוקובין ההכרח והבחירה ר"ל
שלא ירבה בסנות כאלו טרפו מזכרת לו לנוא
בהכרח * ולא ירף מהם מכל זכל כאלו הוא בכחירתו
בטבורת ממוציא טרפו * עד"הב משכיל על דבר ימצא
טוב ובוטח בה' אשריו / הנהימה חרע טוב טעם
ודעת כי טוב פתרתו בכי אורו על התורה שפרשת
המן רומזת איך יגרוג הבוטח בה' מנהגו בכל דור
זוור * וזה כי רדת המן טן השמים * מורה שיטפע
שבע רצון כל בע"הה יורד מן השמים כטעם וכיטיב ע
לכל ח רצון * וכאמרם ז"ל יושב זון מקרני ראמים
עד ביצי בינים * וצאת העם ללקוט * רומז אל
סנות נקשת הטרף שיטרח האדם ע"כ פנים כמו
שיטרחו העופות בלקיטת הדגן שפזר בע"הב לפנייהם
כטעם תרגו להם לקוטון / והעדר ההערפה איש
על דעהו * רומז שרבו הסנות לא יועילו עכ"פ
להדברו הון כטעם כי לא ממוציא וממערב ולא ממדבר
הרים כי ה' שופט זה ישפיל וזה ירים * אף כי איז
יתרון למרבה הונו כי אם ראות עיניו * והמסוכתום
השמש

השמש • רומז שהמדת עצל' ומדת המה בלקיטת
 ציד נרפז אז טרף חקו תמסיה לוח ויעדר ממנו במכת
 מסכות הזמן • (המתואר בשם שמש עד' הכוזרח
 השמש וכא השמש • שיעמול תחת השמש • פי'
 תחת הזמן) • כמשא"ה כמחורף עצל לא יחרוש ושא
 בקציר וצין • ואמר לך אל נמלה עצל ראה דרכיה
 וחכם • והיות תארו כזרעגד והוא אינו גר ממש •
 רומז אל מה שידמו ההומן שכמות ההטף ברכוי
 וביעוט לאיש מבלעדו איש נמשך אחר מערכת
 המול הנקרא גר • ואמר ו' ל בני היומוני לאו
 במולא תל' אכלתא • והנותר אשר ירוס רנועלים
 וביעש • רומז לקטני ממנה המרבים עליהם עבטיט
 התן להות צד טרפס מצוי תחת יום לזמנים הרבה
 ולא ישמנו בה' כסלם • יתכן שיאכד העושר ההוא
 בענין רעיושולל כזה טרפס כי עשי אכלם • ולקיטת
 לחם משנה בששי • רומז שחול מכין לשבת שהוא
 יום שבת הלקיטה כי אם הוכן להות בנועם ר'
 ולבקר בהיכלו החכמה אשר יסד ביצוריו • למען
 דעת צדקות ה' ושל ימורנו על פי שלימות פועל
 כפיו • ולמען ספר תהלתו על פי פעלו • ונרננה
 ונשמחה בל ימינו בהשגת שמותיו על פי פעלו •
 וזו נרננה על ה' בנועם השכלת שמתתו כמיש"הב
 מומור של ליום השבת טוב לתודות לה' • כי שמתתנו
 ה' כפעלך • במעשי ידך ארנן • ואמר יודך ה' כל
 מעשיך • אשר כבה שבעת ימי השבוע רומזים לימי
 שבתנו כהם שבעים שנה • יום העשי' שנים
 יחשב • ורצוי לכל השלם באדם אשר מן המשם
 שנה ישיב מצבא העבודה ההמורית להבין את עצמו
 לעבוד שבות מתנה כטעם כי ה' יתן חכמה • ר"ל
 להבין לו רהבנות לקנין החכמה אשר יקרה בימי

פ"ג הערה שער ה במדת הכטחון גז

הזקנה • כאמרסו ל' בן המשים לעצה • ר"ל
להיות מתייעץ על צפוננו איך יצפון לישראל תושיה
לדעת איך יעשה לחכום כבינה ולהבין בחכמה בהיותו
בן ששים לזקנה זה קנין חכמה • ואז ביום השביעי
אל יצא איש ממקומו פ"ג ממדריגתו כדאמרי אינשי
פלוני ממלא מקום אבותיו • ור"ל • שאל יחסו
אל ה' לראות בנועם השכלת אמתתו איש איש
הגבה למעלה יותר מכרי השגת שכלו • וכטעם
במופלא ממך בל תרוש • ממך דייקא כי כל איש
הנה מקום ארתו בעיון הגבה מעלה מעלה או
העמק מטה מטה ממקום רעהו בעיון • זכעבור
שהמן ההוא היוורד לשעתו בארבעים שנה שהיו
ישראל במדבר • דומז באיכותו לדורות עולם
איך ינהג הבוטח בה' מנהגיו בכטחוננו כאמר • לכן
הוישם למשמרת לאור עולם כמש"ה הכקת צנצנח
אחרת ורין שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה'
למשמרת לדורותיכם • זהו הדבר שלא נעשה
משמרת משאר נסים שהיו בימים ההם לשעתם •
כי לא היתה זאת המשמרת לחזק האמונה כי אם
להורות דבר חזק ומשפט כל בוטח בה' לדורות עולם
וכעין זה שם ה' משמרת לזכרון עמוד האש אשר
לאורו הלכו ישראל במדבר • בנר מערבי שממנה
היה מרליקובה היה מסיים ששניהם כאחד מורים על
אור השגת רות' אשר לאורה ילכו ב"י מעולם ועד
עולם • והוא הדבר שהקשו ז"ל שבת כ" בוכי לאורה
הוא צדיק והלא כל מ' שנה שאלכו ישראל במדבר
לא הלכו אלא לאורו • ואפס מקום לתמיהת דתו'
שהיה לו להקשות והלא כל העולם הולכי לאורו • כי
לפי המבואר חוזר בעל הש"ס למצוא אור יוצא
מהיקש הטבע דומה להשגחה משא"כ אור החמה
שכבר שב מנהג טבעי וטעמו לו דוגמא בנר מערבי :

ספר המדות

הסתפקות שיצר ששי ועוני

פרק ראשון

יבאך מדת הסתפקות הנמשכת לידת הכטחון * וזהו
הכרת הדין האנושי בכל התכונות לתת חוק וקצב
לכל * ולפיכך לכל תכונה עד כפי תבוא ולא תוסיף *
וזהו ג' א' וס' בין שתי תכונות הפכיות * ומכאן
את בעליה בדרך הפכיות :

הסתפקות גורה לקיחת די הצורך בכל הנאה
חסרית במדה' כמשקל וכמשורה *

לאיש איש כערבו * העשיר לא ימעיט והדל לא
ירבה * והכלל הסתפקות הנפיש ומנוחתה במה
שחננה הבורא במקנה הקנינים ההמריים אסרב ואם
מעט * והיא הנמשכת למדת הכטחון * וזה כי
הבוטח בה' אשר הרזכר לו שלשת תנאי הבטחון בו
ית' * א' שהיא ית' מבין תועלותיו יורתר ממנו * ב'
שכל מוגמרתו רק להטיב * ג' שהוא בלתי לואה
לעולם כמבואר בשער הקודם * אז תנוה נפש הבוטח
המשליך יחבועל ה' * ויסזיק בכל צרכיו כפי המושג
לו ממנו ית' * וכל אשר ישיגהו מעניני העולם
ופניו יחשבהו שהוא סבה להשירת טוב המועיל
כפי הכמתו ית' היוע יורתר בטוב המועיל לכל איש
מרה איש עצמו * אשר ירזן שידמה טוב הערב
לטוב המועיל כאשר ירמה איזה יונק שאכילת הפחם
והגתר הוא לטוב לו ונפשו ירעה לו עת תמנעהו אמו
מאבלם * וכל זה בעבור חסרון הבנתו בטוב המועיל
וכן אמר דוד אכל לא שורת' ודוממתי נפשי
כנמול עלי אמו :

תכונה טובה שיהיה האדם מושל ברוחו המתאוה
ויעצור בו לבל ירבה בגנורת רהתשוקת
המרשעת

המרשעת ופרט בת זקרה החוש דהמישוש ואשר
 היא חרפה לאדם השלם כמו שאמר החכם ז"ל כושתי
 בחי' המיטוש הרלוז שבו נדמתי לבהמות שדי
 וחירוי * ומה שביארנו בששי לראשון מזה
 שכל הרבנית צער יסרה בארס הס טוב' פארד
 ליוע להשתמש בהם כמדה דראוי תדע ובחנת שון
 המדה ר"ל ההתפקות היא הכרות התיכון המכרית
 בכל התכונות הנפשיות מן הקצה אל הקצה * והיא
 ראוי להיות זכרת התכונות ורכתי במזות לעצור
 בהם לכל יפרוצו לרוב * והנה ראיתי להעיר לך
 פה און לשמוע כלמודי טוב קצת התכונ' המיוסדו'
 בנפש האדם אשר מהם חבין ל'רר הרבנות כי
 טובית הנה רק צמ' יעצרו בהם בעליהם במרג' ורסן
 ההסתפקות עדים לבלום * וזה כי הנה כבר נטע'ה'
 בנפש האדם תאוות ותשוקות שונות * מהם לקיום
 הטין כמו תאות המשגל * ומהם לקיום האיש כמו
 תאות המאכל והמשקה ומהם לקיום הנפש כמו
 תשוקת ההשכלה אשר תחי' בעל' בחיים הנצחיים
 כמש"הכ החכמה תחי' בעל' * ואין שם יבררע
 בתכונות הנפשיות * אתה תראה שאפי' תשוקת
 העושר ולהרבות הון יותר מדאי הוא ג"כ מועיל
 בישובו של עולם * וזה כי אלו לא נטע'הש"ת
 תשוקת העושר בלב כל אדם * לא היה הכפרי זורע
 כי אם מעט כפי צרכו ללחם ביתו ולא היה סוחר כי
 מסחר מוסרי א"ע בסכנת דרכי' וימי' ונהרות להביא
 ממרחק לחמם ולהרויח כסף רב כסף * והיה העולם
 חסר כל טוב ממאכל ומשקה וין צחר ומחורות רב
 הנעשי' בכל עיר ועיר ומדינה ומדינה * אך תשוקת
 העושר תענה את הכל כי הכפרי יזרע יותר מדי צרכו
 והסוחר יסחר הרבה מאד למען ישיג עושר והון *

אתה

ספר המדות

אתה תראה איש אשר גם כן ואתה אין לו ואינינו חסר
 לנפשו כרום כי יש לו הון ועושר הרבה מאד עד כי
 אלו היה ארץ שנים פעמים היה מספיק לו לטרף
 ביתו • ועכ"ז לא ישקוט ולא ינוח ממסחר וללכת
 למרחקי ארץ וגם בלילה לא שכב עינו ועד שובו אל
 עפרו לא ישקוט מהרבות הון ועושר בכיתו • וכל
 זה למלאות דבר ה' בתשוקת העושר אשר יסדה בנפש
 לקיום העולם למען יספיק לאהיו סחורות רבו כפי צורך
 אנשי מדינתו • והוא כשכיר ועבר לאנשי מדינתו
 נוטל פרס מבל איש ואיש בריוח מכסף מקנתו אם רב
 ואם מעט • וכל המרבה בסחורה מרבה אדוני לנפשו
 והוא עבד למו • וככה ירגו התשוקות כלם
 נטעם השי"ת באדם לחכלית הטוב כאשר יתנהגו
 כם כראוי :

אולם כאשר תפרוץ איזה תשוקה לרוכ בקרב

המשתוקק אזי יתכן שתשחית את בעלי •
 המ"ב תשוקת המשגל טובה בעצמה לרתת אחרית
 ותקוה לקיים המין • ואם ירב האדם בה אזי ילקה
 בצרעת ושדפון ר"ל בחולי הצרפתים • וירתקלקלו
 ממנה מדותיו האנושיות • וזה כי התשוקות הם כמו
 גשם מורה ומלקוש אשר בהסתפקותם ירב כל טוב
 בארץ ובהתרבותם ישטטשו הארץ ויקלקלו הזרעי •
 לכן מה טוב לאדם לבלתי לכת אחרי עיניו בעניני
 התשוקות כי אם במתג זרסן ההסתפקות עדים לבלום •
 כי היא התן חוק וקצב לכל הנאה חושיית לאמר עד
 פה תבוא ולא תוסיף כגאון גליך • ד"מ תאחו שמורות
 לעינים לכל יראו זרות עד"הכ עוצם עיניו מראות כרע
 תכין לה אוטם לאונים משמוע דמים וכל פה דובר
 נבלה • כאמרם ז"ל למה האוזן כלה קשה והאז"ל
 שללה רנה לומר שאם ישמע האדם דבר שאינו רגון
 יכוף

יכוף אלי' אל תוכה • וכוונ הכודה יעצור האדם בחי'ט
 הטעם • וא"צ'ל לכל יאכל וישתה מאכלים ומשקים
 האסור • כדת משה וישראל כי עצור עצור היא מנותן
 הדת צלא אף גם זאת יעצור פיו ולשונו • לכל יאכל
 למעדני' המותר' יותר מכדי עשרו • ואף גם העשיר
 יעצור בעצמו לכל יהיה כל עמלו לפיהו • ולעולם
 יראה האד' לחסר מעט מתאוותיו כפי יכלתו ולא ימלא
 כריסו כוהם בכדי שביעה כי השביעה היא ענין רע
 לגשש כמס' הכ פן תאכל ושבעת ורם לבכך ושכחת
 את ה' אלהיך • וכל מעדני' המטעמי' יבטלו את האדם
 משלימותו וכל שוגה בס לא יחכם כאמרם ז"ל חמרא
 דפרגותא ומי'א דיומסית קפחו עשרת השבטים •
 ואמרו ז"ל ר"א איקרע להתם ויאמשך אכתרהו
 ואיתעקר תלמודי' יקרא בתורת ה' התרש היה לכם •
 וכל הישר באדם יראה לנהג מנהג ההסתפקות במבטא
 שעתו ר"ל לעצור במלי' לכל יבטא בשפתיו שפת יתר
 כי אם ההכרח לבד • ואצ"ל בדברי' היתור' ושחוק
 וניבול פה ולה"ר ודברי' בטלים או התלווצות וכיוצא
 בזה שאיסורם איסור עולם • וכבר סיפר ה' הכ' רוב
 בננותם כמס' הכ א"ש ברעהו יהתלו ואמת לא ידברו •
 ואמר כי כל פה דובר נבלה • ואמרו ז"ל הכל יודעי'
 למה בלה נכנסת לחופה וכל המוציא דבר מגונה משיו
 אפילו גזרו עליו גזירה של ע' שנים לטובה קורעין
 אותה • ובלה"ר אמרו ז"ל כל המספר לה"ר כאד'ו
 כופר בעיקר שנאמר שפתנו אתנו מי אדון לנו •
 ובדברים בטלים נאמר ברוב דברים לא יחדל פשע •
 ובהתלווצות נאמר ועתה אד' תתלווצו פן יחזקו
 מוסריכם • ואמרו ז"ל כל ליצנותא אסורא בר דע"ז
 ואמרו עוד כת ליעים אינם רואים פני השמינה • וא"כ
 איפה שומר פיו ולשונו מדבר בדברים האלה שומר
 מאיסור

ספרי הפרות

מאיסור נפשו • ולא יכנס זה בגדר מדת ההסתפקות
 אבל ממדתה לעצור במלים המותרות קצת כמו שלא
 ירבה שיתח עם האשה ר"ל אפי' אשתו וישיב לפיו
 מחסום לכל ידבר דבר חכמה באזני עדת המוערים
 בעם • כמו ש"הב באזני כסיל אל תדבר כי יבזז לשכל
 מליך • ויקיים אז בעצמו בלב חכם תנוח החכמה •
 כי פושק שפתיו באזני כסילי' מוחתה לו ועוד נבאר
 זה במדת השתיקה • וגם כל העוצר במדת ההסתפקות
 לפני הוש המישוש • יראה לפרוש א"ע קצת
 מבעילות המותרות • כי המושך ידו מפיוע באסור
 ערוה • הנה לא בעבור זה יקרא בשם מתנה; במדת
 ההסתפקות • כמו שלא יקרא בשם תסיד הכללתי
 אוכל הלב וכשר חזיר • אכל גיד התסרתפקות דהיא
 הפרישה קצת מדברים המותרים מצד הית • ויעלה
 על לבו שרבו המושג' מבלה כחות הו' כי מנחה דם
 הידם הוא ההזה לזרע אשר בלה יבלה בעת המשגל
 כמו ש"הב כתי וראשית אזני • ולכו כל המרבה בו
 זקנה קופצת עליו ויכהו מאור עיניו • וכל שונה בו
 לא יחכם • וזה כירוח זנונים יתעה אותו בכל עת
 ולא ית' השכרוהו בחכמה וזכרעת • משחת נפשו
 המשכלת הוא יעשנה • אבל כל איש לפי מה שהוא
 אדם בריא או חלוש • טיילן או פועל • לפיהן יכלום
 עדי' המשגל ברסן ההסתפקות המשווער כאמרוס'ל
 הטיילים בכל יום הפועלים שתום בשכת בו •
 וזוה יאחו העשיר דרכו לשקול בפלס ההסתפקות
 כשרון מנהגו בעשרו • אשר בכחה יהיה
 לו נחת רוח בעשרו כתורה וכמצוה • לא יפור יותר
 מדאי ולא יקמץ יותר מדאי עד שיהיה כמו שנאמר
 ולא ישליטנו אלהים לאכל ממנו • כי אם יתנהג
 במנהג ההסתפקות להוציא חובת גופו ונפשו מעשרו

לפי ערך עשרו ייטיב לגופו במאכל ומשקה ומלבוש
 כערכו כאמרו ז"ל באתרא דליעול ירקא ליעול בשרא
 וכוורא • ואמרו ע"פ מאשר חטא על הנפש • בשביל
 שציער עצמו מן היין ואמרו עוד עתיד האים ליתן את
 הדין על מה שראו עיניו ולא אכל כמנו • ואמר
 ועובר שארו אכורי • כיהאכוריות על עצמו מגונה
 מעל זולתו • וככה יראה להוציא חובות נפשו בעשרו
 לתת צדקה לעניים כפי אשר תשיג ידו • ויהיה שמח
 וטוב לב במסת נדבת ידו כי יתענג על ה' אשר השפיע
 מטיבו עליו בכדי שיוכל להשפיע לזולתו • וידמה
 בתענוגו וזה לפעולת ה' שהשפעה בדבר הטבע
 שהמושפעים מתענגים יותר מהמושפעים • מרפנו
 מפועל המשגל ומפועל ההשכלה שגדול התענוג
 המושפעים הרבה מאד על המושפעים עד שכל חכם
 מבין מדעו דבר חכמת בניה מה לא יוכל עצור
 במלין לכלתי השפיעה על המוכן אליה כמו שאמר
 אליהו בטני כאונות יין • אדבריה וירוח לי • ואמרו
 ז"ל יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק •
 ושמוחה זו למצוה החשב כמו"הכ עבדו אלה' •
 בשמוחה • וכטעם שכר מצוה מצוה • וכבר אמרנו
 בגמול העו"הב (עיי' אמרי בינה שער שלכת) שכל
 שמחת מצוה או שמחת ההשגה היא כעין זרע לשמחת
 עולם אשר על ראש צדיקים בעו"הב כטעם אור זרוע
 לצדיק • ואם בעל נפש משכלת הוא העשיר • יקבע
 עתים לתורת ה' ואם לו לב מבין דעת בדברים העומדים
 ברובו של עולם וכי כח בו לעמוד בהיכל המלכה •
 צבאות • אזי יפנה לבו להשכיל באמיתתו ג"כ כעתים
 מוזמנים • ולא יהיה כמי שנאמר בו ודהיה כינור
 ונגל ותוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל ה' לז

ביטו ומעשה ידיו לא ראו :

ספר המדות

ומן מוציא הדברי' תשיביל שההכתפקות הוא הפלם
והשיווי בין שתי קצוות כל תכונתו וזהו דרך הצדק
והיושר • והכתנהג בכל התכונות על פיה נקרא בשם
צדיק וישר על שמה :

פֶּק שְׁנֵי

יורכ דרך לישנים בלכותם איר ישרו סדר הכליות בכל
התכונות לנטות אחז קצה ספריעות בכל פכונם • והנו
מעלה אדוכה ומרפא לחשים עקלקלותם • נגועי מוני
פלו הפקפקות מועזי פתחות אשר להם טס
בשל סנות :

ביעבור שיצר לבה האדם רע מנעוריו נתון רהור
מומשלת המתאוה מועודו • א כ אפרה
לו יאתו צדיק דרכו להתנהג במדת ההסתפקות נכר
תכונה • יקל לו לנטות מהשיווי אל קצה גבול
התאוה • ומראגה מדבר פן יפול הנופל בחולי השקוי
והחמרה • לכן ראוי לכל הישר באדם לעשות מעקה
למדת ההסתפקות לכל יפול הנופל • והמעקה הוא
דרך וסיג לבלתי ננוע בנקודת ההסתפקו כי אם להרחיק
הלאה אל קצה הפרישות • וישמר בזה כריאת
ההסתפקות בכל תכונה ישלמנה בעליה • וכל שומר
נפשו יטה מעט ממרכז השיווי אל קצה הסיגוף לכל
יגע בהסתפקות פן ישנה לצאת חוצה אל קצה גבול
התאוה • ורהבקי בהטיה ועושה סיג להתנותו בטוח
שלא יחלה ולא יצטרך לרופא כל ימיו • וקונה לו
שם חדש להיות נקרא בשם חפיר ופרוש • יען נפרש
ממרכז השיווי ושם עליו גוספות מקצה גבול הסיגוף •
וגומל נפשו איש חסד • כי התוספת על השיווי
והיושר אם מהעבר מזה או מהעבר מזה • נקרא בשם
חסד • וכמו שהמטיב לפנים משורת היושר נקרא
חסד

הסד כמו ורב חסד • כפה הרעה שלפני שוררת
חיושה נקראת עצ' היש בשם הכד • בן יחסדן שומע פי
יבן בשם חסד ע"ש הנפשות רעה אשר פעלת • וככה
חידם יעובו פי רעתם וזולתם •

כאשר לא ידע הניהג מנהג ההסתפקות להורה
ולשמור סדר חבריאות בה • ר"ל כאשר
לא יטה א"ע לצד הפרישות מיצט לבלתי נגוע בקצרה
ההסתפקו' כמנהג • יתכן שיחלה ויצא מידר ההסתפקו'
לאש לצט עד כי יפול הנפול בחולי השיקוי • וגורה
שימעט כעיני החולה כל טוב המיוזמה אשר חנן לה'
איתו • כי נפשו שוקקה להרבות עינו עכשיו •
ר"ל להוסף קניני מדומי' עפרוים כהנה וכהנה • עד
שביל אשר תמצא ידו לקנ' תאזנה קנין בן עור ויסוף
להר' אותה אל קנין זולתו מטעם אזהב כסף ר"ל
ישבע כסף •

סביר המחלה השלשה א קנאת איש מרעהו
והוא היות החולה נותו עינו בכך גילו אשר
כביר מצאא ירו בק בוך הקניני' המדומים • ודהוי'
מתקנא בו ומתאזה לחיות כמותו • עד הכרבים
אימרום מי יראנו טוב וזולתו • ב מיעוט ההכרה •
ר"ל היות החולה בלתי יודע סבין בין טוב הערב
לטוב המועיל • לכן יהשוב כל טוב הערב הכרית
שלימותו ומשתוקק ליו להשלי' את נפשו בו • עד"כ
הוי האומר' לרע טוב • ג גורל לבב • ד"ל
היות החולה חשוב בעיניו כר לפי ונקי כפיס בחיבו
שמעשו ראוי את ה' על כן ימעט בעיניו כל רשום
אשר חנן אלר'ם אורתו • ומשתוקק לעלות בגדולות
ובנפל אורן מטנו • עד"כ רוב אדם יקרא
איש חסד •

ורפואתה אם התי' המחלה מסכת הא' שזכרנו

ספר המדות

והיא הקנאה והתאוה • אזי נצוהו לתת עיניו למטה •
 ר"ל שיתנחם בכני האדם אשר להם המעט והפחות
 מהקניני' המדומים מערכו • כמו שידענו מענין
 ר"ע אשר כיום התונתו לא היה לו אלא תכן • וכא עני
 ועמד על הפתח ושאל ממנו מעט תכן להיות לו
 למצע לאשתו כיום לידתה • אז נהם ר"ע אר, אשתו
 וידבר על לכה חזי דהאי גברא אפי' תכן לית ליה •
 ואחשוב שזאת היתה כוונתם ז"ל שאמרו המתפלל
 צריך שיתן עיניו למטה ולכו למעלה / שכוונתם ז"ל
 להציר את האדם איך יתנהג בהשגרה שני מיני
 השלימות שהם • א החמריית שסבתה ראות העין
 כטעם שמשוק הלך אחר עיניו • ב שלימות השכלי
 שסבתו הלכך כטעם איש נלכך • וז' אה ב' השלימות
 ירמוז באמרו עיניו למטה ולכו למעלה ועצה טובה
 קמ"ל שירב בעיני האדם קניניו המדומים' והיו מצעד
 בעיניו קניניו המושכלות • לכן יתן הודארה על
 המדומים (אשה כבר השיג) ויתפלל על המושכלות
 (אשר ערו לא השיג) וכל זה לא יושלם לו בלתי אם
 יתן עין בחינתו כמי שלמטה ממנו במדרגה בקנינים
 המדומים • ולכך יבין כמי שלמעלה ממנו בהשכלה
 כטעם קנאת סופרים תרבת חכמה • וכמו שידענו
 מענין שלמה שלא שם מגמתו העושר כי אם התפלל
 דחכמה והמדע רתן לי • וכמו זה אמר ההכם אל
 יהי מצער בעיניך הקניני' החמריים אשר קנית • ואל
 ירב בעיניך הקניני' הנפשיים אשר עשית • ומי חכם
 ויבין את זאת הקנאה והתאוה אשר לא יתנו השכרותו
 כל הימים אשר הוא חי ע"פ האדמה • הוא זה ירחק
 ממנה כמאד מאד • ויקיים בעצמו מש"ה הכארל
 תתהר במצליח דרכו • ובוה יתיה חיים עריבים בזה
 ובכא • ולא יתיה כמי שנאמר בו ולפותה המיר
 קנאה

פ"ב רפואת שער ר' הלוי ההסתפקות סב

קנאה • ואתי' כמ"ד הקנאה והתאוה מוציאין את
האדם מן העולם • ויתר הרפואות יעוין עוד
ברפואות הלוי' מדת הקנאה • אולם רפואות המחלה
הכאה מהסבה השנית והוא היות החולה נכה
לטוב הערב • כבר ביארנו רפואתה ברפואת חלוי
ההכרת יעוין ברביעי' לשלישי' כזה כי שם ביה: :

פרק שלישי

תכלת ה' יבשר על פי פועל כפוי' אשר יזר את האדם
בחכמה • ויערוך טובותיו ית' על האדם כי לא כגמול
עליהם יוכל להשיב • על כן יורה הטאים בדרך אשר
יזרו לה' חסדו כעל כל אשר גמלם • ולא יוקימו ללאבם
עוד על בלי השיג המותרות בערך חסם :

ואם היותה המחלה מסבה הב' שזכרנו ר"ל
גודל לבב • אזי נצוהו לערך טובותיו אל
ה' עם טובותיו ית' עליו ונראה מה תהיינה טובותיו
בערך טובותיו ית' • והנה מי שיש לו לב מבין הוא
יבין שאין לאל יד' האדם לשלם תודות לו ית' על
אחת מגי' אלפי אלפים הטוב אשר עשה ית'
עמו ועושה בכל רגע בלי הפסק • וזה בהיות כי
ראשי' יצירתו עפר מן האדמה אשר הולידה והצמיחה
עשב מוריע זרע • והיה העשב ההוא לטרף בפי
הבהמה • ואחר היה הבהמה לטרף בפי האדם • או
העשב בעצמו היה לטרף בפי האדם ונפסדה צורת
העשב ההוא ולכש צורת הדם בבטן האדם • ואחר
העיר את רוחו אל תשוקת המשגל • וכפועל המשגל
נהפך קצת הדם ההוא לטיפה זרעית בכח הטבע אשר
השי"ת שם לו חק ומשפט היצירה והטיפה דהיא
הוצאה מקיבוץ הכחות של כל הגוף • דם בשה
ועצמות

ספר המדות

ועצמות מרות וליחות רמ"ח איברים ושם הגידים
 וכל מוסדות הגוף לכל חלקיו • למען יצויר הוולד
 בפועל כפי חכמות ההן • כי אם תרזיה חסידה
 איזה כח • יהיה הנוצר מחוסר אבר כפי הסרוק המכח
 ההוא ומפלאות היצירה שהכינה לזה הפעל איברי
 המשגל בתאר אשר הם עליהם להיות נשרם על
 ידם פועל התולדה • וזה כי עשם השי"ת בתאר
 נאות להיות חוברי על ידם איש אל אשתו והיו
 לבשר אחד בעת המשגל למען לא התקרר המיפה
 בניתה לרחם התבטל פעולת התולדה ומי יודע מכין
 הערך אשר בין שני המיפית ר"ל של הזכר והנקבה
 אשר בפועל זה בזה ברחם הולדו ולא יתפרדו • ואחר
 יקפצו בלילה הם יעשו נגינה רבה • ואחר ילכשו
 צורת בשר גויים ועצמות וצורת ידור כמען אמו
 ט' הרשם כי כו שעה חכמות' אשר במספר
 הירח הם האלה תושלם בריאתו • וכימי ההמיה
 הוא גזון מרם אמו כי הוא כאחד מאיבריה • והוא
 עולה במיצייה מעלה מעלה • ובהגיע תור הלידה
 מתהפך ויורד מטה מטה ויוצא מפתח ההוא הוצר
 באופן שלא תזיקו צרות הפתח ר"ל שלא יציא
 מסודם למען לא יעכבהו ידיו מצאת • ועם היות
 זאת יציאה שכלית מתוקנת עכ"ז אין הולד יודע מזה
 מאומה כי אם השי"ת יעשה עמו כחפצו ע"י כלי
 אומנותו שהוא השבע • כמש"כ אלה גוהי מבטן •
 ועם יציאתו יכין לו מזונו ממאכל ומשקה ר"ל החלב
 המתהווה בשדי אמו כמש"כ מכשוחי על שדי אמו •
 וכבר הבינו השי"ת כלי אכילתו כפי הנאות יו און
 ר"ל להיות פ' השר והנקב שלו נאות בערכו באופן
 שיוכל למצוץ ממנו בלי יגיעה • ואין רוחב לנקב
 למען לא ירבה החלב בצארנו ויתנק הוולד ברכיו •
 והתחכם

והתחכם הטבע שלא הכין לולדאז שינים לכל יזיק
 לאמו בעת יניקתו • ועוד ענינים רבים מפליאות
 החכמה אשר מיד ה' עליו השכיל ביצירתו ואנחנו
 לא ידענו אחת מני אלה • ואל סדר היצירה שזכרנו
 רמז המפורר באמרו אשר עשירתי בסתר רוקמתי
 בתחתיות ארץ רמז אל בריאת הצמח אשר הוא
 הסכה הראשונה בהויה האדם כמו שקום ואמר הלא
 כחלב רתיכני וכבנינה רקפיאני עור ובשר תלבישני
 וגו' • ומי שיש לו לב מבין בחכמת הניתוח הוא יבין
 שלימות תאר האיברי אשר ברא באדם כונניות הכל
 לתועלת נפלאה • והוא זה אשר תהלת ה' יבשר
 על פי פעלו • ויודה לה' הסדו אשר יצר את האדם
 בחכמה • כמש"ה כ כל עצמותי תאמרנה ה' מי
 כמוך • כי כל הכוח וכוז קגזי איברי האדם לפי
 הנאות לתשמישם ותועלותם הוא זה יאמר אין חכם
 כה' וטעם תאמרנה הנאמר הוא כטעם יום ליום יביע
 אומר שענינים רמז • ואין אומר ואין דברים האמור
 אחריו הוא לעד • ומי חכם יבין דעת ישים עין בחינתו
 על השינים אשר יצרם ה' בחכמה כפי הניאות
 למלאכתם • ושם להם חוקושים בשלשה מינים
 מחולקי השם ורהם א' החדים כעין סכינים לתתוך
 המאכל ונקראו בשם שיני מטעם שנון • ב' המחודדים
 כעין מזלג ולהבת החנית לתחוב כמאכל ונקראו בשם
 מלרענות • שהוא שם לחניתות כמו מלתעות כפירים
 נתוך ה' • ג' השטוחים כעין מורג הרוץ ואבן הרחיים
 לשחון המאכל ונקראו בשם טוחנות / ועצם השינים
 בראם השי"ת בעלי עצם רך תוך הקשה • וכל זה
 מחכמתו ית' בשלימותם כי הדרך לבד הייה נשחק
 ברוב הלעיסה • והקשה הייה נשבר כעין זכוכית לכן
 הרכיב שניהם כאחד כאשר יעשה הרש ברזל בגרון
 הוטבי

ספר המדות

חוטבי עץ • ויותר מזה שם בפה שם לו מוצא לרוק
 לרוש המאכל • וברא אבר הלשון להפכו תוך הפה
 כאשר יעשה הלשן בעתו • ועש מלאכתו מלאכת
 הלישה נקרא לישן • וככה מיוזע מבי בחכמת
 הראיה אופט'יק בלעז • הוארה בין דעתה של אות
 החכמה אשר יסרה' ביצירת העין • כי הוא על
 ליחות שונות יסרה ויעל עורות שונות יכונה באופן
 הגיבור להרגיש מוחשי הראות באמצעות הגיבור
 הנקבוע ברך הנקבים דקן הכמות אשר בעודת
 העין פנימה אל העין • אשר שם שם לו חוק ומשפט
 איכות הל' חיות ותבנית כח העין לפי גבנותו • וערך
 פרחי העורות וליחותי • המורה • אשר לפיהם
 ישלם פועל הראיה • וכעלי חכמת הראיה עושים
 במלאכה מלאכת כלי מגרילי או מקריבי כוחשי
 הראות • מתדמס במלאכתם למלאכת אבר העין
 כמבואר לחכמי הראיה • (דהנה רתחת ידו
 מוקרי' שקצ'ע מגריל המוחש ששים איה פעמים
 כפי מה שהוא) • וכבר ראה חכם אחר אשר רבים
 ראו כן תמו מכלי מתזה אחר אשר הגריל מוחשו
 כמה אלף פעמים • והוכיח אותם לאמר למה
 תתפלאו מפלאות המלאכה המתה אשר לא תרגיש
 מוחשה • הלא רתשובו תתפלאו מפלאות המלאכה
 החיה והיא העין המרגעת חושיה • ומי יודע מבין
 גיתות האווז ישן ב'תפלא מפלאות רתמים ועם איה
 יצרו בחכמה מלאכת תופים וצלצלי המכים כח
 להשמעות אונים • ומזה מבואר שהכלתי מבין מהות
 תראיה והשמיעה לא יוכל להמציא כמו אלה הכלים
 המזליאים לעשות מעשיהם המופלאים מרגשת
 החושים • היוכל עוזר מבטן להמציא מרצון לבו
 בלי מתזה אחת • או היוכל חרש מבטן להמציא

כלי שיר או שיר חדש נערך קולות המו"ז ויקא *
 ויהי י"ב א"כ מזה שהשי"ת אשר עשה לנו את הנפיש
 המרגשת הזאת וכבר היה אהן לשמוע ועין לראות
 בפליאת המלאכה נפיו מה שהם עליהם * היא זה
 יבין דעת בהשגת מדע והשכל ממות הראיה והשמיעה
 ומבאן רשומה לא מדיס העמוד הזה אינו דומה
 ואינו שומן * והוא שאמר דוד הנסיך אהן הדין
 ישמע אם יוצר עין הראייה * פי' פליאת החכמה
 המיוסרת כאלה הכלים מורה על כוונת מוכן הורע
 מוכן מהות הראיה באמור וי"י כי"ט לג' מס' המורה *
 ועוד * תשובתה לא כי לו איש חולך רוח דעת
 מלאכת האל * מיצה * והיה הגי' שהיה
 מקיר כמל * כמו מעיב כמה מוחשי מטעמים מעשה
 רוקח מבורח כמים משקי' וסמים מסמים שונים
 וישים ארתה קבוצת התרובות תורה אחת בעלת
 קנים הרבה וצאוב מנייה * וישים ארת הורה על
 העינים אשר על האש לפחות עליה כאש פתח עד
 ירתיה בסדר רדתיה והיתה מנייאה כתחילה מכל
 קני הורה כעת אחת משק' שונים יין הוכין שמרדבש
 ושמו צורי ונולתם מהמשקים * מין משקה וולת
 משקה מקנה וולת קנה * הלא היתה זאת נפלאה
 בעינינו * ולמה א"כ לא נרתלא מפלאות המים
 דעים אשר יצר את האדם מחכמה * כי מקיצינה
 המאכל הוד האצמוטכא הוה אתר הכי שול * הליחת
 הנקראת קילוס בלע"ו * ומשם יפרד והיה לצרבעת
 ראשי מות * אומה * ירוקה * שתירה * לבינה *
 וישם למותרות תוצאות חלק לשבעה וגם לשמנה *
 האזנים למותרת הירוקה * העינים למותרת השחורה
 והוא הדמוע * האף למותרת * הלבינה * דהפת
 לרוק * פי' השבעת לגדולים * פי' האמה לקטנים
 ולורע

ספר המדות

ולזרע • כל היתה לזיעה • וגבר במסלהו ילכו

לאי בטון ארחותם :

ובל אדם הזה בואיך בראו בית המכשל שהוא

הקבדה והעמידו בו מבשלים שהוא הכבוד

ומשרתים אשר ישוהו לבישול ר"ל הנורתני שמן

ומלה ושאר הדברים הצריכו אל העיבור • ויצר

משרתים מגיסי המאכל בכלי שרת אשר הובנו לזה

הפעל ויצר משרתים אשר יובילו המאכל ויתנום

לפני אוכליהם • ר"ל כחות מגירי הדם אל כל אבר

ואבר • ואלה הכחות יעשו מלאכתם כזריזות יום

ולילה לא ישבותו למרס את הדם למען לא יקרוש

בנחו וזה כי הדם הוא הנפש וה"י כל בע"ה • והחיות

רצוא ושוב כמראה הבזק • ר"ל שהדם ירוץ דרך

העורקים רצו ושוב כמרוצתו כל הימים אשר הוא חי

ע"פ האדמה • יתחמם בלב ויתקרר בריאה • וזאת

המרוצה נקראת בלעז צערק"ל ציון • ואם יפסק

הדם כמעט רגע ממרוצתו אזי ימורה הבע"ה

ההוא לשעתו :

ועתה אחי עמוד והתבונן נפלאות אל אשר

הפליא חסדו עמך מכלי שקדמתהו טובתך

אותו כמש"הב מי הקדימני ואשלם • והעלה על

לבך אלו היית חסד ביצירה שלימורה אורה אבר

מאיבריך כמו העינים או הידים • והי' מועיל לך איש

אחד בהם • ההיית מספיק כל ימך כהודאתך אותו •

וכן העלה על רעיונך לו היית נעצר לגדולי או לקטני

מדת ימים מרה והצר לך מאד ובא אחד הרופאים

והועילך בזה הלא היית מודה אותו ומשבתו על פי

מדותיו • והיית מתזיק לו טובה כל הימי • ואף כי

חבורא ית"ש אשר גמלך כל טוב וגומל אותך בכל עת

ובכל רגע משמרו לך את תנאי הבריאות • היכול

תוכל

במעלות שער ו ההסתפקות סה

תוכל להודות אותו על אהת זמני אלף המנוכות אשר
עשה אתך . והוא הוהן לך כה הדוחה לעשית היל
פתחת פי היקבי בעתם . ואם עוד לא מנוול השבת
לו בעל כל אשר גמלך ואתה רתבקש לך ידול ת
איך יעמוד לבך ואיך תחזקנה יריך לדמות בנפשך מי
ראי אתה להעמק לך עוד טוב יותר ממה שתנוך
הלא מתוך שוא חזית . וכמה רבית ירכה להוכיחו
טובת הכורא עריו אוריו ירפיה מוני רכנו ושכ
ורפא לו :

פיק רביעי

נכל כה מעלות המנוכות מהסתפקות

אולם התועלות המגיעות מזאת המדה ר"ל
ההסתפקות רבו כמורכו . ואשר יזדמו
לי מהם אכתובוהם א מנוחת הנפש משודת בקשת
המותרות . ב מנוחת הגוף מכוא כדמי הסכנה על
בקשת המותרות כמו המנוחה מההליכה למרחקי
ארץ ופרישה בימי ונהרות . ויסתפק במעט המושג
לו כנהת ע"ד אמרם ו"ל טבא קבא מערעא מעשרה
מאיגרא . ג שימצא את נפשו פנוי תמיד לעסוק
בעבודת הש"ת . ואף כי מי שיש לו לכ מבין אז
ימצא את עתו פנוי להשכיל באמיתות . ד יהי
שכע נחה כל ימיו אחר שלא יוסיף לראכה בבקשת
המותרו לכי יחי כל ימי חייו הי ס ערבי ולפניו תדוץ
דאבה בהיות שימצא נחת רוח כמעט המושג לו
כאמרם ו"ל איזה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו .
ה יהי שמח וטוב לב תמיד כאמרם ו"ל אי ה עשיר
השמח כחלקו . וכוה יהיה מרוצה לאלהים כדצורתו
את מעשהו . ישא כרפיה מארת ה' בל יעצב אך
למהסור

ספר המדות

למחסור כמש"הכ ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף
 עצב עמה ואמר לא ירעיב ה' נפש צדיק ו יהיה
 חפשי מעבוד את המתאוה ולא די שרוא עבד
 הפשי מאדוני אף כי נהפוך הוא שרוא זרה המושל
 ברוחו המתאוה ועוצר בו ונקרא בשם גבור כאמרם
 ז"ל איזה גבור הכובש את יצרו ז לא יהי נגוע מוכח
 הקנאה כל הימים אשר הוא חי ע"פ הארמה וכבר
 ירעת שהקנאה היא מדה המוציאה את האר' מן העול'
 אשר הוטא ילכד בה וטוב לפני האלהי' ימלט ממנה
 ה' רוח ההסתפקות תנחנו על כמותי המדות הנכונות
 כמו שקדם בפדק שלפני זה ט המסתפק יתמיד
 באהבה והוראה לאהי' כי כל מה שיפגשוהו ממקרה
 העולם יששבהו לטוב לו מכון מאת האלהים לפניה
 ולתשורה לו ואז יודה לה' חסדו ותגדל האהבה
 בקרב לבו כמו שאמר דוד ע"ה אברכה אתה' ככל
 עת תמיד תהלתו בפני יוד אז יתענג על ההסתפקות
 כי הוא יתן מעדני מלך כמו שאמרו חכמי המדות ז"ל
 פרי ההסתפקות דשני התענוג וכבר אמר מלך
 אחר לאחד המסתפקי' שאל ממני ואמלא חפצך
 והשיב המסתפק לא אשאל ולא אבקש כי אני עשיר
 מוכן בהיות כי אין די לך קניני העולם ומלואו ואני
 נותן הודי' על אשר חנני אלהים וכי יש לי רוב
 וכבר נאמר אין עשיר כמסתפק במה שיש לו ואין
 אביון כמתאוה אל מה שעדו לא השיג ואמר
 החכם אם יעלה עליך רוח המתאוה זכור צוק העניים
 ויניח לך ואמר אחר למה תעריך את ערכך עם
 הגדול ממך להאדיב את נפשך העריך את ערכך
 עם הקטן מוכן ותשכח במעשיך ואמר אחר המבקש
 מהעולם יורה מצרכו גם צרכו לא ימצא לו
 ואתי' כמדרשם ז"ל בזהר פי' קרת ז"ל האי מאן
 ורדיף

דרדיף כתר דרגא דלאו דלית האי דרגא דלי
איהו אכיד ועוד רבות בתועליות לא הועלו בזה :

פרק חמישי

בבאר מדת העוני אשר פי שנים לה בגדה ועס * עוני
והרחבה * ויבאר עמדת ההסתפקות אשר קדם וזכה *
איננה שוק לכל נפש כי לא כל הרובה לישלה יבוא וישול
כי אם ח"ו והכאוי אליה * ושהנלפת כל אומה ואשרה
לפיות בה קנות ב"א בעלי אומניות שונים * והכיוס
בעלי ידיעות טובות * למוען וכלו להתפרנס וס' מזה
ולא ינערכו לעס' אחר :

עוני גדרה וענינה הסרון די הצורך * והוא דהפך
מדת ההסתפקות * וגמשכת למידת היאוש *
וכמו שהיאוש פי שנים לו בגדר ושם * אמיתי ומדומה
כמו שקדם בפ"ג מזה ככה העוני הנמשך ממנו ג"כ פי
שנים לו בגדר ושם אמיתי ומדומה * כי מיאוש אמיתי
ימשך עוני אמיתי * ומיאוש המדומה ימשך עוני
מדומה ונקרא בשם הרחבה * וזה כי המתאיש
ואיננו מבקש שום סבה לבקשת טרפו הוא יעני באמת
כמש"חכתו' הכסיל חונק את ידיו ואוכל את בשרו *
ועליו אמרו ז' למי שאין בו דעת אסור לרתם עליו
אולם המתאיש מסבבה אחרת ודורש טרפו במבורת
אחרות שונות זו מזו * וגם איננו בטוח כמה שקנארו
מהטרף אבל הוא כמתאיש ממנו ומרחיב כשאול
נפשו לקבץ חון וטרף לא מעט * הוא זה עוני מדומה
ונקרא בשם הרחבה על שם הרחבת הנפש לעשות
מקנה וקנץ עד בלי די * וכבר אמרנו שהיאוש האמיתי
הוא חלי ארסי * לכן העוני הנמשך ממנו לא יצלית
להמנות בכלל המדות הטובות * אבל זה העוני האמיתי
חשוב כמיתה שהוא תכלית החלי הארסי וקצרו
אולם

אולם הענין המדומה הוא לבני ינוא יאל החכר
 והנתלה לה המנות בכלל המדות המונות בישיתגהוה
 כראוי וצומר הענין המדומה הוא תכונה טובה
 להצית האדם כשתק ותעל לזכרנות זניא כול עיר
 הית בתים היתו כי הוא זה העוררהו לעסוק כישומו
 של עולם כמו שהקדמנו במדת ההסתפקות ומדת
 גם שראוי ונכון לכל אדם להשתדל להשיג מקומו
 העולם יותר מבדי צורך סיפוקו למועויהה קנינו
 מוכן ת"ל צרת רעה כמו ימי דה יעבו או ימיר חוקן
 ות טענות כמו שלא יוכל אן להיא בימלה די צרכו
 וממה שראוי שתדעתו הוא ימדת ההסתפקות שקדם
 זכרת איננה שווה לכל נפש וזה כי אם יהיו כל
 אנשי האימה יוחנן כמות ההתפקות ההתדל
 כבוד האומה מאד ותהד מטה מטה ולא יעורו זהות
 בעת הצד להם אף מלאי נזר הענין בעצמי כי אין
 עושה עושר בכל גבול האומה אך העיקר בזה הוא
 שכל אומה צריך להיות בת המונים חמונים שונים
 אשר מכלם ישלם להם טוב הקינוץ בהעורם ה
 מזה ה"ל שכל אימה צריכה לבעלי אימיות שוני
 חרשים וזרעים קוצרי ומותגי ואופים אורנים
 ות פרים גומים וצורפים חרשי אבו וחרשי עץ
 סוחרים כל מהר ומוכרי כל ממכר ממאכל ומשקרה
 חאים ידבש ושמן וצורייין ושכר בקר וצאן וכל
 עושה מוקנת וקנין בביד צמר ופשת' שש ומשי ורקמה
 וגלומי תכלת וגומי ברזומי ברזל עשיות וקידה ודאש
 כל בושם ואבן יקרה וזולתם מסוחרין כל מסחר
 וכמו כן צריך שימצאו בה אנשים בטלנים מכל עבודה
 וגיעה חמורית כי אם כל מעשיהם בהשכל ורעות
 ה"ל אנשים משכילים בכל דבר חכמת מדע מחוקקי
 ושופטי ארץ מדקדקים הגונים בעלי שיר ומליצה

מהגדמים הוכניים שבעינים ואלהיים ואף גם זאר
 העוסקי בתורת ה' יחלקו לפי בחי' מחלקותיה' לארבעה
 ראשי פד"רס כנוזע :

והנה האנשים אשר אומנתם תורת ה' וחכמתו
 אלה איפה הם אשר יאותה להם מדרת
 ההסתפקות למען לא יטרדו נפשם לכלות כדבר
 ימיהם ושנותם בבקשת המותרות ויתבטלו משלימותם
 וזהו טעם אמרם ז"ל שת"ח מקפירי' על הפסד מועט
 מקניניהם יותר מוע"ה כמדרשם ז"ל ע"פ ויותר יעקב
 לבדו ז"ל ששכת פכים קטני וחזר עליהם כי
 כל זה מאפס הפנאי ליבטל משלימותם בעת עשותם
 מקנה חיל הקניני' המדומי' לכן נחשב בעיניהם
 הקנין אשר כבר קנו כאלו בא להם כשורת רב אולם
 בעלי אומניות וסוהרי ארץ אשר לא חלק להם בכנה
 לא יאות להם מדת ההסתפקות בעמלם כי נהפוך
 הוא יאות להם לאחוז במדת החריצות ומי מזהם
 ישקוד בהתמדה על מלאכתו יקרא זריז ומהיר
 והמתרפה במלאכתו יקרא עצל על כן שכח הכתוב
 את הזריזים כאמרו חזית איש מהיר במלאכתו לפני
 מלכים יתיצב כל יתיצב לפני השוכים וגנה את העצל
 כמ"שה לך אל נמלה עצל ראה דרכי' וחכם ואמר
 גם מתרפה במלאכתו אה הוא לבעל משחית :

וכי תאמר איכה נדע בראשית הוסר התכונות מי
 הוא זה ואיזה הוא הראוי להתנהג במדות
 ההסתפקות ומי זה ראוי להתנהג במדת החריצות כל
 הימים התשובה מלפנו מכהמות הארץ כי הנה
 אנתנו רואים שהשי"ת ברא בכ"ח הכנות וכתורת
 להוציא הכנתם לפועל אשר על ידם יושלם רהם
 טרפם ד"מ הכין לשממית כלי אריגת הרשרודה
 לצוד ציד הזבובי' למאכלה וכן הדבורה אחרי אשר

ספר המדות

שם השי"ת מאכלה הרבש הכין לה כח ההנרה וכלי
קיבוץ השרף והדוא מפרחי הנצני אשר בצמחי
הידועי לה וכמו כן באשר נתן בסוס ישור כח הגבורה
למשוך בעול הכין להם עצמות חזקי ונפש שפלה
להיות נכנעים לבעליהם למען יושג מהם הרכלות
המכוון בהם בצירתם וכל בע"ח שומר תפקידו כפי
אשר ירגיש בהכנות הנטועות בו והן האדם הלך
אשר בארץ נטה ה' באישי מינו כחות והכנות שונור
ד"מ מי ממנו יהיה לו כח והכנה על איזה אומנות ידוע
ומי ממנו יהיה לו כח והכנה לעשות מקנה וקנין איזה
סחורה ידועה ומי ממנו יש לו כח והכנה לעבוד
את האדמה ומי ממנו אשר לו הכנה לעשות מקנה
וקנין צאן עד הכויה הכל רועה צאן וקנין הירד עובד
אדמה וכמו כן יש בכני האדם אנשים אשר להם
הכנה לנהג בשכל את מעשיהם ר"ל להורות דרכי
ישרי ודעות שכליות לרבי והנה שם השי"ת בכל
אחד הכחות כח ותשוקה להוציא הכנתו לפועל ע"ד
אמרוס למלמד שכל אחד יפה לו הק"בה אומנורו
בפניו וכתב הר"ד ק"ז ל כפי הפ' במרס אצרך בכטן
ידעתך ז"ל כי זה ענין כל נביא א"א לו מבלתי היות
לו הכנה טבעית בעיקר יצירתו שיהיה נכון לנבואה
וא"כ איפה יש לכל אדם בחי והכרה להכיר הכנתו
ביצירה ולהטות א"ע אליו להוציאה מן הכח אל הפועל
על זה הדרך כי מי שמוצא את נפשו המשכלת
זכה והזקה וגופו חלש הנה זה ינהג מנהג ההסתפקות
ויבחר לעצמו מלאכה קלה ונקה להתפרנס ממנה
בכדי הסיפוק ולא יבקש מותרות למען ימצא את עתו
פנוי להשלים נפשו המשכלת אולם מי הוא זה
אשר ימצא את גופו כריא אולם ושכלו חלש הוא
זה יאחו דרכו במדת התריצות להיות זרין באומנור

או במסחר כפי אשר תגיעהו נפשו אל איזה אומנות או
 מסחר * אדם כי לא תהיה תפארת אלה האנשים אם
 ינהגו עצמם במנהג ההסתפקו כי או לא יתוארו בתואר
 ההסתפקות כי אם בתואר העצלות * כי האדם לעמל
 יולד להיות עזר בישובו של עולם והמנוחה בשלוח
 לא לכבוד היא לאדם * והרי זה כגזל את דרבים
 בהעזרו מהם והם לא יעזרו ממנו :

פרק שישי

אמר השוקק כל האדם לפי מה שהיה אשר אליה הוא
 כושא את נפשו ובזרז בה מוולתה * אם שחוק החושק
 לחלא ידו כחלא כפ מוולת חלאכה * או לעסוק במסחר
 מוולת מסחר * או מי שפשו חסקה בתוכה ולאחיו
 בצום דבר חכמת בינה יותר מוולתו * משוקקו ו תפן
 עדיה ותצק על הפנתו הטענות ובה ראוי לידבק כל
 הימים אשר הוא חי ולכוזאח מן הכת אל הפועל
 כי לכך נוצר :

פמרה שקדם התבאר שלעולם יאחו צדיק דרכו
 לעשות מדה שלבו הפץ מאומנות * ו
 מסחר כי התשוקה היא עד גדול על ההכנה אשר
 ביצירה וזה כי לא יפעל הטבע דבר התשוקה לבטלה *
 וככה בעסק הלימוד בכל חכמת מדע אשר שמה
 תהי' רוח התשוקה ללכת שמה ירך המשתוקק
 בעינו * כי התשוקה היא עד גדול על הכנת היצירה
 אשר לכך נוצר המשתוקק ההוא * כי כמו שהאדם
 מדיני בטבע ר"ל להעזר קצתם בקצת בעניניהם
 החמריים * זה עובר אדמה וזה עוסק באומנות בוני'
 וצורפי' וחרשי עץ ואבו וזולתם * כן הוא מדיני בטבע
 בענין לימוד התורה והחכמה להעזר קצתם בקצתם
 זה ילמד גפ"ת * וזה ילמד אגדות ומדרשים * והילמד
 דיקוק

ספר המדות

דיקדוק הלשון ופשוטי המקראות לביאוריהם • וזר
 יטייל בפר"דס • זה יתחכם בהנדסרה"ל חכמת
 המדות ותכונת השמים • זה בטבעיות וזה בלאהיית
 ולא על איש נאחר ישים להלוך בכל אלה הלימודי
 אשר לא תושלמנה כי אם ע"י המון רב מהחכמי •
 ולכן ברא ה' על מכוון כל עיון פרטי אנשים מהזיקי
 בדקו • ובראו כלי אשר על ידו ישיג העיון ההוא
 אשר הוא מוכן אליו והוא התשוקה אשר רגיע ארת
 כל בעל עיון מה לעיונו אשר הוכן אליו • ולכן היתה
 התשוקה לעתה על הכנת כל מין מהעיון אשר אין לזוז
 ממונה • וזש"ה כל אשר בכתך עשה :

והנה מי האיש אשר לקחה אזנו שמיץ דבר בחכמת
 הנדוגת המדינה הוא יבין שדהברי' היורתר
 הכרחיים למדינה ראוי שימצאו יורתר בקל ובריות
 מהדכרי' אשר מציאותם בלתי הכרחיים כ"פ • ד"מ
 חוטבי עצמם יחויב שימצאו יותר מחרשי ברזל •
 וחרשי ברזל יותר מצורפי זהב וכסף • וצורפי זהב
 יותר מחרשי אבן טוב מפתחי פיתוחי חותם • אשר
 ככה פועל אלהי ומעשהו בארץ • הנרה והאור
 הוא יותר מוכרח לנשימת האדם מהמים לכן הוא
 יותר רב מהמים • והמים יותר רב מההלחם • וההלחם
 מהמלבושים • והמלבושים מהכסף והכסף מאבני
 טובות • וזולתם לפי רוב הכרחו כן ירב מציאורו
 בעולם • ועל זה הדרך יסד ה' תשוקת האומני'
 וסותרו כל מסחר ר"ל באופן שירכו האומנים היורתר
 הכרחיים על הבלתי הכרחיים • עד"מ חורשים וזורעי'
 הם יותר מחוטבי עצים ושואבי מים • וחוטבי עצים
 הם יותר רבים מחרשי ברזל כו' עד שחרשי אבן ר"ל
 לוטש כל אבן טובה הם כמעט אחד במדינה • וככה
 נטע ה' תשוקת העיונים באישי החכמי • המשתוקקי'
 לעיון

לעיון הגפ"ת הם יותר רבים מהמשתוקקי לעיון הפר"דס • והמשתוקקי לעיון הפר"דס הם רבים מהמשתוקקי לעיון בחכמת הדיקדוק • והמשתוקקי לדיקדוק הם יותר רבים מהמשתוקקים לעיון ההנדסה והתכונה • וזולתם כפי רבוי הכרחו כן הוא רבוי מציאותו בעולם • והתשוקה תענה את הכל • לכן אין ראוי לגטורת ממנה ימין ושמאל בעסק העיון • וכ"כ הר"י ז"ל שכל אדם יש לו ללמוד מה שנפשו כוספת לו :

ואתשוב שזו הקוונה אשר מפי השמועה למדנו שמלאך דומת רודה את האדם אחרי מותו ושואלו מה שמו • שלכאורא הוא כמתערהע כי מה בצע בשואלו שמו כאלו זה האיש דומה בא בשמ"ח לתום בת"י הלוה והאיש אשר הוא נושה בו בא לבקש חובו • אך הענין להעיר אוון כלמורי במרחק המליצה כי יש שם חשבון ורעת בשאלו השאלה אם הוציא לפועל הכנתו אשר בשורש יצירתו • כי זה שמו אשר יקראו לו לפי תאר פעולתו החכם בחכמתו • המכין ברצונתו • הכותב בכתיבתו • התוכן בתכונתו • המליץ במליצתו • המשודר בשירתו • הניביר בגבורתו • החכם בחכמתו • וזולתם כמש"ה הכמה שהיה כבר נודע שמו אשר הוא אדם • (פי' מה זה אדם) ולא יוכל לדון עם שתקיף ממנו • פי' אין לאלי דולה שלים נפשו יותר מכדי חכנתה • ואמר טוב שם משמן טוב ויום המות מיום חולדו • פי' השם שהאדם קונה לעצמו כימי היו הוא יותר טוב מהשמן הטוב תחת כן יום המות מיום הלירה הוטביען כי ביום המות חתם את שמו לטוב או למוטב • ומן מוציא הדברי' הנדוע ורשכיל עכ"פ שמות ההסתרפקות היא ממדת החכמ' ר"ל שחורתם

ספר המדות

שתורתם אומנתם אך הסותר' והאומני' אשר לא
נבוני' המה אם ינהגו מנהג ההסתפקות
במלאכתם או יתוארו במדת העצלות
דע זה והכינהו :

(הערה) מן מוצא הדברים תדע והישיביל
שהנפש היא כעין קרקע עולם
זרועה תכונות שונות • וההסתפקות הוא כעין גשם
מורה מלקוש יצמיח מוצא התכונות למיניהן ויפרדה
פרי הישר והצדק ככל מדה כמותה • ובעליה יאכל
פריה כי יתענג על ההסתפקות וימצא את עתו עת
פנויה לעשות מקנה וקנין האושר האמיתי • אך
המותורר המה כנשם שושף ומשר סוחף אשר
השתר ישתירו את יבול הארץ ולא יתנו מקום
לעבודת איש האדמה • וזה כי הנכחל לרזון
יטרידוהו עסקיו כל הימים עד אפס מקום ועת פנויה
לגמול את נפשו ולעשות עמה חסד ה' להעניקה מטוב
האושר ההצלחה הנצחית • כמש"כ בחקו פן
תאכל ושבעת וגו' • ובספ וזרח ירבה לך וגו' •
ושכחת אתה' אלהיך וגו' • ועם כי לפעמים לא
יזיק • עכ"פ הועיל לא יועיל • כי לא יקח בעליו
מהונו בלתי אם די צרכו כי מה יאכל ומה ילבש חוץ
מצרכו • ומה יתרון בעליו במותרות כי אם ראות
עיניו • ומחמלת ה' עלינו נהן לנו סימואיות
בלבושנו להיות נגד עינינו לזכרון לכל ישר לבבנו
אחרי בקשת המותרות • והוא מצות ציצית שהיא
מטעם יציץ ופרח ישראל • ויאחזני בציצית ראשי
המורה על המותרות הצומחים חוצה מעצם דבר מה
והועיל לא יועילו לעצם הדבר שהוא כאמרם ו"ל אין
ציצית אלא דבר היוצא • אשר ככה הציצית הם
חוטמים בלתי ארוגים ואך למותך יוצאים מן חבד לא
לעור

לעזר ולא להועיל כעזר הלבוש • כי מצורת ציצית
 לאו ליהנות ניתנה ולהרחימם מנו כבשים • כמו
 הבגד שקשורים בו • בהיות שקוריהם לא יהיו לבגד
 ולא יתבסו כמעשיהם והנה הוא ית' כמעיר וכא בזאת
 המצוה שהחיי יתן אל לבו שהמותרות לרא' יהנו כם
 בעליהם ועל הרוב היא סבת הביעוטה באמורכפ' פן
 תאכל ושבעת • וכמו שהמותרות אין יתרון לבעליו
 כי אם ראות עיניו • ככה מצות ציצית בראיה
 כמש"ה בוראיתם אותם וזכרתם וגו' • כי הושמו
 לסימן לירע ולהוריע לבלתי סור ממצורתה' ומה
 יתרון לבעליו כי אם ראות עיניו למען תרתי אל לבו
 מזכרת עיון הנמשך מקנין המותרות • וכמו שכל
 פעולה לה שם בארבע סבות שהם החומר והצורה
 הפועל והתכלית • וכל אחת מהסבות כפולה פי
 שנים רחוקה וקרובה • והיו שמנה • ככה הציצית
 ד' חוטיין כפולים והיו שמנה רומים על הפעולות
 אשר יעשה אותם האדם וחי בהם • וכמו שתכלית
 כל פעולה הוא להשיג הטוב הערב או המועיל והוא
 עיקר הסבות הד' שהשלשה נטפלות אליו ככה •
 היה בציצית חוט אחד תכלת לרמוז אל הכליות
 המעשה • ומהמבואר שכל מקום שאתה מוציא
 הל' סבות ר"ל החומר הצורה והפועל • שם אתה
 מוציא התכלית • והפך זה בהמצא התכלית בפועל
 יחוייב מציאות הג' סבות ג"כ • לכן אמרו ז' להתכלת
 אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלית •
 וזה כי זכרון אחד צולה לשניהם כאמור • וכמו
 שתכלית כל פעולה להשיג טוב מהזומרהמבואר
 שהש"ית הוא מקור כל הטוב כמש"ה הטוב ה' לכל •
 ותכלית כל פעולותיו היא רק טוב כמש"ה הטוב טעמו
 וראו כי טוב ה' • פי' בקשו טעמן של כל דבר ומצת
 תכליתו

ספרה מדות

תכליתו למה נוצר על זה התאר אוראון בעין
בחינתכם שהכל לתכלית הטוב המועיל • לכן אליו
ית' ראוי לנו להדמות במעשינו כאמרם ז"ל ע"פ
ולדבקה בו • ז"ל הדבק במדותיו • הגה ככה דהיה
גוון התכלית דומה לרקיע • לרמוז שכל פעולה
ישלמנה השלם באדם בר' סכותיה ישים עינו ולבו
אל התכלית האמיתית להשיג הטוב המועיל כתורה
וכמצוה • כאמרם ז"ל כל מעשיך יהיו לשם שמים •
שמים דייקא הדומה לתכלית שהוא עצם
התכלית כאמור :

ומהאמור תבין טוב טעם ודעת אמרו במצות
ציצית והייתם קדושים • ואמרו ז"ל
זו קדושת כל המצוות • ובגדר הקדושה עצמה
אמרו ז"ל קדש עצמך כמותך לך • והן הן הדברים
שאמרנו בגדר ההסתפקות שהוא עצם הפרשיות
מדברים המותרים בכל מצוות ה' אשר העשינה על
דינו ולשום משמר עליהם לבלתי נגוע בקצה
המותרות אשר יהרסו ישר התכונות והמצוות •
והוא הדבר שכתב הר"י ז"ל שציצית הם כבוד אור
מקיף • וכבר ביצרנו בשישי לראשון מאמרי בינה
שאור מקיף גדרו וענינו קיום ועמידת הדבר
במצויאותו • ומזה תבין אמרם ז"ל שציצית הם
השמישי מצוה • ר"ל ישמשו שימוש הקיום לכל
המצוות כלם • והוא שאמרו ז"ל וצריך לפוררה
כציצית אדארמאי ר"ל למעיתת אל לבנו לבלתי לכת
בחקות העמים לרדוף אחר השגת המותרות אשר
אל זה תרמוז ציצית ראשם שארי בחיבורא וסיים
בפירורא לאץ תכלית כטעם כפרות רשעים כמו עשב
ויציצו פל פועלי און להשמדם עדי עדוד"ל והוא
הדבר שמצוות ציצית בראיה כמש"כ וראיתם אותו
ודרשו

ודרשו ז"ל כיון שנתהייב במצוה זו נתהייב במצוות
 כלן • כי הראיה והבחינה עושה מצוה כאמור •
 ומי זה רגיל לתת עין בהינתו במצו' ציצית לא במהרה
 הוא חוטא • ובפרט לערת מצוא דהי"צ"הד זקום
 לפתותו לתיר אהרי שרירות לבו • כעובדא דהאי
 צורבא מדבנן שטפחו לו ציציותיו על פניו לדהעכירו
 מדעת יצרו • והוא הדבר שמצות ציצית נוהגת
 בשבתות וי"ט משא"כ תפלין • ובספרי וימצאו איש
 מקושש עצ'ם • אמר הק"ה למשה חלל זה את
 השבת אמר לו ר"ש ע אתה יודע ככל יוסף הפל'ן
 בראשו ובזרועו ורואה אורו וחוזר בו כו' אמר לו
 הק"ה יעשו להם ציצית הנוהג בשבת וי"ט וכ"ו עכ"ה
 הן לחכם ויהכם עור • ועוד לאלוה טלין בט'
 לחמושי מאמרי בינה :

שמחה שיער שבעי ועצבות

פרק ראשון

יבאר גדר וטובות תכונות השמחה אשר טי שנים לה בגדר
 חקרית ודוחנית • ויבאר טעמו כפי'ת לפי'ת האדם
 אך שמח בכל מעשיו כשעם השמחה במעונו :

שמחה גדרה הרחבת הנפש בקחתה ערובת טוב
 המושג • ונמשגת למדת ההסתפקות
 שקדם זכרה • וזה כי המסתפק בטוב המושג ואיננו
 מחסר את נפשו מטוב ר"ל שאיננו דואג למותרות
 ישיגי שמחה וערבות בטוב המושג לו כשמרס ז"ל
 אי זה עשיר השמח בחלקו • תכונה טובה ליהנות
 האדם שמח וטוב לב ככל מה שישגיגו מפגעי הזמן
 הן לטוב או למוטב בהיות שהארס בלתי יודע מה זה
 טוב

ספר המדות

טוב לו כי לפעמי' יהיה ענין רע סבת הטוב הנא אל
אחריו כמו שידענו מענין מכירת יוסף ושבתו כבית
הסהר שהיה כל זה סבת ממשלתו • לכן אמרו ז"ל
כשם שמברכי' על הטוב כך מברכי' על הרעה •
וכבר ביארנו שה' הטוב דורש טוב לכל ברואי כפי
אשר יוכלון שאת • ואף כי לפעמי' יתן לרשע רע
ברשעתו • הנה יהיה זה כמשפט הרופא החכם אשר
מכות פצע ימריק ברע • כמו שא"הכ הרופא לכל
החלואי' • על כן אמרו ז"ל לעולם יהיה אדם רגיל
לומר כל מה דעבדין מן שמיא לטב עבדין • והיא
ר"ל השמחה הוא הברי' התיוון המכריח בכל פועל
האדם ומעשהו אשר על פי התורה והמצוה כמש"הכ
עבדו את ה' בשמחה • ואמר תחת אשר לא עבדת
את ה' בשמחה • הרי שהעבודה בלי שמחה היא
בלתי נחשבת לבלום • ואף כי כל רנה ותהלה לא
תיוון מבלעדו השמחה כמש"הכ עבדו את ה' בשמחה
בואו לפניו ברנה • גילו צדיקים בה' והרנינו כל
ישרי לב • לא זו שהשמחה היא צורך גבוה אלא אף
זו שהיא תתן מרפא לגוף ונפש הפך העצבות הנותנת
חולי לבעלי' כמש"הכ בחקם לב שמח יטיב גוהו
ובעצבת לב רוח נכאה • ובהיות שהשמחה רתון
מרפא לנפש והפך זהו שהעצבון ירתן חולי לנפש
כאמור • וידוע שהרפואה והחולי יכונן בכרתובים
בשם חיים ומות כמש"הכ ומרתו על השחק וחי •
ענינו וירפא • והפוך זה כל חלי' וכל מכה יכונן בשם
מות כמש"הכ ויסר מעלי רק את המות הזה • לכן
גם השמחה והעצבות יכונן בשם חיים ומות • כמו
ותחי רוח יעקב אביהם באור פני מלך חיים • אחכמה
תחיה בעליה ענין אלה והדומי' להם ענין שמחה •
ומטעם זה ועץ החיים ברזק רתון נקרא השגרת
[המושכלות]

המושכלות בשם עין החיים בעבור שהם משמחים
את בעליהם כטעם חכמת אדם תאיר פניו • פי'
תשמה פניו מגזרת ליהודי' היתה אורה ושמתה • והוא
כטעם ישמח לב מבקשי ה' •

ורגנה השמחה תחלק לשני מיני' א שמחה
חמריית כמו שישמח האדם בערבות

המושג לאחר החושים החמשה • ב היא שמחה
רוחנית והיא השמחה המושגת לכל משכיל על דבר
מה מדי יעמוד על השגת מושכלות כי אז התענג נפש
המשכיל על נועם השגתו ואת ערוב רגה יקה ושיש
וישמח כהמצאה כמוצא שלל רב • ובשמחתו לא
יתערב זר ר"ל לא יתענג כה אחד החושים • כמש"כ
ויחוו את האלהי' ויאכלו וישתו • ות"א ורגה חרין
בקורבניהן דאתקבלו כרעוא כאלו אבל ושרתין •

ומזה דהמין היא השמחה המושגת לכל איש חסיד
בעשותו את ממצוות ה' אשר תעשינה בעובדא דרב
ברונא דסמין גאולה לתפלה וכן אמר הכתוב עבדו
את ה' בשמחה • ועל ההפך נאמר תחת אשר לא
עבדת את ה' בשמחה • וכל זה נאמר על שמחת
קיום המצוות • ר"ל שיראה האדם א"ע כאלו מלך
גדול ונורא צוהו לשמשו והוא ששומח כפעולתו
זאת על אשר נשאו המלך להיירא כאחד מצבא
משרתיו המשמשים לפניו בהיכלו כלו אומר כבוד
וכן אמרו ר"ל ע"פ עבדו אתה' בשמתה ז"ל א"ר איבי
כשתהא עומד להתפלל יהיה לכן עליך שמח שאתה
עובד לאלהים שאין כיוצא בו • וכן צונו ג"כ
לשמוח בשמחת ההשגה • אשר שמחת המצוה
הרמוזה בה כנ"ל • הוא המבוא אלי' כאמרם ז"ל
אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה •
והכתובי' הסורי' ע"רבו ספרו שמחו צדיקי' בה' •

ספר המדות

אנכי אשמח בה' • ר"ל בשמחת השנה אמיתית •
ואמר בדרך עדותך ששתי כעל כל רון • וכבר
ביארנו בקצת פרקי זה המאמר שאין לנו דרך להשיג
אמיתת שלימותו ית' זולתי מהשגת השלימות אשר
בחכמה יפדס ביצורו אשר הם המה יצירו יגידועל
שלימו פועלם ומציא כמש"הכ יודוך ה' כל מעשיך
ולפ"ז יהיה פי' הפ' בדרך עדותיך וגו' על זה הרשד
כאשר שמתו פני לרוך בהשגת שלימות ה צורי
אשר הם המה עינת על שלימותיך אז ששתי כטעם
כי שמחתני ה' בפעלך • וכמש"הכ ישמח לב
מבקשיה' • אשר מואת השמחה יעבור א' הריגה
ואל התהלה • כי כל משיג הוא זה תהלת ה' יבשר
מעין השגתו כמש"הכ כי שמחתני ה' בפעלך
במעשה יודך יארנו • ואמר דור לרוך
ישבח מעשיך :

פרק שני

עוד ינוסף ירו לספר שני השמחה הרוחנית :

בהיות שהשמחה והעצבות הם שני הפכי לרא
יתחברו בנושא אחד ומה גם שהעצבות
החמרי יעיק מאד לשמחה הרוחנית כי לא יושג שום
מושכל בהיות האדם נעצב • כאמרסו"ל אין
השכינה שורה לא מתוך עצבות כו' • ואמר הכתוב
והיה כנגן המנגן ותהי עליו יו"ה • על כן צונו השי"ת
לשמוח בשמחה החמרית בעתות שביתת המלאכה
ומנוחת הנפש מטרדותי ר"ל בשבתות ובחגי'
כמש"הכ ושמחת כהגיד • יעו כי בעתות ההם
תתבודד נפש השלם בצדם להשכיל באמיתותי'
בהיותה פנויה מכל הטירדות החמרי וירח המעיקים
אל

אל ההשגה כאמרו ז"ל או אמרה לי אם קרב כותהא
 לא תנאי • והוא מעם קידוש היום על היום • וזה כי
 אין ישמח לבב אנוש • והנה נעלה משמחה זו
 החמרות אל הרביקות בשמחה הרוחנית שהיא שמחת
 ההשגה אשר בה נזכה ונחי' בחיים עד בני של המלאכי
 אשר אין להם חיים זולתי חיי השגת מדע והשכל כמו
 שביארנו כמאמר חיי ההתכוננות • ובס' אמרי בינה
 בביאור נר"נתי ופוד תוספת נשמה יתירה והכלל
 העולה משם בקיצור שכל ימות השבוע אדם חי בחיי
 דצ"ח המכונה בשם נר"נח • נוסף עליהם שבת
 שבו אדם חי חיי ההתכוננות שהם חיי המלאכי המכונה
 בשם יהיה כי בשמחה היא יחידו היא והיא מתנכרת
 כחיי דצ"ח • לכו לא תקיף דק הגלגולת לבד שהוא
 שהוא זה משכן השכל כאמור והכלל כי כל ששרת
 ימי המעשה השער הזה סגור יהיה ר"ל השער הפונה
 להשמיל באמיתותו • וביום השבת יפתח להוורו
 עת פנויה להשכיל באמיתותו • וכל אדם חודה בו
 אנוש יביט למרחוק שליכות פועל ה' ומעשדו •
 אשר מזה נעלה ונראה בשיר ותהלה לאלהינו • ר"ל
 לבשר תהלות ה' על פי שלימות פעלו כמעם מזמור
 שיר ליום השבת טוב להודות לה' • פי' בהיות עתה
 עת מנוחת הנפש מטירדות המלאכה ועת כלות
 מלאכת ה' בעולמו אשר עלי השלם שלימות כל
 היצורי • ועת לרוש ארת ה' על פי פעלו ולבשר
 תהלת ה' על פיהם כאמור במעשה ידיך ארנו • ואז
 תגיל נפשנו כה' ותתענג על נועם השגתו כאמור כי
 שמתני ה' בפעיק • וכבר ביארנו זה באריכות
 בביאורנו לס' תהלות • ומהמזואר ממה שקדם
 שזה תכלית כל השלם באדם לחזות בנועם ה' ולבקר
 בעולמו שלימות היצורי • לכן יזהר כל מעין ישר

ספר המדות

הולך להיות שש ושמת בשמחת ההשגה כל הימים
אשר הנא ח' ע"ד ואומרה ויקח את ערובתו בחיי
המלאכי' יען כי כל השמחות וזולתה הם כחאס
בערכה ומי שלא ראה שמחת ההשגה לא יראה
שמחת מימיו אשר על זאת יתהלל החסיד טוב לי
תורת פיך מאלפי זהב וכסף ואיש בער לא ידע זאת
השמחה כי אם היות שפעם אחת בשנה יגיל וישמת
במועד בחג האסיף בצאת השנה המביאה בשם
שמחת תורה הנה לא תבוא שמחה רוחנית בלב
כי אם ימלא גרונו יין חמר מלא מסך או יין שרף או
מי דבש ישתה וישכר עד יקיא פרשו וכל השולחנות
מלאו קיא צואה כלי סקוס לשמחה הרותנית ר"ל
שמחת ההשגה ומיזה הרכו כסל למונאות לקרא
לזה היום בשם שמחת יין והוללות לא שמחת תורה
כי זו תורה וזו שכורה מיין המי שמחת לב בעלי כשמחה
שתחלתה חדרה וסופה עציבו לא כי אנשי לבב
אשר בתורת ה' חפצם וכתורתם ר"ל כמה שמחשים
המיד בכל יום חיי ושי' בתורה ובחכמה יהו יומם
ולילה שהם כנחל גובע מקור חכמה בכל עת ושמחת
השגתם תאיר פניהם הנה זאת השמחה תקרא
באמת ובתמי' בשם שמחת תורה יען כי סכתה התורה
אשר יצא לדון ברבר החדש בכל דבר חכמת בינה
וזאת השמחה לא תוסיף עצב עמה ולא תפסוק לעול
כמש"הכ ושמחת עולם על ראשם ולכן מי האיש
החפץ חיים כחיי ההתבוננות אין שמחה נחשבת
בעיניו למאומה זולתי שמחת התורה ואם יתן איש
את כל הון ביתו באהבתה כוז יכוזו לו כמש"הכ טוב לי
תורת פיך מאלפי זהב וכסף ואמר שש אנכי על

אמרתך כמוצא שלל רב :

ובחנת ותדע כמה שצונו הש"ית לשמח בחגים
ובחושים

ונחדשים ובמועדים ככתוב ושמחת כתיב * הכוונה
 על השמחה הרוחנית שהיא שמחה אנושית משא"כ
 החמרית שהיא שמחה בחמית שבה נרמינו לבהמות
 וחיותו יער השמותים לשובע נפשם במאכל ומשיל *
 זמה בצע בשמחה זו אם יין ותירוש יקח לב המשתכר
 ואדם ביקר ה' בלימן נמשל בכחמה נזימה * הלא
 נות היתה לו לזדה המשתכר אשר לא באנפיו יין
 ולהשאר במ ריגת הארס בכריאות שכלו * ושמחה
 מרה זו עושה הישמח באכרן עצם מעצמי נפשו
 המשכלת * או התחזקה ידיו כרדתו פלאים מכדריגת
 האדם אל מדרגת התי ובקהל הבהמות ינות * אולם
 הוירטנו זאת שנפש האדם כאדם אין עינה ולכה כי אם
 למלא מחסור הגוף ולהשיכו כל הימים אשר היא אתו
 בחוברת * לכן אפס מקום לשמחה הרוחנית להיות
 בחיכרת עם עצבון החמרי * זכרצות ה' לשמחנו
 בשמחה הרוחנית בימי השביתה והמנוחה אשר זו
 הרוחנית לא תיכו מבלעדי החמרית כאמור * צונו
 בקירוש היו' על היין למען נמשוך את בשרנו בשמחה
 החמרית אל גרם המעלות בשמחה הרוחנית * והוא
 הדבר שאמרו ז' לחציו לה' וחציו לכם * ומעין זה
 הוא עונג שבת כאמרו ז' להתענג על ה' עונג זה איני
 יורע מה הוא כשהוא אומר וקראת לשבת עונג הווי
 אומר זה עונג שבת * והרי זה בא ללמד ונמצא למד
 שגדר עונג שבת להתענג על ה' לחזרת בוועם
 השכלת אמ תתי ולבקר בהיכלו פליאות חכמות יח' *
 ושבח * אני את השמחה הזאת הרוחנית אשר היא
 עצם עו"הכ כמש * והיא נועם התענוג
 הנצחי אשר אליו נשא המשורר ארת נפשו כאמרו
 עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם כרכורת יעטה
 מורה * פי' משמילי העם העוברים בעומק המבוכות
 כטעם

ספר המדות

כטעם אין אדם עומד על ד"ת א"א כנכשל בהם
 ישיתוהו והמכוכות מעין נובע מקור חכמה * וגם
 המורה דרך האמת יעשה בדבות * כטעם וכרכות
 לראש משכיר * ילכו מחיל אל חיל * ר"ל מנועים
 השגה * יעם השגה כטעם מבין דבר מתוך דבר ואמרו
 ז"ל צדיקי אפי' בעו"הב אין לדתם מנוחה * וכמו
 שהשכלת אמתתו אין לה תכלית כמו"ש חכ לתכונתו
 אין מספר כבוד התענוג והשמותה הנמשכי' ממנה
 אין להם הפסק עולם ועד כי המשכילים דהור"מ
 מחיל אל חיל בדרשנה דאז וישמתו שמחה כב"ת
 כמו"ש חכ ושמחת עולם על ראשם * כטעם צדיקים
 יושבים ועטרותיהם בראשיהם * ר"ל משכן השכל
 אשר בראשי האנשים הם דהודי לעטרות ואור
 מקיף לראשיהם * עי' אמר' בעה שער שלכת בגמול
 עו"הב * ועל זאת השמחה תפלל כל חסיד שבענו
 במיקר הסוד ונרננה ונשמחה כל ימינו * שמחנו
 כינות ענייני שנות ראינו רע * ושם נאמר שבשמחה
 הרותמת הכתוב מדבר ועדיו הסוד האמור בפ' *
 ועד שני יראה אל עבוד פעלך האמור אחריו כי שני
 אלה הם סבות השמחה האמורה * ועל כן נאמר
 אחריו יהי נועם ה' אלינו עליו * ד"ל שהיה נעימות
 ועדובת תענוגין בה' עד"הכ אז הרהינג על דה' *
 ומהמבואר כי לא רבי' יחכמו כמאמר התלמודי ראיתי
 בני עליה והמה מועטים * וממה שקדם דהרזכאר
 שאיש בעד לא ידע זאת השמחה ר"ל שמחת ההשגה
 כי לא תצטרך לו מהותה ואיותה כלל * לכן ברצות
 החכם מב"א לתת ציור רעיוני לערך זאת השמחה
 העריך אותה עם שמחת כסיל אדם בעשותו המזמחה
 ד"ל שמחת ההתלוצצות ודורמאות כאמור כשמחה
 לכסיל עשות זמה ותכמה לאיש תכונה * ומה יקרה
 דהשמחה

השמחה אשר היא משתקת לפניו ית' בכל עת
 ושעוועה את יצוריו כמש"כעו וחדוה במקומו
 ואף כי שפכה ה' על כל יצוריו כי כל הנבראי עושים
 בשמחה את מעשיהם אשר הוטבעו עליהם הכוכבי
 מתנועעי בשמחה כמו שכתב הרב המורה בר' לשני
 אשר ככה תקנו בברכ' הירח ששים ושמחים לעשות
 רצון קונם ההווים ונפסדי ששים ושמחים בהיותם
 זהפסדם והלא תראה שאפי' האדם מתאווה
 ומשתוקק שיחלופו ערני ורגעיו ויראה זמן חדש
 בבוקר יאמר מי יתן ערב וגו' ואף כי יודע שזאת
 תשוקתו להתקרב אל ההפסד והמיתה עכ"ז הוא
 רואה בשמחה להשתוקק ליו ואף כי יתר הנבראי
 וזהו שתקנו ז"ל ברכת שהשמחה במעונו וזה כי
 העולם ומלואו הוא מעונה אלהי קדם אשר כל
 יצורי העולם ששים ושמחים כמה שהוטבעו עליהם
 כאמור וכבר אמרו ז"ל מאמר כולל זה כל מ"ב
 לדעתן נבראו :

פרק שלישי

יפאכ תלוי כשמחה ודפואתם :

כאשר לא ידע בעל המדה להזהר במדתו
 ולהתנהג בה במנהג הבריאות אזי יתכן
 שיפול הנופל באחת מב' מיני הליים / המין האחד
 שישמח כמה שאין ראוי לשמוח בו ונקרא בשם
 הוללת וגדרה שישמח החולה ללא דבר או
 ישמח על מקנה קנין רע לנפשו או לרעהו או ישמח
 שמחה רבה על מקנה קנין מה שהוא מעט התועלת
 כמו שישמח האדם במקנה איזה קנין מדומה כעושר
 והשתררות ונצחנות אשר הם קניני חולפי ועוברים
 לשעתם

לשעתם • והא למה זה דומה לאיש אשר יאמר
 תנחמנו במצט אנוזים והוא שש ושמה בהשגת מעט
 האנוזים הם כמוצא שלל רב • או שישגח החולה
 על קניינה שסופו לרע לו כמש"הכ הח' בוצע כצד
 רע לביתו • להיות אלמנות שללם זאת יתו מים יבוזו
 ומה תעשו ליום פקודה וגו' • אשר בחק אלה
 השמחות השקריות אמר השמחים ללא דבר • ואמר
 השמחים לעשות רע יגילו בתהזוכר רע • ועוד רעה
 חולה ראיתי ורבה היא על האדם השיש ושמה כאשר
 יוש: לרעהו איוונוק והפסד • ויהשכ זה אצלו כאלו
 היה לו הרותה והרויח ריוח רב כמה שהפסד רעהו
 ועוד רעה חולי שרבים ישמחו כאשר יתלוצצו •
 כי כאשר דבר יכרו דברי היתול ושחוק וליצנות אז
 נפשם תגיל בשמותם כאלו מצאו חכמה • כי הנכס
 איש מתלוצץ בעיניו משבעה משיכי טעם • ועל
 אלה נאמר כ דתיכי אות עלווי • ועל האשונים
 נאמר שמח לאיד לא ינקה • ונאמר בנפול אויבך
 אל תשמח • ועוד ראיתי רעה חולי שרבים ישמחו
 בשמחה שמופה עצבות ומשלם אצלי לשמחת
 השכורים מין כי יין תחלתו חריו וסופו עציבו • ועל
 ביוצאם אמר הכתוב ואחריתה שמחה תוגה • ועוד
 חליים רע' ונאמני' • אשר יתכן שינעו בם בעלי
 השמחה והם כלם מהמין ה' הנזכר • רמזן רב'
 מחליי השמחה הוא שיתעצב החולה על לא רכור כמו
 שיתעצב על ענין מה שראוי לשמוח עליו • או עכ"פ
 שאין ראוי להתעצב עליו • ואין כוונתי בזה על חלי
 מרה שתורה ר"ל כי זו המחלה ראוי להסגור עם
 חליי הגוף יען כי זו המחלה תפעול חליים בגוף יותר
 סמה שתפעול בנפש • אבל כוונתי בזה על הרגה
 והעצבות המשגת את החולה בהזרחה מיצר ורואג
 להרבות

להרבות מקה וקניו מרומה ע"פ הארץ יאו להשיג
 כבוד מרומה כי יהיה מצער כעניו ברכת ה' אשר נתו
 לו • וכמו כן יתכן שיריעצב על אבדן קניו כדה
 מקנינו המרומי • או יתעצב על העדר בוא מחשבות
 אנו אשר השכל לעשיהו :

(ורפואתם) לצולם ישקול בעל המדה ערך
 גדול השמחה עם ערך מעלו'

הקניני אשר יקנה • וככה ינהג לשקול ערך גדול
 העצבות עם ערך מעלת הקניני אשר יאבד או אשר
 אין לאל ירו להשיג • ולא תהינה שמחתו ועצבותו
 משתוה בכל הקניני • וזה כי כל מה שיהיה הקנין
 יותר מועיל יותר מאדן זמן קיומו ראוי שתגדל בו
 השמחה יותר מהשמחה בקנות קנין כלה ואבד מהר •
 ולכן ראוי להגדיל השמחה הרבה מאד עם מקנה
 קנין נצחי • וכעודא דרכ כדזנא דסמך גאולה כו' •
 וכמש"כ כחקו בדרך פקודין ששת ככל כל דהו •

יעו היות זה קנין הים נצחיים כמש"כ כי היא חזק
 ואורך ימך • ר"ל בעי"הב • וכמו כי יגדיל שמחתו
 בהשיגוהו ערך ודבר גבורת חכמתו ית' ביצוריו אשר
 זה השער לדרוש את ה' בהמצאו ע"פ פעלו כמבואר
 במה שקדם • והיורע ממין זה נפשו תגיל בה' כמש"כ
 ישמח לב מבקשי ה' • ועל זה הדרך ינהג מנהגו עם
 העצבות • יגדיל גונו עם אבדן קניו נצחיר"ל כאשר
 יתפתה מיצרו יעב ר אל אחת ממצוות ה' כמש"כ
 אראג מהטאתי • ומע"ש עצבוני עם אבדן קנין כועט
 התועלת • וכ' שלא יתנהג בהפך ר"ל שלא ישמח
 על מה שראוי להתעצב עד"הכ כירעתי כי אי תעלו •
 ובוה ינוח לו מרגו ומעצבו • כמש"כ פלס מעגל
 רגלך וכל דרכי יכונו • ויאתו צדיק דרכו להתנהג
 במדה אמצעית בין השמחה והעצבות יצן כי מרכיבם

ספר המדות

הוא הפעלות הנפש • וכל הפעלות הוא דע לוגן
ולנפש • ושאלו לזקן אחד במה הארכת ימים •
והשיב מעולם לא נעצבתי יותר מדאי • ולא ראיתי
את נפשי בשמחה יותר מדאי • וכבר דהרבה באר
במקומות רבי מזה הם שמות רודי הקניני המרומי
אינם לא לעזר ולא להועיל בטוב המועיל • ואף כי
לפעמי יהיו רבנים לרע לבעליו כמש"ה"כ עושד
שמור לבעליו לרעתו • כמו"שכ בחלי מדת החכמה •
לכן ראוי לכל בעל מדה במתג ורסן עדיי המדה לבלום
וכבר אמר חכם אחד אל תרכו בשמחה במקנה הקניני
למען לא תרכו ביגון בעת יעדרו מכם • ומפורסם
הוא מאמר דהחכם אל הרואני"ל יאם דאנתן על
העו"הו ישקיש ה' דאנתן • ואם דאנתן על העו"הב
יוסיף ה' דאנה על דאנתן • וכבר אמר ב"ס ז"ל אל
תראג דאנתן מחר שמא מחר בא ואיננו ונמצא דואג
על עולם שאינו שלו :

ובזהר מקץ רב"א • לעולם ירגיז אדם יצר טוב
על יצר הרע בו • וכי יצ"הר מתבר מקמי
יזמא דמותא והא איהו קטילא דבני נשא הוי כו' אלא
בגין דיצ"הר לא שריא אלא בצרור דאשתכח חרור
דהאר"א וגסור"א דרוחא • כו' רנ"ח יצר טוב בעי
חרור דאר"יתא • ויצ"הר חרור דהמרא וניאופין
גסותא דרוחא כו' עיי"ש :

פרק רביעי

יבאר אלקי עצבות כתיארתה ותליה :

עצבות ענינה דאבון הנפש מדבר המעיק לה •
והיא הפך השמחה ונמשכת ממדת העוני
או הרחבה • וזה כי כל איש עניאו אשר הרחיב
כשאל

כשאול נפשו על תאוות לבו הנה נפשו תראב ותצב
 על העדר הזנני ר"ל על כלי השיג אותם * וע"ש
 זה נקראת זאת המדה בשם עצב שענינו חולי מטעם
 בעצב תלרי בני * ומחבש לעצבותם שפירושם כאב *
 וזה כי כל מתעצב יש לו תשוקה אל השגת הדבר
 הקוד הנעדר ממנו * ומת התשוקה תכונה ג' כשם
 כליו כמו בלתי להשועתך נפשי * שהוא מטעם
 מכלות עינים ומדיבות נפש * כי כאמת כל תשוקה
 היא מורכבת מעצבות על העדר המושג ומוסף אל
 המושג * והעצבות ההוא הוא עצם התולי כאמור
 ובעבורה תקרא בשם כליו מטעם כליו חרוץ *
 רכונה טובה להיות האדם מרגיש בדבר מעיק לו
 למען יתן אל לבו למצוא עילה ומכה להמלט מדעתו
 כמש"כ בחק ארץ התכונה והעצבו האנשים ויהר
 להם מאד * אשר על כן בקשו עלה וסבה להגקם
 ממנו ולהמלט על נפשם * והוא סבת תיקון העלילות
 הנשחתות כמש"כ ולא עצבו צמו סימו * כי כל מי
 שיצרו תקפו לעשות רע ראו לו להתעצב אחרי
 עשותו מזמות לבו * ועל הפכו נאמר כירעתי כי אז
 תעלוני * ומזאת התכונה תתעורר רוח קנה ואבל
 אשר גם הוא על טוב המדות ותיקונם יזכר שמו * וזה
 כי החי יתן אל לבו לתקן עלילותיו הנשחתות כמש"כ
 טוב ללכת אל בית אבל וגו' * לב חכמי בבית אבל
 וגו' * ואמר שישו אתה כל המתאכלי עלי * ואמר
 ז"ל כל המתאכל עלי זוכה ורואה בשמתיה *
 זכור אמרו ז"ל שראבל ורהספו הוא יקרא
 דתי * וא"כ איפה הוא הגורם הצרהבה
 והצחות בין בני האדם *

כאשר

ספר המדות
חלי העצבות

כאשר יניח הנעצב את ידו מגיל וגבר העצבון *
אז יביא על גופו ונפשו חר"ים רעים
ונאמני' אשר לכלם בשם מרה שתורה יקראו וגזרה
חלי המחשב והמרמ' אשר זפרה פרי האיפחו "נדריא
(שם לחלי המחשב) ככל אברי הגוף * וזה כי
המרמה הוא כמות הראש אשר הוא שורש ההנגשות
החמשה * ממנו יצאו ואליו ישובו * לכן אחריו
ימשוכו בריאות האברי' כלם ותולשתם ה"ל יחלו
בחלותו ויכדאו בבריאותו כי הכל הולך אחר המחשב
המרמה * וכבר עלה תגמנו שיתחיל אחד החולים
משקה העוצר והוא לא ידע והשב מחשבת שנרתנו
לו משקה המשלשל וקרה לו השילשול בעבור חזק
דמונו * וכאשר הודיעו לו אמיתת הדבר אז עמד
משתומם ועשתה או המשקה פעולתה באמת ובצוק
ומזה תכין למה הוישם הכח המתעורר לראש ככל
פעולת האברי' כלם אשר מבלערו לא ירימו איש את
ידו וארת רגלו לפעול פעולתם כמבואר בכ' לא' מזה
ופעמי' גם בבלידעתם יפעול בהם כחפצו כמו ראית
קרי בחלום או כהקיץ בחזקת המתעורר * וכל זה
בעבור היות המתעורר חלק המחשב והמרמה אשר
כחו ועוצם'ו ככל אברי הגוף * וזה תכין טוב טעם
ודעת למה יקבלו המשוגעי' ובעלי מרה רהשהורה
תדופה מבצלי הלחשים או קוסמי' עב'ום * וזה כי
סבתו ההחזק כח המרמה של התולה מעשמי'ט
להאמין אמנות אומן שהרופא ההוא ירפאתו מחליו'
וככה רובי החלים יש למ'מה מבואר ברפואתם כאשר
נאמין אמנות אומן ברפואה ש'קבל שהיא תרפאוהו
כמש'ה רות איש יכר'כל מחלדו ורוח נכדה מי
ישאנה

ישאנה פ"י המתשכו והמרטת הבריא יפרנס מחלהו •
 אך מחשבת הנכאהר"ל מוכת העצבו'עד"הכובעצבת
 לכרות נכאה • אין מי יסכול אותה • וזהו טעם
 שרובי הכע"ש והקוסמים יצו להחולים אשר יעשו
 להם תרופות שיאמינו שיתרפאו מתרופתם •
 והנה מחלקות העצבות הם שתיים שה ארבע •
 רוחני וחמרי • אברןובלי השיג • וזה כי
 יתכו שיתעצב האדם על אברו קנין מקניני הרוחני
 אשר כבר קנה והשיג כמו תורה ומצוה שנעדרו ממנו
 אחרי אשר כבר היו באמנה איתו • כמש"הב אראג
 מחטאתי • ויתביג"כ שיתעצב האדם על בלי השיג
 קנין מקניני הרוחני אשר חשב להשיג • ויתבג"כ
 שיתעצב על אברו קנין חמרי כמו מות הבני או אבירת
 העושר או שיתעצב על בלי השיג קנין חמרי ומרומה
 אשר הוא קנאת איש מרעה כי יתעצב המתעצב על
 בלי השיג למעל' אנוש כעריגו כעושר וכבוד המרומה
 הן אלה ארבע מחלקות העצבון למינהו • אשר מדי
 ירב המתעצב להתפעל מהם כן ירכה וכן יפרוץ
 בחולה ארבע מראות ננעי העצבות הדועי' לרופאי' •
 והם הנקראי' בשם דמי • לבני • ירוקי • שחורי •
 ובלעז קאער יקום סאגוי' ניקויש וכו' ונקראי' בכלל בשם
 חולה טרה השחורה • לכו יראה כל מתעצב לכול
 יתחוקבזאת התכונה ר"ל לאדיב את הנפש והעציבה
 פן יפרוץ בו אחר מד' מראות ננעי' הנ"ל •

פרק המישי

יבאר רפואת חלוי העצבות ר"ל במה ישוה כמתעצב אל
 עזק שום ולא יוסף לדאבס עוד •

אם הני יהיה עצבונו עצבון הרוחני שזכרנו •
 אזי

ספר המדות

אזי יתכן להתאונן עליו הרבה כמו שביארנו ברפואת
 טדת השמחה • אך עכ"ז אל ישים עצמו ממין
 דהגו שנוכר כמה שאה"ז שענינו אבל ועצבות
 הוא שכי כל זה הוא ללא טעיל • אבל ישים עצמו
 ממין הראגה שיזכור שענינו עצבון המקוה להשיג
 קנין הנעדר עדי • אשר ככה אמר חכמי אדמו
 מחטאתי • פי את עצב בחשבי לתק את אשר שחתי •
 ואם יהיה עצבנו עצמו החמרי שזכרנו • אז יראה
 לעצור כרוח העצבון טרם יפרוץ להזכ בקרב לבו •
 ר"ל יתחזק לה יתמושל כרות זה ע"י זה כפי רצונו
 בידו ועדו • ובלום לאמר עד פה תבוא ופה רשעים
 בגאון גליך ולא תוסף לראכה עוד כי לכל אכל ערת
 וזמן כאמרם • ל"ג לבני • ו' להספד • ל' לתספורת
 ויראה לקבל משפט ח' עליו באהבה למען תהיה זאת
 לו לכפרה על כל עוונותיו שקימו לו • אף כי ירמז
 שהרע הבא עליו הוא לזמן כיר עוון הוא כמעיר וגא
 לאמר שיש גא מירכך זה לבל תפשה המספחה עד
 לאן מרפא • עד"ה כירק אתכם ידעתי מכל רשעים
 עלכן אפקוד עליכם את כל חזאותכם • ואמר כי
 את אשר יאהב' יזכיר • ומי הוא זה הקץ בתוכה
 ה' ביאה' עליו רעה כהנה וכהה • כאמרו ז"ל
 המקשה על מ' תו יותר מיאי על מט אחר הוא בוכה
 וכבר ידענו מעוכד דהאי איתתא ושבעיה בני אין
 מתו כלם בהקשותה בכני' במות כל אחר מהם •
 ולעולם ראה האדם א"ע בתור האדם הפחות ממנו
 הרבה מאד אשר עדין לא השיגה יו די הקניני' כמוהו
 ויחשוב שכל טובותיו הם פקדון בידו • הרשהו בעל
 הפקדון להשתמש בהם עד עת קץ וזמן ידוע • וירוע
 מעוכד דהאי איתתא דשכיבו לה תרתין בנין ובעלה
 אין עמה בביתה והעלתום לעלי' ותכסם בשמיכה עד

פ"ה חל"י שיער ז העצבות עט

בוא אדוני' בצהרים • ותשאלהו בחכמתה לאמר
 הנה זרה ימים אשר בא סוחר ערבי והפקיד אצלי שתי
 אכני' טובות והנה זה עתה בא לקחתם ולא ידעתי מה
 אעשה • ועתה עלי תטוף מלתך כי מוצא שפרתך
 לא אשנה • ויען אדוני' ויאמר ולמה לא תשיבי את
 הקרון אשר הפקר אתך • אז אמרה לאישה בוא נתי
 ואראן את הפקיד אשר הפקד אתי • ותעלה אל
 העל' ותסר השמלה מעל בני' והראהו שני ירדיו
 מתים • ותאמר כן משפטך אתה חרצת להשיב את
 הפקדון אשר הפקר אתי מאת בורא הנפשות • אז
 דמה רוח האיש וירץ את משפט ה' בהשמו • ועתה
 אתה השתעצב ראש דרכי' וחכם • ומה גם שראוי
 לכל מתעצב שיעשים אל לבו כי המשפט לאלהים הוא
 ולא יעשה ה' אלהי' דבר כי אסמוב כמש"ה הכשוב ה'
 לכל • ולו יראה כי ירע ראחו יחשוב שהוא זה
 להטיבו באחריתו או שהוא מתנהגעמו כמנהג הרופא
 עם החולה עד"ה כמכות מצע תמרוק ברע • אשר
 על כן אמרו ו'ל סברכי על הרע כשם שמברכים על
 הטוב • ויחשוב שטובות רבות דתהי' עדה סברתם
 והתהלחם רעה כמו שידענו מענין ממשלת יוסף •
 ואף כי יש טוב שהוא סבת הרע כמש"ה הכ יש עושר
 שמור לבעליו לו עתו • לכן לא ידע האדם את עתו
 מהי לשמוח ומתי להתעצב כי אם להשליך על דה'
 יהבו ולהיו' אך שמה בכל אשר יושגלו ממנו • ומקרא
 בלא כתבן סיראז'ל לא תראג דאגת מהר שמתא מחר
 בא ואיננו ונמצאת דואג על עולם שאינו שלך • וצם
 פשע יפשה מפפתו העוצב כו עד אשר לא יוכל
 לעצור בה במלן אזי ישתדל לשמוע זמרת יפה קול
 ומטיב נגן כי זה חסור כעס מלבו ותעביר רעה סכשוו
 במש"ה הכוהיה כנגן המנגן וגו' • וגם יראה לשרות

ספר המדורת

מעט יין המושמת אלהי ואנשים אך אל ירב לשחורת
ממנו כי היין כוגר שתחלתו חרה וסופו עציבו כמו ש
בוהר ואח"כ יראה לעסוק בעסק מה שיגיעת שניהם
משכחת עוצב ואם איש חכם הוא בא בחכמתו
להגות בתורה ובחכמה והיתה שכרה אתו ופעולתו
לפניו לשמות בשמחת ההשגה ורוח לו מרגזו ומעצמו
כמש"הכ פקודי ה' ישרים משמחיל לב ומתרופתה
עוד לספר לרעהו את נגע לבבו כי בזה ישקט עצבונו
כמד"ש ו"ל ע"פ דאגה בלב איש ישחנה ושיחנה
לאחרי וזה כי אולי ריעיו ימצאו לו תחבולה להנצל
מפחדו אשר יפחד או ידברו על לבו דברי נחומי
ורוח לו כלל הדברי לעולם ירגיל האדם א"ע
לשמות בטוב ככל אשר ימצי אהו השי"ת מטוב
עד רע ובוה ישגי נעימות ובריאות הנפש כמש"הכ כי
חדות ה' היא מעוזכם :

פרק שישי

יבאך הכבדל שבין לשונות שונות המורים עצבות
וכעס ויעיר און לשמוע למה יכנה הכתוב
הע"ז ופס"ילים בשם עצבים וכו' :

ל רבים יחכמו בהבדל לשונות שונות שימשו
בעלי המקרא בהוראת עצבות וכעס ראוי
להתבונן בהם ולהבדיל עצם מעצמו כי לא דבר
ריק הוא ממנו בהיותם מורים כחות הנפש ופעולותיה
אשר כגודל כחה דמו ז"ל הצורה ליוצרה בחמשה
דמיונות ואומר דאגה מורה על עצבו הנפש
ומחשבתה להנצל מן המעיק העתיד לבוא כמו אם
לא מואגה מדבר פן יאמרו בניכם וגו' ודאג לכם
לאמר מה אעשה לבני והפך זה היא יגון מורה
עצבו

פ"ו בהבדל שער ז' לשונות של עצבות

עצבון הנפש ומה שכתה בטוב אשר סר בעבר ואיננו
 כמו והורדתם את שיבתי כיגון שאולה • כ"ה הוגה
 על רוב פשעיה • וכבר שימשו בפעל גה על ההסרה
 בשלות כמו כאשר הוגה מן הממלה פ"י כאשר הופר •
אבל יאמר על עצבון הנפש על טוב אשר סר בעבר •
 מצד השחתת הפאר לשעתו כמו לשום לאבילי
 ציון פאר תהת אפר • התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל
 והיית כאשר זה ימים רבים מתאבלת על מת • ויאמר
 ג"כ בשלוח על ההשחתה • דרכי ציון אבילות פ"י
 נשחתו הררכי מבלי תיקון • על זאת תאכל הארץ •
עצבות יאמר על כאב הלב מדאגה מדבר ודחוי
 מטעם המתוב ומחכש לעצבותם • וזה כי בערת
 העצבון תרף מרוצת הרמי הנקרא צערק לאציון
 בלעז • כי הדם הוא הנפש והחיות רצוא ושוב כל
 הימים והיא מתרפה בעת העצבון • כמש"כ דלפה
 נפשי מתוגה • פ"י שעמדה מרוצת הנפש שהוא הדם
 לדלף טורד ביום סגריר הדם בלב לסכת התוגה
 וזה הרפיון יעורר כאב הלב והאיברים • וע"י ביאורנו
 על הגדרת פסח שיח יצחק ג"ז ע"ב מ"שכ כביאור
 הכתוב ויפג לבו • ובעבור התמהמהות מרוצת הדם
 לכן יקרה מזה אסיפת רבוי הדם בלב המתעצב • ומזה
 יקר מקרה גודל התמימות בלב המתעצב עד אשר לא
 יספיק לו האויר הקר הנשאף בשאיפה בינונית להקיר
 חום הלב • על כן תקצרנה שאיפות המתעצב למען
 המיר ימיר החום בקור ברבוי השאיפות התכופות •
 וע"ש זה יתואר הנעצב בשם קוצר רוח כמש"כ הב
 ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבוד הקשה •
 פ"י מרוכ היגון והעצבון • וכזה תבין סכת האנחה
 שאדם נאנח בעת זכור וזכור דבר המעצב אותו • וזה
 כי מדי יעלה על לבו דבר עצב כן יקבוץ דמו אל לבו

ספר המדות

ואז יחס לבנו מרבוני הדם לכן ישאף שאיפה רבה
 מהאזיר הקר להקיר חומו • ומהמכואר שמרבוני הדם
 העצור בלב יולד פעימה וקישקוש עד דהכותפעם
 רוחו • נפעמתי ולא אדבר ענין שניהם פעימת הלב
 ממקרה העצבון • ויכנה הכתוב זאת הפעימה בשם
 פעם כמו וכעסתה צרתה • מדי יעלה בן תבעיטנה
 עניני עצבון • כעס לאביו בן כפיל ר"ל עצבון הפך
 בן חסם ישמוח אב • כעס בחיק כסילים ינוח • פי
 עצבון הפך חכמת אדם תאיר ענין שפי' תשמח מטעם
 ליהודי היתה אורה • כי לאויל יהרג כעס פי עצבון
 הפך החכמה תתיה בעליה • ונקרא ג"כ עכס בהיפוך
 אהו כמו כבש כשב • שמלה שלמה • אשר בן
 דרשו ז"ל ע"פ ויתן לו את עכסה בתו לאשה • ז"ל
 למה נקרא שמה עכסה שכל הרואה אותה כועס על
 אשתו • פי' מתעצב על אשתו שאינה יפה כמותה •
 ומה הטעם הוא אמרו הולך אחריה פתאום כשור אל
 טבח בוא וכעס אל מוסר אויל • פי' הנער בלכתו
 אחרי דראשה הורה לא ידע שהיא צודדה ארז נפשו
 לקחתה כמו שלא ידע השור בלכתו אחרי הטבח
 לטבח • וכמו שלא ידע האויל בלכתו אחרי העכס
 ה"ל דהכעס ליהרג כמו"ש הכי לאויל יהרג כעס •
 והטעם בעכס • כמו הכעס והעצבון המביא את נפש
 האויל למוסר ר"ל להיות נוסר בו יסורי מות כאמור •
 ואב לכלו וברגליהם תעכסנה שענינו קישקוש ופעימה
 אם בהשמעת קול ריקוד נערך המו"זיק ואם בהשמעת
 החלי והכבל כמו"ש הרד"ק • וגם שם ת"י מרגוזן
 שהיא מטעם כעס בהפוך אתון כמו שאמרנו • ועל
 שם זאת הפעימה ורעש הדם בעצבון יכונה העצבון
 בשם זעף • כמו וירא אותם זועפים פי' טתעצבים •
 ובזעפו • עם הכדהנים פי' בכעסו מטעם ויעמוד היס
 מועפו

פ"ו בהבדל לשונוי שער ז של כעס פא

מועפ"ר ל מרעשו • ובהיות שכל מתעצב דמיו בו
יהיה כאמור • לכן יכונה העצבון בשם עטיפה
כמו נפשם בהם התעטף • תפלה לעני כי יעטוף •
שניהם ענינם עצבון וזה בעבור שהם הוא הנפש
תתעטף בלב כאמור • ומטעם התנועה האמורה
יכונה העצבון בשם רוגז כמו כרגזה וכדאגה תשתה
מעצבך ומרגזך • שניהם אחי העצבון והראגה וכפול
הענין במ"ש ושניהם מטעם לפניו רגזה הארץ שענינו
תנועה ורעש :

ואם יהיה המעצב דבר שאין בו רוח חיים • או שיהי
הנעצב לואה מקחת נקמתו מהמעצב • אז
חולר מזה מירת הבושת שהיא עצם מעצמי
העצבון כמש"כ הנה עבדי ישמחו ואתם תבושו •
פי' תעצבו הפך ישמחו האמור לפניו • בושו כי בטח
באו עדיה • פי' נתעצבו • וע"ש התמהמהות ועיכוב
מרוצי הדם לשעתו נקרא בשם בושת מטעם כי בושת
משה שענינו איחור • והוא בנין מרובע מן בוש כמו
כונן מן כון • והוא הדבר שאמרו ז"ל בגדר הבושה
דאזיל סוכקא ואתי חיוורא ר"ל בריחת הדם מהאיברי
החיצוניים אל פנימית הלב בהתבא • ואם יהיה
המעצב דבר שיש בו רוח חיים • וגבר יד הנעצב
לנקום נקם • אז יחס ללב הנעצב מרובי הדם הנעצר
הוך לכבו לקחת נקמתו מהמעצב ונקרא זה בשם
חימה • ע"ש רוב החום העצור בלבו • ומהמבואר
שרוב החמימות ירתיה כסיר מצולות הדם העצור
בלב • ונקרא זה בשם קצף • מטעם רתיחה כמו
בקצף על פנימים • וכדו"ל נקרא ריתחא וידוע
כי סבת רתיחת כל עצם טימי הוא האויר החם השמון
בקרבו אשר פדי עלותו אל מקומו הטבעי כן יבעבע
אנעבועות הרתיחה עד כי עצם הלח ההוא כלו יכלה
בעשו

ספר המדות

בעשו הרתיחה העולה ממנו • לכן נקרא הכעס בשם
 עשן • כמש"הכ עשנת בתפלת עכרך • כי אז יעשן
 אף הכועס כעשן הכבשן • ובעבור רבוי החום
 אשר בלב המתקצף שאוף ישאף צורך שאיפה
 אחר שאיפה במהירות להמיר החום בקור ונקרא זה
 בשם קצר אפים • וזה כי המתקצף באות נפשו
 ישאף רוח קר ויוציא רוח חם במהירות ההפסקה
 יעז לא יוכל להכיל בלבו רבוי החום • וזה שאמר
 הכתוב קצר אפים יעשה אולת • כי הוא כטעם כעס
 חיק כס' ל' ינוח • ולכן המתנהג הפך זאת התכונה
 ר"ל המתאפק על עצמו מקצוף יקרא בשם זרד
 אפים • וזה בעבור היות נשימותיו נמשכות בזמן
 ארוך כמשפט הבלתי • קוצף ובעבור שפעולת
 הנשימה תתפעל באף על כן יתואר במלת אפים
 האמור • ומזה הטעם יכונה הקצף בשם אף ואנף
 כמו גם כי התאנף ה' • ואנפתכם • וזה כי האף
 אשר בו תעשה פועל הנשימה שרשו אנף ורדוגש
 יורה על העדר הנ"ן • ולרכוי התוס והשריפה אשה
 בלב יכונה בשם תבערה • כמו ותמתו בערה
 בו • ומזה ג"כ נקרא בשם עכרה • כמו בעכרת
 ה' וגו' • והוא כמו הפוך ר"ל כאלו ה' כתיב בערה
 ויצא ע"ד כבש כשב • שמלה שלמה • וזולתם
 מהמלות ההפוכות • ויעוין מ"שכ החכם המפורסם
 הרב הכולל מו' משה ברבי מנחם בכי אורו על התורה
 בפ' לעשות הרע בעיני ה' להלעיפו (דברים ט') :
 (הערה) מהאמורן תבין טוב טעם ודעת בראי
 האלילים אשר יתארום
 הכתובים כשם עצבים וזה כי ידוע וכתנת שואת
 התורה אשר שם משה תרחיק מאד העצבון מנושאייה
 כמש"הכ לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם
 למת

למת • ומה גם ביומא דדינא רבה בכסא ליום חגיגו
 שהדעת נותנת שכל איש על משפטו יתאונן ויתעצב
 גבר על חטאיו • עכ"ז באת המצוה בקבלה לשמות
 בו כמ"ש"הכ אכלו משמנים וגו' • ואל תעצבו כי
 חרות ה' היא מעוכם • ובא המצוה בתורה פעמים
 רבות להיותנו שמתים כל הימים כמ"ש"הכ ושמתה
 לפני ה' אלהיך בכל משלח ירך • ואכלת שם לפני
 ה' אלהיך ושמתת אתה וביתך • והייתה ירך שמת
 וזולתם • והוא שאמר המשורר משפטי ה' ישרים
 משמתי לב • ונאמר עברו את ה' בשמחה • לא כן
 חוקות העפים המעציבים את עובריהם במשפטים לא
 ישרו ודעות כוזבות המעוררים עצבון בנפש כי כמו
 שהחכמה אשר תתן אמת לבעליה תאיר להם הדרך
 ילכו בו ותשמחם כמ"ש"הכ חכמת אדם תאיר פניו פי'
 תשמח מטעם ליהודים היתה אורה ושמחה • ככה
 הסמלו' אשר תנחיל שקר לבעליה תחשין להם הדרך
 ילכו בה ותעציבם כמ"ש"הכ והכסיל בחושך הולך •
 ואמר כי כעס בחיק כסילים יגוה פי' כעס עצבור כמו
 שקדם • ואיך לא יתעצבו וכעס אם נפשו לא תשבע
 רעבון השגת האמת הנשקפה כמו שחר בחכמה אשר
 היא גר מאיר למצוא האמת בכל מדע • ואם אין
 חכמה אין מדע • והוא זה הכסיל אשר בחשיכה
 יתהלך יעבור עליו נקשה לא יראה האמת כל ימיו כי
 אם עמל וכעס יביט ר' לעצבון כמ"ש"הכ ועבר עליו
 נקשה ורעב והיח כירעבור התקצף וקלל במלכו
 ובאלהיו • הנה את כל זה ראה בעל הלשון בקראו
 האלילי' בשם עצבים ובושת המורה עצבות כאמור •
 ועוד ראיתי לתת טעם כעיקר בנינו שם עצבים ובושת
 לאלילים על זה התאר כי הנה עצב יורה ג"כ עמל
 כמ"ש"הכ ועצבך בבית נכרי ותנה פמלי האלילים
 נזכרים

ספר המדות

נזכרים ונעשים בעמל ויגיעה רבה כמש"כ ויפעלה
 בזרוע כחגם רעב ואין כח לא שיהיה מים ויעף *
 לא כנה' אדננו כי לא זו שאין מי יפעלהו אלא אף זו
 שיוצר הכל הוא ולא יעף ולא יגיע וע' שזאת ההבדלה
 הפוכה כמו הסותרים ז' לז' אשר בנינו ית' ובין האילי
 נקראו האילים בשם עצבים * ונקראו ג"כ בשם
 בושת כמש"כ והבושת אכלה את יגיע אבותינו * וזה
 בעבור שלא תפיק מבטח הכופתי' בה עז' הכבוש
 כי בטח באו עדיה * וכפי' אמר הכתוב יבושו בושת
 הבושחים כפסל * וכבר ביאר ר"פ' עצבי הגוים כמין
 חומר הדרוש ע"ז התאר עמל הגוים ויגיעם הוא רק
 לצבור כסף וזהב שהם מעשה ידי אדם * אך ארז
 פועל ה' לא יביטו אשר ממנו יעלו הרניהוהרהלה
 לאלהי' עז' הכ כמעשה ידי ארנן * לכן מה להם
 ולא ידברו תהלת ה' וזה בעבור כי עינים להם ולא
 יראו את פועל ה' * אזנים להם * גם הנה הערלה
 אונם ולא ישמעו לקול חכמותיו ית' אשר בחוצות
 הברואי' הרונה * אף אין * מכבודו מאמר
 החכם הכללית שגדע הוא שלא נדע * והנה
 הגוים הנז' מרתפארי' לראמר שהגיעו אל התכלית
 מבלי רימור והרתחמות * אומרים אמור
 שהאין ר"ל העדר הידיעה בשלות הוא זה היש
 רוח חכמה בפיהם * כמוהם יהיו * מכבוד הוא
 שהחכמה תהיה בעליה בחיים הנצחיים * והן אלה
 הגוים הסכלים יהויב שימותו מיתה נצחית בטעם ואל
 תהי סכל למה תמות בלא עתך * והוא הדבר האמור
 בזה כמוהם ר"ל הכסף והזהב הנזכר שהם עצם דומם
 כן והיו עצם דומם אחרי נפלים כל עושי מקנה קנינים
 כל אשר בוטה בהם * ר"ל השם זהב כסלו לכוזמן
 ה' יסור לכו * לא כאלה חלק יעקב שכל ישעיו וכל
 הפצו על ה' יבטח עליו והוא יעשה עכ"ה :

שחוק שער שמיני וכני פג
פרק ראשון

יבאר תכונת השחוק בליאוייה וחליה וכפואתה :

שחוק גדרו וענינו עקימת השפתים בצחוק הידוע
והוא נמשך למדת השטחיה האמור
תכונה טובה להיות שמחת השסה נראית על פיהו
בצחוק כי הוא משיב לב איש על רעהו ולב הארון
על עבדו בהראותו לופנים שוחקות כמש"הכ לב
שמח ישיב פנים ובהפכו נאמר מרוע פניך רעים
אין זה כי אסרוע לב ואם לא השחוק כמה זה
איפה תורע שמחת לבו אם על שפתיו כאש צרבת
ומטיבה לשחוק עם שמחת תשועתה' כמש"הכ אז
יטלא שחוק פינו וכך היא הטירה לשחוק עם שמחת
קיום מצוות ה' ית' או עם שמחת יעדיו השוני ית' ש
כמש"הכ ויפול על פניו ויצחק וכבר ידעת מעובדא
דרב ברונא דסמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מני
כולא יומא ומטובה עור להראות פנים שוחקות לכל
ריע והלך כאמרם ז"ל והמסכיר לו פני' כו' :

חלי השחוק

בהיות השחוק בא לאדם פתאום מדעתו ושלא
מדעתו כאשר תרגיש הנפש ענינים
חמלים על כן הוא עלול לקבל חליים ברבוי או
כשיר ינהג מנהג בלתי ראוי וזה כי כל שוגה כו
לא יחכם כמש"הכ כי כקול הסירים תחת הסיר כן
שחוק הכסיל ואמר איש חכם נשפט ארז איש
אזיל ורגו ושחק ואין נתר ואם איש נלדי כח
במסכת

ספר המדות

במטרה המשחקים יושב משמים ביניהם בי בדעתו
ידמה אשר עליו ישחקו • ואם יושב השוחק במסנת
נכבדי ארץ וישחק אז יהיה ענינו עמוהם כמדתו
ומטיל ריע בפניהם • כמו שדרשו"ל ע"פ אשר כת
בהם לעמוד בהיכל מלך • או שמעמידים עצמם על
השחוק ועל הנקבים • הרי השוה המדות • ואם ירב
שחקו עם איזה נקבה • אזי יביאנו זה אל הנחלת
המשגל המגונה באמר' ז"ל שחוק וקלו' ראש מרגילין
את האדם לערוה • וכל המרבה בו בא לידי כאב לב
כנש"ה הגם בשחוק יכאב לב :

ורפואתם גבר חנם בעוז ירגיל א"ע לעצור
במדה זו ואל יהי נכהל לשחוק

לכל דבר התל אשר ירגיש • כי אם יתאפק לבל
יתפעל סכל אשר ידברו חלקות ויחוו מהתלורה נה
בעלי התולים • ואל ישיים את נפשו כדומן ע"פ
חוץ שחוק מדרס לכל ר"ל שהכל דשין בו ואשר כן
נפשו תתפעל לכל דבר איש שוטה ומשוגע אשר
חזה לו מהתלות • ויחשוב שכל חובש במדה זו
היא זה מבני היכלא דמלכא יחשב כמדרשם ז"ל ע"פ
ואשר כת בהם לעמוד בהיכל מלך • ויחשוב כי
השחוק והכבוד לא יתקבצו בנושא אחד כמו שאמר
ציוב כמתפלא אשחק עליהם ואור פני לא יפילון •
ואמר החכם מי שנראו שניו נעלם כבודו • ואמר
אחר אין עדות נאמנת על הנסיל כשחקו • ואמר
מי שרגיל לפרותו פיו בשחוק יהיה זה לא
יפתח כשער פיהו :

פרק שני

יבאר ששחוק כי שנים לו בדרך אם השחוק
יודיע בעקבות השמים • ואם מעשה הערמה

פ"ב ברמאות חלוי שער ה' השחוק פד

התחבולה • ועל כל אלה יבוא במהפט ביום
הכתובי על כל נעלם :

דורשי רשומות אמרו ברושם האדם היותו בע"ה
צוחק • וכבר ביארנו גדר וזמרות הצחוק
אשר עקמת שפתיו הוי מעשה לצחוק • וזה יקרה
לאדם מאחד משני פנים • א מפאת הדיגדוגר"ל
כאשר ימששו במקומות ידועים בכשר האדם כמו
החת אצילי הידים וכצלעות השדרה • ב בוא יבוא
מראות ושמע פעל ההוללות וההתלוצצות אשר לא
ירעו וגם הטיב אין אורנם • אך ערום ערום הוא
הפועל להראות דבר שאין בו טמאש כאילו ישנו • לא
הרי הסכה הא' כהרי הסכה הב' הצד השוה שביניהם
שהם מעשה היללות ודהתלוצצות כמש"כ להשחוק
אמרת מהולל • והנה גדר הצחוק למין הב'
מהוללו אשר עליו ישחוק הוא כאשר יראה הרואה
או ישמע השומע איזה תחבולה או דמות תחבולה
אשר לא תרע ולא תשחית ונודעה התחבולה • אז
ימלא שחוק פי הרואה או השומע • ד"מ כאשר ירים
איש את ידו על רעהו להכותו בערמת הצחוק והיה
כאשר יניח ידו עליו בנחת אז ימלא פי המוכה שחוק •
וזה הצחוק הוא טבעי לאדם כאשר תראה שגם היונק
ימלא פיו שחוק כאשר רוצחק עמו בערמת ההכאה •
ומזה המין הוא הצחוק המושג לאדם בעת ראותו כי
יפול הנופל ולא יעשה רושם הכאה בעצמו כי כמו
ערום יערים הוא כנפילתו לעין הרואה כאלו כוונתו
להזיק ולא הזיק • ומזה נקרא כל מתעלם באחבי עם
חשוקתו בשם מצחק כמש"כ הכו"שקף אבימלך בער
החלון וירא את יצחק מצחק את רבקה • פי' שראתו
עושה את מעשה ההוללות כמו ערמת ההכאה
הנוכרת • או תחבולת נגיעת בית הסתר' כמו המיעוך

ספר הדמורה

בין שרדיה אשר כמוהו לא יעשה באחותו כי אם בשוכב'
 חיקו על כן אמר הנה אשתך היא והדרש ידוע •
 ועד"ו יתבאר אמרו ויהי כמצחק בעיני חתניו • פי'
 שהחתנים חשדוהו ללוט שהוא מצחק עליהם וכאלו
 חזה לו מהתלות והתלווצות בהחבולה זו שאמר להם
 כי משחת ה' את העיר • למען ילכו מקיר הקיר
 וחוצה והיו לשחוק • ועל כן באה מלת במצחק בלשון
 יחיד כי היא שבה אל לוט לא אל המלאכים כי לא
 דברו עינם המלאכי' ויתכ שלא ידעו החתני' מהם כלל
 ומן מוצא הדברי' תשכיל ותדע מובטעם ודעת בפ'
 הפ' ותצחק שרה • אשר קשתה יד ביאורו על
 המפרשים וילכו נכובים בניכי מבוכותיה • אה איפה
 הם אמה ראתה על ככה לאמר היתה לי עדנה בלשון
 עבר אחרי אשר עז לא היתה לה עדנה כפי הפשט
 ואם כפי הדרש אפס מוס לפליאתה • ב ומה
 הגיע אליה כי תתפלא לאמר ואדוני זקן • ואם זאת
 היא נפלאת בעיניה • הלא יותר ראוי לה להתפלא
 על זקנתה כי מה גב היום רבים קנים יולידו אך רחוק
 הוא להיות זקנות יולדות • ג' למדה שנה השנית
 לאמר ואני זקנת והדרש ידוע אך איננו מספיק אל
 הפשט • ד' אך מלאה לבה לכחש מוצא שפתיה
 ואם אין חיכול להכחיש את החי אף כי את ה' המגיד
 לאדם מה שיתו ה' גם בפעם הב' לא אבה ה' בכחשה
 וענה לאמר לא כי צחקה מה יתן ומה יוסיף בכפל
 דבריו אחרי אשר כבר אמר למה זה צחקה שרה •
 אולם לפי מה שגדרנו בדרך הצחק שהוא הראות
 דבר שאינו ישנו • אין ספק ואין מבוכה •
 כי דנה יאמר ותצחק שרה בלומר הצחק היסוד לה
 דבריה במליצה פי שנים לה במשמעות בדרך הצחק
 להורות על דבר אשר לא אמון כה כאלו אמון בה

וכאלו האמינה כדבר ה' וזה אמרה דהיתה לי עדנה
 בלשון עבר כאלו העתיד להיות אמונת אומן
 אתה כאלו כבר נהיה וכמו שכ"הר"דק בטעם בוא
 העתיד בדברי הנבואה בלשון עבר אך על זה דוח
 לכה שאדוניה נשאר זקן ר"ל כאלו צר לה מאד מה
 שלא אמר עליו המלאך שגם הוא ישוב לימי עלומי
 כמו שבשר אותה שתשוב לימי עלומה ולפ"ז
 א"כ הצחוק היה לה דבריה על בשורה שובה לימי
 עלומה המובן בנושא המאמר והוא אחרי בלתי היתה
 לי עדנה שבו דבר המלאך תחלה ולפ"ז א"כ באמת
 אמר רש"י ת ואני זקנתי כי הוא זה הכלית המכוון
 מוזאת המליצה בצחוק כפי העולה על רוחה הכלתי
 שנה עם פיה והיא גם היא מיראתה מצאה לה
 מקום לכחש לומר שגם לכה כפי הובתום לבנה דברה
 את אשר דברה כי נאמנה את אל רוחה ועל זה
 השיב שנית לא כי צחק כלומר לא כאשר דברת
 לאמר שפיק ולכן שוים במליצתך כי אם הצחוק
 היתה לך מליצתך ולכן כל עמך כי לא אמון
 בך והכלל שגדר הצחוק הוא הראות דואן יש
 במרמה בלי חיוק וגם שחוק הבא במקום
 צחוק משמש ג"כ במקומו זה וכזה נבין טוב
 טעם כפי הפ' כמרתלה לה דיוורה זיקים חצים
 ומות בן איש רימה את רעהו ואמר הלא משחק
 אני מרתלה לה פי ר"ס מראה עצמו כאלו
 אינו יודע מה הוא עושה ופיפא דקרא ר"ל הלא
 משחק אני שב על המרתלה ועל הרמאי האמורי
 לפניה ושיעור הכתוב כמתפלא לאמר איך אלה
 המזיקים יכנו א"ע בשם משחקים שגדרו מרמה בלי

הזק כאמור דהפך פעולתם :

ספר המדות

פרק שלישי

ימן את קולו בכבי לבאר טובו ולעתו חליו וכמו אפר *
ויעיר און לשמוע שיחא כבע"ח * ופוא כנותן טעם
לשכה כמה זה גדל לא האדם להמדרג כשם מדבר יותר
מכל בע"ח אחר של מין בע"ח שפתו איתו כתי כמדברי :

בכי גדרו ידוע שהוא הרמת קול בכבי ואנקה * והוא
הפך מדת השחוק ונמשך למדת העצבות
באשר לא יוכל להתאפק עוד על עצבונו * תכונה
טובה שיתן האדם את קולו בכבי בעת עצבונו למען
תודע בקהל רעתו ויכמרו רחמי כני אדם עליו להיות
עזר למו מרעתו * ואף כי מן השמים ירחמו עליו *
כי אם היות שכל השערי ננעלו שערי דמעות לא
ננעלו ומה גם שזאת התכונה היא מרפא לנפש
גוה ועצובת רוח * וזה כי כבר ביארנו במה שקדם
שהעצבות הוא חולי הלב אשר אסיפת הדם כרגור
בוערה בו ויעלה חומו כעשן לעינים אשר כלו יכלה
בדמעות ורוח לו מרגזו ומעצבו * אשר על כן צותה
התורה בכבי בעתות העצבות כמש"ה וכל בית ישראל
יבכו את השרפה אשר שרף ה' * לספור לשרה
ולבכותה * ולכן אמר החכם כמליצותיו הנפלאות *
העצבות יקוד התלאות * יכה במי הדמעות ומטובה
לעורר בכבי ואנקה על מיתת אדם כשר * יען כי בזה
תתעורר הנפש החוטאת לשוב מדרכה הרשעה והחי
יתן אל לבו אם בארזים נפלאה שלהבה מה יעשו איזובי
קיר * וה' יראה ללבב ויסלח לו על כל פשעיו כאמר
ז"ל הרהר בתשובה הרי זה צדיק גמור * וזה שאמר
ז"ל המוריד דמעות על * אדם כשר מוחלין לו
על כל עוונותיו :

ומחליי התכונה היא הרבוי בכבי ואנקה יותר

מדאי וזאת המחלה היא מכלת עינים ומדיבת נפש
כמש"הב כלו בדמעות עיני ואמרו ז"ל ע"ד התימא
חרתי תכלא ועורא ואמרו כל המקשה על מדרו
על מת אחר מוכח ועל כן נתנו ז"ל חוק וזמן לאבל
וככי כאמרם ז"ל שלשה לבכי ז' לאבל וכו' לכו כל
הישר באדם יראה לנת ערנו וזמן לכל אחד משני
המדות ה"ל השחוק והחבכי כי כל אחד יפדה בערנו
כמש"הב עת לשחוק ועת לבכות ולא ישחק בין בני
אדם החובכים ולא יוכבדו בין השוחקים כי כמש"הגוע
ומתהולל בפעולות והחוללות כן הנהג מנהג מה הפך
מקומו ועתו וכן אמרו ז"ל לעולם אל ישנה אדם
מן המנהג אולת לקרתיא זיל בנימוסה ויתר הליי
הבכי ורפואתם יעוין כמדת העצבות :

כל (הערה) גודרי גדר יגדרו את האדם היורנו
חי מרבר זכבר ביארנו בפאמר
השיחה טעם זה הגדר ושם נאמר שכל הבע"ה יש להם
שיחה וזה שהשי"ת יסר בהם שיחה הפרתית להם
להודיע איש לדעהו רעיונו כפי צורך איש לדעהו
זהם קולות והמיות שונות כהם מורות על הקריאה
להתחבר זה עם זה ומהם מורות על הירוש והפירוד
ומהם מורות השמחה והשחוק ומהם מורות
העצבות והכבי ויתר ההכיות המורות עיני ידועי
אצלם אשר הוא זה שיחה שלהם הטבעית הנודעת
לכל אישי המין ההוא לא ישנון את תפקידם לעולם
החד נגול יש לו המיה ידועה לקרוא לנשיו לאכול
יש לו המיה ידועה בהזדקקו לנשיו וככה יתר הבע"ח
אשר כל איש ידוע מבין מהנשיון הנראות החמיות
ההם הוא זה יבין שיחתם נוסף עליהם האדם שיש
לו זו השיחה הטבעית כמו שאר הבע"ח ועוד נוסף
עליהם השיחה ההסכמית אשר כלשון עם ועם וזה
בעבור

ספר המדות

בעבור היות אישי האדם מדיניים כטבע מצטרבי זור
 לזה ונעזרים קצתם מקצת עד"הכ אעשה לו עזר כנגדו
 כטעם כמה יגיעות יגע אר"הר עד שאכל להם ואני
 משכים ומוצא הכל מוכן לפני . ובעבור רבוי צורך
 העזר זה לזה לא יספיק לו המבטא הטבעי לכך לכן
 הטביע בו הבורא יר"ה המבטא הרדוסכמי נוסף על
 הרמבטא הרטבעי . ובעבור הרמבטא הרדוסכמי
 הדור יגדר בשם חי מדבר כי בו הוא נבול
 מירתו רבע"ח שאין להם מבטא הסכמי :
וראוי שהדע שהבכמי שנים לו כגור א הבאי
 מחומר מבאיב וענין מעיק . וזהו הרמין
 מהבכי נמצא לרבי מבעלי החיים וליונקי שדים .
ב הוא הבא מצד רעוני ר"ל כאשר ישער המשער
ערך המתנגד בין טוב הנערך לרע המושג וזה כי כאשר
 יעלה הסת המציק על הרעיון ר"ל העצבות המושג .
 ויציר ג"כ ערובת התענוג אשר לעומת העצבות ההוא
 שהשיג מקדם או שיתכן להשיגו בעתיד או עפעפיו
 יזלו מים ויקר מקרה הכבי . כמש"הכ בחקו בנו
 תכבה כלילה וגו' . זכרה ירושלים ימי עני ומרודיה
 כל מהמדי וגו' . וצמר ורבי מהכהני וגו' אשר ראו
 הבית הראשון כיסרו זה הבית בוכים בכי גדול ובעבור
 היות סבת זה רמזין מהבכי הרערך המתנגדי הרמזויר
 במחשבת הבוכה לכן יקר מקרהו עם הרשמהרה ג"כ
 כמש"הכ ולא יבול יוסף להתאפק וגו' ויתן ארת קולו
 בכבי . ויפול על צואריו ויבך וזולתם . וזה כי הנפש
 תערך הטוב המושג עם הרע אשר היה לה מקדם או
 תהיה לה בעתיד ואז תתן את קולה בכבי . וזה רמזין
 מהבכי לא תמצא אצל הבע"ח וזה להיות הערך ענין
 רעיון שכלי ואין חלק לבע"ח בכבינה . והעד כי נשמע
 רבי מהבע"ח ישמע להם קול יללה בעת הצר להם
 והוא

והוא בכיתם הטבעי אשר לא ישמע להם קול היללה
ההוא בעת היותם בטוב לבכות על הרע העבר לכן
הוא הדבר שאמרנו שאין להם בכי גערך :
והין בהיות כי עיר פרא אדם יולד . לכן בעת
ההיא ידמה לבהמות וחירו ארץ במבטא
הטבעי . ר"ל שהתינוק בהולדו יסתפק בבכי ושהוק
כל עוד שאיננו מכיר צורך העזרו מזולתו . ומדי יגול
ויסיף בהכרה כן יוסיף לבטא במבטא ההסכמי מעט
מעט כפי מעט הכרת צרכו לעזר זולתו וכל אשר
יוסיף דעת צרכו לזולתו כן יוסיף לבטא בשפתים
להודיע רעיוניו במבטא ההסכמי . וידעת היום שכמו
שטבע הלשון להיות הולך ומוסיף אצל התינוק בעבור
הוספת הכרתו בכל עת . ככה בהיות שבכל דור ודור
מתוספת ההכרה בין אישי בני האדם בכלל . יהיב
א"כ שירבו ויגדלו כל לשונות העמים . וזה כי כפי
המבואר שגדר הלשון הוא סימני מבטא מוסכמים
לקרוא שמות ופעלים נבדלים לנמצאים ופעולות
נבדלות . לידע ולהוריע איש לרעהו רעיון לבני
להיות עזר לכו בהפקת מאויו . ומהמבואר שבכל
יום ויום מתגלים נמצאים חדשים ופעולות חדשות יום
ולילה לא ישבותו עוד כימי עולם תמלא הארץ דעה
חדשות ונצורות אשר מקדם לא נודעו . וזה הנמצא
והפעולות החדשות צריכים סימני מבטא חדשים .
וא"כ בהכרח יושמו נוספות בכל לשונות העמים כפי
אשר תרבה הדעת בכל עם ועם מדי יום בימיו . והוא
שאמר הכתוב יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יתוה
דעת . פי' בעבור שהלילה שזהו כינוי לעת
ההתבודדות . תלמד דעת חדשות ונצורות לכל
משכילי העם . לכן היום שהוא עת פלאכה יביע
אומר ודברים לכל הפעולות הנעשות במלאכה .
ואמר

ספר המדות

ואמר יביע מטעם נביעה לרמוז שתוספת הלשון וגידולו
 הוא כמעין הנובע אשר לא כובן מימיו • ככה ר"ל
 יפסקו זה הגידול והתוספת על הלשונות עוד כל ימים
 עולם • אחרי אשר תרבה הדעת ויגלו הדעות ונצורות
 ישוטטו לרון כדבר החדש להניח סימני מבטא חדשים
 ומהמבואר שמשכילי העם פהיורת להם רהכרה
 ורעיונים נוספים על עמי הארץ • לכן בהכרח צריך
 להיות להם תוספת מבטא הסכמי אשר יורו על ענינים
 עיוניים להודיע איש לרעהו בהעזרם זמ"ז • וממה
 שקדם שמבטא ההסכמי הוא שלימות האדם ומותרו
 מן הכהמה • יהיו א"כ אלה המשכילים כבירי כח
 השלימות יותר מע"ח בעבור יתרון לשונם • והוא
 שאמרו ז"ל לולא עוד אלא שהוא זוכה לדברים הרבה
 פ"ל דיבורי הרבה אשר ברבותם יקנה רבוי השלימות
 ומהאמור תבין טוב טעם ודעת כפי הפ' לא טוב היות
 האדם לבדו • ר"ל בהיותו בטבעו מדיני לכן לא טוב
 היותו לבדו כתיבתו ארץ כי לא ישלמו צרכיו על ידו
 לבדו • לכן אעשה לו עזר ר"ל אצשה לו כח נוסף
 על מבטאו דהטבעי את מבטא דההסכמי אשר זו
 המבטא תהיה לעזר למו בכל צרכיו • ויהי לו כן
 וזה שאמר אחרי ויבא אל האדם לדאות כדה יקרא
 לו • ר"ל שיראם האדם ויקרא להם שמות הסכמיות
 ככח המבטא ההסכמי אשר חנן אותן • וכל אשר
 יקרא לו הוא שמו • ר"ל אשר יקרא לו בעתיד כילא
 יחלו קראת השמות החדשים ותוספת הלשון עוד
 כל ימי עולם • ולאדם לא מצא עוד • ר"ל ר"ל
 הספיק לו זה העזר • אחר שכל נפש חיה אשר באו
 לפניו לא מצא בהם מי יודע במבטא ההסכמי כאמרם
 ז"ל מלמד שבא על כל חיה ועוף ולא נתקרה דעתו
 ר"ל בא עליהם במדרש התקירה היצלתו ללשון
 ההסכמי

הערה שער ח שיחת הכע"ה פח

ההפכמי ולא מצא כרי גאולתו ואז הוכרח אל האשה
למצוא העזר באישי מינו :

ומן מוצא הדברים תשכיל שמעלת כל לשון הויה
כפי גדלו אשר ירב ויגדל מיום אל יום בצמח אשר
מתחתיו יצמח • והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר
פרי מבטאו לחדשיו יבכר • וכל אשר יעשה יצליח
לתארהו כשרד צחות המכטא • תחתיו ישכנו כל
אנשי החיל רבי הפעלים • בצל דליותו יחסו נבוגי
לחש ומשכילי עם • מרוב אוני פעולותיהם חדשות
ונצורות • ואמין כח עומק עיוניהם • לכלם בשמות
יקראו • הנה מבטא כיו תתן הוד לעמה ותרום קרן
דובריה • תעיד על חכמת נושאייה וכבוד והוד
תעטרם • והן בהיות שלשונו הקודש מאז מעולם
שלימה היא אתנו ונכבדות מדובר בה בכל מעלות
הכבוד וההדר • כי היא היתה אם כל הלשונוה
ומכתבה אבי כל המכתבים • וממנה נפלו הלשונוה
למדבריהם והמכתבים למכתביהם • והנה עידה
ברושם שהשאירה בכל הלשונוה • וסדה שמורת
האותיות אשר רובו הלשונוה ממנה לקחו • בה דבר
ה' ויקרא ארץ ושמים ויעמודו • בה דבר ה' עם
נביאיו • בה דבר הראשון באדם • בה נתן ה' את
התורה לעמו • בה שוררו המשוררים האלהים את
שיריה • ומדי יום יום גדלה והצליחה וגם עשתה
פרי לשון מדברת גדולות • לא תחסר כל כה ממבטא
לאומנים העושי במלאכה בונים וחרשי ברזל וצורפי
ולוטש כל חרש נחשת בסף וזהב מעשה ידי אומן
ורוקם ועושי כל מלאכת טטוה • ומפתחי פירוהי
חותם מעשה הרש אבן • כנראה כל זרה מסיפורי
מלאכת המשכן וכליו וגם משכילי העם כי ה' הטובה
עליהם

עליהם בשכלם יוציאו שמות ופעלים לכל צבא
 עיוניהם העמוקים * כאשר שמו אותותיהם אורנית
 הגדרים אשר נכבדות מדובר כם בענינים טבעיים
 ואלהיים ותכונות הנפשיות כמו שהעירונו עליהם
 במקומותם למכרותם * הנה כל זה בהירטנו
 על אדמתנו וענן ה' עומד על משכילי עמנו שקדו
 ושמרו דרך הצחות הגדילו לשונם והאדירו * והיף
 במאד ותצלח להיות גברת הלשונות * אך מעת הלכנו
 גולה גלה כבוד מלשוננו * כי נתערבנו בגוים ונלמוד
 לשונם ושפתנו אתנו עזבנו * אז עמדה מלדת ורתהי
 עקרה * אך לא עקרה ממש כי אם עשתה פרי כחש
 בונה בנים זרים ילדו * ופייטניה העמיקו לדבר סרה
 צרה כמופקרה * כניניה הרסו * ואבני משקלותיה
 שקצו * וכל חלקה טובה במליצה יכאיבו באבני
 השגיאה נעו מעגלותיה לא דרשו * ותהי סכרתה
 אנושה והצחות היא דורש אין לה * אף כי צריה היו
 לראש * יעצרו ברופאים לבלתי תת לה ארוכה
 ומרפא * גרול כים שכרה מירפא לה * אין לה
 להשיעו כי אם על אכיה שבשמים * ישראל מקודש
 עזרתה עת יהן מציון ישועת ישראל * או אז יאטפו
 בונה ונקבצו משכילי יהודה יהו * ושמו להם
 ראש אתר להעלות ארוכה ומרפא * ויהיה מערימורת
 עפר השניאה * ויצא חוטר מגוערה ונצר
 משרשיה פרה פרי הצתות * אשר פרו יבצר
 לחדשיו * וחדשו בה שרשיה לאין מחסור כל דבר
 וישכינם כבניניהם * וכישמות יפקדו את כל מוצאיהם
 לפקודיהם * וגם החכמה תשוב לאיתנה * תחזור
 על אכסניא שלה * והיה מרי חודש כחדשו והיו
 עליה לתרופה ופריה קודש הלולים לבני ישראל * כי
 אז תרופ ונשאה וגבהה * מאד לשוננו אכ"ר כ"ב :
 שער

פיק ראשון

יבאל מלת התענוג טובה ורעה * חיים
ורעות * יבאל התענוג פי עיים לו בלל
חמל וכוני :

תענוג גדרו ועינו ערכות שתשיג הנפש בהשיגה
תוספת טובה * ונמשכת למדת רישתוק
והשמחה * חמינה טובה שיתענג האדם כרשן
הטוב אשר חנו אותו הש"ת בימים שאין בהם ביטול
מלאכה ר"ל בחגי' וכבוד שיש ובמועדים ובשבתות *
כמש"הכ וקראת לשבת עונג * ושמחת כחגיך * ובוה
יהיה שמחה וטוב לכ בעמלו תמיד עם ה' ועם אנשים *
כי הוא זה ר"ל התענוג והשמחה תן ויוסיף זריות
לכל עמל בעמלו אשר הוא עמל בו * וידעת היום
והשבות אל לכך שבהיות התענוג מולדת השמחה *
ושם נאמר שהשמחה פי שנים לרהבגרר חמריה
ורוחנית * לכן גם התענוג פי שנים לו בגדר *
חמרי ורוחני * גדר התענוג החמרי הוא התענוג
שיתעדן בו חומר גוף האדם ר"ל שיהנו ממנו ויקחו
את ערובתו איזה חוש מהמשת החושים ר"מ יתענג
בנועם מטעמים אשר ימתקו לחנו או יתענג למשמע
אזניו יפה קול ומטיב נגן * או יתעדן למראיה עינו
בנצני' ופרחי' וציורים נאים * וככה משפט יתר
החושים * אולם התענוג הרוחני הוא אשר לא יתענג
בו שום חוש מהמשת החושים * בלתי אם המחשב
והרעיון יאשר יקחו את ערובתם בנועם תענוג ההשגה
או ציור ההתקרבות לאלהים * ר"ל התענוג המושג
מנועם השנת המושכלות הנשקפות לכל משכיל
באמיתתו ית' * או התענוג המושג מנעימות המעשים
הנרצים לאלהים * נעימות שגיא אלהי הקרא בשם
תענוג הרוחני :

ספר המדות

התענוג הורה הטובב גלילי מעל שני צלעוריו
 חמרי ורוחני יתכן שיפלו בו חלצים רע'
 ונאכני' כאשר לא ינהגו בו מנהג ראוי ונכון * כי קצת
 הנגועי' בו ישתקעו בתענוג החמרי הזה עד אשר לא
 ימישו מסנו צווארותיהם * בקצת האנשים אשר
 זהביהם ובטפיהם הוא נטיכיהם * וכתו חמדה הוא
 בית הייהם * וככורם הוא מוצפון מאויהם * ויין משהם
 ופתיבגם הוא לאהיה' * ומשכב נישותיהם היא תורותיהם
 וישיבת בתי כנסיות של ע"ה הוא בית מדרשיהם *
 ושיחה בטלה ול הר כמה ספרים * וזולת אלה
 התענוגי' למחלקותיהם אשר עלו לגורל לא החשאי'
 בנפשותיהם * וגם קצת המתענוגים על נועם התענוג
 החוממי שגו בין השיאה * כי מי מהם אשר יתענוג
 על נועם עיוגי' דים אשר בה' בגדו * זמי מהם אשר
 יתענוג על מושכלות אשר לא ידעו הבין מהותם כמו
 שזכר הרב בעל חוכת הלכות אשר פיו יקבנום בשם
 חמור נושא ספרים * וזה כל אדם הבולתי נורן
 אל לבו בכל ספר ומדע להבין מוצא שפתו בפי יכולת
 השגתו כי ירבה מלין בלי דעת * אשר זה דרך רובי
 המוננו בתפלתם ובאמירת ס' תהלים לבס כל עמם
 ולא ידעו הבין מוצא שפתם והמבין כל"הק זמור זל
 בדברים העומדים ברזמו של עולם ואיננו נורתו רבו
 ללמוד נוסח התפלה להבין מוצא שפתו ואין תפלתו
 נשמעת כאמור ז"ל ע"פ תכין לבס הקשיב אונך * וכבר
 אמרו ז"ל טוב מעט כמונה מהרבה בלא כוונה *
 ומי מבצלי העיון יתענוג על נועם אחד המושכלות
 ואת היותר החרימו ואמרו ז"ל לעולם ישלש אדם
 שניתיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד
 וקצת מבצלי השכל הם נגועי העצלות אשר לכובר
 עצלותם לא ישלחו יד השגתם אל שום מושכל ועיון
 ולא

ולא ראו אור בהיר מעולם • ועדיהם נאמר האור
 עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות • ורבי' מכערי
 יהודה אשר יראתה' על פניהם ר' לאשר מפני פחד
 ה' ומהדר גאונו יראו מגשת אל העיון כי סתר פנים
 ישימו מהכיט אל האלהים ולהשכיל באמיתתו ית' •
רפאות תעלה למרבה בגנות התענוגים החמריים
 יקה הרופא עפו וברים לדבר על רב
 החולה אולי יראה בעיני בחינתו ושכ ורפא לו • כי
 יאמר לו מבואר הוא שכל פועל ישראל מנה האדם
 יקה פועלו למצוא טוב כאחד האישים אשר ככה
 השיג הטוב ההוא כפועל • ואילו ישא המתענג את
 גפשו להידמות אליו • וכאשר נחפש מי הוא זה
 האיש אשר השיג התענוג השלם ואליו המתענג נושא
 את נפשו • אז נמצא שהוא החזיר • וזולתו אין מי
 ישיג התענוג השלם כערכו כאמרם ז"ל אין אדם מת
 וחצי תאורו בידו • וזולת החזיר אשר בתקופת תמוז
 אחרי שבעו סמאכלים הסטוניפים ימצא ערבות
 ונעימות לשכב בסקום טינופת פייט ורפא • וכזה
 יקה את ערובתו ותענוגו התכליתי • כאמרם ז"ל לית
 עתיר מחזירא • והנה הרודף אחר התענוג ישיים
 מגמתו להידמות לחזיר הטנוף בטינופת הטינוף •
 אשר עם כל רפוא אחריו עדיו לא ייע לקחת ערובתו
 בתענוג התכליתי כמוהו • יתר רפואות חל"י העונג
 הנשמי תראה בד' לשל"ישי סודה ברפואות חל"י
 ההכרח • וכרפואות חל"י האמהות מצא
 תרופה לחל"י העונג הרוחני •

פרק שני

כבר הזכיר מקא ערובתה לפתענוג בהשגתה פלס אורכב
 סוגרים ככיים פנעלכיים זה לזה בערך אחד • לכו
 קקל

ספר המדות

פקדא העונן ערכות חטעים עירוב • וכי יתרון העונן
לו סס נשלטה • ועד חמיתו לא בא ואלתו המתענן על
כ' לחות וכועס השכלת אחיתמו • אשר בשעת ימק
המעשה השער הזה סגור וביים וביום השבת יפתח •

גדר העונן ומחלתו • היא השגה נפשית טובה מאד
מורכב מעצמים מתנגדים • אם מהעצם
אל עצמו • או מהעצם אל עצמותה • והוא משפט
שוה לעונן הרוחני כמו לחמרי • משל הראשון
בעונן החמרי • הנפש תתענן בחוש הטעם המורכב
משני טעמים מתנגדים בעצמם כמו הומץ ודבש
המעורבים עירוב הערך • או תתענן למראה עיניה
צבעים וציורים מורכבי הציורים והגוונים אמרהנגדים
ומעורבים כעירוב הערך • ותתענן למשמע אזנה
קולות מתנגדים הנערכי' זה לזה כערך המיזי' קא •
וככה יתר המוחשים • משל הב' הנפש רהי'ענגו
בהראותה כחה ועוצם יכלתה בהשגה טובה כמי
שיתענן למראה עיניו המוחשים הקטנים דרך כרי
מגדולי המוחש מיקרי' שקאפי' כלעז • וככה בעונן
הרוחני תתענן נפש המשכיל לחזות כנועם המושכל'
בחקשים מעורבי הגבול האמצעי • ותהי'ענג ג'כ
בהרעות כחה ועוצם יכולת יר שכלה להשיג מושכל
עמוק • ובעבור עירוב הכחות המתנגדים ככל תענוג
אשר ערוך להם בעצם התערוכות כאמור • לכן
יכונה כל תענוג בשם ערכות כמו ושכבה וערובה
שנתך • עשקה לי ערבני • ומהאמור שיהנפש
תקח ערובהה בערך העולה מהפרטיים תבין שהשגת
הנפש מרגשת החושים היא כללית כי ציור הערך הוא
השערה כללית ותבין כזה שאמת אמרו המתקרים
אין איש בנפש • ובהיות הערך • ציור הניקה
מקיבוץ הפרטים כלם אשר בהחלק המקובץ יפטר
הערך

הערך הנה מזה תבין מה שהעין תקח ערובתה
 בציורים הקוקים כששר בעת תעמוד בריחוק מקום
 קצת ואם תקו אליהם שוב לא תערב אליה המראה
 וזה כי בקרבתה אל המראה אז לא תוכל העין כל
 המוחש פעם אחת כי אם תצטרך לשיטט מחלק
 לחלק וזה מפני הערך הכללי וכן יפה קול ומטיב
 נגן יפסד כאשר יתן ריח בין הרבקים ומתמכר
 שיפוי האדם הוא ציור נערך לכן גם הוא יפסד בקירוב
 העין והוא הדבר שאמרנו בפואת חלי תשוקת
 המשגל שירמה בציורו כאלו תשוקתו מנותחת
 לנתחים ונתחיה מונחים לפניו שאז יפסד הציור הערכי
 או אז תמאס בעיניו כי תחת יופי ישיג כיעור אבר אבר
 לבדו בלתי נערמים ז'לו בערך הנותן היופי וההדר
וידעת היום כי יתרון העונג בכל הוא אם לפי
 בחינת המשיג ר"ל הנפש ואם לפי
 בחינת המושג ר"ל הטוב לכן זה היתרון ר"ש
 בשלשה מינים א לפי רוב העמל וגודל היגיעה
 בהשגת הטוב אשר תתענג עליו הנפש וזה כי הדבר
 הבא בעמל וטורה רב גדל העונג בהשגתו עד"הכ נפש
 שבעה תבוס נופת נפש רעבה כל מר מתוק כי
 לפום צערא אגרא ואמר מיס גנובים ימרתקו
 ובעבור שלא כל בני האדם שווים בעמל השגת טובם
 יש מי שלא ישיג טובו כי אם בעמל רב ויש מי
 שבמעט מזער עמל לא כביר ישיג טובו לכן לא
 ישוה העונג ביניהם כי המרבה עמל מרבה העונג
 עד"הכ שתוקה שנת העובד ב לפי רוב ההרגל
 באחד התענוגים וחפצו בו עד לא יתן מקום וזמן
 להתענג בשאר תענוגים ואם לפרקים ינסה א"ע בו
 לא יערב לו כמו שנראה הכפריים יתענגו באכילת
 ת קיבו וירק ומשקה י"ש ולבישת הצמר העב

ספר המדות

ואם יאכלו דקי המאכלים וישתו יין הרקת וילכשו
 משי לא יתענגו בו ולא ישיגו הכריאות מהם • ג לפי
 בחינת הטוב המושג • וכבר ביארנו בשני לשני
 שהשוב יזכר שמו על שלשה מינים • טוב מדומה
 וטוב הערב וטיב המועיל • לכוונת ביה לא ידמו
 המתענג • זה לזה כי יש מי שיערב לו הטוב המדומה
 ועליו יתענג • ויש שיבחר בטוב הערב ויש בטוב
 המועיל • ומשלשת מיני עונג החסרי ומשליהם
 תקיש על העונג הרוחני לראות מה יתרון לכעליהם
 ככל עונג • וזה כי רבי יקותי ערוכת תענוג' כמושכלות
 פחותי העיון יותר הרבה ממה שיתענג המשכיל על
 עיון רב המעלה הגדל המושכל • וזה אמנם מטעם
 שלשת המינים הנזכרים כי מי הוא זה הגם השכל ועב
 העיון יתענג על מושכלותיו החיות' הרבה מאד
 בעבור רוב עמלו וגודל טרחו לעשות פרי הבונה •
 ב' הרגיל במושכלות הפתיות לא יערב לו מושכלות
 גדולי הערך כמו מי שבפיו טעם יין שרף לא יערב לו
 יין הרקת אשר יפגם • דכמו הכפר יים אשר לא יערבנו
 להם דקי המאכלים כמו שקדם • ג' מי לא יודע בטוב
 המועיל כמושכלות הוא זה יתכן שיבחר לנפשו הטוב
 המדומה או הערב כמושכלות ר"ל אשר יקח את
 ערובתו לש' חן כדי מחיתו • והיותה קורדם לחתך
 בה פרנסתו • ושלש אלה באהבת גפשים יתכן שישנאו
 את החכמה הנאמנת עד"הכ תחת כי שנאו דעת ויראת
 ה' לא נהרו • ואמר לא יתפוג כסיל בתכונה • לא
 זו אלא אף זו ישנאו את נושאו החכמה כמ"ש ד"ע
 כשחיתית ע"ה אמרת מי יתן לי ת' הואנשכנו בחמור •
 על כי יאמר משל המושל באוני כסיל אל תדבר כי יכז
 לשכל מליך • ובוחר כינהו כשם מוציא ז' לנשא
 בו אה להאלותו וזי למאן דזריק ניצוצין לכר •

והן זאת חקרנוה כן היא הדעת לכת יתרון העונג
המדומה ממהעני על זולתו אשר לה שם בשלש'
מינים כאמור ז' אולם יתרון העונג האמיתי הוא
שגיא כה לא מצאנוהו בשני המינים הראשונים י' ען
הוראתם ולידתם יתרו התענוג לפי טבע הכושר לא
לפי טבע הטוב המושג י' לכו לא יצחו לקחת מהם
אכו למוסדות העונג האמיתי הנכה מפאר הטוב
המושג י' כי אם המין השלישי לכדו יבוא ל המבחן
זאת הצירוף להיות מה זה טוב לבני אדם לענות כו
למצוא העונג האמיתי י' ען נמצא בו יתר טוב המושג
לפי בחינתו י' אשר ממנו נעלה ונראה סי הוא זה
הטוב המועיל יותר י' וכבר ביארנו זה עניי בשני לשני
(מוה) שהטוב הפתמיד זמן רב כמוציאות הוא הנכחד י'
זמהמבואר שהשכלת אמיתותו הוא טוב נצחי י' ען
זאת החכמה תחיה בעליה לנצח י' ען אכרי בינה שער
שלכת גמול עו"הב י' א"כ איפה כל משכילה אשר
חיים נצחיים זכו המה יקחו את ערוכתה יתד מערוכת
כל תענוג שבעולם כמש"הכ טוב לי תודת פיך מאלפי
זהב וכסף י' ויתענוגו עליה בשמחת עולם כמש"הכ
ישמח לב מבקשיה י' וכבר ביארנו שאין לנו דרך
להשכיל באמיתת שלימותו י' כי אם מבחינת
שלימות יצוריו שהם יעידו יגידו שלימות יצורם
זממציאם והוא הדעת אותו י' כמש"הכ וראית את
אחורי ת"א י' דבתו י' ד"ל הנכראי הנמשכי אהרי י'
ונאמר כי אם בזאת יהגלל המתהלל להשכל וידוע
אותי כי אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי
כאלה הפצתי י' פי' בזאת ההשכלה אני הפץ כמ"שכ
הר"ו ל' בכונת תכלית הכריאה י' כי חפץ ה' להראות
שלימותו והסדו עם יצוריו אשר המה יעידו על
שלימותו י' א"כ איפה הוא הדבר שאמר בדרך
עדותיך

ספר המדות

עדותיך ששתי כעל כל הון • ר"ל הברואי שהם
 עדיות על שלימותך בחינת שלימות המה הו' אשון
 לבי יורה מתענג השנת כל הון כעולם • ואת
 כמש"הכ כי שמחתני ה' בפעלך • וזאת השמחה
 הקטנה המושגת את המשכיל באמיתותו ית' בעו"הו
 היא רתו עריה ותצוק על שמחת עולם המשיגת את
 הנפש כבוא מועד צצתה מהגוף בעת סור כל מתמודיה
 החמריים המעיקים לתענוגים הרוחניים אשר כמעט
 לא יתקבצו בנושא אחר • והוא שא"הכ תודיעני או"ח
 שובע שכחות את פניך נעימות כימיך • ר"ל השמחה
 הקטנה אשר תשמח גשמי בעו"הו מהשכל אמיתתך
 היא רודיעני או"ח הנצחיים והנעימה הנצחית אשר
 כימיך כי האיש יעיד על המזן כלו • ועל זאת תשלל
 החסיד שמחתו כימות עינידתו • פי' שמח נפשנו
 שובע שמחות השכלת אמיתתך כימים אשר עיניתה
 בצום ורעבון המושכלות • יראה אל עבדיך פעלך •
 פי' יראו בעין בחינתם הוד והדר שלימות פעלך •
 יהי נועם • ואף גם זאת תעשה לעבדיך שישגו
 נעימות וערבו בהשתתף ולפי יהיו ככסיל שונה באהבת
 אולתו המורגל בה כאמור •

וברצות ה' את עמו לרהחיותם לפליטה גדולה
 נתן להם את יום השבת וזרה כי ביששת
 ימי המעשה השער הפונה להשכיל באמיתתו סגור
 יהיה וביום השבת יפתח • ואן עת לדרוש ארתה'
 על פי פעלו הנשלם כהיום בשלימות היותר אפשרי •
 לכן צונו השילת לשבות בו סמעשנו ומעצבון ידנו •
 יעו שכל השלם באדם עת מנוחת גופו תתקורר בו
 רוח דעת לחיות בנועם ה' ולבקר בהיכלו שלימות
 פועל כפי' וחסדו • כל נוצר • ואז יודא לה' חסדו
 ונפלאותיו לבני אדם מעין בחינתו • כמש"הכ מומור
 שיר

שיר ליום השבת טוב להודות לה' • או אז יתענג על
ה' וישמח בהשגת שלימות פעלו אשר מעין השגתם
יתן שיר ותהלה לאלהים כמש"הכ כי שמחרתי ה'
בפעלך • במעשי ודיק ארנן • והוא שאמרו ז"ל
והתענג על ה' עונג זה אינו יודע מה הוא כשהוא
אומר וקראת לשבת עונג הוי אומר זה עונג שבת •
והרי זה בא ללמד ונמצא למד שעונג שבת הוא
התענגות על ה' בנועם השכלת אמיתתו הב"ב וצדיקי'
ילכו בה מחיל אל חיל לבב"ת ר"ל מהשגת אל השגה
עד בלי תכלית הוא עצם העו"הכ כמ"ש שב בגמול עו"הב
עיי' אמרי בינה וא"כ איפה הוא הדבר שאמרו ז"ל כל
המענג את השבת נותני לו נחלה בלי מצרים ר"ל
נחלת עו"הכ הבעל בלי גבול ומצר כאמור :

פרק שלישי

ובאר מדת הצער איך יתכנס בה האדם על פי מדותיו
החמיו והרחמי הפכה לאדם על פי התורה והחכמה :

צער ענינו חסרון די סיפוק • והוא מטעם מצער
וקוטן • ונמשך למדת הבכי והעצבות כי
כאשר יתעצב האדם בן נפשו מאכל תעבה כמש"הכ
בן תכעיסנה ותכבה ולא תאכל • תכונה טובה להיות
האדם מצטער וממעט די סיפוקו במאכליו ומשקיו
ומלבושיו ויתר צרכיו לעתים ידועים כמו בעת אשר
יקרא צום לה' או כאשר יזיר גזיר או או השבע שבועה
לאסור איסור על נפשו או הוא בלא יחל • וככה אם
דל הוא ואין ידו משגת להתענג בדשן הנעימות אז נוח
לו להתנהג כמדת הצער ר"ל לצמצם די סיפוקו ולא
יטיל א"ע על הבריות כאמרם ז"ל עשה שבתך חול
ואל תצטרך לבריות • ואמרו ז"ל הצריך ליטול ואינו
נוטל

נוטל אינו מת עד שיפונס לאחרים משלו • ומוזה
 שימעיט באכילה וירבה בכסות כאמרם ז' לעשיק
 לגכך ושוי לכריסך • ואמרו מאז ראכיל אליהא ששי
 בעליהא • והנה ראוי לכל אדם להוצטער קצת
 ממילוי הכרס בכשר כי כהיתר הריגת הבע"ח לאכל
 בשר לא דברה תורה אלא כנגד יצ"הר כמש"הב כי
 תאוה נפשך לאכל בשר • ונאמר בכל אות נפשך
 תאכל בשר • פי' כאשר תשלם כל האוהך עד לא
 הוכל שאת אז תאכל בשר • וממילא נשמע שאם
 לא תתאוה או יאסור הריגת הבע"ח • ומפי השמועה
 למדנו שאין לאכל בשר אלא מתוך תאוה יתירה וכ"ז
 בת"ח אך ע"ה באיסוריה קא אף כי תאודה כאמרם
 ז'ל ע"ה אסור לאכל בשר • והטעם פשוט כי אדם
 ביקר כל יבין נמשל ככהמית נדמה • ומה בצע כי
 יאכלו הבהמות אשה רעותה ולא נודע כי באו אל
 קרבנה • וכן באבל אמרו ז'ל להצטער מרתיצה
 בחמין ותספורת כגודע :

ולעומת זה יש שם עתית לצער הרותניג"כר"ל
 שים בר"ת עת לדבר ועת לחשות • וזה
 כי כאשר יהי השלם באדם במסיבת הבורים
 בעם או עצור במלים ולא ידבר באזניהם דברי חכמה
 כלל פניו יפן שנוא אותו על חכמתו ועל דברו
 כמש"הכ באזני כמיל אל תדבר כי יבון לשכל מליך •
 ואמר וכסילים ישנאו דעה • וככה אמרו ז'ל
 חכמי היהרו כרבריכם • ויותר מהמה כני הוהך
 מלדבר דברי חכמה כמושב לצים כי לצים לצון
 חמרו להם וזאו מכהר חכמתם לכן עצור במלים
 לפניהם וקיים בעצמך בלב נכון תנוה החכמה פן תהי'
 לצחוק וללעג • ואמר החכם אל תרבו תרבו דברי
 חכמה באזני הבורים • כילמה תשליכו הפנינים

לפני החזירים • וככה אמרו ז"ל כענין זה אם ראית
 דור שהתורה חכים עליו פור כו' • וככה האבל אסור
 ללמוד בד"ת וכן הסנודה • ועל כיוצא אמר המשורר
 החשייתי כטוב וכאבי נעכר • וככה אסור להרהר בד"ת
 במבואות המטונפות • ויתר ההנהגה בד"ת והחכמה
 ורפואת מחלתן יעוין במדת הדיבור כי שם בירתו :

אהבה שער עשירי ושנאה

פרק ראשון

וצא מדת פאהבה איך היא כנפיה חמיסין האנפיה בכל
 פועל האדם ונעפכו תשגון כלל הדיורים לאהב את האדם
 פנככר והנורה וכלל דורשי החכמה לאהב האמת בכל
 מחקר ודרכו וכלל הדיורים לאהב את בניהם •
 וזולת אלה וי' אר כמוז ואכתלרע"ך כחוד :

אהבה ענינה רצות הנפש ונטותה לטוב לה • או
 שתתרצה למי שעוזר לה בהשגת איזה טוב
 ונמשכת למדת התענוג כי כואשר יעלה על רשת
 הרמיון איזה דבר תענוג כו תפרוץ האהבה לכסוף
 להתענג מטובו כמש"כ בחקקה מה יפית ומה נעמרת
 אהבה בתענוגי • מדה מעול פאד והיא הכריחה התיכון
 המכריח בכל פועל האדם ומעשהו • כי כל פועל
 פעולת מה כאהבתה ישגה לתכלית פעולתו • ד"מ
 אם בונה הבית לא יאהב שכנת ביתו לשוא עמלו בוניו
 בו • ותועיל בעזר בני האדם זה לזה כי ערך הרחמי
 בין איש לרעהו כערך האהבה אשר ביניהם • ולגודל
 תועלת האהבה בענין קיום העולם נטעה השי"ת כלב
 ההורים לאהב את ילדיהם עם גודל טנופס ורכ צרכם
 אליהם • וכמו כן נטש האהבה כלב כל פועל לאהב
 פעולתו ולחוס עלי' שלא תלך לאיבוד זה שחתה תטה

לכל מקבל איזה טובה מזולתו • לאהב את הזולת
היא תשכון בלב הישרים לאהב האמת והיושר •
הנחה בלב החכמי להתחכם בכל דבר חכמה בונה
ולהשיג האמת בכל מושכל • תמצאן לה בלב
דורשי ה' ומבקשי לאהב אותו בכל לבכם וכל
מאדם • כללו של דבר היא מרומים תשכון כי אם
רבות בנות המדות עשו חיל היא עלתה על כלנה •
ומגודל מעלתה והין ערכה כחר ה' בה לשכון בהיכלו
באהבתה ישגה תמיד באהבת יצוריו • אשר
ולאהבתו זאת אין חקר • וכמו שאין חקר לרבותי טובותיו
וחסדיו על בראייה הנמשכי מאהבתו זאת :

ומאהבתו את זרע אברהם וזהו חן אותם תורתו
הוא על אהבה יסדרה ועל דביקות
יכוננה אשר פי שנים לה בדרך • א' אהבת הש"ת
ככתוב ואהבת את ה' אלהיך • ב' אהבת הריעות
ככתוב ואהבת לרעך כמוך • כי אלה איפה הם שני
העמודים שהתורה נכונה עליהם והם תכלית המצוות
כלן • וזה כי אהבת המקום ב"ה היא תכלית כל
המצוות שבין אדם לקונו כמש"ה ב' ה' אלהיך
שואל מעמד וגו' ולאהבה אותו • וכ"כ הרב בעל
חובת הלבבות בשער האהבה • והרבר"י אלבו
בשלישי מדועיקרים • ואהבת הרע היא תכלית כל
המצוות שבין איש לרעהו שהשכוון מהם שמירת
הקיבוץ המדיני הנשלים באהבת איש את רעהו
והעזרם זה מזה • זה זורע וקוצר • זה דש ובוצר •
זה הרש עצים ובונה • זה מוכר וקונה • וזולתם
כל האומנים מלאכתם ישמורו • ואיש את רעהו
יעזרו • והן בהיות אלה שתי המצוות ר"ל אהבת
הש"ת ואהבת הרע נשקפות נקלות • הנה הלא
חמה קשי הציור כי מבוכות רבות יעירו ויעזרו את
האהבה

האהבה לדעת איברה יבנו יחדו בפנינו וכל כבנו
 לעשות עם ה' ועם אנשים באהבה כתורה וכמצוה *
 ונעיר ראשונה באהבת הריע ונאמר * א הן ידענו
 זאת שהאהבה היא תבונה טבעית לנפש * וא"כ איפה
 איך יבוא השי"ת במרוניא עם כריותיו לצוותם להפך
 נפשם מטבעה אל טבע מקבלת מה שאין לאל ידיהם
 עליו * היאמר לאיש שונא בשבע תבשיל של פור
 ועדשים * אהב זה התבשיל השגוא לך * הלא אף
 אם יאכלנו מיראת המצוה או סככורו * הגדה אין
 נפשו ואהבתו עליו * ב מייאמר זמית לכבי כמצות
 ואהבת לרעך כמוך הלא אם את כל הון ביתו יתן לו
 בוז יבזו לו * ואם גם אשתו ובניו יתן לו באהבתו
 לאותו כנפשו כאשר חיבה מלר * כמוך עוד יצטרך
 לעבד עבודת עבד * ג הנוכל להפר מצותות' ות'
 יאחזק עמך ויאמרו ז' ל חייך קודמין לחיי חברך *
 ואמרו עוד המבזבז אל יבזבז יותר מחוטש * ד מה
 גם היום בתתו לרעהו כל אשר לו יתחייב גם הריע
 באהבת הנותן ויהיה ההון חוזר חלילה ביניה * ה מה
 ראוי חז"ל על ככה לדרוש מכתוב ואהבת לרעך כרור
 לו מיתה יפה * ו ומה הגיע למשיב לשואל לימוד
 התורה על רגל אחר * כתשובתו אשר השיבו מר
 דסני עלך לחברך לא תעביד * וזה כי כפי מה שביאר
 שהיתה תשובתו מטעם ואהבת לרעך * ז"כ איפה
 למה ילך שולל בתשובתו הלא ראוי לו להשיב בחיוב
 מה דחכיב עלך תעביד לחברך כפשטיה דקרא הצדבר
 בחיוב * ז למה זה שיכל את לשונו לומר ואהבת
 לרעך * ומי ביש לישנא דקרא ואהבת צרה' ה'
 ואהבתם את הגר וזולתם * ועוד הערות ומכונות
 נעורים ועומדים אין חפצי להאריך כס :
 ועתה נבוא אל ההיתר והביאור ואומר בדוריתר
 הספק

ספר המדות

הספק דוא' המספק ואומר שבהיות האהבה הכונה
טבעית בנפש • יחויב שלא תהיה לאל ידעו לעצור
בה ולא יתכן שניצטוו על פועל ידה • הוא קל הדומה
אם זכור תזכור מה שביארנו בדרך הכהירה יעוין בא'
לשלישי מזה • כי שם נאמר שהבחינה לדה משפט
הכמורה על כל תכונה לעשות בה כרצונה ואין כח
בטבע שום תכונה לעמוד בפניה • זכזה הותר הספק
הא' • ושאר הספקות יותרו עם הביאור שנבאר בזה
הפ' ואומר מ' הפ' ואהבת לרעך כמוך הוא כטעם כל
אשר לרעך ער"הכ לא התמוד וגו' וכל אשר לרעך •
והטעם להסיר ההיזק מקנין זולתנו כהסרתו מקנינו
ע"ד אמרם ו' ליה טמון חברך חביב עליך כשלך
והוא הדבר שבא מקושר עם הלמ"ד המורה על הקנין
אשר לרעך • ולואמר את רעך היה משמעות הענין
שתאהבנו כנפשן מה שאין המכוון בו • וגם באהבת
חגר נאמר ג"כ בקישור הלמ"ד ואהבת לו כמוך • וגם
כזה הודאיתו על שלילת ההיזק מקנינו • זאת ועוד
אחרת נאמר בגר ואהבתם את הגר • ולא נאמר בזה
כמוך והוא הדבר שאמרנו שסל"את מורה על האהבה
בהיוב אשר לא תתכן להיות לזולתנו כמונו כאמור •
וזה כלל גדול בתורת המצוות שבין איש לרעהו
שתכליתם שמירת העיר איש מאיש בקיבוץ המוני
אשר יסודה הוא שלילת ההיזק איש מדעהו • כי אם
איש את דעהו יעזרו זה יהרוש • זה יורעו ויהי שדד
אדמה אחרים • זה יביא מטוה זה יארוג זה יתפוז
בגדים וזולתם • הנה יתרון הכשר העיר שאיש איש
יביא במלאכתו שכר כסף ומחיר חלק השווה בנק
עבודתו אשר עבד • והוא הדבר שנאשר שאל
השואל לימור דעת רגל אחד מהשני רגלים ד"ל הב'
יסודות שהתורה מיוסדת עליהם שהם א' מצוות שבין
איש

איש לרעהו • ב' מצות שבין אדם לקונו • אז השיבו
 מה דמני עלך כו' והוא עצם שלילת ההיזק הנשען
 לגבול העונן המדיני שהוא הרגל האחר ועל הרגל הב'
 אמר ואינך זיל גמור • ושני אלה הרגלים נכללים
 בפ' ואהבת את ה' • ובפ' ואהבת לרעין כמוך כאמור •
 ובהיות ברירות המיתה לכל האוכרין מטעם
 של לת ההיזק ומיעושו מנוף ונפש המונעת לכן ממנו
 ז"ל רן זה כזה הכתוב אשר דבר ידבר הוא מעין
 ש"ל לת ההיזק מאיש לרעהו • והתו' (סנהדרין ס"ה)
 כתבו מ"מ לרעך כאן לא שייך מחייב דחיון קורמין
 עכ"ל • הנה כתבו זה לפי דימויו בהשקפה
 הראשונה מטעם זה הכתוב כי בא להורות ההסבה
 בחיוב • אול' לפי מ"ש שבשכונתו על שליל' ההיזק
 לבד • מדרשם ז"ל נכון מאד נצ"צ לדוחק של ה"מ :

פרק שני

ישב אלך וטיהר סמכות לאל המסקים יעורו ועוררו
 באהבת המקום כ"ה • וירא ירכי באהבה מאין תיגל
 וליוס מקום לביקות :

ועתה נדעה נרדפה לרעת המכוכות אשר יעורום
 ויעוררום ההולכים נבוכים באהבתו ית'
 לאמר א' הו' ידענו זאת שאהבה תחלק לב' מינים א'
 אהבת המועיל כמו אהבת המוחשים המועילים כמו
 אהבת המאכל ואהבת יפת קול ומטיב נגו וזולתם
 מהמוחשים • ב' אהבת הריעים והבני' וכל מקנה קנין
 בסף אשר זה המין הב' עם היותו בכלל אהבת המועיל
 הנה היא נבדל ממין הא' בשמירה כי ישמרנו בעליו
 מכל היזק • וא"כ מיייתו ונדע באיזה מין מדה אהבה
 מייבתנו התורה לאהבה אותו • ב' כל אהבה נפשית
 אשר

ספר המדות

אשר לא תגלה פעלה לא תודע אהבתה כמו מיד
 אוהב בהמון אם לא ישתדל במקנה קנינו כמה זה יודע
 אהבתו וא"כ איפה זאת תורת האהבה חרטומה
 ניתנה כי לא פורש מה יעשה לו ית' באהבתנו אורחו
 הנשקנו מנשיקות פינו או מה מדינו יקח ג' במדה
 שקדם התכאר שאהבה היא פולדת התענוג וזה כי מי
 האיש אשר דהתענג באיזה מאכל מתוק לחיך או
 במשחה יי טוב ואחר זמן מה יעלה על דמיונו זכרון
 אותו המאכל או המשיקה אשר הרענג בו אזי כן
 תתעורר בקרבו רוח תשוקה לאהבה את דבר המאכל
 ההיא ולדבקה בו ולכו דבר שלא התענג בו אדם
 מעולם ולא ידע לצייר טובו ויפיו לא הרגעור
 האהבה לחשוק לדבקה בדבר ההוא המ"ב כי אם
 יפתוך איזה בן אדם שתתענג משפ"י נאט כל"א ותאחז
 אותו ואתה לא התענגת ממנו כל ימך וגם לא ידעת
 על מה זה הונח זה השם אם על מוחש הראות או
 הריח או השמע או זולתו מן החושי' הנה בלי ספק יבן
 לך בלבך זכרון הענין אשר זכר ולא תתכו שתאהבהו
 לעולם וכאמרם ז"ל האומר רחבתב מיד נקרדה כו'
 בידעה ומכירה קאמרינן ובהיות הדבר כן ר"ל
 שהאהבה נמשכת למדת התענוג שקדם אלי' וידענו
 שהתענוגי' יתלקו לחמשה מהלקורת והם חמשת
 החושים נושאי התענוגים למיניהם הראות והענג
 ממראה עיני מוחש יפה מראה כנוזן וציור נאה
 השמע יתענג למשמע אזניו יפה קול ומטיב נגן
 הפה יתענג במאכל או משקה מתוק לחיך וזולתם
 וידענו שלא יתענג האדם על ה' בשום תענוג מהתענוגי'
 החמשה שזכרנו כהיותם עניני' חמריים ובאלהות
 הגשם חלף הלך לו וא"כ איפה האהבה מאין תמצא
 הן שלש אלה המכוונות נפלאו ממני וארכעה ל'
 ידעתים

ידעתים כי עוד אחת היא תריע אף תצריח לאמר דון
 ידענו זה שהאהבה נתלקת על פי מדותי' לשני מתלקר'
 תלויה בדבר ושאינה תלויה בדבר ובהיות האהבה
 שאינה תלויה בדבר היא אהבה נצחית כאמרס ז"ל
 שאינה בטלה לעול' לכן הדעת נותנת שמואת התלויה
 ראוי' להיות אהבת השי"ת וז"ל כמי איפה הוא אישה
 יצא לחלק בין אהבות בני אדם למקום לאמר זותלויה
 בדבר וזו אינה תלויה ית' ענין ויצדק הן אה אהבעה
 ראשי המבוכו' יסערו ר' הפיצני ור' הפריע העם
 מאהבתו ית' :

ואשר אחזה אני בהיתר אלה המבוכות דרו' הוא
 זה • מבואר הוא שאין דבר מועיל במציאו'
 יותר ממנו כי הוא מקור כל הטוב ההוא בעולם והוא
 ית' ראשית ההסכה לכל ענין מועיל • וכל המועילים
 זולתו הם ממחו' וידו כגרון ביד התוצבו • ומחויב
 מזה שנאהב אותו ית' מבחינת אהבת המועיל בידו
 שאת ויתר עז יעז לו משפט הנכורה והראשית בכל
 ענין מועיל • ומהמבואר ג"כ שכל העולם ומלואו
 הוא מקנה קנינו של הק"ב ורצונו בקיומו • והנה
 הרשע המחריב את העולם במעשיו נקרא שונא ומזיק
 מקנה קנינו ית' • והפך זה הצדיק נקרא אהבו ית'
 בשמרו מקנה קנינו של הק"ב ומקיימו כרצונו א"ב •
 איפה יאותו לו ית' ב' מיני האהבות הנזכרות וכוה הותר
 אספק הא' • היתר הספק הב' המספק ואומר במדת
 יודע איפה אהבתו באוהבו • על זה אשיב ואומר
 ידוע הוא שאהבת העכו' לאדונו ניכר במעשיו ר"ל
 בהשתדלותו להפיק כל מאויו ולעשות כל רצונו •
 והנה זה הדרך נלך בו באהבתנו אותו ית' ר"ל לעשות
 רצונו ית' כל היכו' ככל אשר צונו אשר כן תקנו לנו
 מתקני התפלה • הוא יתן בלגנו אהבתו ויראנו
 ולעשות

ספר המדות

ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם • ונאמר כהיתר
הספק הגי' והוא המספק ואומר שכל אהבה נמשכת
למדת התענוג שקדמה לה • ואחר שהתענוג מתחלק
על פי מרותו לחמשת כלי החושים החמרים אשר לא
יזכר כס על נועם התענוג האלהי וא"כ איפה האהבה
כואץ תמצא אחר שלא קדם לה התענוג • זאת ועוד
היא המבוכה האומרת לחלק בין אהבה תלויה בדבר
לאינה תלויה על זה אשיב ואומר כבר ביארנו במדת
התענוג שהוא זה פי שנים לזו בגדר חמרי ורוחני •
החמרי הוא התענוג אשר יתענוג בו חמשת החושי'
או אחד מהם והרוחני הוא תענוג שכלי ורעיוני אשר
אין חלק לחושים בו כמו שיתענוג האדם בהשגת איזה
מושכל • והנה על פי הדברים האלה זכינו לדין
שאהבת הש"ת היא ג' כפי שני' לה בגדר חמרי ורוחני
כי הנמשכת לתענוג החמרי היא חמריה נכמורהו
והנמשכת לתענוג הרוחני היא רוחנית כמורהו •
המ"כ כאשר יתענוג האדם לאיזה מקנה וקנין חושי
ויתענוג בה על ה' בדעתו כי יד ה' עשתה זאת • ואחר
זמן מזה יעלה מהשבת התענוג ההוא על לבבו וחשב
מחשבה לאהבה את דבר התענוג ההוא וכסוף לדבקה
בו עוד או תקרא זו אהבה חמרית • אולם כאשר
יתענוג האיש השלם מבני אדם בהשגת איזה מושכל
אזי יקרא התענוג הרוחני כשם תענוג רוחני • ואם אחר
זמן מה יעלה דבר התענוג ההוא על לבבו וישרוקק
באהבתו לדבקה בדבר ההשגה עוד • אזי תקרא זו
בשם אהבה רוחנית • ואלה שתי האהבות שזכרנו
ר"ל החמרית והרוחנית הם הן עצם שתי האהבות
שזכרו ז"ל ר"ל אהבה שהיא תלויה בדבר ושאינה
תלויה • וזה כי האהבה החמרית היא תלויה בדבר
החושים לכן בטל החוש בטלה האהבה • המ"בצם
יתעורר

יתעורר הראות אז בטלה האהבה אל השורת מוחשי
 הראות • אולם השכליה תקרא שאינה תלוי בדבר
 ד"ל שאיננה תלוי בדבר בטל כי נושא זאת האהבה
 הוא השגת המושכלות הכללית והמיניות
 כי אין איש ופרט בשכל כי אם מין וכלל והם
 אינם בטילות לעולם לבן גם אהבתם אינה בטילה
 לעולם • זכוה הותרו הספיקות הד' אשר הערונו
 אין שטן ואין פגע :

פרק שלישי

יערוך אהבה אחמית אשך ממנו לבוא עם אהבה
 אחמית אשך ממנו לזולתו • וישים אותותיו
 אותות אהבתו ית' היא יותר נעלה ביתר שאת ויתר
 עו מכל אהבות כל אהב לאהבו :

כאשר חקרנו על סבת אהבת כל אהב לאהבו
 אז מצאנו גם ראינו שכלם כאחד יחיבו
 באהבה הגדולה לאלהים • וזה כי ערך גודל האהבה
 ראוי להיות לפי ערך גודל הטוב שמקבל האוהב
 מהנאה • וכאשר ינכחן גודל טובו עלינו אזי נמצאם
 ביתר שאת ויתר עז מכל המטיבי אתנו • עד שכל
 מטיב לא בידו טובו כי לה' הטובה והוא ר"ל האדם
 המטיב הוא ככלי אומנות אליו ית' בהגעת הטוב ההוא
 למקבל • ד"מ הבן אוהב דוריו במבע בעבור
 שהוציא והו מכה הדומם אל גור חי מדבר • הנה
 הש"ת הוא יותר ראוי הרבה מואד אל זאת האהבה
 בשכר נטעו הש"ת בעולמו מעת הבריאה כטרם
 נוצרו אביהו ואמו וילדיו • וכמו כן כל תלמיד אוהב
 את רבו בעבור שלמדו תורה וחכמה • הנה הש"ת
 הוא יותר ראוי לזאת האהבה כי הוא ית' יחיב חכמה
 לחכימן

לחכימין מפיו דעת ותבונה • והוא עצמו יסד את
החכמה • הקרובים והרעים הידירים אוהבים זה
את זה בעבור העזר שנעזרים זה מזה בעת הצר להם
כמש"הכ וזה לצרה יולד • הגה לה' התשועה ואדם
מהיכין דרכו • וככה כל מקבלי הטובה מזולתם
יאהבו למטיב והם לא ידעו ולא הבינו כי הטוב והמטיב
לה' המה כמש"הכ לי הכסף ולי הזהב נאום ה' • לכן
כל מטיב אינו אלא כצינור אשר על ידו יגיעו מים
קרים מהמקור אל פי העיף והצמא • ועל כיוצא בזה
נאמר המישל המפורסם חמרא למריה וטיבוריה
לשקיה :

ומהמכואר עוד שגורל האהבה ראוי להיות כערך
הפשיט המטיב בטובתו כי אם יהיה
מוכרח באהבתו מאי זה מכריח יכריחנו עלי' • אי
לא התכן לו האהבה הנאמנה מסקבל הטובה • כי לא
למענו הוא עושה כי אם למען המכריח • וידוע הוא
שכל מטיב לזולתו אשר גם הוא ר"ל המטיב ישיג
תועלת בטוב אשר הוא עושה לזולתו והנה הוא
כמוכרח להטיב בטוב ההוא למען יועיל לעצמו
בטוב אשר הוא עושה • והנה כאשר נשקיף לא מוצא
כל טוב המטיב ר"ל פכת השיכס אי נראה שבעליה
הם כמוכרחים להטיב בעבור התועלת המושג למטיב
עצמו מטובתו • וזה כי בן יכבד אב באהבתו אורו
בעבור שהביאו אל המציאות • הגה לא למענו עשו
זאת אביהו ואמו יולדיו כי אם למלא הפצם ותאותם
מתענוג המישל כמש"הכ הן בעוון חוללתי ובחטא
יחמתי אמי • וככה עבד יכבד אדוניו באהבתו אותו
הנה הוא זרע בעבור הפרס שהוא מקבל ממנו והפך
זה האדון אוהב אותו בעבור התועלת שהוא מקבל
בעבורתו • הקרוב והנעזר "בטוב יאהבו עוזריהם
בטוב

בטוב אשר המה עושים • הנה גם אלה טובותם כל
 עליה' כי הם מוכרחי' בטובתם כי למענם למענם המה
 עושים להשקיט בטוב ההוא המיית רחמם וצערם
 אשר יצר להם בעת ראותם צרת רעיהם • ומהמבואר
 עוד שכל המטיבי' זולתו ית' לואים בהטינם כי לא
 יטיבו עד כלי די באיכות ובזמן • והנה עם כל זה
 תיבה התורה והחכמה האהבה לאלה המטיבים
 כמש"הכ ואהבת לרעיק כמוך • אשר ככה גם הטבע
 יתן בלבנו אהבתם • כל שכן וק"ו שאנחנו חייבים
 לאהב את המקום כ"ה אשר אין קץ לטובותיו הכלריני
 לואה בהטיבו • מיטב לכל בכל עת וזמן מבלי הכרח
 בהטבתו ומבלי שיצפה תשירום גמול ממקבל הטובה
 כמש"הכ אם חטאת מה תפעל כווגו' • ואם צדקת
 מה מידך יקח לכו אדם כמוך רשעך ולבו אדם צדקתך
 וממה שזכרנו תקיש על אשר לא זכרנו עד כימן
 מוצא הדברים תדע ותשכיל שכל האהבות אשר מנה
 המין ר"ל ממין האהבה החמרית אשר בה דברנו עד
 כה • שבות אליו ית' באחרונה ביתר שאת יותר עז
 עד בלי תכלית :

פרק רביעי

יחקור במהות האהבה הכוחנית • ואם אכחש
 חייבים בה לאלהים ואגב יבאר כמה פסקי' ויודעש
 חז"ל האזכרים חיוב זה המין אהבה לאלהים אשר זה
 חסדית כל השלם באלם :

ונשימה נא לבנו אל המין הב' מהאהבה אשר פי
 יקבנו בשם האהבה הרוחנית ונדעה
 נרדפה לדעת מהותה בענין אהבת הש"ת ר"ל איך
 נאהבנו ית' על פיה • ואם אנחנו חייבים בה לאלהים
 ואומר

ספר המדות

ואומר במדות זאת האהבה הרוחנית אשר לאלהים
 ככר ביארנו שהתענוג יקדם לעול' א האהבה הנמשכ'
 מסמך ושם נאמר שגדר זה התענוג הוא כאשר ישכיל
 איה משכיל מכני אדם מושכלות אלהיות ר' ל אשר
 בס' תזכיר לדעת את ה' ויתענג על ה' כהשכלתו עד
 ישיש וישמח כמושכלם כטעם ישמח לב מבקשי ה'
 אזי יכונה הגיל והתענוג ההוא בשם' תענוג אלהי
 הוהני' ואם אח' ותצלה על לבנו מחשבת דבר
 התענוג ההוא וכסוף כוסף נמרץ לעלות עוד בגרם
 ההשגות הישכליות אשר בהם יתקרב לדעת את ה'
 אזי יכונה זה הכוסף הנמרץ א השגת המדע האלהי
 בשם אהבת אלהים הרוחנית אמנם מה זו ההשגה
 אשר בה מתקרב אל מדע האלה' אומר בתשובת
 זאת השאלה מכואר הוא שהשגת כל דבר ויריעתו
 הוא על פי אחר מב' דרכי' הא' אם במראה או
 באחד מי שאר הדושים אין יתורע הדבר התוא המושג
 כמו מי הוא זה אשר ה' יתרו עם בעל אל בעולם
 אחר אשר יתרו פנים בפנים ה' הוא ידועת דבה
 על פי פעל ומעשהו כמו הבא' אחרי מות בעל אל
 אשר ידעוהו בשם חרש והושב כמו אלה אשר היו
 עמו בעולם אחד וזה בדאותם פועל בפיו מעשה
 אצבעותיו המשכן ובליו אשר כוננו ידיו ומהמכואר
 שהמין הא' מההשגה ר' ל להשיגו ולדעת עצם כוונתו
 ית' לפי ידועת כחותו הוא נמנע וחדל לעולם במש' חכ
 כי לא יראני האר' וי ואמר פן אשמע וכחשת ואמרתי
 מי ה' פ' שאהי מיכחש מעיקרו בדרש מהותו
 ית' נשאר א' כ' המין הב' מהמדע וההשגה ר' ל להשכיל
 באמתת שלימות פועל כפועל' אשר בזה יתקרב אל
 מדע שלימותו ית' כי שלמות הפעולה תיעד על
 שלימות פועלה וממציאה וכבר התבאר בזה
 שהנהגה

שהנהנה מזיו ההשגה אשר כנו נקרא מתענג על ה' בתענוג הרוחני וא"כ איפה מי זה אשר נפשו שוקקה לדבקה בהשגה כזו הוא זה יבונה בשם אורה באר ה' באהבה הרוחנית :

אולם אם אנהגו חייבים לאהבה אותו ית' באהבה

הרוחנית האמורה אומר בתשובת זאת השאלה שכל מי שילי עם ה' חייבי' באהבה זו הרוחנית לאלהים • ודבר זה כהוב בתורה ושנוי בדברי חז"ל ומשולש בשכל ומרוכז בקבלה • כתוב בתורה וידעת היום והשכות אל לבבך כי ה' הוא האלהים ולא התכן ידיעת הש"ת מבלעדי ידיעת פועל כפי ית' כמו שקדם אחר שאן לנו השגת מדע בעצם כבודו ית' וולתי ע"פ פועל כפיו • וזש"ה כי אם כוצה תהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני ה' אלהים עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ • פי' מי יודע החסד והצדקה אשר אני עושה עם כל בריה הוא יכול להתהלל שהוא יודע אותי • ואומר דע את אלהי אביך ועבדו בלב שלם ובנפש חפצה • פי' כאשר תדעהו פכחנית פל-אית חבמתו אשר יסד ביצוריו אז יהי' שלום בשלימת האנושי (בשכבר מבואר שההשכלה בפועל כפיו ית' הוא זה השל מו' האנושי) ואז תעבוד את ה' בנפש חפצה ד"ל בנפש משתוקקת באהבתה לדעת את ה' על פי פעלו • ודבר זה שנוי בדברי חז"ל כי ו"ל ואהבת את ה' אלהיך • איני יודע אך אורחי את המקום אלא הוי מתכוונ בדרכיו ע"כ • הרי שהוא מפי ש שמצוה לאהבה את ה' כמה שיהא מתכינו בדרכי האל שהוא מני לחכמה אשר יסד ביצורו אשר המה דרכי שבהם הוא נוהג את ברייתו ומשולש בשכל מה שכבר התבאר במופת נאמן שהשכלה פליאות החכמה אשר יסד ה' ביצוריו היא הצלחת

ספר המדות

הצלחת האדם ואשרו אשר על פיהו יחיה חיים נצחיים
וערבי כמש"כ החכמה תתי' בעלי' ר"ל בחיי' הנצחיים'
ומרובע בקבל' שהרי כתב הר"י ז"ל בריש בתי' שתכלי'
כוונת הבריאה היתה כדי להראות שלימותו ית' לבני
האדם • וא"כ איפה מי זה יסתיר פנים מהביט את פועל
ה' ומראו' את מעשה ה' כי נורא הוא בבחינת השלימות'
הוא ממרה את פי ה' החפץ בהראותו • ועל כיוצא
בו אמר הכתוב והי' כינור ונבל ותוף וחליל ויין משתיה'
ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו :

פרק המישי

עוד ינוסף ידו להראות במופת מכתובי' ודברי חז"ל שאם
האבה כרוחנית היא הנרנית לאלהים ובה היא חפץ •
ועל זאת התפלל אדון הנביאי' הודיעני כל את דרכיך •
ויבאר ענין אהרם ז"ל תלמד שהראו ספר של מלך :

זאת האהבה הרוחנית אשר נכבדות מדובר בה
ער כה יכונה שלומי אמוני בני ישראל בשם
אהבת הרומויות • וזה השם נאות אלי' מאד מפני
שהיא בא לשלמים אתרי התבוננותם בחכמה אשר
יסד ה' ביצורי' שבה הוא מתרומם בהראותו את אושר
כבוד שלימותו מבחינת שלימות חכמתו אשר יסד
ביצוריו • אשר על הבלתי חפצים לראות נאמר ה'
רמה ירך כל יחזיון • וכזה תבין טוב טעם ודעת
בסמיכת פרשת אל נקמות ה' • לפרשת ה' מלך נאות
לבש הנאמר לפניו • וזה כי בפרשת ה' מלך יבאר
תכלית כוונת הבריאה שהיתה למען הראות שלימותו
מבחי שלימות היצורי' כאמור בשם הר"י ז"ל מי טעם
ה' מלך • כאשר נקרא ה' מלך העולם ר"ל בעת
צאת הבריאה לפועל שאז נקרא בפועל בשם מלך
מש"אכ

מש"א כטרם זה (שנקרא ע"ש העתיד) כי אין מלך
 בלא עם * או לבש לבושי היצור' שבהם הוא מתראה
 לשלימים ר"ל אשר מבחי' שלימותם רואי' שלמותו
 ית' באמור כי המלך ה' צבאות אין רואים אורו ערום
 מברואיו כטעם כי לא יראני אדם וחי * ואלה הלבושים
 ימנהי הכתיב בשם לבושי גאות מטעם התרוממות
 למה שבאלה הלבושים הוא ית' מתגאה ומתרום
 בתגלותו במלבושי כבוד לעין רואיו כטעם ר' יוחנן
 קרא למאני מכבודתא אשר בפ"י אמר הכרוב כל
 הנקרא בשמי לכבודי בראתיו * פי' שהש"ת נקרא
 ע"ש פעולותיו אשר כרא כטו שאמר ר' אבא בר פמל
 ז"ל שמי אתה מבקש לידע ע"ש פעולותי אני נקרא *
 והנה הרואי' הוה מפיקים רצון הש"ת דהחפץ
 בהראותו והמה רואים כבוד הדר מלכותו באהבתם
 אותו באהבה הרוממות ונכנע' מפני פחד ה' ומהדר
 ב' ונו אולם הכסילים אשר לא יתפצו בתבונה שלימות
 הנכראי' ובגובה אפס כל יראו רוממות האל מבחי'
 החכמה כטעם ה' רמה ירך כל יחזיון * כמה ממרים
 את פי' ה' * ועל זאת יתפלל המשורר אלנקמורה ה'
 אל נקמות הופיע הנשא שופט הארץ השבגמול על
 גאים * פי' שישובגמול לאלה הגא' אשר בגאותם
 כל ינשא: הו או אז ינשא ויודע לעיניה' במשפט אשר
 יעשה בהם כטעם נודע ה' משפט עשה * כי מלה"ד
 למלך אשר בא כרכבו וכפר שיו' א פתח בית אחד העפ
 ורצה כזה לכבדו בהראותו אותו אר' עושר כבוד
 פלכותו ואת יקר תפארת גדולתו והנה האיש ההוא
 כגובה אפו עשה א"ע כאלו לא ידע את המלך כי גם
 מפתח ביתו לא יצא לראות בכבוד המלך * הנה
 האיש ההוא כו' י' מתייב את ראשו למלך אשר גאו
 גאה על המלך לבלתי צאת לקראתו לתת כבוד לשמו
 על

ספר המדות

על אשר רצה לכבדו אשר כן הוא הרבר הזה בעינו :
 וידעת היום והשבות אל לבבך כלא דבר ריק
 הוא זאת האהבה הרוממו' ועל זאת יתפלל
 אדון כל הנביאים הודיעני נא את דרכך ואדעך פי
 שבקש מאת השי"ת שיודיעהו דרכי טובו ותסדיו
 הנמשכי' לחכמתו אשר בהם הוא מנהיג את בריותיו
 בחכמה ויהיה פי ואדעך ואהבך כמו כי ידעניו
 למען אשר יצוה את בניו וכמוהו והאדם ידע את
 חוה אשתו יכנה המשגל בידיעה ואהבה וכאתהו
 התשוכה מעין בקשתו ה' אל רחום ותנון וגו' שהם
 מדותיו ר' לו שמותיו ותאריו לפי פועל הגהגתו עם
 ברואיו אשר בהם הוא נודע לכל ששכיל באמיתתו כי
 אלהי פושט ה' וז' הרב המורה בנ"ד לראשון
 בפ' זה הפסוק ז'ל הנה כאמרו ואדעך זה יורה היורה
 ית' נודע בתאריו ואשר ידעהו ימצא חן בעיניו לא מי
 שיצום ויתפלל לבד ומי שידעהו הוא המקורב ומי
 שסכלו הוא הנקצף ונענה ז'ל על המבוקש כמה
 שאמר לו אני אעביר כל טובי על פניך והכוונה לתת
 לו הבנה שלימה בהקשר המציאות כלו אשר הוא
 בית ה' וטובו הנאמר עליו במ"ב וירא אלהים את כל
 אשר עשה והנה טוב מאד וכעבור זה נאמר עליו
 בכל בית נאמן הוא וזה כי הוא ז'ל הכין המציאות
 כלו הבנה אמיתית קיימת וכונה זאת הראי' בשם
 אחרים באמרו וראית את אחורי כי זה המציאו' נמשך
 אחר רצונו ית' כמו שת"א ותחזי ית' דבתרי עכ"ל
 ואני כבר כתבתי בפירוש התורה שמשעה ז'ל ראה
 כל כחו של יוצר בראשית בזה העולם וכינו ז'ל
 זה בשם איספקלריא המאירה כי כמו המראת
 והאיספקלרי' המלוטשת על פניה שמופלת הדמות
 המואר כלו העומד לנגדה ככה ראה משה כל כחו
 של

פ"ו שער • אהבה רוחנית קב

של יוצר בראשית בעולמו זה • והכתיב יכנהו בשם
ראית אחורים לרמוז שלא ראה והשכיל זה הנח כלו
בכורא עצמו כי אם בפועל כפי זה והוא למה זה דומה
לאיש אחד עומד נוכח האי־ספקלרי ומאחורי האיש
עומד איש זולתו ורואה באי־ספקלרי פני העומד נכחה
מאחוריו שיאמר על אותו הזולת שהוא רואה מאחור
פני העומד נוכח המראה • וזהו שאמרו ז"ל מלמד
שהראהו קשר של תפלין • כי הנח תפלין ענינו חיבור
כטעם אמרו ז"ל רוצה אשה בקב וטפלות פי חיבור
ויוגע עם בעלה מט' ופרישות • והנה הטעם שהראהו
קשר המציאות כלו איך נקשר כל מסובב בסבתו •
עיין ויעתר יצחק סי' ה' :

פרק ישי

יחזק דעת מי זה האיש אוסב את הש"ת באכסל הכוחמה
כוא זה תפלה כ' ינשר על פי פעלו כטעם יודוך ה' כל
מעשיו • ויכאר שאכסמיות' אוסנו גדולה לאין ערך
מאכסמנו אומן :

ה' אלה קצות דרכי אהבת ה' הרוממה עת
גירוש את ה' בהמצאו על פי פעלו המכונה
בשם אחורים ונדעה נרדפה לדעת שלימות זה
המציאות סבותיו ומסוכביו בחכמה ובתבונה ונדעת
אשר המה יורונו על שלימות פועלם וממציאם •
וכאשר נעמוד בשמץ דבר מנהם על התבונה ועל
הבחינה במדרם ויושרם בחכמה אז יראו עיני שכלנו
וישמח לבנו בהשגתנו דרכי ה' כמש"ה כ' ישמח לב
מבקשי ה' • כי היא זה בקשתנו אותה ר"ל לרוש
את ה' ע"פ פעלו ואפס זולתה כמו שקדם • ואז
תפרח בחכמת אהבת ה' הרוממה • וגם יראתנו
הרוממה

ספר המדות

הרוממה תצמיח יחד על תלמי הכתינה וההשגרה
כמו שביארנו ברביעי לרביעי מזה ואז תחזור בקרב
לבנו רוח דעת ואהבה ויראה לבשר תהלתה' על פי
פעלו והסדיו אשר השגנו שבהם הא נהוג בריותיו
כמש"הק וחסידיך ירגנו מ' מש"ה' יום המתכונני
חסדי ה' עם איזה יצור הם המה יודו לה' הסדו ונפלאותיו
לכני אדם • כטעם הודיעו בעמ' עלילותיו שיתו
בכל נפלאותיו כי כל ששיגא זה דבר חכמת בינה
ביצורה' הוא זה תן שיר ותהלה לאהינו מעין השגתו
במש"הק במעשה ידיו ארנו • כאשר שמענו כן
ראינו שירי נעים ומירות ישראל כעת השיג סדר
החכמה המוסדת ביצורים כעת הכראם אז נרנו שיר
ותהלה לאהינו מעין השגתו אשר השיג בסדר היצירה
כמו שנראה וזה בשיר ברבי נפשי אשר אסף בוכל
מקוה הברואים והלך בו על סדר מ"ב • עוטה אור
נגד יהיה אור • נוטה שמים נגד יהי רקיע • וכן
הלאה יעוין ביד לתמישי סהכוזרי ובכי אורנו סדר
תפלה הנקוב בשם ויעתר יצחק • וככה כאשר השיג
החכמה אשר שפכה ה' על כל יצור אז עלה שמים
יורד תהומות להתרועע עם כל מקוה הברוא' שמש
ירח כל כוכבי אור תנינים וכל תהומות אש וגו' ההר'
וכל גבעות וגו' כמו שנראה בשיר הללו את ה' סן
השמים אשר בהללו אומר כבוד גלו אשר אל כל זה
יעיר ויעורר את האהבה עד שתחפץ לשיר את שירה'
על אימת ההשגה • ולהודות אותו על פי פועל כפיו
כטעם יודוך ה' כל מעשיך וחסידיך יברכוכה • פי'
סיפא דקרא מפרש רישא דקרא איך יודו אותו עצמי
הדוממ' והצמח' והנע"ח שהם מעשה ה' על וזה
אמר וחסידיך • הם המשיכילים הרואי חסדי המקום
בהם המה יברכו אותו ר' ליתנו צדקות ה' מעין ברמותיו

וזה שאמר הכתוב מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל
 תהלתו פ"מ זה יספר גבורות ה' ביצוריו הוא זה
 ישמיע תהלתו לפיהו ובהיות כי פלאי החכמה
 אשר ביצוריו רבו למעלה ראש עד בלי תכלי כמש"כ
 לתכונתו אין מספר לכן גם תהלתו העולים לרגלי
 ההתכוננות אין להם ג"כ תכלית וידוע כי הנב"ח
 אין לו חלק כי החלק מורד את הכל ונותן שיעור וקצב
 תכליתי למת שהינה בב"ת ואחר שכל רינה ותהלה
 הוא ב"ת היה מן הראוי לסגור עלינו פיר המדבר
 לבלתי ספר תהלתו כלל אך מאהבת ה' את עמו
 התור להם לספר תהלתו כפי אשר יוכלון שאה
 כמש"כ הכ עסו יצרת לי תהלתו יספרו :

הנה זאת הקרנות כן היא באהבתו ית"ש הרוממה
 שהוא נחלקת לשני מחלקות אשר המה
 לאחד בעין כל משכיל דורש את האלה באהבה
 הרוחנית א היא הכחינה בטובת הנורא על כרואין
 אשר עלי' אמר הכתוב טוב ה' לכל והבי' הוא
 הכחינה בסיוור היצורים בחכמה אשר עלי' אמר
 הכתוב ה' בחכמה יסר ארץ כונן שמים בתכונה
 אולם חכה יתירה גודעה לנו מרובי פוכותיו והתמידתן
 שהוא ית' אהב את כרואיו באהבה רבה שאין ערוך
 לה וזה מבשרנו נהנה טובות אלוה עלינו כדורותו
 משקוף על גולנו ונסתרנו איש לא נעדר מכל חרקי
 הרמבתנו כשר דם עצבים גרים עורקים ליחות מרות
 וזולתם לתת לכל החלקים האלה די מחסורם אשר
 יחסר להם על הטוב והשלם שבעניניהם וכל זה
 בהתמדות הזמן לכן אין ערוך לאהבתו אותנו עם
 אהבתנו אותו עד שאפי' אם נייגע עצמנו כל הימים
 אשר אנתנו חיים ע"פ האדמה לאהבה אותו ית' כזו
 יבנו לה נה אהבתו אותנו ומאבתו זאת כראינו

ספר המדות

בצלם אלהים ונתן לנו את התורה וצונו בתורתו לאהב
 אותו כמש"הכ ואהבת את ה' אלהיך • וכבוד גדול
 נתכבדנו מאתו ית' בזאת המצוה כי אם מלך ב"ו יצוה
 את צעיר עבדו נבזה וחדל אישים לאהב אותו • הנה
 זה לאות שגדלה מעלת העבד ההוא בעיני המלך •
 והכט נא וראה דרכיו • וחכם כי טרם צוותו אורנו
 לאהבה אותו צונו ליהדו כפ' שמע ישראל • פי' שמע
 הבן כמו גוי אשר לא תשמע לשונו והטע' הבן בחכמה
 וחכם בכינה אחרותו ית' הנב"ת • ומרהמכואר
 שהתקירה והדרישה על אחרותו ית' זה דרכה בקודש
 לעלות מעלה מעלה • מעלול לעילה מפרט לכלל
 ומכלל לכלל ר"ל לכלול הכללי בכללים עליונים עד
 יוכללו באחרונה באחד השלם וכלל השלם האחרון
 בעל הכחו' כלם מאין תירוד • וכבר הקדמנו שהמתקר
 והדרישה כחקשר העלולי' בעילותיהם היא זה תביאנו
 אל האהבה הרוממות • לכו באה מצות ואהבת אל
 אחריה והוא הדבר שביארנו שמחקר האחדות יביאנו
 אל האהבה • והסי' אהבה ואחד שוים במספר •
 וטה' יקרה טובתו זו עלינו אשר נתן בלבנו אהבתו
 ויראתו הרוממה שקולה זאת הטובה ככל
 הטוב אשר גמלנו ה' כרחמיו וכרוב חסדיו וזה כי נטע
 בלב השלימים התשוקה לדעת האמת ככל דרוש
 ומחקר • וכאהבתו ובחמלתו נתן בלבנו זאת ההכרה
 ר"ל השכל להכיר ולהשכיל טובותיו וחסדיו עלינו
 ועל שאר ברואיו אשר לרגל ההכרה תקדח בקרב לבנו
 להבת שלהבת רשפי אהבתו ית' • ובה נפלינו אנתנו
 בני האדם מיתר הבע"ח ומעם הרומה לחמור כי איש
 בער לא ידע ובע"ח לא יבין כחינת טובותיו ית' בברואיו
 לכן כל הסרבה לשקוד על דלתי הבחינה בטובותיו
 ית' ר"ל לראות את פועל ה' בהשכל ודעת שלימותם
 והסדיו

פ"ו כהבול אהבה שער י החמרי מהרוחנית קד

וחסדיו לפי החכמה אשר יסד ה' בהמה הרי זה משובת
אשר זה הוא תכלית החולת השלכני ולפי שכלו יהולל
איש כמשי"ה כי אם בואת יתהלל המתהלל השכל
וירוע אותי כי אני ה' עושי' חסד ומשפט וצדקה בארץ:

פרק שבעי

בסבל לבני אהבה סחאית לאהבה הכוחנית *
ובסבל לבנות אהבה תשוקה כליון * ויבא
כחוב לכל תכלה ראיתי קץ :

ראה זה מצאתי הבדל עצמי בין אהבה רוחנית
לאהבה הרוחנית * והוא שהאהבה החמריית
הוא בעלת גבול ותכלית והאהבה הרוחנית אין לה גבול
וקץ * וזה כי כבר כתבנו שכל אהבה בין חמריית בין
רוחנית תלויה בדבר השגת התענוג אשר יקוה האוהב
להשיגו וכבר אהבה עומדת קיים כל הימים אשר יקוה
להשיג דבר התענוג ההוא וגם בעת ההשגה עד תשבע
נפשו בדבר התענוג ההוא / והנה בהיות ד' התענוג
החמרי ענין בעל גבול ותכלית בהיותו נתלה בחומר
וכל חומר הוא כ"ת לכן גם האהבה העולה לרגלו היא
כ"ת אולי התענוג הרוחני בהיותו נתלה בדבר השכלית
חכמותי' אשר יסד ביצוריו וידענו שחכמותי' היא
בכ"ת כמשי"ה הכ לתבונתו אין מספר * לכי גם התענוג
הנתלה בה והאהבה העולה לרגלו הם ג"כ בכ"ת *
ובעבור תבין עצם ההבול וגם ההבדל שבין רשון
אהבה תשוקה כליון דביקות * צריך אני לבאר גדר
צאת האהבה א פעל ההוי' * כי הן זה משפט האהבה
החמריית מדי צאתה לפועל ההוי' * כאשר שער
איש באיזה התענוג שימי אוי בפתע פתאום רועלה
לרגלו האהבה להדבק בו בד' התענוג ההוא *
ומדי

ספר המדות

ומדי תאריך זאת ההשערה ברמיון מן התחוק והעלה
 לרוב אשר זה האהבה להדמק כו' ותקנה אז שינוי
 השם אשר פי המדבר יקנה בשם תשוקה מטעם
 והשיקו היקבים תירוש שפ' והציפו וזה כי האהבה
 תפרוץ ותצוף על כל גדות המהשכ ער שבאהבת
 הנאהב ישגה תמיד ונפשו שוקק מטעם פקדת הארץ
 ותשוקה פ' הצפתה מיגשם • וכאשר ישער
 המשער קריבת זמן בוא דבר התענוג ההוא אזיתלהב
 להבת שיהנת האהבה ביתר שאת ונקרא אז בשם
 כליון מטעם כלתה לתשועתך נפשי • כי
 אז הוא מבלת עינים ומדיבת נפש כמש"ה הכחוחלת
 ממושכה מחלת לב • וכאשר בוא יבוא ז' ומוותשיג
 הנפש דבר התענוג ההוא אזי ברשת ההשגה ר"ל
 בצאת התענוג מן הכח אל הפועל הגדל האהבה
 והתשוקה עד למאד ונקראת אז בשם דביקת •
 וכאשר תצבע הנפש מדבר התענוג ההוא אז רנכה
 לרובת שלרבת האהבה והיתה בלא היתח דמ"ב
 איש מחכור אהב יין • הנה כאשר יחל למצוא
 התירוש אז הגדל אהבתו ונפשו שוקק • וכאשר
 ישיגהו ויחל לשתותו אז תרחיב כשאל נפשו ותבער
 אש אהבתו לנסכה בשמחה למלא נפשו השוקקת
 היתה כישתה כנפשו שבעו אז תשקע אש אהבתו
 ותח' לזרה באפו ופעם' תעל נפשו בדבר התענוג
 ההוא אחרי אשר היה מאז באמנה אתו • וזה אמנם
 כאשר תרכ האהבה בדבר התענוג אשר הוא נגד רצון
 החכמה והחכיר השכלית כמש"ה הכ באהבה שון
 עיניה • וישנאה אמנון שנאה גדולה כי גדולה השנאה
 מאהבה אשר אהבה • והוא הדבר שוברנו שאהבה
 דחמריית יש לרה נכול ותכלית כהיות המושג כ"ת •
 מש"אכ האהבה הרחנית התלוי בדבר השערה
 בחכמה

פ"ז בהפזר אהבה שער י החמרי מהרוחנית קה

בהכמה אשר יסד ה' כבר נאנו שאין לה קץ ותכלית
כמו שהמושג הוא כב"ת וכל אדם חזה בו איזה דבר
חכמת בינה מפליאת חכמתו ביצוריו הוא זה יבעיר
את הבערה וייקד יקוד הכוסף להתמיד על הורישיה
והחקירה בנפלאות אל ובאהבתה ישגה תמיד ורדה'
בלכו כצ"ש יוקדת כל היום לחזות בנועם ה' ולבקד
בהיכלו לעמוד בסוד עירין ואילי מעל * וכל עוד
יוסיף בחקירה ודרישה כן עוד יוסיף באהבה לרדת לו
מתלכי בין העומדים האלה * כטעם וצדיקים ילכו
מהיל אל חילר"ל מהשגה אל השגה * וכאדהבהו
ישגה כמו גבר אשר עוד לא עברו יין ר"ל כמו איש
היין שזכרנו בעת ההלו לשחות ועדן לא שתה ממנו
די מהסורו למלא בטנו אשר האיש רהיא אז בחזקת
הארהבה ונפשו שוקקה לשחות יין למען ספות הרוה
את רהצמאה * כן הדבר הזה כי כל משכיל לא
תמלא אזנו משמוע פלאות א ועינו לא תשבוע מחזות
מהזה שדי אשר יחזה ונפשו המשכלת לא תמלא
מהשכיל מושכלות בנפלאות הש"ית וגדולתו אשר
איש כמוהו באר"כתו הרוממה ישגה תמיד ותמעטנה
בעיניו כל רהשגות אשר רהשיג מעורו ויעלה ויבוא
במוריגת משה אדוננו אשר אחרי כל המראות
הנוראות והאותות והמופתים * אחרי אשר עמד
בסוד ה' ק"ך ימים בהר חמד אלהים * ענה ואמר
בתפלותי אתה החילות להרצו את עבדך וגו' * פי"שהי'
כ"ז כמו התחלה בעיניו בידיעת גדולתו ית' הנה זאת
היא מוריגת השלימים מב"א האוהבי את ה' באהבה
השכלית הגלתי הכליתית אשר אם יתן איש
ארה כל רהק כרתו באהבה הזאת כח יכוזו לו ;
וממה שקדם תבין טוב טעם ודעת בפירוש רהס'
לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד *

שהוא

ספר המדות

שהוא כלומקשה רבו דיקדוקיו • א מהיות מלת
 תכלה מטעם כליון חרוץ לפ"ז יהי' הנבלה וקץ
 הנאמרי' פה לאחר' בדינו שניהם יחד מטעם סוף
 וזה לא יעלה לרצון המדבר כי אין יאמר האומר לכל
 סוף ראיתי סוף • והרא"ב בע הרגיש בזה ולכן פי'
 מלת קץ כטעם מקץ שבע שנים תשלחו שענינו
 ראשית והתחלה ופירושו בזה לא לעזר ולא להועיל •
 ב הנה לא פורש בזה מי היא זאת המצוה הנשקפה
 כמו רחבה • ג מלת מאד היא אך למותר • ד ראוי
 לשום לב למה זרה נתיחדו בזה אלה שני הלשונות
 תכלה וקץ • מיתר הלשונות המורים זה הענין כמו
 תכלית או אחרית וסוף קצב וגבול וזולתם • ולהתיר
 אלה המבוכות ראיתי כי טוב הוא להעריק פה ביאור
 המשך אלה הכתובים מביאורי על ספרי אמ"ת אשר
 בחוכרת אתי ועודנו בכ"י • וכביאור ההוא יורדו
 המבוכות והיו כלא היו • ח"ל הביאור ההוא בקיצור •
 לעולם ה' דברך נצב בשמים • פי' אישי צבא מרום
 במרום שמש ירח וכל כוכבי אור המכוונים בשם דברך
 עש"ה כדבר ה' שמים נעשו המה נצחיים כימי עולם
 ושמא תאמר יש קנאה במ"ב שהעליונים נצחיים
 באיש והתחתונים במין לבד כטעם דור הולד ודור בא •
 על זה הוא כמשיב לאמר : לרור ודור אמונתך כוננת
 ארץ ותעמוד • פי' התורה והחכמה המכוני' בשם
 אמונת ע"ש הקים והעמידה הנצחית שנותנים
 לבעליהם • הנה בצלה יתיו גם אישי הארץ לנצח כי
 כל צדיק באמונתו יחיה כמש"הכ החכמה הנצחית
 בעליה : למשפטן עמדו היום • בעבור היותך
 שופט צדק לא תשא פנים בתורת הקנאות לכן שוית
 משפטן בעליונים ובתחתונים שיעמדו שניהם לנצח
 באיש כי כלם עבדיך בלי יתרון זה על זה : לולי תורתך
 שעשועי'

פ"ז כביאור פ' שער י לכל תכלה קו

שעשועי • לכן אם לא היה עסקי בתורה הנותנת חיים
 נצחיים כאמור אז אבדתי אבדה נצחית בעוני הרעת :
 לעולם לא אשכח • לכן לא תשכח מפני לנצח כי
 היא חיי הנצחיים כאמור : לך אני הושיענו • כעבור
 שקרבת אלהים לי טוב בהשכלת אמיתתך לכן רבו
 דודפי כמ"ש אר"ע כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי ת"ת
 כו' • על כן עליך להושיעני מידם : לי קו רשעי •
 המתנהגים ברשע כסל אשר לא יחפצו כתבונה חשבו
 מזמה איך יטרדוני מן העולם כעבור שאני מרהבונן
 בעדותיך ר"ל בשביל שאני מהבונן שלימות הנמצאי
 והחכמה המיוסדת כם שהם עדות על שלימו' בוראם
 וחכמתו כמ"ש כהר"ז"ל : לכל תכלה • לכל כוסף
 ותשוקה והיא מטעם כלתה לתשועתך נפשי ויצאה
 ע"מ מתנת ידיך • והטעם פן יתפלא המהפלא לאמר
 מה כל החרדה הזאת שגם אה נפשו יתן באהבת
 השכלת אמיתתו • ועל זה הוא כמשיב לאמר שאין
 שום אהבה שווה בנוק אהבתה • וזה כי לכל תכלה
 ואהבה יש קץ ותכלית בהיותה חמרות מש"א אהבת
 השכלת אמיתתו שאין לה קץ והפסק לנצח כי צדיקי
 ילכו מחיל אל חיל בהשנה והאהבה אליה כאמור •
 ויתכן לפרש ג"כ מלת קץ מטעם קצתי בחיי שענינה
 מיאוס וגיעול • ויצא ע"מ נר עץ • ואחר דבר
 המשורר שתיים זו שמענו כי הן אמנם זה משפט כל
 אהבה חמרות אשר בהגיע האהבה אל מבוקשו תגעל
 נפשו באהבה אשר אהבה עד"ה וישנאה אמנון
 שנאה גדולה • או עכ"פ תסוף ותכלה כמו שקים •
 מש"א אהבת ה' הרוכמה שבה דבר הכתוב ואהבת
 את ה' כמו שביארנו כביאור פ' שמע ישראל שזו
 האהבה השכלית לא תסוף ולא תכלה מאוהבה עולם
 ועד • וזה שאמר רהבה מצותך בלשון יחיד ולא

פרט כי היא זה המצוה * כי היא נודעת מענינה שבה
 וגר הכתוב תהלה * הנודעה במשמעות מלת תכלה *
 והוא שאמר אחריו מה אדהבתי תורתך :

פרק שמיני

יבאר חלוי האהבה על מי שמי חלוי החמירה
 וכוחות ויבאר פנת חלויים ורפואתם :

כאשר יניח האוהב את ידו ולא ירבה לכדוק לבקר

מפסיד האהבה * אזי יתכן שיביא על

נפשו חלויים רעים ונאמני אשר הזמרה יעבירוהו

מאהבת קונו * והנה פנת חלוי האהבה החמירה

האלהיית הוא כאשר יאהב האוהב לידבק בדברים

המתנגדי אל האהבה האלהיית ר"ל שיאהב ענינים

המעבירי אותו מעשות רצונו ית' כמו האוהב ונות

יין ותירוש אשר כמו אלה האהבות יעבירוהו מאהבת

עשות רצון קונו * וחלל אם התגבר באוהב איזה

אהבה וזלת אהבת הש"ת * אזי תפסיד האהבה

דהגוברת * את אהבת הש"ת * על כן נסמכה

מצית האהבה למצות היתות להורוה של א ריכון

האהבה הנאמנה בלתי אס לאחד * והוא דהובר

שתקנו מתקני הרפלה וליחדך באהבה עיי' ביאורנו

בסדר תפלה ויעהר יצחק * והנה פרטי אה החלויים

ורפואתם כבר דהרובאר ברפואות חלוי דההכרת

בששי לשלשי מזה * וברפואות חלוי היראה בחמישי

לרביעי מזה * וכן רפואות חלוי האהבה דהרונחית

דהרובאר ג"כ בקצת מקומות מזה החיבור ועוד

ימצא תרופה ברפואות חלוי דהאמת והשקר

ויעוין בשלישי לאמרי בינה :

פרק תשיעי

יבאר מדת הנפלא טובה ורעה ויבאר הפסל
שכין לפנות שאלה אינה ושמה :

שנאה ענינה ניעול הנפש בדבר המעיק לה • והיא
הפך האהבה הנמשכת למדת האער • וזה
כי כאשר תרגיש הנפש בצער המעיק לה אויב השנאה
תרחיקהו לבל קרוב אליו עיר • תכונה טובה בראה
ה' באדם להיזר מרחק מדבר המזיק לו • וכמו
שהאהבה היא על ב' כיני' חמרי והתני • ככה השנאה
שחיה הפכה היא על שני מעים חמרי ורוחני •
החמרי לשנא הדבר המתועב לה' בעניני החמרים
כמו שישנא הכעילות האסורות והמאכלות האסורות
ושרתית יין נסיכהם והכלל כל רע בעיני ה' כמש"כ
יראת ה' שנאות רע • וזוה לשנא השנואי לכיום
כמש"כ שנאתי קהל מרעים • וכבר ביארנו בכל
לשני מזה גור הרע האמיתי הראוי לשנא אותו באמת
ובתמים • והרוחנית היא שנאת הדעות הכוזבות כמו
שצותנו התורה מבר שקר תרחק • ואמר כל אורח
שקר שנאתי • ואזרסעפים שנאתי • ר"ל המחשבות
המסויקות כמו עד מתי אתם פוסחי על שתי הפעיפי
ומזה לשנא כל דובר שקר כמש"כ השנאתי השומרי
הבלי שוא • וכפרט בהיות השקר נהלה בענינים
המושכלות האלהיות שזה השקר הוא רב הנזק מאד
כמו שכתב הרב המורה הבל"ו לראשון ז"ל שכל מה
שתהי' הכפירה נתלית בענין גדול היא יותר גדולה
מהכפירה הנתלית בענין פחות ממנה כו' • ומה גם
כי יהי' זה נסבה להולית שקרי הרבה • כי מזיווג
שתי הקדמות מזכות יולדו כובי הרבה יעו היות השכל
בכובי בלדתו אורנם והוולד הולך אחר הפגום • וכבר
אמרנו

ספר המדות

אמרנו שהדבר השנוא למקום ראוי שיהי' שנוא לכל
הישר באדם • והנה הש"ית הוא שנוא שקר כמש"הב
שיש הנה שגאה עינים רמות לשון שקר וגו' • לכן
כדאי הוא השקר שיהי' שנוא לישרי בלבותם •
ואמרו ז"ל שדובר שקרי אין מכניסי אותו כמה יצרו
של הק"כה • וז"ל מאמרם כשתגיעו לא בני שיש
שהור אל תאמרו מים מים שנאמו דובר שקרים לא
יכון לנגד עיני • ועוד נדבר בזה במדות האמת והשקר •
וראירתי אני כי טוב הוא לתת הברל כוהותי בין
שבעה לשונות של שגאה זהם שגאה
איבה • שטמה • שטן • קמים • שוררים •
ערים • פי הנה השגאה ענינה מיאוס וגיעול בדבר
הקץ בו על כן תאמר בין על דבר שיש בו רוח היים בין
על דבר שאין בו רוח היים כמש"הב שגאתי מאסתי
חגיכם • וישגאה אמנון • והאיבה תאמר על נטירת
רוגז לאויבו לנקום נקם על כן לא תאמר כי אם על
דבר שיש בו רוח היים • ואיבתי את אויביך • לכן
היתה האיבה יותר גדולה מדהשגאה כמש"הכ חכלית
שגאה שגאתים לאויבי היו לי • אך שטם ושטן ענינם
אחר והט"ם ורה"ןו באי זה חתת זה כמו לקץ הימים
לקץ הימיו • וידוע כי שטן ענינו משחית כמש"הב
ויאמר ה' אל השטן רכ עתה הרף ירך • ואמרו ז"ל
הוא השטן הוא מה"מ • והנה מזה הענין נגזר פעל
שטם ושטן ר"ל שהוא יאמר על השחתת רחמי האויב
כמו ישטנוני תחת רדפי טוב • פי' ישחית לרחמם
עמי • ובעבור זה תמצא שהכתוב משתמש בלשון
שטמה בשגאה שבין ב' אוהבי' כמו וישטום עשו את
יעקב • וזה כי הלא אה עשו ליעקב ושהה רחמיו
ועברתה שמרה נצח • וככה כאשר השבו אחי
יוסף שיסחית רחמי האחות עמם • אמרו לו ישטמונו

בהבדל לשונות שער י שר שנאה קח

יוסף • ואמר משטמה בבית אלהיו • פי' השחרות
רחמי כי הראוי לנוא בבית אלהי ברחמי ובגבי •
אולם קם ענינו המתתוקי להרע כמו הנני מקים עליך
רעה מכיתך • ממתקוממי חשגבני • ושוררים
ענינו צפיה ר"ל הצופים ומצפים איך יוכלו לקהר
נקמתם מהאויב כמו ותנט עיני בשורי • וערים הוא
מטעם מריכים כאמרם ז"ל העורר על השדה •
וזש"הכויחי ערך • פי' בעל ריבך • ומלאופני תכל
ערים • פי' מריכים זה עסוזה ;

פרק עשירי

יבאך חלני הסבלה ופנתם • ואובן רפואתם
לעונתם :

חל"י השנאה הם כחל"י בעלי הירוקה שטועמין
כל מתוק מר אשר ככה נגועי מדת השנאה
ישנאו טוב ויאהב רע כמש"הכ בחקם היו האומרים
לרע טוב שמי' מתוק למר ומר למתוק כמו שרוע מזג
בעלי הירוקה הוא סבת קילקול בחי' הטעימה ככד
רוע התכונה אשר במזג חולי השנאה הוא סבת לרוע
בחי' הכרתם ענין טוב ורע האמיתי • ער שכחירתם
המשולחת היא ישרה בעיניהם • וכל דרך איש ישר
בעיניו • ורעה חולי מאלה החללים הוא שנאת איש
לרעהו אשר עלי' באה דהמצוה לא תשנא את אחיך
בלכבך • ומפחיתות המדה היא שנאת הנם ר"ל
שישנא את רעהו על לא חמס בכפו :

והנה כמו שבריא את המדה נחלקת לב' מינים חסרית
ורוחנית כמו שביארנו בפרק הקודם
ככה תחלואי המדה יחלקוג"כ לב' מיני' חסריים
ורוחניים • החמריים הם שנאת החטאים בנפשותם

ספר המדות

את הישרים כמוש"הכ ותועבת רשע ישר דרך * ומוח
 ג"כ שנאת הקנאה ר"ל השנאה שמסתה קנאת איש
 מדעתו * וזה בראות החול הטוב מה ביד רעהו
 אז יקנא אותו על טובו בחשבו כי זה השוב הי' ראוי לו
 ונשלל ממנו ובא ליר רעהו על כן ישנאו על ככה *
 ודורותניות היא שנאת שונאי האמת ואוהבי השקר
 והם המה מוכי הסגורים אשר אינם יכולים להגיש
 באור האמת כי כהתה עין בחינתם לכן כל ימיהם
 יחבאו בצללי השקר ולא ראו אור בהיר * ובזאת
 המחלה נונעו רוב אנשי העולם אשר הוכו בסגורים
 וילאו למצוא האמת * ואלה תועי הרוח כל איש
 מדהם ידמה בנפשו שהוא השיג דרך האמת * כי
 כל דרך איש ישר ואמת בעיניו ודרך זולתו לתוהו והבל
 יחשוב * עד שאפי' כת הלצים ומספר לה' יחזיקו
 לכל איש סר מדעתם לאיש בעד ומשתולל כמוש"הפ
 וסר מדעת משתולל * ומוח המין הוא שנאת בעלי
 הדתות השונות אשר כל איש מדהם באהבת תורתו
 ישגה * וישתוקק לקרוא כל אנשי העולם לתורתו
 ותורת זולתו תבזו בעיניו * ואפי' הכתות השונות
 אשר תחת הדת האחת (וזה בכל דתות) ישנאו זה
 את זה בזה המין מה שנאת ר"ל שגל אחת מדהם
 תחשוב שהיא השיגה הדרך האמת בדתה יותר
 מזולתה * והאחרת תחשוב בהפך זה על כן נגדל
 השנאה כינהים * זאת אושרת לה' אני ותורת תורת
 האמת בפי * וזאת אמר' תאמר סוד קטמא קרא
 למה הניחו לעיף כי לא זאת הסנוחה ולא לה' המה *
 ומוח המין הי' שנאת ע"ה לת"ח כמו שאמר ר"ע
 כשהיירוי ע"ה אמרתי מי ירנן לית"ח ואנשכנו
 כחמור :

ועוד האיתו בעת חולל ורבה הי' על הארץ ההמוני
 וקצת

וקצת מאשר החכמים יהשבו בעיניהם ישטמו את
החכמה הנאמנה אשר היא כלי אומנידתו של הקב"ה
ליסודו בשמים וארץ וכל צבאם צוה להתנחם
על פינו החכמה והם עוצים עיניהם מראות גיאות
ה' ושלימותו כטוב השלימות אשר יסד ביצוריו
כמש"ה כבחקם ואת פועל ה' לא יביטו וגו' ועל זה
שונאי החכמה יאמר הכתוב וכסילים ישנאו דעת
וכישנאתם זאת ישנאו כל הולך תמים דעים השוקד
על דלת החכמה ודורך על במתי השלימו' כמש"ה כ
שנאו בשער טוביה ודובר תמים יתעבו ואמר מי
עור כמשולם ועור כעבר ה' :

פרק יא

יתן רפאות תעלה לתחלו' הסלח על שתי צלעותי :

רפואות תעלה לתחלו' השנאה עי שתי
צלעותי שהם החמורית והרוחנית
כאמור בקודם אחשוב שכבר התבאר בקצת פרקי זה
המאמר ועכ"ז לא אמנע א"ע מלכתוב פה שתי שלש
דלותות מדלתי רפואת השנאה לשום חיתול לחבשה
לתפוש כיושר ואומר :

א הו' יהי הלי השנאה כרעת איש את אחיו
אזי יכנע לאלהים ויפשיש במועשיו לתקן את
אשר עוותו כי יחשוב כי ה' שלהו ואין לאיש דהו' א
אשם בדבר כי איננו רקטטה זעמו של הק"ב
אשר אם יקח נקם מהאיש הנה הוא דומה לכלב אשר
בעת יוכה במקל הוא נושך המקל כחרון אפו וכמו זה
אמר דוד בשמעו קללת שמעי מה לילוכם בני צרו'
כי יקלל כיה' אמר לוקלל את דוד וגו' וגם אתריכין
בשוב אף ה' ממנו אל יקח נקמתו מאיש אשר הרע

ספר המדורה

לו כיתשוב שתברו כבר התחדש על אשר הרע לוי
 והוא גם הוא לא יחי' אכזרי מלמתול על עלבונו • כי
 יתן לו שגם הוא מתחטא פעמי' הרבה לפני המקל
 ב"ה והוא ית' נושא עווננו כחתחרטו • ואמר החכם
 קבל הרטה ממי שירצה פניך • למען יקבל המקום
 ב"ה הרטהך על דונך ודוע לבכך • ודבר זה כרתוב
 בתורה • עוזב תעזוב עמו • ות"א משבק תשבק מה
 דבלכך עלוהי' • ושנני בנביאים ורעת איש אחו' אל
 תחשבו בלבבכם • ומשולש בכתובים אם רעב
 שונאך האכילהו לחם • (ואי' רא') ממה שצוה המלך
 להמית את שמעי כי חייב מיתה חי' בדין תורה כמו שפט
 המורד במלכות) : ואם תהיה שנאתו את רעהו
 שנאת הנם • אזי יתן אל לבו כי במדתו זו עמה למדת
 הכלבים אשר ינבוחו על כל העובר עליה' כיתשובה
 לשונא להם • עם היות כי לא שונא הוא להם
 מתמול שלשום • וישים אל לבו פהיתת זאת הפדה
 וכמה זרה העוון גורם שהחריב בית קדשנו ועיר
 תפארתנו כאמרם ז"ל לא חרפה ירושלים אלא בשביל
 שנאת הנם שהיתה בה • וזה כי החורבן והשממון
 הוא מטעם המדה הזאת • כי שנאה תעורר מדנים •
 וידוע שהמריבה והמלהמה היא סבת ההרסמה
 כמש"ה חלק לבם עתה יאשמו • ואם יחשוב בנפשו
 שחכירו הרע לו אזי יוכיחמו בגלוי כי אולי לבכו לא
 כן יחשוב ואמר הכתוב טובה תוכחת מגולה :
ואם הוא נגוע מוכה בשנאת הבריות אזי יתן אל
 לבו שיזאת המחלה חתי' סבת אבדן נפשו
 כאמרם ז"ל שנאת הבריות מוציאין ארץ האדם מן
 העולם • וזה כי כמים הפני' לפני' כן לב האדם
 לאדם • לכן יהי' גם היא שגוא מן הבריות • ולא
 ימצא עזר מהם בעת הצר לו ויאכזר לשעתו כאמרם

פ"א דפואת שער י חל"י השנאה קי

ז' לאו חברי כחברי דאזיב' אומותא :
ואם תהי' דהסתלה מסכת איזה רכונה גרועה
אשר מסכה רוח עושים בקרבו • אזי יבקש
חרופה לרוע תכונתו מרפואת החל"ים שנתבאר
בפרקי זה דהמאמר • ואם תהי' המסתלה מפני
הקנאה אזי יבקש רפואה למהלתו זו ברפואת חל"י
הקנאה • ואף שכבר אמר החכם השנאה שהיא מפני
הקנאה אין לה תקנה • אין זה כי אם מפאת השנוא •
כי כל אשר יוסף השנוא בשלימות ומעלה הן
תרבה וכן תפרוץ השנאה בשנוא • אך כפאת
השנוא יש לה תקנה אם יתן אל לבו הדברי' הטעמרי'
רוע השנאה • כי יתן אל לבו ד"כ שפכת המחל"ת
התכן היות סבת אברן נפשו כמש"כ ולפזזה רמזת
קנאה • וישים אל לבו שהכל מאתה' והחריצות
היא סבה גרועה בהגעת המבוקש כמש"כ גם ה' לא
יבנה בית שוא עצמו כונניו • ויתן אל לבו שדומה
אשר ביד רעהו הי' מוכן לו מעולם לא החסיר ה' זה
השוב משוב המוכן לו ולתתו כמו שאמרו ז"ל אין אדם
נוגע במוכן לחברו אפי' כמלא ניפא • ורמוז לדבר
לא העדיף הטרבה ולא החסיר הממעיטו • וכמו
שביארנו בהערה למדת הבטחון :

אולם רפואת חל"י השנאה הרוחנית כבר
התבאר קצתם ברפואת חל"י האהבה
ורובם אכזר אי"ה בחיים ברפואת חל"י הכוב • ומי
חכם ויבין את זאת מראשון לאמרי בינה • נכון
וידעם מביאר הגדר' לס' תלים • וכפל הדברים
ואריכותם הוא ללא יועיל • אך למען צאת ידי חובת
ביאור הרבד במקומו [אמרת] אני • פה שמך דבר
מאגות השנאה הרוחנית למען יראו רבים וידאו מגשת
אליו • ואומר נודע ביהודה וכישראל שהש"ת
הוא

הוא שיוכל מכל הכונה נפשית • כי היא ית' רצון
 פשוט אין בו שינוי ורבו כלל • אך כדי לשבר את
 האוזן שהיא ית' פועל דבר והפכו האוזן הכתיבים
 בתארי התכונות הנפשיות כאשר תבאנה מאתו ית'
 פעולות כמו אה הפעולות הכחות שאתנו מתכונותינו
 הנפשיות • אשר מוצאת הכתיבה הוא ענין האהבה
 והשנאה הנאמרי בו ית' • יכונה בשם אהבה כאשר
 תראה מאתו פעולת הקיום • ויקרא בשם שנאה כאשר
 יפעל פעולת ההשחיתה • כמו ש"הכ אהבתי ארנכם
 אשר ה' אמרתם כמה אהבתנו הלא את עשו לעקב
 ואהב את יעקב ואת עשו שנאת ואשים את הריו
 שמתהגו' • הרי שהקיום והשחיתה לעד על אהבתו
 ושנאתו • וידענו שהמפיק רצון רעהו נק' אוהבו •
 והמתקומם נגד רצונו נק' אויבו • ומפאת זאת הכתיבה
 יכתנו אוהבי ה' ואויביו • וזה כי ברצונו ה' בקיום
 העולם כמו ש"הב רצא תוהו בראח לישבת יצרה •
 לכן הצדוקים מקיימו העולם נקראי בשם אוהבי
 ה' • והרשעים שמאכזרי את העולם נקראים
 אויבי ה' ומתקוממיו •

ור"ן האדם אשר בארץ הלזו הנשמה • ידענו
 כי רצה אלהי את מעשיו וכי חפץ הוא ית'
 להתיותו תועד ולהיותו כאחד מצבא מרום כמרום •
 כי מאהבתו אהו נטע בתוכו עץ החי אשר כל אוכליו
 יתו חיזי נועם לעדו עד • ה' אשר עשה לו את
 הנפש המשכלת הואת לתת לו שם ושארית נצחית
 בארץ החיים על ידה כמו ש"הכ החכמה תח' בעליה
 פי' בחיים הנצחיים • כי כאשר ישכיל בתורת ה'
 ותכמתו ביצורו אשר תכוח יעירין יגידון חכמת פועלם
 וממציאם אשר לתכלית זה נכרא העולם כמו ש"הר'
 ז"ל • כי ישוב האשכיל ושבולו ומושכלותיו לאתרו

פ"א רפואת שער י חלי השנאה קיא

כמו שבא עליו המופת כס"ח לראשון מהמורה
ויעמוד המשכיל לנצח כמו שיעמוד המושכל אשר
השכיל (שהם המיני' הכוללים) לנצח וא"כ איפה
אלה הם שונאי הש"ת העומדי' נגד רצונו ית'
ומבטלים א"ע ואת זולתם מזה השלימיות ומאבדי'
את האדם מעולמו הנצחי ודבר זה כתוב בדברי
זרב"ד ע"ספורני בס' אור עט' בפ' דהפ' ומשלם
לשונאיו על פניו לו אביו פ"י שהוא ית' מאבד
שונאיו מעולם הנצח כאשר זמנו להאבי אורחיו
מעוררם הנצחי ושנוי בדברי הרא"כ בע' בפירושו
לפ' הג"ל כמשנה תורה ז"ל ומשלם לשונאיו בעבוד
שישנאו האמת ומשולש בדברינו כחלי הכוב
ועל שונאי נפש החכמה כאלה אמרה ההכמה גם
אני באידכם אשחק אלעג בכוא פחדכם רתחת כי
שנאו דעת וראת ה' לא בחרו וכבר ביארנו שהבחי'
בחסד ה' על יצוריו היא המביאה את הדבוחן לידי
האהבה הפנימית כמ"ש הרב בעל חוברת הלכות ג"כ
בשער הבחינה והנה בעת קצת אנשי אינם רוצי' את
כל סאומה בשלימות היצורי ותהי' אהבתם אותו ית'
נצות אנשים מלומדה והלא תראה שקצת הבערי'
נעם בקראם ק' שיקרצו עין ויחרקו שן ועל שפרהם
נאש צדבת כאלו עקימת שפתם הוה מעשה להסתיר
סתר כוונתם אשר המה עושים למדלכות שמים
המה לבם כל עמם כי כל רוח אין בקרבם וקצתם לא
דעו אפי' פי' המלות שמוציאי' בעפתם ואם אין
מינה אהבה מנין אין זה בלתי אם הית יראתם זאת
מצורת אנשים מלומדה אשר מעת ילדותו ילמודהו
אביו ואמו וילדיו לקרוץ עין להפטיר שפה
להעקימו ולהניע ראש על כוסי חכם יבין את
את האהבה הנאמנה נכון ויוע שלימות הסדו

ואמתו

ספר המדות

ואמתו ביצורו • תשוב עינו לחזות כנועם ה' ולבקר
 בהיכלו טוב שלימותו ית' מטוב שלימות יצוריו אשר
 יסדם כהשכל ודעת • אם משלימות היצור' הנשונים
 מחומר המשמשים לפניו במרום • ואם מבחי'
 שלימות היצורים אשר אתנו בעולם אחד או אחרתענ
 על ה' ובאחכתו ישגה תמיד :

תשוקה שער יא ויעול

פרק ראשון

יבאל מדת השוקה טובה ורעיה • חלוק ובריאותה •
 ופ' כי קנת מחלטה :

השוקה היא תאות הנפש עם פעימיה הלב
 להשיג הדבר הנאהב לה • ונמשכת
 מחוזק מדת האהבה • מדה טובה רועמוד למעוז
 ולמחויק בכל פעולה ישלמנה הבחירה השכלית •
 והיא טובת גלילים על שתי צלעותי' חמרי' ורוחני' •
 החמרית היא התשוקה אשר נשע' ה' באישי רחמני'
 להעמוד מיניהם לנצח • כמו תשוקת המשגל אשר
 היא כלי הננה בכל ניצר להעמיד ולקיים מינו לנצח •
 עד שאפי' הצמחים ישתוקקו אל החיבור והזיווג •
 אשר על כן יעזוב איש שורש וענף ודבק באשתו למעון
 הוליו בדמותו בעלמו דשא עשב מזריע ורע למינהו
 כמו שהתבאר בת"א מזה • וככה העליוני' משתוקק'
 להטיב לתחתוני' • השמים נכספי' לתת של ומטר
 ע"פ האדמה • השמש משתוקק להאיר על הארץ
 ולהחם אותה בחמימותו מכל צד • ובגלל הדבר הזה
 יתנועע תנועה מהירה סביב הארץ הולך אל דרום
 וסובב אל צפון • והמשתוקק הגדול מכלס' הוא
 הש"ית

פ"א מדה שער יא התשוקה קיב

הש"ית אשר לא סר ולא יסור מהשתוקק לרה"טוב
לנבראיו עוד כל ימי עולם • לכן כל משתוקק אל
טוב הפעולות לפי היות ודשכל הרי זה משוכח
ויש בו מדעת קונו כי כן יסד המלך ה' צבאות היות
זאת התשוקה כלי לקיומן העולם אולם הרשוקה
הרוחנית היא המעוררת המשכילים להשכיל בכל
דבר חכמה בינה איש איש כפי אשר ידבנו לבו
להשכיל במושכל ידוע • אשר מוצאת התשוקה
הנטיעה בלב המשכילי נקח מופת על נצחיות הנפש
כי הש"ית אשר לא יפעל דבר לבטלה לא תוחו כראיה
לזאת התשוקה כי אם להחיות יצרת • ר"ל להחיות
הנפש המשכלת לנצחיות לפלשה גדולה כמו
שנבאר א"ה בס' הנפש :

חכ"י התשוקה הם כיאשר תנבר הרשוקה
במשתוקק ותעורר אותו להשתוקק בחשוק
בלתי נאות לפי הבחירה השכלית • כמו הרשוקה
אל הבעילות האסורות • ואל הגול ושאר מחמדי
עין רעה • וכי הוא זה אשר יוכח במכאוב על משכבה
הוא זה ננוע מוכח מחלה בלתי מטוהרה כי היא מחלה
רוחנית אשר אין דן דינה למזור ברפואה חמריה •
תעורר עיני השכל מראות אף כי עיני הגוף • ודהלא
תראה כי תיפסח הבעורות לעיני הנואפי • ורנמריק
המאכלים הרעי' לחק אוכליהם והיא מחלה חזקה
מאד עד שאין החוליה יכול לעמוד כנגדה
בכהידתו ורצונו • ר"ל שהחולה בעצמו מרנאזה
שתסיר מפני התשוקה הרעה ואין לא לידו • ואף
כי אם רשיג ישיג מבוקשו הנדה מדי עברו בן
ירבה וכן יוסף יבקשנו עוד כי ישכורת מעיר מלוש
בצק עד חומצתו :

ספר המדות

פרק שני

יבאר קנות החללים אשר לוטעו בהתעבות ישפו חיים
רעים ועל ערונת סתאות כחם יצח זו * ובהעבר
פנשט אז ידעאן החללים ועל ערונות כחם תיבש *
ויציר און לשמוע גדל המזוקה ובהל'ה תלשון חמדה
וניאוס * ויעיד עדום נאמנים מהכחמים ודל'ול
אשר יאמרו כי איתאנו הכמות :

סבת חליי התשווקה הוא אחד החושים כחמשת
הרושים אשר נטרה להשיג איזה רענוג
מדומה * וזה כי במה שקדם התבאר שחולי התשווקה
הוא בוסף נמוץ להשיג איזה טוב מדומה * ומחמבואר
שהטובות המדומות יתלקו לפי כתי' מקבל'יהם
לחמשת מהלקות כמספר מפקד החושים * לכן התי'
התחלת זה החלי טאחר החושים * אם מטראה עינים
או מחוש המישוש וזולתם אשר הוא כמו נטיעה
וזריעה אל החלי * והמתעבות וההרהורים בחשוק
ההוא הבאי' אל אחריו הם כמו מורה ומלקוש לגדל
הפרי הרע ההוא * כי כל אשר יוסף המשתיקק
להשוב בדבר הנאהב ההוא כו' תרבה וכו' ר' פרוץ
ד' תשווקה אל הדמיונות בנאביו * ויחזק עליו חליו
ויגדל עד לאין מרפא ואנפיש ועד בשר יבלה הובחשתנו'
החלי לצאת מרע אל רע כן יקנה שינוי השם ויקרא
בשם סת'ה הכליון * כי טבע זאת המחלה לבלות
עינים ול'אויב נפש כמז'הב תוחלת ממושכה מהלת
לב * ואמר כלתה לתשוועתך נפשי :

ור' פוארת לאה החללים היא קשה ער מאד לחיותו
חלי רוחני' ל' מתשבי כטבע מחלה
המרה שחורה אשר לא תוכל להרפא בקל * וראה
זה לבד מוצאתי לו רפואות תעלה * והוא פרוץ גדר
הנחשק ולא יעלה על הלב * ועל העינים יצוה
מחמטיר

פ"ב רפואת שער יא חל"י התשוקה קיג

מהמשיר עליו כטר • ר"ל שימנע מחשוב בהשקו •
ואז גם הפרי לא תוסיף תת כחה ותלך הלוך והסור
עד כיעל ערוגות צמחה תיכש • והממהר בעצירת
הגשם טרם יגורל דהפרי הרי זה משובח • כי
בערך קוטן הצרי הרע כניקל לכלותה וימצא תרופה
בעזר הש"ית :

ומרפ"א תרה עור שיפנה מחשבתו לחשוב

בדברי' הממאסים והגועלים
דבר הנחשק ההוא • המ"כ כאשר יהי' נגוע מוכה
התשוקה כאשר זרה • אזי יפנה לחשוב באיכות
הרכבתה • בשר דם גדים ועצמות • ריאה ככר
טחול מעים • ליחות מרה סרוחה שתן טינופת •
וידמה כמתשבתו כאלו הנתחי' מונחי' לפניו כגועל
נפש • והאבר ההוא אשר הוא משתוקק להיות נזקק
לו הוא הפחות והמאוס בהם והוא מקום טעבר השתן
ודמי הנידות והזיכות הסרוחי' • או אז יכנע לבנו
הערל ותרפה רוח התשוקה ממנו וגעלה נפשו אותה
ויעזין מ"ש כב' לתשיעי מזה :

ואם בוצת לא יוסר • אזי יעשה מהחרטה פתח

לחרטה • ר"ל ידמה כנפשו כאלו ככר
עשהו • אשר אז כבתה אש התשוקה ותכעד אש
החרטה בקרבו • אשר בעת ההיא לבוי כאב ונפשו
עליו תעבל ומשכר רוח יליל איך המרתי אמרי אל
ועצת עליון נאצתי • ואיך לשעה קלה לא עצרתי כח
לתת מעצור לרוחי ואברתי את עולמי בשעה אחת :
ואם גם בוצת לא יוסר • אזי יחשוב כי אלו היו בני
האדם רואי' ויודעי' מעיניהו זר מעשהו הלא
היה מתכושש ונבלם מפניהם ונמנע בעשייתה • ואיך
לא יבוש בושת מהש"ית אשר אין נסתד מחמתו •
כמש"הכ אם יסתר איש במסתרי' ואני לא אראנו נאוו

ספר המדות

ה' יעלה על לבנו גנות מה שישתקע בו שישב גרוע
מכל אדם • עד שאלו ידעו בני האדם אהר מעשיו
המכוערין היוהם יורדו ישרי לבב כמנו בשומם
מעקשיו למישור :

ואם גם כזאת לא יוסר • אז יראה להטריד
גופו באיזה מלאכה כי גדולה מלאכה
שמחמת את בעליה ומקררת התשוקה • כאמרם ז"ל
שיגיע שניהם משכחת עוון :

ובל אלה התרופות שנאמרו ונשנו הם הנועלת
גלויה לאיש שונה ופתי אשר לא חלק לו בבינה
אולם הנלכך אשר לקחה אזנו שמץ מני העיון
השכלי והלך השכים בדרך התשוקה • הנה לאיש
אשר אלה לו מצאתי רפואה נקיה וקלה • והוא
שיפנה לבבו לעין בדברי העיונים וישא ויתן כהם
כהשכל ודעת כי אז יגבר שכלו על סכלו והתשוקה
תעלה בתוהו ותאבד כי התשוקה והעיון הם צרות זו
לזו לא יבנו יחדיו כאמרם ז"ל אם פגע כן מנוול
זה משכהו לבה"מ בו ואמר מזמח תשמור עליך :

וצריך כל רופא אומן לדעת אשר טרם ירחיל
לעפוק ברפואות ואת המחלה שיהן לחולה
משקה ההרקה המבואר בשני לשני מזה • למען ימצא
מקום נקי לקיבול רפואותיו • ר"ל שיצודה אהר
המשתוקק לצום איזה צומות ולהכניע בעמל
הפיגפ' את לבו הוונה • כי כהיות התשוקה כח המרי
לכן תחלש בצום ואז יקל לול השיב הכתירה החפשית
אל בריאותה • ואחרי ככלות הרפואות • אז יראה
המשתוקק לחטות נפשו בכח התשוקה הוא אל צד
הפיגוף עוד כל ימי חייו פן יפול הנזפל שנית במחלתו
ואז יקשה רפואו כי ההרגל יעשה טבע בו כאמרם ז"ל
כיון שעבר אדם עכירה ושנה בה הותרה לו בו :

הערה

פ"ב רפואת שער יא חלי התשוקה קיד

(הערה) התשוקה היא כוסף נמרץ להשיג

הענג המדומה בלב

המשתוקק * ותרד פלאים עד כי תעבירהו מדעתו
ר"ל מבחירתו החפשית שהיא השכלית * ופרס
תתגבר זאת התכונה בלב האדם תקרא בשם המורה
ותאוה * ואז יש יכולת וספק ביד האדם המרתאה
לעמוד נגד תאוות לבו * לכן באה המצוה על ההרחקה
באלו שתי הלשונות לא תחמוד ולא תתאוה * ונקרא
הפרק העליון בשם שוק מטעם תשוקה להויר מקור
תשוקת המוגל ומל איש בשוקי אשר ידעה * והפך
זה ג"כ * וכן נקרא מקום מוכרי כל ממכר בשם שוק *
להיות כלי לבות העוכרי שמה כלות ונכספות ונפשם
שוקקה להשיג כל ממכר * אוןקרא כנה
מלשון הליכה כטעם בעיר ישוקו * כי לא תמלה
הרגל מן השוק כל היום :

ידערת היום והשבות אל לבבך כי מה שאמרנו

בקודם שסבת חלי התשוקה היא אחד

החושים * דבר זה כתוב בתורה ולא תרדורו אחרי
לבבכם ואחרי עיניכם * ושנוי בנביאי כי היא ישרה
בעיני * ומשורש בדברי חז"ל עיני ולבא הן הרין
פורסורין דעבירה * ומה שאמרנו עשונטמות הרעיון
בנחשק מגדל ומחוק התשוקה * דבר זה כתוב בכתובי
אל תחמוד פי' בלבבך * ומה שאמרנו לפנות המחשבה
מהנחשק * דבר זה מתורת משה למרנו מאמרו אל
תפנו האילי * ואצרו ז"ל א תפנו א מדעתכם * ומה
שאמרנו לחשוב בנוער הנחשק * דבר זה מפי
השמועה למרנו כאמרם ז"ל אשה חמת מלאה צואה
פיה מלאה דם * ומה שאמרנו שיעשה מהחרפת
פתח להרמה * דבר זה כתוב בנביאים תיסרך רעתך
פי' תיסר אותך הרע אשר תמצאך כאשר תרע * ושנוי

בדברי

ספר המדורת

ברברי חז"ל הסתכל מן דברים ואין אתה בא לידי
 עמירה כו' ולפני מי אתה עתיד לירון זין וחשבון .
 ומה שהעירותי בצדק טזיווג הצמחים . גם זה
 מפי השמועה למדנו . אמרו ז"ל במדרש משל למלך
 שהיה לו פרדס ודתי בתוכו ט' דקלי' זכרים ונטע
 אתרוג ביניהם . ולא בלבד הצמחי' משתוקקים אל
 הדקיות והזיווג . אלא אף גם הדוממים וכל מ"ב
 שואפי' להדבק איש באחיו למינהו . כאשר נראה
 ב' טיפות מים דהסמוב' זו לזו . אחר באחד יגשו
 ויקרבו עצם אל עצמו והיו לעצם אחד . וכנה עשן
 הגר הככה ימשוך בכח התשוקה הלהבה מנר הדולק
 שלמעלה ממנו . כדור הארץ ימשוך אצל'ו בכח
 התשוקה כל דבר כבד המושלך באויר . אבן המג'ניט
 ימשוך הברזל . אבני' אחר'י ימשכו אפר מירה
 וזולתם מבעלי המשיכה כלם יפעלו בכח הסבה
 הממבכת חיבור הדברי' הדומי' בטבע מה ונק' זה בשם
 תשוקה . ומה שאמרנו השמי' נכספי' לתת טל ומטר .
 דבר זה כתוב בכתובי' תהום אל תהום קורא . ושני
 בדר' זל' אין טיפה יורדת מלמעלה שאין טפיים עולים
 נגד מלמטה . וכל זה בעבור תשוקתם ל' הזיווג
 ולדבקה איש באחיו . ומה שאמרנו דהשמש
 משתוקק להאיר על הארץ . כתוב הדר הוא ואל
 מקומו שואף צרה הוא שם . ואמר והוא כחתן יוצא
 מהופרתו וגו' פי' בעבור שגדלה תשוקתו לדואר
 כתשוקת החתן לכן ישיש כגבור לרוץ אורח להשיג
 מבוקשו . ר"ל להאיר ולחמם כל צד ממנה ככרוב
 בפי' הקודם . ומה שאמרנו שהש"ית משתוקק להשיב
 לנברא' . דבר זה כתוב בתורה וירא אלהי' את כל
 אשר עשה והנה טוב מאד . ושני בכתובים טוב ה'
 לכל . ורחמיו על כל מעשיו . ומשולש בקבלה
 שהוא

שהוא ית' דטוב המוחלט וכל מגמתו להטיב * ומי
 חכם יבין את זאת מבחינת טבע היצור * נכון וידעם
 מטוב הסוד אשר גבר בכל נוצר * וזאת התשוקה
 האמור' שפכה ה' על כל מ' ב אע"פ שאין ראיה לדבר
 זכר לדבר * אמר הכתוב ויכל אלהים כיום השביעי *
 פי' כיום השביעי יסד ה' התשוקה בכל מ' ב להרמז
 אישיהם למיניהם ע"י זיווג ודביקות להוליד בדומה *
 ויהי טעם ויכל כטעם ותכל נפש דוד והוא פעל יוצא
 לשני * ואמר פקדת הארץ ותשוקה פי' זכר יסדת בה
 מדת התשוקה להזדווג עם השמים לרוות דודים יורה
 ומלקוש להצמיח מוצא דשא :

פרק שלישי

יבאר מדת הגיעול כמה זה תכל מספר פלגנות של
 מיאוס אשר שימשו כס בכתובים ושיא ראשית הקנה
 לכל שב יודיעתו ויבנות השוקיתיו אשר דבק בה *
 וסוף לאוי לגעול אשת חיקואף כי בעת המינוח :

גיעול ענינה ריחוק הנפש ומאסה בדבר הנאהב
 לה מקדם * ונמשכת למדת השנאה * והיא
 הפך מדת התשוקה * וזה כי כאשר תרגיש הנפש
 איזה גנות בדבר הנחשק לה אשר ציירה בדמיונה *
 כן התעורר בה השנאה על דבר הנחשק עד לא תוכל
 להכיל בקרבה ציורו או אז תפליט ממחשבתה הציור
 ההוא הנחשק * ונקראת זאת הפליטה בשם גיעול
 מטעם שורו עיבר ולא יגעיל פי' ולא יפליט הזרע *
 ובדר"ז מגעילן ברור החין פי' מפליט הכלוע *
 ובספרא וגעלה נפשי אתכם זו גולה וי"א זו סילוק
 שכינה * לא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהם
 ששניהם מורים פליטת הכלוע כהוראת מלת גיעול *

ספר המדות

וממה שביארנו בדרך התשוקה שהיא כליעת הרעיון
מציור דמות הנחשק אשר השיק והציף על כל גדות
המחשב * תדע ובחנת שפליטת הציור ההוא הנחשק
המכונה בשם גיעול הוא הפכה כאמור * וכחאמור
חבין ההבדל שבין הוראת לשון גיעול בין הוראת שאר
לשונות של מאוס כמו מאס קץ שקץ תעב וזולתם *
המורים על הדבר המאוס והשנוא גם מעולם מש"א
גיעול המורה לכו על הדבר הנאהב שנמאס ונשנא
בלב אהבו כמו וגעלה נפשי אתכם * אשר געלו
אנשיהן * וזולתם כלם יורו על גיעול הדבר הנאהב
מטרים כאמור :

התכונה טובה יסוד ה' בנפש המרגשת בגנות
הנאהב לגעול אותו לבל תוסיף להדבק
ברע אשר תמצא באהובה * ותועלת זאת התכונה
רבה היא על האדם אשר כל יצר מחשבות לבו רק רע
מגעוריו ושתוקק כל הימיו להשיג הטוב הערב לשעמו
ולקחת ערובת הדברים הכללית נרצים לאלהים *
ורוב שנים יודיעו חכמה ודעת גנות חשוקיו אשר לא
יתנו השב רוחו ונפשו להדבק בשלימות האמיתית לפי
התורה והמצורה * או אז תנעל נפשו אורתם
ותרחק מכל מחמודיה אשר היו לה מימי קדם *
ולהדבק בדברים הנרצים לאלהים המובילים אל
השלימות * והיא סבת כל שב מידיעתו בגנות מעשיו
הרעים הנחשקים בעיניו * ומבריאות התכונה
להתרחק מהדבק בדבר המגעלים לנפש אף שאינם
מאוסים בכחיות עצמם כי הם מולידים גנות כנפש
המואסת * ולכן אמרו ז"ל שכל דבר מאוס אמור
לנפש המואסת משום איסור כל תשקצו * עם היותו
מותר לנפש היפה * ואם געלה נפשו אשת חיקו וליד
גנות בנפש זרעו וישחית את נחלתו כאמרו ז"ל ע"פ
וכדותי

ס"ג מדת שער יא הגיעול קטז

זברותי מכם הפושעים והמורדים באלו בני השעה
מדות אס"נת מש"געה • כי איכות מחשבת האב
לשעתו יש לה מבוא בנפש זרעו אם טוב ואם רע •
וזה כי גוף • וחומר הוולד נוצר מחומר הטיפות
הזרעיות של האב והאם הכלולים מר"מח איברים
וש"סה גידים • אך נפשו ורוחו נוצר מהמחשבות
ההוות לשערם אשר מעין דוגמתם ימשיכו הנפש
בוולד הנוצר • לכן מי חכם יבין דעת לכל יהכל את
מעשה ידיו ויראה לקדש עצמו לערת החיבור ויוקם
רעיונו להשוב מחשבות קדושות ולא ירין מקום
לאיבה כי אם יתאחד באהבה שמספרה כמספר שם
ז"ה המשותף בשמותם ובכללות שניהם אשר אחת
באחד יגשו והיו רשפיהם רשפי אש שלהבת יה •
והס' כל הנשמה תהלל יה • ובה עדר האהבה יעדר
האחדות ואפס מקום לשמו יר' ונשאר אש ואש
שמספרם עסד' אותיותיהם ועם מספר איכה הבאה
במקום אהבה יעלו למספר זברותי האמור • ומטוב
התכונה לגיעול ולמאוס הרברי' המתועבים בבחי'
עצמם כמו ע"ז גילוי ערוות ומאכלי אסורות שנקראי'
שקץ ע"ש שמשקצים את הנפש משחית' ומהבילים
אותה • נאמר בע"ז שקץ תשקצנו • ואמר וילכו
אחרי ההכל וההכלו • ונאמר בג"ע כי ארת כל
הרועות האלה • ואמר משחית נפשו הוא
יעשנה • ואמר במאכלי אסורות ונטמאתם גם
זאמרו ז"ל א"ת ונטמאתם אלא ונטמרתם ד"ל
שיטמטמים את הלב • חל"י המדה ורפואתם שוח
לחל"י השנאה ורפאותם :

שער

ספר המדות

רחמים שיער יב ואכזריות

פרק ראשון

יבאר רב טוב מלת רחמים אשר לגדל אעלמה יחשוב
למדת הבורא ית' בהנהגת בראיו לכן ראוי לכל אדם *
אף כי למושל ביראה אלפים להדבק במדה זו * כי היא *
משלה בלויס ומעט פאדות בקיום מלונות רבות כמו נקט *
וג"ח * ויעיר און למנוע שערך רחמים טוב לערך
האסנה שבין המרחם להמרחם :

רחמים ענינה חמית הנפש מרגשת הצער והעוני

אשר ישיג את רעהו * ונמשכת למדת
האהבה * כי כל שני אהבתי נאמנים אשר אחד מהם
צרה ויגין ימצא בו ידאב לב רעהו עליו ונפשו עליו
יהמה * תכינה טובה בראה ה' בנפש האדם להיות
לו לפריטה גדולה ולתועלת בקיבוץ אישי מינו אשר
א"א לו מבלעדי הקיבוץ כמו שביארנו זה פעמים *
כי היא סבת העזר כל תלושי כח * ותנחשלים העניים
והאביונים * אשר לולי נכמרו רחמי עוזריהם עליהם
היו אובדים לשעתם * אשר זה הוא סבת הרמדת
קיבוץ אישי האדם בהעזרם קצתם מקצת כי אם בפועל
אחר ירדה האדם תלוש להשיגו ועזר מבעל היכולת
הנה בפועל אחר וולתו יהיה כביר כח והחלש יאמר
גבור אני ובעל היכולת יתכן שיהי' לואה בפעל ההוא
ועזר ממנו * כמו שנראה בעלי המלאכות השונות
בין בני האדם אשר כל אחד נעזר בזולתו * וכמעט
אמר ז'ל כדרך שברא כל אלה לשמשני :

וגדולה המדה ששצוות רבות הליוה כוח כמו
צדקה וג"ח והליות העני בשעת רחוק *
ושלא נגוש אותו ושלא נקח מאתו נשך ותור ביתו שלא
נעבור בדרך את עבדיו העבדים ושלא נעמוד על

דכ רעינו רק נעוור אותו כפי יכלתנו • ומורה כל
 אלמנה ויתום לא תענון • ואהבתם את הגר • ואהבת
 לרעיק כמוך • ורחמים כלה המצוות שטעמם להגביר
 מדת הרחמים • וברצות ה' לנסותינו במדה זו ר"ל
 להרגילנו בה צונו להתרחק ממדת האכזריות שהיא
 הפכה אפי' עם בע"ח מרגיש כמו שצונו במצות שלוח
 הקן ומצות השח טה בסכין בלתי פגום • יעוין במ"ח
 לשלישי מהפורה • וזאת המדה ר"ל הרחמים היא
 עזות נאמנה על טוב תכונת הנפש וטוב מוגה כאמרם
 ז"ל בני אברהם ביישני' • רחמני' • זאמרו ז"ל מי
 שמרחם על הבריות כידוע שעמדו אבותיו על הרסיני
 ואמרו ז"ל ע"פונתן לך רחמי' ורחפך • מי שמרחם
 א"ע על הבריות מרחמי' עליו מן השמים :

ומה יקרה וזאת המדה אשר נכבדו מדובר נדה
 להיות ראשונה במלכות שמים • ר"ל שהוא
 ראשית דרכי אל להנהיג בה את המונהגי ממנו ית
 כמש"הכ ויק' ה'ת' אל רחום ותנון • ואמר ורהמיז
 על כל מעשיו • לכו ראוי לכל הישר באדם להדבק
 במדה זו כמש"הכובו הדבק ואמרו ז"ל הדבק במדותיו
 ומה גם כל מושל ביראת אלהי' ראוי לו להגביר מדת
 הרחמים על יתר מדותיו ולהנהיג עזתו ברחמים •
 אשר לא כן עושים רחוק קצת אחינו בית ישראל כי
 מי מהם אשר יערה בידו שבט מושל יגביר על
 מדותיו מדת האכזריות וירדה אותם בחזקה • צופה
 ומביט לנקום נקם למען יתנו חיותהם בארץ החיים •
 ולולי מוראיה של מלכות על אלה המושלים אז איש
 את רעהו חיס בלעו • בישו והבלפו מדרךכם
 מושלי העם הזה • אשר מושלי האומות יהיו צדיקי'
 וטובי' מכם עד כי יעצרו בכם לבלתי עשות נבלה עם
 אחיכם כל בית ישראל הנשמעי' לכם • ועליכם אמר
 הכתוב

ספר המדות

הכתוב וכחקי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם
ובשאלה א' ששאל תלמי את פותרי דתורה ז"ל איך
נקיים לנו המלכות בשלוה עד בוא קצו • תשובה
אם בכל הנהגותיך תשמור את יישר ואת נועם האלהי
יהי לך כן כו' • ושם נאמר שאלה ג' איך נקנה ונקיים
לנו אוהבים נאמנים • תשובה תעשה כאופן שהכל
יכירו וידעו כי אתה שוקד על טובת כל העם אשר
ברגלך • והנה תתעורר לזה בהשכילך עד מה האלהי
שותר טוב כל האדם בחננו אותם הבריאות
והמוזנות ויתר הרושים לכל חפציהם כל דבר
בעתו • אמר לו הישר לפני דרכך :

(הערה) וידעתי היום והשבות אל לבבך כי הן
בהיות סבת הרחמים היא

האהבה שבין המרחם והמרוחם כמו שקדם • לכן
תהיה התחלת הרחמים היא מדת העצבות • וזה כי
בראות הנפש צרת אהובה כן תתעצב אל לבה כאלו
המעיק ההוא הוא בנפשה • ואז ירב הדם בלב
הנעצב כמשפטו בעת הגבורות העוצב כמו שביארנו
במדתו • ואז יהמו יכמרו הדם והחום בלב הנעצב •
ויבקש בעליה לרפוא מדורה לבבו בהרנדב הנפש
להועיל למיצר כפי יכלתו וכוזו ינוח לו מרגו ומעצבו
ולכן נקראו הרחמים בשם המי' כמו ש"הכ על כן המו
מעילו • שהוא מטעם יהמו יחמרו מימיו • ופי'
מעי כמו לבי כמו ותורתך בתוך מעי • ומזה ג"כ אמרו
ז"ל נכמרו רחמי עלי שעינינו חימום כמו נפלה
לאור ונכמרו בני מעיה :

ובחנרת ותדע שערך גודל כמות הרחמי בין איש
לרעהו הוא כערך גודל כמות האהבה
אשר ביניהם • כי כפי גודל האהבה כן יגדל העוצב
בו אשר לפיהו יגדלו הרחמים • הט"ב כי יהיה לאיש
גואל

פ"א בהבדל שער יא לשונות של רחמי קיה

גואל וריע אהוב • ויקר מקרהנ לראות בצרה נפשו
הנדה גם הוא צרה ויגון ימצא • כי בלבבו יבין ונפשו
ידמה לאמר הלא הוא אנוש כערכי ותקראינה
אורנו כאלה • אולי גם אני כמוהו יקרני כי לרא
נופל הוא ממני • ואז נפשו בו תתעשף ויתעצב אל
לבו כאלו הרגיש היצער ההוא בנפשו • ואז יהמו
יכמרו רחמי על המיצר והלוצה ורתנדב נפשו
להעניקו מטובו ולשחד בעדו מכתו כי למען היציל
אותו מרעהו וכזה יגוה לו מרגו ומעצבו • והוה נדר
הכונת הרחמים • ובהיות א"כ איפה ערך הרחמים
בערך הדמיון והתחם שבין המרחם והמרוחם כנ"ל •
לכן על המעט ימצאו בעלי החיי רחמים בעיני האדם
וזה כי אין ערוך להם בגדר המין • אך להיותם שונים
בסוג לכן יתעצבו קצת אישי האדם בראותם הריגת
חב"ע"ח • כי כן היא המדה בו יר' כבי' כמש"הכ
ורחמי על כל מעשיו • ואמרו ו"ל צער בע"ה
דאורייתא • אך בעלי נפש הצומחת לא ימצאו רחמי
בעיני האדם כלל בהיותם בלתי נגדרי עמו אפי' בסוג •
ועל צוותה התורה לרחם עליהם לכל נשחיתם ללא
יועיל כמש"הכ לא תשחית צח עצה • אשר מזה
למדנו לכל משהית רכב מה שהוא עובר בכל השחית
אמנם האדם באדם ימצאו רחמים להיור' מרודמי'
בטין • ולפי מה שקדם שגודל האהבה גורמת רחמי'
גדולים • לכן יגדלו רחמי איש בראותו צרת קרובו
יתר מאד מהצד לו בצרת הרחוק וכל הקרוב הקרוב
יותר ר"ל כפי הקורבה כן תרבה וכן תפדוף מדרת
הרחמי' ביניהם כמש"הכ כרחם אב על בנים • וזכה
כי אך עצמו ובשרו הוא ומן אז גדלה אהבת האב על
הבן להיותו נתח מנתחיו ואף כי יתר האוהבי' לכן ירכו
עצבותם בעת הצר להם • ובגלל הדבר הזה ר"ל
בהיותו

ספר המדות

בהיות האהבה שורש הרחמי לכו תבוא מלת רחמים
במקום האהבה כמש"כ הכ ארחמך ה' חוקי' פ"א אהבך
ובלשון ארמי הוא מנהג מאודי :

פרק שני

בהכלל שבין לשונות כל רחמים

מדת הרחמים לה שם בארבעה פני' כל'שון
העברי • חוס ורחם • חמלה
וחנינה • וראוי לדעת גדריהם ר"ל ההבדל שביניהם •
וצומר גדר מלת רחמי' כבר התבאר במה שקדם שהוא
שם הונח להורות על דאבון הנפש מרגשות צרות
רעותה : והיא גם היא מר לה כאלו נגעו הצרה על
עצמה ועל בשרה כהיותה עצם מעצמה וכשר
מבשרה ר"ל מתאחדי' במין או בסוג • אולם גדר
מלת חוס היא הוראה על המית הנפש וחסותה על
השחתת דבר מה והילוכו לאיבוד • מבלי השערת
הנפש כוונת ההשחתה זה א על עצמה ועל בשרה •
ר"ל אף כי בהיות הנשחת בלתי נגדר עם החס במין או
בסוג • ולכן דהפילו הכתובי' פעל חוס גם על דבר
שאין בו רוח חיים כמש"כ חס ועיניכם אל החוס על
כליכם וגו' • אתה חסת על הקיקיון וכו' בריהו"ל כחס
על הנד כחס על השמו כחס על הפתילה • מש"אב
מלת רחמי' שלא תאמר כי אם על דבר שיש בו רוח
חיים • ר' ל הנגור עם המרחם עכ"פ תחה סוג הבע"ה
ושני אלה ר"ל חוס ורחם לא יתחייב מלשונם עכ"פ
בעצם למלט הלואה מתלאתו או להציל הנשחת
מהשחתתו • כי המרחם והחס לצ התנדב נפשם
להציל • מש"אב מלת חמלה שהיא הוראה על
התנדבות נפש המרחם או החס למלט הלואה
מתלאתו

פ"ב חל"י שער יא הרחמים קיט

מתלאתו או הנשחת מהשחתתו כמש"הכ ובחמלתו
הוא גאלם • ותחמול עליו ותאמר מילדי העברי זה
בלע ה' ולא חמל • אשר חמל העם על מיטב הצאן
אל תחמלו על חץ • פי' להצילו מהשחתה ואיבוד •
אולם מלת חנינה ענינה מציאות חן ונשיאת פני
הרואה בעבור יפי הדרו או הוד שלימותו כטעם ועל
כל פשעי' תכסה אהבה • וכמש"הכ אלהים יחננו
ויברכנו יאר פניו אתנו סלה • אלהי' יחנך בני • חננו
ה' כי אומלל אני • וזולתם טעם בלם כטעם חן וחנם
כמדרשם ז"ל ע"פ ואתחנן • זהו הגדר וההכול העצמי
בין אלה המלות הנרדפות דעהו והבינהו :

פרק שלישי

יבאר מדת האכזריות בריאותה ותליה ואופן
כפואתה לעשותה :

אכזריות ענינה השחתת דבר מה וכלה בחיובה •
והיא הפך מדרת הרחמים ונמשכת
למדת השנאה והגיעול • תכונה טובה להתאכזר
על אנשי רשע ובני בליעל • וכל צדיק מושל ביראת
אלהים • בואת התכונה יבוא לעשות הטוב והישר
לבערם מן העולם כי השחתת המזיק הוא תיקון העולם
כמו שצותה התורה בחייבי המירותר ובערת הרע
מקרבך • ואמר מורה רשעי' מלך חכם :
ומחליי אלה שתי התכונות ר"ל הרחמי' והאכזריות
היא שילקה המתנהג בהסדר ובירור ר"ל
אם שיתחוק במדת הרחמי' ויתנהג ברה עם כל איש
ואיש כטוב כחוטא • או שיגביר על עצמו מדרת
האכזריות ויתנהג ברה עם המטי' עקלקלותם ועם
הישרים בלבותם :

ספר הפרות

ספר המהלה היא היות החולדה עווב הנהגתו

ביד טבע נפשו מאין פנות אל השכל

וידוע כי טבע אישי בני האדם שונות בתולדותם באלה

שתי התכונות כפי מזג יצירתם כי מי מבני האדם שהוא

אכזרי ביותר לא ישקוט • ולא ינוח כי אם בשפך דם

כע"ח והריגת בני אדם • ומי מהם אשר הכט אל עמל

לא יוכל עד שאפי' הריגת הכינה תהי' אכזריות בעיניו •

על כן יצא משפט מצוקל בהנהגת זאת המדה והפכה :

ורפואתם תלויה בהסרת הטבה ר"ל שישקול

המתנהג את הנהגתו בטוואני הבחינה

השכלית ויטה א"ע אל מדת הרחמי' האמתית בהשכל

ודעת ר"ל שאף גם אם יוכרח להתנהג כמדת האכזריו'

יהיה זאת לתכלית הרחמי' • וזה כי מדת האכזריות

בעצם היא מדה מנוונה מטבע הנתיש' כמש"ח הכוראש

פתנים אכזר • גם תנין הלצו שד בת עמי לאכזר •

והאכזר יתן אל לבו כי כל מי שמתאכזר עם הבריות

לא ימצא מרחמי' בעת דחקו כמו שידעת מענין עתלו'

המרשע' שלא מצאה עזרו' בעת הקשר ואמר באכזר

רשעי' רינה וישים אל לבו רבוי הפחיתות הנמשכי'

לזאת המדה • מהם קפיצת היר פתת צדקה לעניים

כמש"ח שמעו אלי אבירי הלב הרחוקי' מצדקה

ומצות גמילת' חסדי' ושאר המצוות הנמשכי' למדת

הרחמי' כלם יבטלו למדת האכזריות ופחיתות זאת

המדה היא ערות נאמנה על בעל' כי לא מבני ישראל

המה • כאמרם ז"ל כל מי שאין בו רחמים בידוע

שלא עמדו אבתיו על הר סיני • וכבר יעד הכתוב רע

לאנשים האכזרי' כמש"ח הקצפתי על עמי לא

שמת להם רחמים • וכא עליך רעה לא תדעי

שחרה • ואמר על שלשה פשעי אדום ועל ארבעה

לא אשיבנו על רדפו בתרב אחיו ושחת רחמי וגי' :

ושלתתי

ושלחתי אש כתימנוגו' • וידעת היום שכל מרחם
 ימצא מרחמים בעת צרתו • כאשר ידענו מענין
 יהונתן בן המלך שאול אשר נכמדו רחמיו על ישראל
 וישלך את נפשו מנגד להציל את העם מיד שוסרהו
 איך עמדו כל איש ישראל בעדו כעמוד ברזל להצילו
 מן המות כמש"ה הכ היונתן ימות וגו' • על כן טוב לפני
 האלהי' ימלט ממנה • אך עם אנשי רשע יתנהגו
 באכזריות חימה • כי האכזריות על הרע' היא רחמי'
 על הטובי' בהסיר המזיק מהם כי כאשר יתנהג עמהם
 ברחמי' יבוא ממנה אכזריות לטובי' כמש"ה הב ורחמי
 רשעים אכזרי' • ואמר וז"ל כל המרחם אל האכזרי'
 סופו להתאכזר על הרחמי' • וכמו שידענו מענין
 שאול אשר בחמלתו על אגג נולד המן • לכן תהיה
 הבחי' השכלית פלס ומאזני משקל לפלס בה מעגלי
 יושר של ב' התכינות ההפכיות האלה ואז יכונן ורכיו :
ולעולם יבטל אדם רצונו ורחמי מפני רצונו
ואהברו יר' • כמו שידענו מענין
 אכזריות אברהם על יצחק בנו בעת העקדה למען
 עשה כיום רצונו ית' אשר על כן נקרא אוהבו יר' וזה
 בשכבר ביארנו כמה שקדם שערך הרחמים הוא כפי
 ערך האהבה • והנה בפעל העקדה נודע אשר גדלה
 אהבת המקום ית' בלב אברהם יותר מאהבת בן יחידו
 עד כי לא נחשבו בעיניו למאוסה רחמיו על בנו
 וישליכם מנגד • כי באהבתו צורתו ית' השתדל
 למלא רצונו באכזריותו להמיר אהבת בנו יחידו
אשר אהב • ונקרא בעבור זה בשם אוהבו יר'
 כמש"ה הכ זרע אברהם אוהבי :

ספר המדות

רצון ומחילה שער יב כעס ונקמה

פרק ראשון

יבאר מדת ההתלוצות וכחמסך לה ל"ל מדת המחילה :

התרצות גדרה וענינה הפקת רצון איש ואיש :

ונמשכת למדת הרחמים כי מי

האיש אשר יכמרו רחמיו על רעהו אשר לא יוכל

לראות בצרת נפשו ולבכודאב עליו הוא זה ירפא

מרה לבבו כהפיק רצון רעהו והנמשך למדת

ההתרצות היא מדת המחילה ר"ל הסכל וההתאפקות

לבלתי ינקם מאשר הרע לו תכונה טובה להיות

הישר באדם נוח לרצות ונשמע להפיק רצון רעיו :

בו מוז המדה ימשך טוב החכמה ויתרון הכשר הקיבוץ

המדיני בכני האדם כאשר לא יקפידו על רעת איש את

אחיו כמש"הב בחקו ורעת איש אחיו אל תחשבו

בלבכס ובעל זו המדה יתואר בשם מושל ברוחו יען

היותו מושל בנפשו להיות מוחל עלבון וכל שר

ושלטון מושל בעל כח ויכולת ראוי לו להתחזק בזאת

המדה ר"ל להיות מוחל עלבון ורצוי לרוב עמו לבל

ישחית רבו מהמון עמו בעבור גודל יכולתו כמש"הב

טוב ארך ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר

ולגודל יכולת הכוראית והנהגתו בחסד את ברואיו :

הארוהו כ"בי בזאת המדה ר"ל במדת הסבל והמחילה

כמש"הב ארך אפים נושא עוון ועובר על פשע :

ואלמלא זאת המדה אין כל בריה יכולה להתקיים

בעולם כי מי יזכה לפניו בדין כמש"הב הן שמים

לא זכו פעמי אף כי אנוש רמה וזאת הברכה אשר

ברך משה את שכט האשרי יהי רצוני אחיו פי' שיהי

מרוצה לאחיו כהפיק רצונם ממגד שמן ארצו ובה

שובת

פ"א רצוי שער יב ומחילה קבא

שוכח מרדכי היהודי כמש"הכ גדול ליהודים ורצוי
לרוב אחיו אשר לא יתכן זה הריצוי מבלעדי שנים
מרדכי ה' מפיק רצון אחיו כי כמים הפני' לפני' כן
לב האדם לאדם ושכחוהו רבנו למהל עלבון
כאמרם ז"ל הנעלבים ואינם עולבים עליהם הכרוכ
אומר ואזהכיו כצאת השמש בגבורתו ואמרו
עוד לעולם יהא אדם מן הנרדפי' שהרי אין לך
בעופות יותר נרדפי' מתורים ובני יונה והכשירים
הכתוב למזבח וכזה דרשו ע"פ והאלהי' יבקש
את נרדף ואמר הכתוב ואת דבא ושפל רוח ונדולה
זאת המדה שמצוות רבות תלויות בה כצו לדבר דברי
רצוי על לב העניים והאכזרני' כמש"הכ ותפק לרעב
נפשך ואמרדיש לקיש אם אין לך ליתן לו נחמו
בדברים ומזו המדה לרבר דברי ריצוי ושרום
בראשית המצורה על ערי האויבי' כמש"הכ וקראת
אלי' לשלום וגו' וככה כל רב את ריבו ומזה
להפיק רצון הגרים כמש"הכ ואהבתם את הגר
ואהבת לו כסוד ומזה הוא הכנס אורח' וביקור חולי'
וגיחום אבלים ודבר זהר"ל מצות המחילה כתוב
מפורש בתורה ושנוי בנביאי' ומשולש בכתובי'
ומרובע בדרוז"ל כתיב בתורה עוזב העיזוב עמו
ות"א משבק תשבק מרה דבלבך על רוחי ושנוי
בנביאי' ורעת איש אחיו אל תחשבו כל לבבכם
ומשולש בכתובי' גם לכל הדברי' אשר ידברו אל
תתן לבך עליהם וגו' אשר לא תשמע את עבדך
מקללך כי גם פעמי' רבות ידע לבך אשר גם אתה
קללת אחרים ואמרו ז"ל כל המעביר על מדותיו
מעבירי' לו על כל פשעיו ואמרו ז"ל למי נושא
עיון למי שעובר על פשע :

ואמר החכם מחול למי שחטא לך למען ימחור
ך א ב השית

ספר המדות

הש"ת את אשר חטאת לו • ואמר אחר אם תנקם
תוסיף אויב על אויבך • ואם תמהול תרבה אוהב
על אוהבך • ואמר אחר אל יהי מצער בעיניך אויב
אחר ואל יהי רב בעיניך אלה אוהבי • ואמר אחר
במות אחר מצוהבי נפל אחר מנתחי • ואמר אחר
בנקום נקם ונקמו הנופות • אך ברצויה מהילה תקמו
הלבבות • לכן הרבו מותר הרצוי והמתילה וקמו
המתשבות • ולמה זה בידכם מחיר הנקימה
להרבות חרבות :

פרק שני

יבאר ודק המוסר איך יתכונן בה בחזק לכוף 36
עמק טוב • יבאר ת"ס מכתם ולוין רמזתם
לעונתם :

מדר מדה ההתרצות שזכרנו בפ' הקודם וכללה
היא התשובה • וגדרה הוא מי זה האיש
אשר מרה את פיה' ולא אבח כדרכיהם ונתרחק
מחסות בצל השגחתו ית' • הנה כאשר ידבנו
רווח ולהתחרש על מעשיו המקור קלי' ויעזוב דרכו
הרשעה • וירבה להתנודות על פשעיו בצום ובכני
ובמספר • אז ישוב לחסות בצל השגחתו וישוכ
אל ה' וירחמנו • והא למה זה דומה לאיש אשר
בשרירות לבו פר ממקום האורה ללכת ארץ חושך
ואפילה מנודה ונכשל שם במכשולים רבים ושכ
נגוע ומוכה הכה ופצוע ואחר אשר הרגיש בחסרונו
נתן אל לבו לשוב אחר אל מקום האורה אשר
כן הדבר הזה כי שמש ומגן ה' • וכן אמר הכתוב
מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך
השכים ואפל ואין נוגה לו וגו' • והוא זה בכלל

פ"ב שער יב תשובה קכב

מדת ההתרצות כי החוטא הנקצף בעיני השי"ת ישוב
 יתרצה אליו וירחמהו • ועלי נצטוונו בתורה ושבת
 עד ה' אל'היך • ומראשית כזאת הודענו שורה
 פ' המדות כלליו ופרטיו מדברי מענין התשובה •
 כי רפואת ותיקון המדות הנשחתות היא עצם התשובה
 ר"ל לשוב לתקן את אשר עוותו בכל מדה ומדה •
 ולפ"ז לא היינו מוכרחי לחלוק פרק לתשובה בפני
 עצמה בזה הסי' אחר שכל כללותי ופרטותי נאמרו
 ונשנו בכל מדה ומדה • רק למען נעיר לב מדברי
 חז"ל אשר דברו מכללה אמרתי להפריד לו פרק
 בפני עצמו בזה ולהעיר עלי כפי מה שיזדמן לי •
 ואחר אשר העירונו על גדרה נאמר שראוי לכל
 חוטא לשום אל לבו לחוס על עצמו לכל יאבה
 אביוה עולמית ולא יעזוב נפשו לשאול לראות שחת
 נצחי • ואחר שאינו יודע יום מותו לכן ימהר יחישת
 מעשהו לשוב אל ה' פן ימות בלי תשובה • כאמרם
 ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך • והתשובה ומע"ש
 היא צידתו אשר יקח לדרך רחוקה וראוי שיהי צידת
 דרכו תמיד מוכנת תחת ידו כי פתאום יבוא האזרת
 וזה ש"ת כבכל עת יהיו בגדיך לבנים • וראוי לכל
 איש שיתן אל לבו שלא יהי כפוי טובה לה' • כי
 שקולה זאת הטובה ר"ל מה שהקב"ה מקבל תשובת
 השב • ככל הטוב אשר גמלנו ה' כרחמיו וכרוב
 חסדיו כי יחשוב החוטא אלו חטאתי למלך ב"ו לא
 הי' מועיל לי שום תשובה וחרטה כי אם הי' דן אותי
 למירתה • אשר לא כן השי"ת כי באהבתו
 ובחמלתו נתן לנו את התשובה לתרופה • והוא ית'
 לוקח וודוי דברי' כופר נפשותינו • ואיך א"כ ליה
 נמהר להציל נפשותינו מני שחת בתשובה וחרטה
 לבד • ומטוב המורא והמלוא על האדם אשר
 הקדים

הקדים רשיה למכה ר"ל שברא התשובה קדם
מפעליו מאז • כאמרו ז"ל בפרקי דר"א שנעה דברי
קדמו לבריאת עולם ואחר מהם היא התשובה • פי'
הדבר שטרם ברא ה' אלהי אדם ע"פ האדמה היה
צופה ומביט שיצר לב האדם הוא רק רעואין צדיק
בארץ אשר לא יחטא • אז הסכים לקבל ר"שוכה
בהחוטאי' לכל ירח ממנו נדה • זה התשובה היותר
ראויה והגונה וקלה היא תשובת החוטא טרם הורגל
פעמים שלש בחטא שאז החטא הוא קל ההסרה כל
עור שלא נשרה זע טבע בחוטא פי ההרגל עושה
טבע כאמרם ז"ל כיוון שעבר אדם עמירה ושנה בה
הותרה לו כו' • ועל זה רמז החכם באמרו טוב ילד
פססן ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להתחר עוד •
ר"ל שגזקן ברשע כסל ואינו יוכל ליהר ממנו •
ואמר וזכור את בוראך יומי בתורתך • פי' בהיותך
בחור ונער בהטא ר"ל כל גור שלא נשקעה בו •
זראשית התשובה היא הכניעה לאלהים ולהיות ירא
וחרד מפני פחד ה' ומחרד גאונו • ולהיות דואג
ומיצר על אשר מרה את דברו • ומאשר ז"ל
הכניעה לאלהי' כי אם בצום הפך פן תאכל ושבעת
זרם לבבך ושכחת את ה' • לכן מוכרח כל שב
להכניע בעמל התעניות והסיגופי' את לבו הזונה
כמש"כ ושיבו עדי בכל לבבכם בצום ופנכי ובמספד
ויחרט בלב חרטה גמורה לכל ישוב עוד לכסלה
זיתורה נפה • כמש"כ הזמורה ועוזב ירוחם • וגם
יתואל לבו למה השי"ת מקבל תשובה ואין ב"ד
מקבלין תשובה כי ב"ד מכין ועונשין החוטא כשב
כבלתי שב • והטעם שהשי"ת יודע מצפון לב
השבאם הוא שב באמת לבל ישוב לעשות עוד
כמעשהו ור מעשהו לכן הוא מכפר לשב באמת
כשא"כ

משא"כ הב"ד שאינם יודעים אם הוא שב באמת לכן
 יקחו העונש מאת החוטא בנקום נקם וכמ"ש"הב
 כ"ה' יראה ללכב והאדם יראה לעינים על כן יראה
 החוטא לשוב אל ה' ככל לבבו באמת ובצדק כי אם
 לבו כל עמו לא תהי' תשובתו לרצון לפני ה' ולתהי
 והכל כחו יכלה בסיגופי ותעניות וכבר ביארנו
 איפות דרכי התשובה ככל חטא וככל עון נביאורנו
 רפואות תעלה לתחלואי כל מדה יורשם מעם
 כל מעין :

חל"י מרת הריצוי הם שיהי' האדם נספח על
 בית כרעים ר"ל שיהיה רצוי אנשי בני
 בלי על • וזה על אחר מבי' פני' א אם כרצון יהיה
 נלוה עמם להפיק מאוים בהיותו טועה מדרך השכל
 כהתפתותו לאנשים רעים וחטאי' לה' • ב אם
 מפחדם ומהדר גאונם עדה"כולא יוכל האדם לדון
 עם שתקיף ממנו לכן יחניף בחלקקות :

ורפואתם אם תהיה סבת המחלה התפתורת
 לחכרת אנשי רשע אזי ישקול
 חברתם והנהגתם במאזני הכתי' ואז יראה בעין שכלו
 אשר קנאתם גם שנאתם טוב לו יותר מהתרצות להם
 כמ"ש"הכ במסיה ובד"ח לא תחמול ולא תכסה עליו
 יוד תהי' בו בראשונה להמירו • וכן עשו בני לוי
 אשר רצו לא נשאו על קרוביהם כמ"ש"הכ כי איש
 בכנו ובאחיו ולהת עליהם היום ברכה • ואמר בני
 אם יפתוך חטאים אל תאבה וגו' • לא זו שלא תיכון
 דרכנו ללכת בנתיבותם הנשחתות • אלא אף גם
 זאת כי מי זה הנלוה עמם בעסק מו"מ הוא גבר ל"ה
 יצלת בימיו כמ"ש"הכ בהתחברך לאחיו פרץ ה' את
 מעשיך וישברו אגיות ולא עצרו ללכת תרשישה •
 ואם תהיה המחלה מסכת חנף וסרע אזי יבקש רפואה
 למחלתו

למחלתו ברפואת הלי" התנופה :
 וככה הלי" התשובה הסדרי מאד . מהם
 שהחולה בלתי יודע שהוא חולה עדה" כוז
 אני בלי פשע . לכן איננו דורש תשובה על חטא
 שחטא בכלי דעת . ולעולם איננו שבפנידערתו
 שלא חטא . וזה החולה לא יתכן שיתרפא לעולם
 להיותו חושב שהוא בריא אולם ואינו דורש רפואת
 העלה לעצמו . ועל כיוצא בו אמר הכתוב אשרי
 העם יודעי תרועה . פי' שהם יודעים שהם קצירי
 ומריצי . ויהיה טעם תרועה מטעם תרועם בשבט
 ברזל . וזה החולה הוא מוכה בפנורים והוא לא ידע
 ואשם כי אדם אין צדיק בארץ שיוכל לשלם תודות
 לו ית' על אחת מני אלף שעושה עמו הש"ת בכל
 עת ונמצא מקצר בחובות הכורא ית' . ומילנו גדול
 ממשו ולא החזיק טובה לעצמו והתפלל לה' לדרת
 את שאלתו ולעשות בקשתו ע"ז החנינה כמס"רב
 ואתחנן אלה' שהוא מלשון חנינה וחנם . ויעקב
 אמר קטונתי מכל החסדי' . ויש שם עוד סבה לחלי
 התשובה והוא התעלמות החוטא מיו' המיתה בחשבו
 כי ארוכה היא לכן הוא הולך ורוחה יום התשובה
 מדהי אלהי עד יחטפוה המורת . ויש שם עוד
 חליים ארסיים אשר בעליהם לא יוכלו להרפא והם
 דומה שאמרו ז"ל עליהם אין מספיקי' בידם לעשות
 תשובת . ועם האנשים ההטאים האלה בנפשותם
 אין ראוי להרננהג במדת ההתרצות והמחילה
 האמור אדרבה ראוי להתנהג עמהם במדת
 הכעס האמור אח"ן :

פ"ג כעס שער יב ונקמה קכד

פרק שלישי

זכר מדת הכעס והנקמה בדורותם וחלים ודפולתם :

כעס ענינו חמת המציק לנקום נקם מאיש חרמו •
והיא הפך מדת הריצוי והמתילה • ונמשכת
למדת השנאה • כמו ש"הכ שנאה תעורר מדנים •
הכונה טובה בראה ה' באדם להיות עור למו מלהץ
אשר ילחצנו אויבו לקצוף עליו ולגעור בו בנקום נקם
לבל יוסף ללחץ אותו • ומיזה האיש הבלתי מרגיש
בטבעו ברע אשר ירע אויבו לו הנה הוא גבר ר"ל
יצלח בימיו • ומכלל השוטים יחשב כאמרם ז"ל
אין שוטה מרגיש • על כן תרע וכהנת כי מארת ה'
היתה זאת התכונה לעורר קנאה חמת גבר להשבת
אויב ומתנקם :

ומבריאות התכונה שיהיה האדם מושל ברוחו
וינהיג כעמו במרג ורסן שכלי
לכעוס על מה שראוי לכעוס לפי השכל הישר •
ויהיה נוה לרצות למה שראוי להתרצות אליו לפי
השכל הישר כמו שידעת כי זה האיש משה אשר
נאמר עליו והאיש משה ענו מאד • נאמר עליו
ויקצוף משה על פקודי החיל ואמר החיות כל נקבה
זהפך זה המלך שאול אשר לא הרגיש ברע אשר
עשה עמלק לישראל ולא התאמר בכעס ורוגז לתת
נקמת ה' בו כמו שצוה • היתה זאת נסבה להפיל
את ישראל ביד עמלק בימי המן לולי חמלת ה' על
עמו • והמשורר אשר רוח אלהי דבר בו אמר
ובהקוטמין אתקוטט • תכלית שנאה שנאתים •
ואמר טוב כעס פשחוק :

חל"ה

חל"י המדה ורפ"א הם

אולם לא טובה המדה לעזוב אותה הפשית
מכלי ממשלת השכל עלי' כי אם איש
כפי מדתו כן יתנהג . וזה כי כ"י איש אשר לא יעזוב
ברוח כעסו הוא זה תנהגו מדתו זו ברשע כסל
כמש"הכ אל תבחר ברוחך לבעוס כי כעס בחיך
כסילים יגוח . ואמר אויל ביום יודע כעסו . וכל
הכועס נקרא חוטא באמרם ז"ל לא תרתח ולא תחטא
וענינו מבואר בכתוב איש חימה רב פשע . וזה
מבואר נגלה שהכועס עושה דברי' בלתי הגוני' לפי
השכל והדת . וגדולה מזו אמרו כל הכועס כאלו
עובד ע"ז . וזה ג"כ מבואר בכתוב והתקצף וקלל
במלכו ובאלהיו . ומבואר ג"כ לפי השכל שכר
הכועס יש בו שמוץ ע"ז . וזה כי מה יחאנוג נבר
כועס על רעותיו המדומות המשיגות אותו . אין
זה בלתי אם כי עמד על אם הדרכים אשר שניהם
כאחד לא פובו' . א אם שיאמר בלבו לא ה' פעל
כל זאת . כמש"הכ פן ינכרו צדימו לאמר ראה'
פעל כל זאת . והוא זה דרך הפיני' האומרי' אמר
שפועל הטוב אינו פועל הרע . על כן יתקצף וקלל
במלכו ובאלהיו הפועל הרע . כ אולי יחשוב ולבנו
יבין כי אל עול ה' ואין אמונה אשר אנה לידו כמו
אלה הרעות על לא חסם בכפו כמשה"כ אולת אדם
תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו . ושני אלה נחשו
בה' ויאמרו לא היא . על כן צדקו חז"ל באמרם כל
הכועס כאלו עובד ע"ז . כי נצנצה בו שמוץ מינות וע"ז
כאמור . ועוד אמרו ז"ל כל הכועס אם נביא הוא
נבואתו מסתלק ממנו ואם חכם הוא חכמתו מסתלקת
ממנו . וזה ג"כ מבואר בכתובי' אמרו כעס בחיך
כסילי'

פ"ג רפואת שער יב חלוי הכעס קכה

כפילי' ינוח ואמר וקצר אפים יעשה אולת * ופעמי'
 רבי' יהיה הכעס סבה להביא הכועס ביותר רע ממה
 שהוא בו * כמו ש"הכ כי לאויל יהרוג כעס * ואמר
 גדל חימה נושא עונש * וכבר ידענו מענין רמון
 אשר חמתו וכעסו כמו ש"הכ וימלא המן חימה היה
 סבת מפתחו והעדרו מן העולם * וצמר החכם
 מי שלא סבל מעט מהכזו יסבול ממנו הרבה * ותדע
 זבחנת שהכעס הוא סבה להביא על הכועס חללים
 דעי' ונאמני' כמו שכתבו הרופאים * לכן שומר
 נפשו ירחק מזאת המדה כי כמותו רמון השכל עדיה
 לבלום כמשפט המושל ברוחו * ואם תמצאהו רעה
 מה לא יכעס ולא יתקצף כי יחשבה לטוב לו כמו
 שידענו שטובות רבות תהיה התחלתן רעה כמו ענין
 ממשלת יוסף הבאה סמכת מכירתו לעבו * וכיצא
 בו אמר הכתוב וחי' דאשיחן מצער ואחריו ישרה
 מאד * ויחשוב ג"כ שאולי היה מן הראוי לפי מעשיו
 שיגיעו רע יותר הרבה מאד * והוא ית' רחום יכפר
 עונו במעט מן הרע המעותד לבוא עליו * לכן אמרו
 ז"ל לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעבדין מן
 שמיא לטב עבדין וכמו שידעת מענין נחום איש גז זו
אמנם בענין הנקמה אין צריך שדובר בה על
 שערי המוסר בשכבד נאמר איסורה
 בתורה לא תקום ולא תסור את בני עמך * וכבר
 התירה התורה ג"כ הנקימה האמיתית מאמרו נקום
 ינקם * ויצוין עוד כמדת העצמות כי שם ביארנו
 ההבדל שבין הלשונות השונות המורות על זאת
 הפעולה בלשון העברי כמו כעס קצף חרון אף רוגז
 וזולתם * ובתשובות שאלות תלמי מלך מצרים מאת
 זקני ישראל * שאלה - איך נהי' הפשיט מדת הכעס
 תשובה תתכונן א' כלה ירתק מושל על המוני'

ספר המדרג

רבים נקל הוא שתעשה בהשא הכעס קרח רנה
במלכותך וכדי בזיון ונזק גם עיניך לנוכה יכשו
את מעשי האלהים אשר זמנו נקה כל מופר השכל
עד מה הוא אל כל המתרפקים עליו רבחסר וארך
אפים אמר לו פני ילכו והניהותי לך ;

כניעה שער יג ונצחון

פרק ראשון

יבאך מדת הכניעה עם מי מבני אדם לאויב להסבסב
כב ויבאך סכסכיה סוף הכרית סתיון בעבודת
סכסכית' על סלא ס כון סוס סוס סוס סוס סוס :

כניעה גדרת שפלות נפש הלוואה לפני עוזרדי .
ונמשכת למדת המחילדה כי הנעלבים
ואינם עולבים שמו אותותם אותות שהמה עוטים
מעטה הכניעה : תכונה טובה בראה ה' באדם להיות
לו לפליטה גרולה בעת חלישות כחו ויכלתו להשיג
איזה דבר ההכרחי . וזה כי בעלי היכולת בראותם
צרת נפש הנכנע וצוק הענות על פניו אשר אין ידו
משגת לקנות הקנין ההכרחי לו . כן יכמרו רחמיהם
עליו וישתדלו בתועלותיו כמש"הכולשון רכה תשבר
גרם : והנה הכניעה פי שנים ברוח לה .
א היא כניעה טבעית ומוגית ר"ל הנמשכת לשבע
כל אדם ואדם לפי מוג דמו ול חותיו ביתר התכונות
הנפשיות הנמשכות למוג כל אדם ולא ימודו באומד
השכל . אשר על כן תמצא מי מבני האדם יהיה
בטבעו אביר לב ולא ישוב מפני כל אף כי יהי' בון
משפחות ושפל אנשי ומי מהם יהיה רך ללב
ונכנע בטבעו אף כי יהיה איש גדול ובעל מעלה .

ציהיה לו נפש שפלה בטבע כטבע בעלי החיים
 אשר להם נפש שפלה הנכנעי מפני כל כפוסים
 ושוורי וחמורי אשר יביאו את צוארם בעול בעליה
 חלושי הכח הרבה מהם **ב** היא הנניעה הערכית
 ר"ל המשווערת באומד הדעת והיא הבאה לאדם
 אחרי חין ערך כחינתו בטעלותיו ופחיתותיו וכנע
 לפני מי שגדול ממנו במעלות או ביכולת וכבר
 מלתנו אמורה שאין עסקנו בזה הס' כי אם לרתת
 לתכונות הטבעיות חוק וקצב ומדה לאמר עד פה
 תבוא מדת כל תכונה ותכונה יעוין בחמישי לראשון
 מזה לכן גם פה יהיו אמרינו לרצון בכניעה הערכית
 שהיא הכניעה הנאמנה הבאה לאדם אחרי כחינת
 חין ערך פחיתותיו וזאת הכניעה הנאמנה היא
 עקרת הבית לבוא פנימה לעבוד את ה' באמת ובתמים
 וזה כי הכניעה והנצחון הם ממאמר המצטרף והם
 המה ההבדלים העצמיים שבין האדון לעלד לכן לא
 יתקצו בנושא אחד שני אלה המתנגדים העבדות
 והגבנות שהוא אחי הנצחון ובעבור זה דיתרה
 הכניעה שורש ועיקר בעבודת הכורא ית' כי כעיני
 עבד' אל יד אדוניהם כן עינינו אל ה' אלהינו ואף
 כי בעת התפלה ובקשת צרכנו צריך שנשים מפודה
 הכניעה על פנינו כאטרם ז"ל אל יתפלל אדם אלא
 מתוך כובד ראש ואמר הכתוב תועבת ה' כל גבה
 לב ותפלת ישרי רצונו : והחי ירנן אל לבו
 לשהות שעה אחת קודם תפלתו עד יכון לקראת אלהיו
 לרהינות עוטה מעטה הכניעה על פניו ולשום על לבו
 חין ערך גדולתו ית' וגודל פחיתות ערכו אשר מאפס
 ותוהו נחשב הוא כי מקור מחצבו כוּפָה סרוחה
 ומרורו במקום הטינופת עד עת יולדה ילדה ותחי
 נדתה עליו לטרף תקו בהחפכו לדם נבחר במספר
 ירח"

ספר המדות

ירחי אשר יעמוד במעיה • ואף כי אחרי צארו
 ממאסרו אין לא ידו למלאות די מחסורו אשר יחסר
 לו כי אם ישליך יתבר על אמו להטריפו לחם חקו עד
 מלאות לו שתי שנים היו תהיה לו לאופנת ובין שדי
 ילין • ומיום הגמל אותו והלאה ישפע כעס ומכאובי
 בנפשו יביא לחמו עד שובו אל עפרו והיה בלא ה' •
 וכנה רבות מגרעות באדם מבוארות נגלות למי
 שישים עינו למטה לבחוני ועיוני • ועם זה ישים
 לבו למעלה לבחוני ועיוני יגודל חין ערכו ית' אשר
 אליו תהי' מגמת פניו בתפלתו לתת נפשו בשאלתו
 ודי מחסורו כבקשתו • איך הוא האדם כאחד הנפלים
 בתוך חילו הגדול המיחלים להתענג על טוב שפעו •
 בהמות שדי וכל היתויער • צפור שמים ודגים
 וכל חרמש הרומש במים כימים ובנהלים • תנינם
 וכל תהומות • ויתר מיני הבע"ח • שמש ירח וכל
 כוכבי אור ועולמות אין מספר אשר עליהם ברואים
 עצמו מספר • כי אין קצה לסוגיהם ולמיניהם • אף
 כי לאישיהם • אשר אלה כלם נפשם שוקקה • לינק
 שפע שבע רצון ורב טובו ית' לקיים מציאותם בעולם
 כמו שאמר המשורר לך דומיה תהלה • פי' דומי
 ענינו תוהלת כמו דום לה' והפעם מה שכל הנמצאי
 טצפי' אליך לרתת להם טרף חקם הוא לך קשם
 ולתהלה • וכנה אמר הכתוב היש מספר לגודליו
 ועל מי לא יקום אורו • פי' השגחתו ית' • והיה כי
 ישים המרהפלל נוכח פניו דבר גבורות חין ערכו ית' •
 ומגרעות פתיות האדם או אז יכנע לבבו הערל לפניו
 ית' בתפלתו כי יראה את עצמו בתוך הכאים • בתור
 אחד התולעים • כמו שאמר המשורר כי אראה
 שטיק מעשה אצבעותיך ירח וכוכבי אשר כוננת מה
 אנוש כיתוכרנו • וכבר רמזו ז"ל על ענין זאת
 הכניעה

הכניעה בעת התפלה כאמרם המתפלל צריך שיתן
 עיניו למטה ולבו למעלה • ר"ל לבחוני ועיוני בעיני
 בשר פחיתת ערך המתפלל • ולהבין בחכמת לבו
 דבר גבורות וחין ערך מי שמתפלל אליו :

ומטוב זאת המדה הוא הפקת הרחמי' מארת
 השי"ת כמש"ה הכ נכנעו לא אשהיתם •
 ואמר יען כי נכנע אחאב מפני לא אביא הרעה בימיו •
 ואמר וארת כל אלה ידי עשחה ואל זה אביט אל
 עני וגכה רוח וגו' • וכיוצא בו אמרו חכמי המחקר
 שהיותר חלושים מהנמצאי' השגחתו ית' יותר נלוית
 אליהם • עד שחכמי האומות בע"כ יענו שהשגחתו
 ית' נלוית אל עם בני ישראל בעבור רוב חלישותם
 מכל האומות • וכמש"ה הכ מרום וקדוש אשכון ואת
 דכאושפל רוח • ומטובה שהיא מרפא לנפש
 החטאת • בהיותה ראשית דרכי החרטה והתשובה
 כמו שביארנו באיכות משקה ההרקה הנהוגה כתחלת
 רפואת הנפש • יעוין בשני לשני מזה • ומטובה
 עוד להיות האדם נכנע לפני מי עגדול ממנו בהכמה
 יען בזה יקבל תועלת גדולה בעיון כאמרם ז"ל גדולה
 שימושה של תורה יותר מלימודה • ועל הפכס
 גאמר ראמות לאויל חכמות אל חכמי' לא ילך •

פרק שני

יבאר חל"י הכניעה ואופן רפואתם לכונחם :

ומחליי הכניעה הוא שיהיה הישר באדם נכנע
 לפני אנשי רשע ובני בליעל • אם בחונף
 וחלקקות ואם במרד ובמעל • ורפואתם כבר
 ביארתי ברפואת חל"י הרצוי והמחילה • וברפואת
 חל"י טדת החנופה יעו"ש :

ספר המדות

ועוד אחת רעה ורבה היא על האדם הישר להיות
נכנע לפני אנשים הזוערים בעם וכסילי בני
אדם • כי אמנם כן טבע ההכסילים לדכא תחת
תחת רגלם כל הנכנעי מפניהם • וכל עוד יוסיף
הנכנע לענות מפניהם כן ירכו וכן יפרוצו לדכאו תחת
רגלם • וזה כי אלה ב ערים בעם אין להם פלס
ומאזני הבחינה לבחון היו ערכם כפי מעלתם ופחיתתם
אך ירכו היו ערך מעלתם כפי ערך נצחונם וכמשלתם
בזולתם • ר"ל כפי רוב הכנעת בני אדם מפניהם
אישר זו היא המדה הכלבית • כי אמנם כן דרך
הכלבים לרדוף ולנכות אחרי הכורה והירא מפניהם •
ולברוח מפני העומ • כנגדם • על כן יהיה מצער
בעיני הכסיל כל כבוד אשר ישיג מזולתו כמש"כ
כצדור אבן כמרגמה מן נותן לפסיל כבוד • פ"ל כמו
שאין נחשב למאומה הצרור הקטן מאבני בתוך הגל
הגדול מאבני • כן אין נחשב למאומה בעיני הכסיל
הכבוד המושג מזולתו • להיורנו רואה א"ע ברור
האדם המעלה הראוי לכבוד וגדולה יתר שאר
ויתר עז ממה שהשיג • לכו משוב המדה שכל הישר
באדם לא יענה מפני כסיל אדם וכזויעם • אדרבה
ישתדל אז לקיים בעצמו מצות התכם ענה כסיל
כאולתו ר"ל יענה עזות כמוהו כי אז יניח לו מרגזו
ומעצבו • וככה אמר המשורר מליצה ישרה ונאוה •
אל הכולאני רגל גאוה • כי טוב שפל רוח את ענוים
מרתת לכסילי כבוד וענוה • וכל חכם לבי יראה
להיות אמוץ לבו בגבורים ול התנהג עם הזוערים
בעם ועם אנשירשע הפך זאת המדה והיא
מדת הנצחון •

פרק שלישי

יבאל מדת כנצחון ומדות המטרות 56 :

נצחון גדרה התגברות הגבור על החלש והיא
הפך מדת הכניעה • ונמשכה למורת
הכעס • תכונה טובה כראה ה' באדם להתגבר בה
על אנשי רשע ובני בליעל לבל יפרוצו לרוב ויחריבו
את העולם • ומטובה להתגבר על הפושעי' והמורדי'
בה' • ולעשות ככה התכונה היא אתה מלחמה
עד דורתם • וממה שראוי לדעת כי מלבד הכעס
והנקמה המשמשות לתכונה הזאת • עוד ישרת אי'
מדת הכטחון • וזה כי כל כיתחוק במדת הנצחון לא
יתכן לו מבלעדיו הכטחון בדבר מה אשר בו יעור על
הנצחון • אם שיבטח בה' ית' שיעזרהו לנצח אויביו
ואם שיבטח בזרועו וגבורתו או בעשרו או בחכמתו •
וכבר התבאר במדת הכטחון שכל בטחון זולתי בה'
הוא מסופק כמו שביארנו שם בפ' הפ' אל יתהלל
חכם בהכמתו וגו' • וככה אמר הכתוב כחק הנצחון
שהוא נמשך לכטחון • מאמרו אלה ברככו ואלה
בסוסים • ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר • וזשה"כ
האמינו בה' ותאמינו האמינו בנביאי ו הצליחו • וזה
הכטחון הוא עיקר גורל בנצוח המלחמה • אשר
על כן צוה הש"ת להכריז במלחמה איש הירא ורך
הלכב ילך וישוב לביתו • ודרשו ז"ל הירא מעבירות
שכידו • וזה ביאורם ענין מסכים עם הטבע כי עם
רכות הלכב יחלש הכטחון • וירפה הנצחון • ובפ'
אמר הכתוב חזק למלחמה יכשילך אלהי' • פי' פן
יכשילך ר"ל כאשר לא התחזק • ואמר חזק ואמץ
אל הירא ואל תחת • ואמר אל תחת מפניהם פן

ספר הרמות

אחיך לפניהם • וזה טעם הפ' כי אמר אלהי' פן
ינחם העם כראורתם מלחמה ושבו מצרימה • ויעוין
מ"ש הראב"ע כפי' הפ' התיצבו וראו את ישועת ה'
ומשוב מדת הנצחון להיות האדם נוצח מלחמתו עם
היצה"ר הנאסף בתוך גופו המסית אותו להטותו מני
אורח ולרדוף אחרי מקנה קניני' המדומי' • וכל
הנוצה אותו הוא זה יתואר בשם בעל הנצחון באמת
ובצדק • ונקרא בשם מושל ברוחו :

פרק רביעי

ובאר חלוי הסג' כי רבו כפציו ועצושים כל כחליו כי
כל אכזב כערכו יתכן שיהיה • עד למעלה מלי הסג' •
ואחר ימים חיתול לתמוס בכף הכניעה את הסג' לכל
ויבא בגבורות להרכות בגנות

טטבע זאת התכונה ותולדתה להיות עלולה לקבל
חליים רעים ונאמני' • וזה בהיות כי זה
כל האדם להיות קורף אחר מדת הנצחון בכל פעולה
ישראלים בה א"ע למראה עיניו ולמשמע אוניו אם
באמת ואם בשקר • על כן יקר מקרדו שיתגבר
לפעמי' הלוואה על החזק והחלש יאמר גבור אני •
כי כל איש מקנאה מרבר הניצוח ירום ונשא וגבה
כאד על רעהו אשר בגילו איש איש כפי' עבודתו
ומעשהו • הפועלים ועושי כל מלאכה יראו דוד
שלימות מלאכתם זה על זה במלאכת הנצחון •
סוחריו כל מסחר ומוכרי כל ממכר ינצחו זה את זה
ברוב פחורו ומוכס ויפיים • חכמי תעודרה יקפחו
זה את זה בהלכות במלאכת הניצוח • וזולם מכתות
בני האדם להכרתם כל אישיהם יתגברו וע"ו
במלאכת הניצוח כי אמנם כן טבע אישי כל בעלי

החיים

דהתיים רימינקהם לרדוף אחרי הניצוח עד
 שאחרי אישי הכלבי והתרנגולים ילחמו זה עם זה
 במלאכת הניצוח להשתרר איש על רעהו וכל
 דאלים גבר • ורולי נהנו בני האדם המנהיג הישר
 לפי הנרצה לאלהי במדת הנצחון • היתה זאת מטוב
 הבוראית להיותה נסכה להרבות כשרון המעשה
 בכל פעולה ד"ל להיות כל פועל ורץ במלאכתו
 ולעשות אותה ע"צ היותו שלם שבעניניו • אך
 בעבור הכוסף הנמרץ אשר לכל איש ואיש להתגבר
 במדת הנצחון אם באמת ואם בשקר • לכו יצא
 משפט מעוקל • כי רוב המנצח לא לאמונה גברו
 בארץ • יען רובם החזיקו בתרמית וגניבה דעת
 הבריות • קצת הפועלים יעשו מלאכתם ברמי' כי
 ייפו מעשיהם למראית עין לבד ואין בהם שלימות •
 קצת הסוהרי יסחרו במרמה • קצת שופטי ארץ
 זחוריה לא לאמונה גברו בארץ • קצת החכמי יקנטרו
 זא"ז בפילפולים של שוא והכל וחרפות של תורה
 אשר אין בו מעיל לא לפשט ולא לדן • ויאמנו
 דבריהם בכרכורים וצווחות • וכל אים יקרא איש
 חסדו ואמיתו בקול גאונה • ומי יהוא זה אשר רוח
 שקר בפיו ירים קולות קול ענות גבורה או חלושה
 כי אם קול ענות ישמיע יצריח אפי' ירוע • רוממות
 השכל בגדונו יביע • ורעם גבורותיו יודיע • אם
 ברוגז וקול צוהה • ואם כשתוק וקול שמחה • ובזהר
 מחמיר מאד בעונש מחוששי חידושי תורה שלא כדת
 האמת ואחריו החזיקו חגאונים ה"ה השל"ה עיי' ב"מ
 פ"ה ד"הר"ז ציים ק"ת עניחא ובמהרש"א שם :
 ורפואתם מי האיש החפץ למלא ידו במדת
 הנצחון • אזי ישקול נצחונו
 בפלס הבחי השכלית האמיתית • ובעץ בחינתו יראה
 ולבכו

ולכבו יבין אם יהיה הנצחון ההוא משרת לכניעה
 האלהית או יתזק כהולא ירפהו • ואם לא יתדול
 ממנו • וכל נצחון המביא לעשות רצונותיה היא
 מנוצה על המנוצה אם יש לא לידו עליו כמו להכניע
 זדים וצושי רשעה וכיוצא בהם כמו שקדם • אך יזהר
 מאוד לבל יננה היצר הרע בהראותו למראה עין
 המתאוה • הנצחון המשולה בתאר המשרת לכניעה
 האלהית • ואם יראה שיצרו תקפו לנצח ולרכא
 תחת רגליו או יבין בנקום נקם או ישיב אל לבו איך
 מנוצה ארת זולתי בשכבר אני מנוצה מזולתי והוא
 היצ"ה המכריחני על הנצחון הזה • הלא טוב לי
 לעזוב הנצחון ואהי' מנוצה בזה ארת מנצחי מהיותי
 נוצח ואהי' בזה מנוצח ממנו • וכיוצא בו ואמר
 הכתוב ומושל ברוחו מלוכד עיר • פי' שהמושל
 ברוחו המתאוה הוא זה ראוי והגון לתאר הנצחון
 יותר ממה שראוי אליו לזכר העיר • וזה כי המושל
 ברוחו הוא מנוצח בלתי מנוצח משא"כ לזכר העיר
 הוא מנוצח ומנוצח יחד כי הוא מנוצח ארת אויביו
 ומנוצח מאויביו שהוא יצ"ה ואין שכר הניצוח שווה
 בנקו ההתנצחות • וכבר סופר על אחד המלשיני'
 שהלשין ארת רעהו לפני השר ונצחו במל' שיטור •
 וירא המנוצח את המנוצח בשמחה וכתוב לב • ויאמר
 המלשין ל המנוצח למה זה היפכת את לך ולשמחה
 פה זו עושה יצלך יאחר שאתה מנוצח • ויען
 המנוצח ויאמר על הנצחון הגדול אשר נצחתך היום
 יאני שמח • וישחק המלשין ויאמר חוקתני ותוכל
 לולי הייתי הולך רכיל לפני השר • אך עתה הנך נכנע
 לפני כפי אשר לא תשא ראשך • ויען המנוצח ויאמר
 אתה נצחתני בעוה"ז שהוא נצחון בעל תכלית אבל
 אנכי נצחתך נצחון בעל בלי תכלית כי על ידי נטרדת
 מעוה"ב

פ"ד שיער יג עונה קל

מעיה"ב ולא תוכל לקום לנצח כאמרם ו"ל המופרי
 אין להם חלק לעוה"ב • או ידע המלשין שיעור
 מה שאבד ע"י המלשינות והרבה לבקש מחילה
 מאת המנוצח והשיג לו את ההפסד אשר הפסידו
 בדבר המלשינות ואמרו כי חכם אחד פגע
 באחד המלכי בשוכו מן המלחמה אשר נצח •
 ויען החכם ויאמר נצחת המלחמה הקטנה וערה
 הכון לך לקראת המלחמה הגדולה וישאלהו
 המלך ומי היא זו המלחמה היותר גדולה מזו •
 ויענהו החכם לאמר מלחמתך עם יצרך האורב לך
 בכל עת להשחיתך • או רפתה רוחו • ואמרו
 המושלים לא תוכל לנצח את איש רע כי אם תהי'
 רע יותר ממנו • ואתיא עדה"כ אל תחר במרעים •
 ואמרו ו"ל להיות במרעים :

עונה שיער יד גאון

פרק ראשון

יציב גדולות הענוה לחסד היראה והחכמה אשר נעם
 לשבח ער השלמות וכשען לנבול העבודה • ומוקן
 לזכו כינס לבחון בין הענוה הטבעית לענוה השכלית :

ענוה גדרה שפלות הנפש עם רוממות המעלה
 או המדרגה • ונמשכת למדת הכניעה
 (ד"ל כל איש בעל מעלה או מעלות או בעל
 מדרגה כזה אשר ינהג מנהגו בשפלות רוח • הוא
 זה יתואר במדת הענוה • כמו"הכ ומשה איש
 ענו מאד • והכלל במקום שאתה מוצא ענוה שם
 אתה מוצא גדולה • על כן לא יתכן שיתואר ברה
 איזה בווי עם ובעל פחיתות אף כי יהיה לו נפש
 שפלה

שפלה כמו שלא יתואר הסוס והחמור בענוה בעבור
 שפלות הנפש * כי הוא זר ונכנס בגדר הכניעה
 השבעית שביארנוה במדת הכניעה * תכונה טובה
 להיות הישר באד' ענו ושפל בדרך עם רעיו ובל יתנשא
 בפעלותיו וכמדריגתו לה שתרד עליהם גם השתרד *
 יעו בזה תשלם האהבה והחברה בין בני האדם כאשר
 יהיה הנכבד נכזה בעיניו נמואס ואת רעיו יכבד ויהיה
 בורח מן הכבוד ולא יקפיד בכבודו כמו שידעת מעניות
 המלך שאול כמש"כ ובני בליעל אמרו מה ישיעני
 זה ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש * והיתה זאת
 נסבה אל קיום ממלכתו לשעתו :

ומסוב * זאת התכונה בעבודת הש"ת שהיא מביאה
 לידי יראה כמש"כ עקב ענוה יראת ה' *

וכבר התבאר במהות היראה שיסוד עבודת המקום
 ב"ה היא היראה כמש"כ מה ה' אלהיך שזאל מעצך
 כי אם ליראה * ושם נאמר שיראת הרוממות היא
 עצם החכמה כמש"כ הן יראת ה' היא חכמה * א"כ
 איפה גדולה הענוה שמביאה את בעליה ל"י חכמו *
 ככתוב ולענוים ירחן הן * פי' החכמה יראת ה'
 בשרד החן עדה"כ דברי פי תכס חן * והוא שאמרו ז"ל
 מה שעשת' ענוה עקב לסוליות' עשתה החכמו' עטרה
 לראשה * וכוונתם שהענוה היא אבן הראשה ליראה
 והיראה היא אבן הראשה לחכמה כמש"כ דהאי קרא
 עקב ענוה יראת ה' * פי' סוף הענוה ועקבתה היא
 היראה * אשר היא עצמה ר"ל היראה היא ראשית
 לחכמה * כמש"כ הן ראשית חכמה יראת ה' :

ומסובה * עוד שהיא מביאה את בעלי' לידי תוספת
 מעלה ומקנה השלכות * כ"הן זאת

ממדות רענו להיות מצער בעיניו כל מעלותיו
 ושלימות' אשר השיג מעורו * ובכל עת יתן עינו
 ולבו

ולבו על שלמותו לתת עליהם נוספות • וכל עוד
 יוסיף בקנין השלימות והחכמה בן ירבה וכן יפרוץ
 להתחזק בענינות • כי החכמה והמדע יתנו לו בחינה
 ודעת כי רב הוא מאד מאד אשר עדן לא השיג מאשר
 השיג עד כי אין ערוך להשגתו בערך הבלתי מושג לו
 אפי' כטפה מן הים כמש"הכ בחק החכמ' ארוכה מארץ
 מדה ורחבה מניי • לכן כל עוד תוסיף הענוה
 בענו בהעלותו אל לבו כי מגרעות ניתו בו בן תוסיף
 הנפש המושכלת צמאון והשהוקקות לרוות נפשה יין
 המושכלות והשלימות • כמו שידענו מענין משה
 רבנו ע"ה אשר לגודל ענותנותו כמש"הרב עליו
 ומשה איש ענו מאד • לא שבעה נפשו המשכלת
 לראות גאות ה' ושלימותו ית' עד שאחרי המראות
 הגדולות אשר ראו עיניו בהר סיני ארבעים יום
 פעמים ושלש • אמר אחת החילות להראות את
 עבדך את גדלך • פ' שהיו בעיניו כל ההשגות
 שהשיג מעודו כעין התחלה לבר :

ומטובה עוד שתלוח אל הענו השגחת השי"ת
 והעזר האלהי כמש"הכ ואת דכא
 ושפל רוח • ואמרו ז"ל הנוהג מנהגו בענוה ונחת
 אפי' מזיקי' בדלים היכנו ר"ל שחפים ומרהמי' עליו :
 ומטובה עוד שכל דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי'
 שלום • ר"ל שימטבע תכונת הענוה
 שלא ימצאו בה חליים כמו בשאר התכונ' אשר
 ימצאו בעליהם חליים רעים ונאמני' בנמותם אל
 אחת הקצוות כמכואר בחליי התכונות • משא"כ
 הענוה שכל עוד יוסיף בעלי' להטות א"ע אל קצה
 הענוה בן יוסיף בכריאות נפשו • על כן אמרו ז"ל
 מאד מאד היה שפל רוח שתקות אנוש רימה •
 ומצותות מליצתם אמרם שתקורן שהוא מטעם
 תקוה

ספר המדות

תקוה ותוחלת אל המוב • בירמוז בזה על התקוה
 וההשתוקקות אשר לכל גיא ורם המתהלל בסתר
 ההשגות המדומות • שיחלוף זמנו ויבוא זמן אחר
 חדש החתו בכוקר יאמר כו יתן ערב וכערב יאמר
 כו יתן בוקר ארדוף אשיג אחלק שלל המוב המדומה
 אשר כן אמנם הוא תקות כל בעל הנעתון • להתהלל
 ביום מהר לאמר בוקר וידע הנעתון כחי ועוצם ירי
 וירעו מתקוממי את גבורתי • (ומרגלא כפי ההמון
 אלמולנו דרך ארץ) • וכאמת אמרו שתקותו זאת
 היא מפה נפש וכליון הגוף • כי בהתהלף רחמון
 יקהר האות • ומה יתגאה אנוש רימה • וכיוצא בו
 אמר הכתוב אל תהלל ביום מחר כי לא תדע מה
 ילד יום • ומטובה שיהיה בעלי רצון לרוב אחיו
 ונושא תן בעיניהם לטוב מרתו כמש"כ ולעניים
 יתן חן • וכבר אמרנו שאין מטבע זאת התכונה
 להמצא בה חל"ם לכן לא הצגנו בזה חל"ם
 ורפואות ואם אמנם פעמי' רבות יעטו הגיאים מעיל
 הענוה ומהגם היום כמפורסם • הגה אין זה מחלי'
 הענוה כי אם לחל"ה החנופה יחשבושם בירו •
 ובתשובות הזקנים לתלמי מרן מצרים ז"ל •
 שאלה • אין יקובל איש בפנים
 מאירות כל ימי כגוריו בארץ נכריה: תשובה ישמור
 את נפשו מהתנשא על יושבי זיעשה שיאמינו כי
 כבר שער אותם שוים אליו או גדולים ממנו • והלא
 נראה רצון האלהים את דכא ושפל רוח וגם דעה
 כל בני אדם נוהה הימנו • אמר לו המלך גד ותושב
 וחי עמך: ואמר החכם אחרית קטטה חרפה •
 ועקב ענוה שלוח • ואמר אחר אל תען כסיל
 כמרתו • כי השתיקה היא תשובתו ואמר אחר
 המשכיל יחריש בענותו • והכסיל יעז נדהורתי
 ואמר

ואמר אחר אם תרצה לשבת בשלות השקט אוי היה
חרש שומע עור רואה אלם מדבר :

פרק שני

יבאר מכונת כנאוה שהיא תפארת לעושים כטעם כ'
מלך נואות לבש ותפארת לם מן האדם השלם המע
במדתו וכואם כבוד הרגאווה וכי לם שם בשלש
שנים מהנה לא ירעו כי אם אחת היא לשלמים כרה
היא למשכילי עם אשר בלה יחיו חיי עולם וכן יצדקו
ויתבללו :

גאווה גדרה הוא התגדלות והתנשאות המתגאה
על בני גילו והוא מטעם הגאווה גומא
בלא ביצה שפי' הגורל וזה כי המתגאה מעריך
היו ערך מעלותיו וישער פחיתות בני גילו וכמו
שער בנפשו זאת ההשערה כן גאווה ר"ל יגדלו
מעלותיו בעיניו והיא הפך מדת הענוה ונמשכת
למדת הנצחון וזאת התכונה יתארו בה הכתובים ע"צ
ההעברה את השי"ת כמש"הב כי גאו גאווה המרה
יראו בגאון ה' וזולתם ומעט מזער לא כבוד
ימצא בה הישר באדם תועלת אמיתית לנפשו ואף
כידרשו ז"ל ע"פ ולדבקה בו הדבק כפדותיו אין
למדון מהכללות והגאווה הוא הדבר היוצא מן הכלל
כי אין הפך לה בגאווה האדם כמש"הכ שיש הגנה
שנא ה' עינים רמות וגו' ולפי מה שביארנו כזה
פעמים שה' הטוב לא יפעל שום תכונה לרע לאדם
כי כלם בראם ה' לטוב לאדם והרע נמשך מכל מדה
במקרה כאשר לא יתנהגו בה כראוי הנה כל משכיל
על דבר ימצא טוב טעם ודעת גם בזאת המדה
א בעניני העוה"ז ב בעניני עוה"ב / תועלת
הגאווה בעניני העוה"ז הוא ע"צ התכלית המדומה :

ספר המדות

וזה כי כבר מבואר שכל פועל יכוון לאיזה תכלית
 אשר הוא שוכר לפעולתו • אך לא רבים יחכמו
 התכלית האמיתית בכל פעולה • ויקחו חלקם בכל
 פעולה התכלית המדומה • כמו שנראה רוב בעלי
 החיים או כלם ישימו תכלית פעולת המשגל שביעת
 התשוקה והנאת גויתם • ולא תעלה על לבם התכלית
 האמיתית במשגל שהיא הולדת התולדה לקיום המין •
 אשר ככה ינהגו מנהגם רוב המון בני האדם • הקטנים
 ילמדו ספר והם יקחו חלקם באגוזים אשר יחלקו
 להם וישימו זה תכלית לימודם • הנערים ילמדו
 למען ילבישו מלבוש נכרי לכבוד ולתפארת •
 הבחור ילבישו מלבוש נשים הגונות • עניי יעם
 למען יהיה להם תלמודם קודם לתתן בו • עשירי
 עם ילמדו למען עשה להם עשרה להתגדל בה כשש"כ
 הרמב"ם ז"ל בפי' לחלק • והנה הגאווה כפי מדתה
 היא תכלית וסבת כשרון כל מעשה וחריצות כל
 פעולה כפי מה שאנחנו רואים • וזה כי רוב המון
 אנשים יעשו פעולתם בהריצות על צד השלימות
 למען עשה להם שם תפארה בעין יורעי' ה' ומכירתם
 ולהתגדל בהם על בני גילם וכמו שביארנו במד' הנצחון
 על כן אמרתי בחפזי כי ערך תכונת הגאווה אל כשרון
 המעשה והחריצות הוא כערך תכונת התשוקה לפועל
 המשגל / לא ראי זה כראי זה הצד השורה שבתם
 ששניהם אינם מכווני מצד עצמם / רק כוון כם
 אצל כוראם תכלית קיום העולם האי כי אורתיה לקיים
 אישי מין האדם • והאי כי אורתי לקיום ישובו של
 עולם בכשרון המעשה • אשר מזו הכחינה הוא
 תכלית מה שיסר ה' בלב כל אישי האדם לאחז כסף
 רב כסף • למען עשו כיום הזה שכל אישי האדם
 באות כספם ירבו העסק בישובו של עולם להרבות

קנין כספם בהתמדת עסקם וזוה ירבה הטוב בעולמו
 כרצונו ית' אשר לא תוהו בראה * זה הוא הנראה
 לי בכוונת הכלית זו התכונה בענין העוה"ז ומשכילי
 עם יבינו כל כי כמו שאלולי יסד ה' באדם תשוקת
 המשגל אז מעט מזער לא כביר היו נמצאים
 הסידים עוסקים במשגל רק למען קיים מצות פריה
 ורביה * וכמו שאם לא יסד ה' בטבע האדם כוסף
 הכסף ה' בטל כשדון המעשה והעזר קצתם בקצת
 כי כל אחד ה' עוסק בישונו של עולם זולתי כפי
 הכרח טרף הקולבר * והכפרי לא היה זורע זולתי
 כפי ההכרח לשבר רעבון ביתו * וככה יתר הפועלים
 וסוחרים כל מסחר היו מתרפי' במלאכתם והיו העולם
 חסר כל טוב ולא ה' נעזר אישי בני האדם זה בזה
 ורבי' היו מתים לשעתם מבלי שהשגת טרף חקם *
 כטעם ברוך שכרא כל אלה לשמשני * ככה יסד
 ה' באדם תכונת הגאווה אשר יתנשא האדם בטצאו
 רבו הקניני' המדומים למען ירבה העסק בישונו
 של עולם כרצונו ית' *

אולם התועלת המושגת מתכונת הגאווה בענין
 העוה"ב היא נחלקת לשני מינים * המין
 האחד אקראה בשם גאווה חיצונית והמין השני אקרא
 בשם גאווה פנימית * וזה כי ברצות ה' להודיע
 לבני האדם גבורת חכמתו בפועל כתיו כמו שכרתב
 הרי ז"ל בענין הכלית כוונת הבריאה * יסד בלב
 בני האדם מדת הגאווה וההתפארות בהשגת לימוד
 ומחקר אשר בעבור זה ידרו כל משכיל מבני אדם
 להשכיל בכל דבר החכמה בינה ולכן יתגאה ויתנשא
 בחכמתו אשר השיג * וכל זה למען מצוא בעולם
 המחשבה אשר זמם ה' בענין הכלית גילוי החכמה
 בעולם * וזאת הגאווה אקראה בשם חיצונית יען

היות ערכה כערך תשוקת תאור המשגל שזכרנו
 אשר לעצם זה תוברו יחד כס' יצירה כאמרן ז"ל
 ברית המעור וברית הלשון וזה כי הלשון הוא
 סבת קיום החכמה בעולם שהוא צורת האדם
 והמטור הוא סבת זכר חומר גוף האדם בעול' לא ראי
 זה כראי זה הצד השות שכינה' ששניה' פעלו פעולתם
 בא מצעות התשוקה זה להשיג הנאת הגאווה עד' הכ
 כפי אול תופר גאווה וזה להשיג הנאת המשגל
 ובעבור התועלת המכוון בזאת הגאווה החיצונית
 אמרו ז"ל לעולם ולמך אדם אפי' שלא לשמה שמתוך
 שלא לשמה בא לשמה אך לא זאת המנוחה כמו
 שיבוא המין הב' היא הנאות הפנימית המכוונת
 בעצם והיא הנבחרת אשר מוצאה ימצא תן בעיני אלה'
 ואדם וזה כי מכואר הוא כל' פסק שהגאווה ונפש
 הרחבה הם רוכבי' צמדי' יעון בה' לשישי מזה
 לא ימצא האחד מכל עדירעהו כי הוא זה הצד
 השות שכיניהם שיה' מצער בעיניהם מל' טוב המושג
 להם ושם נאמר שזו היא מדה הגונה מאד במקנה
 קניי השלימות ר"ל שיה' מצער בעיני המשכיל
 השגת כל מושכלותיו וכל ער' ימיתיו אשר השיג
 מעודו מען ירבה מקנה וקניי השלימות כל הימים
 אשר הוא חי ובעוד שנמצאו כמשה' ככל אשר
 תמצא יוד' עשה כי אין מעשה וחשבון בשאול וגו'
 הנה זאת הגאווה היא רצויה לפניו ית' בעצם וכל
 המרתנהג בהירות ונשא' ונבה מאד כמדת
 משובחות ומושכלות אפיתיות כרצונו ית' ובחן
 זאת הגאווה הפנימית אמר הכתוב ויגבה לבו בדרכיה'
 והוא הרבר אשר אמר הכתוב אשר נשא לבם אורם
 עיניו התנשאות הגאווה הנאמנה וזאת הגאווה
 הפנימית שהיא סבת מקנה רב קניי השלימות
 והשכלת

והשכלת אמיתותי' התירה דהכתוב בפי' זהנביא
 עומד ומצוה עליה כמש"כ כי אם בזאת יתהלל
 המתהלל השכל וידוע אותי (וחזר וביאר מהורה
 השכלתו ית' ואמר) כי אני ה' אלהים עושה חסד
 ומשפט וצדקה בארץ • פי' מי זה יודע מבין מהות
 חסדיו וצדקותיו אשר הוא ית' עושה עם כל יצור לפי
 טבעו כפי בחינת תולדתו • הוא זה ראוי להתהלל
 אשר גבה לכו בדרכי ה' כי לפי שכלו יהולל איש
 בתהלת ה' אשר יבשר מעי' השגתו החכמה המיוסדת
 בפועל כפי ית' בטעם במצוה יודך ארנן :

ויש פה פרשת גאה הנותנת טוב טעם ודעה
 בשיעור שמיני שבשמינית שהתירו' ל"ל"ת"ה
 והוא לפי מה שקדם שהתהלה והגאווה רוכבי' צמודים •
 והנה כל הלמיד עם מבין לפי שכלו יהולל איש איש
 מהם בששים מסכתות אשר בהם יש מו' וישכילו •
 אך מאשר אמרו' ל' כי קארבי' בהאי מסכת ל"א
 תשיילי' במסכת אחריתא • פי' בעבור שאין דעתו
 צלולה במסכת אחרת זולתי במסכת שהוא לומר
 בה לשעתו • א"כ איפה בזאת לכדה יתהלל המתהלל
 ד"ל במסכת שהוא לומר כה לשעתו והוא שמיני
 שבשמינית מכל המסכתות שראוי להתהלל בפ' והוא
 חלק אחר מס"ד בקירוב :

פרק שלישי

יבא חלוקת נועי סגלות לחלקים • ואופן
 טעמם למיניהם •

חלוי' הגאווה רבים מאד • ועם דוב חילוף תחלואיה
 אשר בהמון אישי בני האדם • עכ"ז ל"א
 יחלקו

ספר הרמות

יחלקו רק לשני מחלקות . א חלי רוחני ר"ל
שיתהלל המתהלל בחכמתו וטוב מדותיו יתר שאת
ויתר עז כפי מה שהם בו לכן יתגאה לאמר אין
כמוני בשלימות . ב הוא חולי גופני והוא כיתנשא
המתנשא כגודל לכב לאמר אשר כביר מצאה ידו
בצוה קנין מדומה כמו שיתהלל הגבור בגבורתו
והעשיר בעשרו ויתר הקניני' המדומי' . לכן יתגאה
לאמר לי יארתה כבוד וגדולה . כי אין כפוא
לשם ולתהלה :

מראות נגעים . ואותות אלה החלים הם אלה .
כל ננוע מוכה אלהים ומעונה למין הב'
מה ליי הגאווה והוא המתגאה בצוה קנין מרומדו .
תורה צרעתו במצחו לעין כל ר"ל שכל הרואה
אותו יכיר חליו משינוי תנועתו . אם מהכרת
פניו . אם ממהלכו וזו ממצע גרונו ומיצא בו
מחמקרים הנמשכי' פסכת החולי . כמו"ה הכחק
זאת המחלה יען כי גבתו בנות ציון ותלכנה נטויו'
גרון ומשקרות' עינים הלון ושפוף תלכנה ופרגליהם
תעכסנה . בפי אויל חושר גאווה . אולם הננועים
ממין הא' מהגאווה והם דורשי ההתפארות כטוב
הפרות למצוא הן בעיני בני האדם . יעלם מומם
מרוכ המון בני האדם . וזה כי בהיותו הפץ להתפאר
בטוב המדות לעיני ההמון והיתה הכניעה ממדורה
המשובחת . והגאווה מדה גרועה . על כן ילביש
מערומי הגאווה כלבוש הכניעה . והיתה לו הכניעה
אדר יקר ממעל למדי הגאווה לתפארת ולתהלה
בעין כל רואה בו . ותחת כבודו יקד יקוד הגאווה .
אפס מי האיש זך הראות ר"ל הרגיל במראות נגעים
הוא זה יראה אל מתחת למדיו את נגע הנתק עומד
בעינו כמראה צרעת . וכי כפתה הצרעת את
הצרוע

פ"ג חל"י שער יג הגאווה קלה

הצרוע מראשו ועד רגלו לכל מראה עיניו • ועל
 פיה יהיה כל ריב וכל נגע וכל פעולה ישלמנה
 מעמה • יען ואפס כי לא תהי' תפארתו אם לא ידבק
 מאומה מן הצרעת בכל פועל כפיו • ר"ל שכל
 מעשהו יהיו בגאווה ובגודל לבב ועל פניהם מסורה
 הכניעה • והמתגאה אשר מזה המין נקרא צבוע •
 וזה כי כמו בגד אדום הצבוע שחור אשר לא קלטו
 הצבע ונראה אדמדם בכליו • כן הובר דהנה
 שבכל מדותיו ופעולותיו רופע הגאווה נהרה מתחת
 למסוה הכניעה :

דפואת חל"י הגאווה ישים המתגאה אל לבו
 אלו איש דל ואכיון הי' מתגאה בדלותו •
 איך היתה זאת לזה ולמגונה בעין כל • כאמרו הקב"ה
 שונאם ואני איני אוהבם דל גיא זקן מכחש כו' •
 אשר כן יראה המתגאה א"ע בתור האדם הדל אשר
 אין לו מאומה מכל קנין חמרי • אזירף ממנו הגיאות
 בחשבו איך יתגאה דל ורש כמוני • וזה כי הן לא
 בידו טובו ר"ל כי לא בכחו ועוצם ידו יעשה לו חיל
 הקניני • כי אפ"ה הוא הנותן לו כח לעשות חיל •
 ולולי מתנת השי"ת היה נפשו חסר מכל הטוב ההוא
 כאחד הרלים • וא"כ איפה איך יתגאה הדל כמתנת
 העשיר נגד רצון העשיר ר"ל שהשי"ת שונא כל
 גיא כמש"כ שש הנה שנא ה' עינים רמות וגו' •
 תועבת ה' כל גבה לב ויחשוב ג"כ איך יתגאה בדבר
 חולף ואבר מהר כי כמעט קט יתכן שיהפך עריו
 זמנו ויבואו עליו לפטים או שריפת אש או רעם שמי'
 או רעש הארץ ויכלה הוא וכל קניניו כמעט רגע או
 יכלו קניניו לבד והוא ישאר ערום מכלם כמש"כ
 העשיר ישכב ולא יאסף עיניו פקח ואיננו • ואמר
 התע"ף עינך בו ואיננו ורעה עוד מזאת אשר בהגיע
 מועד

ספר המדות

מועד צאתו מן העולם אז המות יפריד בינו ובין כל
קניינו כי יעזוב לאחרי חילו והוא יצא בגפו גם
ישים על לבו אשר במקנה לה הקניני המדומים ידמה
לפחותי בני אדם ושפלים מאד אשר כביר מצאה
ידם בעושר וכבוד המדומה אשר כן יאמר הכתוב
לא לחכמי להם ולא לנבונים עושר זמרה גם
שאלה השלימיות המדומי הם שלימיות לבעיה
הגכורה לסוף העושר לחזיר כאמרם ז"ל לית עתיד
מתזירא וזולתם מהקניני המדומי המיוחד לכל
פין מהכע"ה בעילוי רב מהארם ואיך יתגאה אנוש
במקנה קנינם הנמכזה אשר גם בקנין הנמכזה ההוא
אין לא לידו להיות משתוה עמהם כמין השלימיות
ההוא הנחשב ואמר התכם תפארת החכמי אשרם
והדר הכסילי עשרם ואמר אחר הכסיל מתנשא
בקניני החמודות והתכם כידיעות נכבדות ועוד
יתן אל לבו הרכבתו הנמכזה אשר בא מטיפה סרוחה
ועבר במקום מעבר השתן פעמים ושלוש זמה גם
היום נעשה גופו מרור ובית הכסא לריע וטינופת
אשר בקרב מציו והוא נושא אותו כל היום
כאשר תשא העגלה המלאה לה זגל וישים על לבו
אמרם ז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ז וי"א הוא
עצמו נעשה ע"ז ועוד אמרו ז"ל כל המתגאה הקב"ה
קובל עליו ואומר אין אני והוא יכולים לדור בעולם
אחר והשעם לכל זה שהגאות לא יאות כדתי לה
לכדו כמשה"ה מלך גאות לבש והנה זה המתגאה
לובש לבוש מלכות שמים כהיכלו ית' על כן יעיר
קנאת ה' צבאות עליו שאינו יכול להיות עמו בעולם
אחר בהיותו מראה בעצמו כאלו נעשה שותף להקב"ה
כמ"ב או יראה כאלו יאמר בלבו לא ה' ולא
הוא על כן יש בו שמץ ע"ז כאמור ויותר מזה

הזוהר לבקש תרופה למחלה הגאווה בתרופות חל"י
 החנופה • כלא האי ואולי יעלה ארוכה למחלתו :
 ובהגות ותוע שאין בחל"י הנפש חלי ארסי כמו
 הגאווה אשר תשרש צרשי האמונה
 מבעליה • כי ינגע הגאווה אם תהיה באדם והובא אל
 שכחתה ככתוב ורם לבכך ושכחת אתה' • ושכחת
 ה' תביא את בעליה אל העדר יראת שמים • והעדר
 היראה תביא אל פריקת עול תורה ומצוות / ככתוב
 ואת מי דאגת והיראי כי תכזבי ואותי לא זכרת •
 והפכה הכניעה היא בריאות הנפש • תעיר ותעורר
 את בעלים לזכור אתה' בכל עת • לבעבור תהיה
 יראתו על פניו לכלתי סור ממצוותה' • לכן הישר
 באדם ישמור את נפשו מאד שלא תבואהו הרגל
 גאווה / כאמרם ו"ל מאד מאד הוי שפל רוח וישים
 את הכניעה משמור לנפשו אשר תביא את בעליה
 לזכרון האלהים ולעשות רצונו כתורה וכמצורה /
 אף כי לא יתנשא בכל דבר חכמת בינה אשר השיג
 מעולם • ובמקום ענותנותו שם אתה מוצא גדולתו •
 כי יהיה מצער בעיניו כל אשר השיג מעולם בתורת
 ה' וחכמתו • לכן לא יסתיר פניו מהביט אל פועל
 ה' ופועשהו ולהשכיל באמיתתו • ובכל עת יוסיף
 לקח • עד ירום ונשא וגבה מאד בדרכיה' •
 כי תהיינה היראה והחכמה בו רזכים צמדים • ישימו
 אותותיהם אותות להזכיר אתה' בכל עת • ויהיה
 כמי שנאמר עליו שויריה' לנגדי תמיד •
 המזכירים אתה' אל דמי לכם • ואל תתנו
 דמי לו עד ינוגן ועד ישים את ירושלים תהלה
 בארץ • ב"ב אכ"ר :

ספר המדות

חתימת הספר

באדם הממחר כבר מלתנו אמורה כי תיקון המדות הוא
מיס שאין להם סוף * בהיותו בלתי שזה לכל
כפי צרכות ונאיכות * אם לפי מונג כל איש ואיש * ואם
לפי הזמן והמקום ושאר השינויים * לכן נקרה התורה
תיקונם ביד כל מושל ברומן * אשר הישר בעיני הברמיה
השכלית יעשה כפי הזמן והמקום * לשום פלס ומאזני משפט
לשמור הכמות והאיכות ביושר ההגות הנפש על פי מדותיה /
ככתוב ועשית העוב והישר * והוא כלל כולל כל תיקון
המדות * וכל חכם מבין מדעתו איך ינהל כמות כפשו
ותכונותיה על ניו מנומות הנדק בכל פרט ופרט כתורה
וכחזה * אשר כן נהג מנהגו המולך שלמה בס' משלי אשר
עשה אזנים לתורת האופר להבין ולהורות] חין ערך ודבר
גבורות משלים כוללים פרטים רבים ביושר הנהגת הנפש
על פי מדותיה * אשר כן עשו חו"ל ברצותם ליושר נפש
האדם האדם * כללו מוסר השפל באמת פרקי אבות
אשר עשו לדבר * דברו בהם בקצת כללי ההנהגות המשובחות
קראום בשם אבות מכלל דאיכא תולדות ופרטים המסתעפי'
מכל בכין אב שלמדונו מוסר השכל בכל מדה שמדדו את
תכנית ההנהגה * ואחריהם בכל דור בעלי המוסר שמו
עליהם מוספות כידה' הטובה עליהם * ובעקבותם יצאתי
גם אחי צעיר הצעירים במלמדים להועיל לתת מרפא לנפש
המוטאת אשר רפאות תעלה אותה * והנה אפש קצת
החללים ראיתי לפרוט וכלו לא ראיתי כי רבים המה לא
יכלס

יפילם ספר כאמור * ומה גם בראותי כי אחינו בית ישראל
 לא ימטו בתוכה * מטבו ידם מקנות הפסחים ואין המכר
 שוה בנזק'הולאת הדפוס * ורבים ממטבילי עמנו חוברי
 קבר מרחנה מדבר הזפסד * העתיקו חיבוריהם ללשונות
 העמים למען ימלאו קונים בעמי הארנות * ראיתי אני
 לקחתי מוסר למעט בדפוס * גם בעצור שכפסדו
 תמונות האותיות ולא ניתן עליהם הוד דפוס :

לבן רבים בשערים מזה ספר המדות בתלויס כדיבור
 ושתיקה מונף וחלקלקו' ורכילות וגדרי האמת
 והשקר והגזם והשוא ויותר מהזה השמטתי מהדפוס והמה
 בכתובים תחת ידי * כי עצור במלים מי יוכל הריזה
 משוכח * ועתה מאן בעא סמא דחיי כוא יכוא ויקא עמו
 דפריס וילמד סתום מן המפורט * ישמע חכם ויוסף לקח *

תם ונשלם

המסדר האותיות הב' שמואל בן כהר"ר נפתלי הירץ וכו' מיעקבין

מספר הנפש

גם אלה דברי המחבר • רבים וכן שלמים
 ממשכילי בני עמנו כלתה וגם נכספה נפשם
 לחיות בנועם ספר הנפש ולבקר מהותו • והמה
 אומרים לי מהר החישה מעשהו / לשמיע בקור
 הנודע הין ערך ודבר גבורות • חדשות ונצורות
 אשר עין לא נודע ביהודה וכישראל • אל המנע
 טוב מבעליו • הוציאה נא דבריו אלינו ונדעה אותם •
 ומרוכ ההפצרה לא יכולתי להשיב את פניהם • זראתי
 כי טוב הוא להביא פה איזה הערות מגור הנפש /
 לתת לקורא ערמה למעיין דעת וטוביה להבין שמץ
 דבר ממהות נפש האדם באדם • והשצבותה אחרי
 המות • ולאמת כל זה במופתים נאמנים לקוחים
 מדברי המחקרים הקודמים • והיה זה למשיב נפש
 למי שרוחו נכונה ולבו תאב לדעת עצם מעצמי
 נפשו • ער יבוא הרב הכולל החכם המפורסם נר
 ישראל מר משרה דעסוי ויורה צדק בחיבורו ס'
 הנפש לבאר חדשו ונצורתו כמהות הנפש והשארותה
 ונצחיותה • במופתים חדשים לא שופתים עין
 משכיל וזה חיבורו לחלק השני מזה ס' המדות יחשב
 ואלה שני החיבורים יהיו רוככים צמדים • וכל
 משכיל ללדבר לא יעצור לו לרכוב שמי המזומה
 ובגאותם שתקי המדע / אך עתה אתה ברוך ה' מרס
 תאחזו בזה גם מזה אל רחנה ירך / קח אמרי בלבבך
 ויהיו לך למשיבים נפש :

פרק ראשון

יעיר און לזייע כלמורים זידיעת שעות הכפס היא
 ידיעה נכבדת מאל שכל כוקס ככולה לכבוד המקום
 ב"ה וישים אומותיו אמותיהם מהותם הוא קסם כלומר :

אחרי

אחרי אשר ישרנו בערבורת המדות הנפשיות
 מסלה לישרי לב • ראינו כי אלה הישרים
 בלכותם נכונים המה לכוא אל הקודש פנימה לראות
 בעין הבחינה מהות הנפש המשכלת וחיותה הנצחית •
 ומי חכם יבין דעת כי זאת הידיעה נכבדות מדובר בה
 על שערי המדע • וכבר הוקש כבודה לכבוד המקום
 ב"ה • כי ז"ל (ברכות דף י') הני חמשה נרכי נפשי
 כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הק"ה וכנגד
 הנשמה מה הק"ה רואה ואינו נראה אף הנשמה
 כו' • וכמ"ר מביא דמיונות יותר מהמה • לכן צדק
 מאמר החכם דעו נפשכם תדעו אלהיכם • וז"ל
 הראב"ע מי שאינו יודע סוד נפשו ונשמתו חכמת מה
 לו • ובעבור הכח השכלי הלזה אשר באדם נוסף
 על שאר בע"ה שהוא צלם אלהים ודמותו / לכן
 אמרו ז"ל שהוא אדם הוא עולם קטן / ברוך המקום
 אשר בגדול החל ובקטן כלה :

והנה השגרת מהות הנפש הוא ענין קשה והצורך
 מאד והוא נגד טבע המציאות לחמשה
 טעמים • א' בהיות שכל משיג באחד מהמשרת
 חושיו יש לו מושג זולתו לא עצמו ד"מ כל אבר
 לא ימשיך את עצמו האוזן לא תשמע את עצמו
 העין לא תראה א"ע • ואף כי אם במראה ליו יתודע
 הלא המה קרני האור החוזר כידוע למבין בחכמת
 הראי' • וזולת אלה החושים שזכרנו אין אחר מהם
 משיג את עצמו ואיך תשיג הנפש א"ע משא"כ ביתר
 ההשגות • ב' בהיות שהשכל פעם בכח ופעם
 בפועל יחויב א"כ שישגיגוהו משיגי היוצאים מן הכח
 אל הפועל • וכבר התבאר שכל יוצא מן הכח אל
 הפועל יש לו כח פועל וכח מתפעל נשואי על נושאי
 מתחל פי' כמו שכתב החכם שלא ישרוף אלא מה
 שהוא

מספר הנפש

שהוא מוכן לשרוף ולא ישרף אלא מה שהוא מוכן
 להשרף • ואלה שני הכחות נשואי על נשואי
 מתחלפי • המשל בו טרם צאת זה הנייר לפעל
 השרפה הי' האש שורפת בכח והנייר נשרף בכח •
 וכמו אלה שני הכחות הם בצאת השכל לפועל
 ההשכלה ר"ל כח משכיל וכח מושכל • וא"כ מי
 איפה הוא הנושא לאלה ב' הכחות בהשכיל השכל
 א"ע כ"ל יצויר בהשקפה ראשונה שיהי' כח משכיל
 וכח מושכל בנושא אחד • ג לא יאומן כי יצויר
 היות הדבר האחד בעינו מכל צד פועל ומתפעל
 כאחד ר"ל משכיל ומושכל בנושא אחד ובעת אחת •
 ד כבר ביאר אבן רשד ב"ג למה שאחר הטבע וכך"ג
 לשמים ועולם • שכל פועל יקדם לפעולתו בזמן •
 וא"כ איפה איך יתכן שתשכיל הנפש א"ע אחר שאין
 קדימה זמנית למשכיל על מושכלו • ה במורה זה
 יבחן פעל השגת הנפש א"ע ר"ל איזה דבר נרתדש
 בוצת ההשכלה • כי אם יצא אדם לפעלו להשכיל
 איזה דבר וזלת עצמו הנה יהיה הפעל ההוה מוצא
 ההשכלה • חיבור שלשת הכחות אשר טרם צארו
 לפועל הידיעה היו נפרדי זה מזה • ד"מ כאשר
 השכיל איזה משכיל לדעת שג' זויות של כל משולש
 בעל ישרי הקו' שוות שתי נצבות • הנה טרם שהשכיל
 היה האדם יודע בכח והפדע נשוא עליו בכח והג'
 זויות ידועי' בכח והיו שלשה כחות נפרדות נשואי'
 בחמרי' שוני' • ואחר שהשכילם נתחברו כלם ודהיו
 לאחד' בשכלו ר"ל היודעי' הידוע והידיעה שלשתם
 שכו' להיות אחד בשכל המשכיל ההוא • משא"כ
 בהשגת הנפש א"ע • לא תקום וליא תהיה זאת
 הפעולה ר"ל התחברות שלשת הכחות ע"י ההשכלה
 ההיא • בשגם טרם שהשכילה את עצמה היו לאחרי'

בה המשכיל והמושכל בלי שינוי זה מזה • הן צרה
 קצות דרכי המבוכות אשר תרפינה ידינו מחקור על
 ידיעת אמותת מהות הנפש המשכלת • ועם עוצם
 הדבר וקשיו עכ"ז נהלץ חושים • אנחנו נעלה
 ונלחמנו את מלחמותיו ונראה מה יהיו תולדותיו •
 ועתה אחי ידיד נפשי התחוק ועמוד על עמוד בין
 תבין את אשר לפניך שים לבך לכל אשר אני מראה
 אותך כי ידעתי גם ידעתי אשר בעמוד על אמירתך
 הנפש אז אלה המבוכות כלם יעלו בתוהו ויאברו ואתה
 תעמוד על אמותת ההשגה ואת ערובתה תקח לבן
 ראה נא כי כל הצותות והמופת' אשר אשים לפניך
 דשמתם על לבך תמיד עקב כי המה יישירו לפניך
 דרכך ויעמידוך על כמתי הידיעה • ידיעה רכין
 אמונתך בה והיתה לך למישב נפש אחרי בלותה •
 כי היא חייד ואורך ימך בהיים הנצהיים ככתוב החכמה
 תחיה בעליה • ואין חכמה כחכמת ידיעת מהות
 הנפש • ולה משפט הכורה בידיעות כי טרם יצא
 המשביל לפעלו להשכיל גדרי הנמצאים וולתו •
 יחויב להשכיל גדר עצם מעצמו • כי אין יכסוף
 לדעת עצם מעצמי וולתו אם ערו את עצמו לא ידע •
 לכן יש לזה המושכל עילוי רב על מושכל זולתו • עד
 שהשגה הקטנה אשר בה • תשוואת הן לזה יורה
 מהשגה רבה אשר במושכל זולתה :

פרק שני

נבאר כי מכות הנפש המשכלת הוא כח אחד שהוא על
 הנפש המנוגשת אשר נבא זה הכח לפעל בהשכלה יחוס
 ונשא ונכה אחד לפיות במדריגת מלאך וחיל לעולם •
 ישייר עליו מות נדקו לכרך דכריו בששם ההענות הנבא
 56. אחריו •

מספר הנפש

הנפש המושכלת הנקראת שכל היולני היא כח
והכנה הנפש המרגשת אשר באדם
תתעצם ממושכלותיה והשוב עצם נבדל בלתי
נפסד לעולם וזה הוא הגדר העצמי לנפש :
(הערה) א הכח מנפש האדם אשר בו יושג
הדבר הבלתי נודע פה דבר
הנודע הוא יכונה בשם שכל (מטעם למען
תשכיל בכל אשר תעשה שענינו הצלחה מ
תכלית האדם והצלחתו האחרונה היא השכלת
המושכלות וזה כל האדם השלם המשל בו הגדר
ידענו שני מושכלות ראשונות א שכל חי מרגיש
ב כל אדם חי גוציא התולדה א כל אדם מרגיש
והנה הכח אשר יעשה זה נקרא שכל והדבר הנודע
ע נקרא מושכל והיודע שהוא האדם נקרא
משכיל וכל עוד שלא השכיל יהיו שלשתם בכח
ר האדם משכיל בכח והמושג כושכל בכח והכח
השכלי עומד להשכיל בכח ושלישת הכחות האלה
נפרדי זה מזה להיזרם בנושא מתחלפי אולם
אחרי ההשכלה יצאו שלשת הכחות אל הפועל ושו
שלשתם והיו לעצם אחד בשכל המשכיל והחי
המשכיל איננו זול השכל הנולד והנולד איננו זול
המושכל כי אין מושכל חוץ לשכל כמו שיתבאר
על כן צדק הרב הסורה צדק שהשי"ת הוא השכל
והמשכיל והמושכל באחרות גמור וזה בהיות כל
מושכלותיו בפעל תמיד והכן זה :
(הערה) ב כל דוגמאות יש להם שני מיני
מציאות א מציאותו בפועל
ממש כמציאות האפרוח אחרי הולדו ב מציאותו
בכח כמציאות האפרוח בכיצה כטרם נוצר בה
וכל דבר שהוא בכח להתהוות ממנו דברים מתחלפים
כמו

כמו הנסכא שתוכל לעשות ממנה מטבע או כלים
מכלים שונים • הוא זה נקרא בלע"ז היורי
בערך שינוי המתהו' ממנו • ובעבור היות ככה השכל
דהשכל דברי' מתחלפי הנושאי' • ע"כ יקרא גם הוא
בשם שכל היולאני :

(הערה) ג במהור' זה הכח השכלי רבו הדעות
קצתם אמרו שהוא שכל

נבדר ר"ל מלאך • וקצתם אמרו שהוא כח גשמי •
והיורה ברור שהוא כח נשוא על הנפש המרגשת •
והוא ר"ל הכח השכלי כח נוסף בנפש האדם יתר על
שאר בעה"ח • וזה כי כל בעל נפש מרגשת משיג
מושגי ע"י כלי החושים החמשה • מוסיף עליו האדם
שהוא משיג מושגי' עיוניים בפועל ה' ומעשהו ככח
השכל העיוני משא"כ בע"ח :

(הערה) ד כל אישי בע"ח ישגו שלימותם
כלם בינם הולדו ואחריו בלי לימוד

כי אם בטבע • משא"כ האדם שלא ישג שלימותו
האחרון שהוא שלימות ההשכלה זולתי אחר ומן רב
מעת הולדו וע"י לימוד אך בעת הולדו יהי' נמשל
בבהמות ככתוב ועיר פרא אדם יולד • ומהמבואר
שעצמות כל דבר הוא מקנה וקנין שלימותו ותכליתו
כפי שלימות מינו על כן כל אישי בע"ח יתעצמו בעת
הולדם בתכליתם האחרון משא"כ האדם כי יתעצם
מדי צאתו אל פעל ההשכלה :

(הערה) ה הנפש המושפלת הזאת הנקראת שכל
היולאני • מתעצמת ומתהוית

כפעם כפעם מדי הלבוש הצורות הכוללות ר"ל
בהשכלה המושכלת המיניות • אשר המה הווים
לה לצורה והיא תהי' להם לחומר • כי ערכה אל
המושכלות הכוללות בערך החומר הראשון ו הצורות
ומאשר

מספר הנפש

ומאשר ידענו כי לא כהשגת החושים המשיגו עניני'
פרטיים דבוקים בחומר • השגת השכל • כי הוא
לא ישיג כי אם ענינים כלליים מופשטים מחמריהם •
כמאמר החכם אין איש בשכל ולא מין חוץ לשכל •
הנה בעבור זה תעמוד לנצח אחר שהכללים ר"ר
גדרי המיני' ההווים לה לצורה עומדי' לנצח ונכר
שבה היא והם דבר אחד כמישפט השכל והמשכיל
והמושכל כאשר הם בפעל כמבואר בסוף הערה
הראשונה • וזש"ה כרהכמה תחי' בעלי' • ר"ל
בחיים הנצחיים :

(הערה) ר' עצמי השכליים הם על ג' מינים • א'
שכל נבדל דבוק בחומר • ב'
שכל נבדל מחומר • ג' שכל פשוט • המין הא הוא
שכל אישי בני האדם בעודו דבוק בגוף ונקרא' שוכני
בתי חומר • ב' הוא מתת בני האלהי' ר"ל המלאכי'
אשר הם שכליים מבלי חומר • ג' הוא עצם האלות
ית' שהוא שכל נבדל ופשוט ר"ל בלי הרכבה כלל •
והנה בחיות האדם בחיים יקרא שכלו בשם שכל דבוק
בחומר אולם אחרי מותו ישוב שכלו להיות כאחד
מצבא מרום במרום ר"ל להיות עצם נבדל כמותם ;

פרק שלישי

והחזק ודוע עם נבוכה לאזכר ולקיים אמתת החיבור במופתים
סגוניים לאמנים • שהנפש המשכלת היא עצם נבדל בלתי
כפסק בהפסק הגוף •

מופת א' שהנפש המשכלת איננה

מעורבת בחומר :

כל

כל הנמצאים לא ימלטו מהיות עצמותם מאחד
משלש הלוקות • אם שיהיו גשם • או כח
בגשם • או שכלי נבדל • אבל הנפש המשכלת
איננה גוף ולא כח בגוף • א"כ היא עצם שכלי
ונבדל ר"ל בלתי מעורב בחומר • (זה ההיקש הוא ממין
השלישי מהתנאי הנחלק) :

ואמיתתו ההקדמה הראשונה תתבאר בחיפוש •
והשנית תתבאר ג"כ בחיפוש על זה
התאר • שינוי המקובלים יורה על שינוי מקבלים •
המשל בו חומר הארמה נקפה באש וחומר דהכסף
ניתן באש • והנה הגשם מקבל צורות אישיות
פרטיות • הכחות הגשמיות כמו החושים מקבלות
צורות מקריות • השכל מקבל צורות כולליות •
א"כ השכל משתנה מהגשם וכח בגשם • לכן הוא
עצם נבדל בהכרח ובלתי מעורב בגוף • ומה שיורה
עוד שהנפש המשכלת איננה כח בגוף • הוא להיות
שכל כח בגוף בלתי שופט בעתיד • אבל הנפש
המשכלת שופטת בעתיד • א"כ איננה כח
בגוף :

מופת שני שהנפש בלתי נפסדת

סבת ההפסד ככל נמצא • היא התגברות אחר
המרתנגד אשר הורכב בנמצא ההוא •
אבל הנפש המשכלת איננה מורכבת • לכן לא
תפסד לעולם • (זה ההיקש הוא היקש תניי מודבק
לחמין הב' ממנו • ששלידת המתאחר יוליד שלילת
הקודם

מספר הנפש

הקודם) ואמיתתו • ההקדמה הראשונה
תתבאר בחיפוש • כל עצם חמרי פורכב מיסודות
ואיכיות שונות קור חוס לה יובש • ובהתגבר אחד
מהם על רעיו יסבבו ההפסד כי יפרדו והיו לארבעה
ראשי עצמיים נפרדים • וההקדמה הב' תתבאר
מהמבואר במופת הקודם שהנפש המשכלת אין
לה דבר מן החומר • לכן אין בה הרכבה הנושא
לסבת ההפסד • ובהעדר הסברה יעדר המסוכב •
על כן תעמוד לנצח כאמור •

מופת שלישי בנצחית הנפש

כל בלתי מעורב בחומר הוא עצם נבדל ונצחי • כל
כח שכלי בלתי מעורב בחומר • א"כ כל כח
שכלי הוא נצחי • (זה ההיקש הוא מזמין הראשון
לתמונה הראשונה) •

ואמיתתו הקדמה הראשונה מבוארת מהאמור
במופת הקודם • והשנית תתבאר על
זה התאר • כל כח מעורב בגוף משנה כל צורה
שהוא מקבל אל צורתו • אבל השכל מקבל כל
הצורות הכוללות בלי שינוי • א"כ איננו כח
מעורב בחומר • לכן הוא נבדל ונצחי כאמור •

מופת רביעי שהנפש המשכלת

בלתי נפסדת

כל הפסד הוא אחרית ההתפעלות ותכליתו
אבל השכל אין לו התפעלות • א"כ אין לו
אחריתו

אחריתו ר"ל ההפסד • (זה ההיקש הוא ממין הכי לתמונה השנית) :

ואמיתתו יתבאר בחיפוש על זה התאר • הזקנה היא התפעלות ההסרון ורנועה אל ההפסד • כל כחות הגוף הולכים הלך וחסור לעת הזקנה • לכן הם נפרדים לעת קץ • אבל השכל לא ילאה עם הזקנה • א"כ לא ישיגהו תכלית הליאות שהוא ההפסד • ומוזה כל החושים יקבלו התפעלות ממוחשיהם • עד כי בהרגישם מוחש חזק לא יעצרו כח להרגיש אחריו מוחש חלש • כמו הראות אשר מדי יראה באור עצם השמש כהו יכה ולא יוכל לראות אחריו מוחשים נוחי הראות • וככה חשמע לא ישמע לקול מלחשים אהרי שמעו קול רעש גדול • משא"כ השכל כי אם ישכיל איזה מושכל עמוק • עם כל זה ידיו רב לו להשכיל אחריו איזה ענין קל ההשגה • אם כן העדר התפעלותו יורנו על העדר הפסדו • שהוא תכלית ההתפעלות ואחריתו (הערה) עוד מבוכה אחת מעט היא בסופה וסערה דרכה וגערתה בלהבי אש • תריע אף תצריח לאמר כמה זה ימנו אישי נפשות בני האדם אחרי הפרדם מגוויתם • עד שיתכן לאמר זה הנשאר מראובן וזה הנשאד משמעון • אחר אשר פשטו מעליהם מעילי החומר אשר כם נפרדו איש מרעהו • ושבו והיו עצמים רוחנים בלי נושא מפריד ומבדיל • הנאמר שכל נפשות אישי בני האדם כצדיק כרשע יתחכרו לעת קץ כבוא מועד צאתם מהגוף • והיו לעצם אחד • זאת היא נפלאה

מספר הנפש

גפלאת בעינינו • ואשר אחזה אני כחיתר זאת
המבוכה היא זו • הגה חקרנוה כן היא שרהנפשות
מתעצמות בקנין השלימיות אשר יקנו בעליהם בחיים
האנושיים • ולפי זאת ההנחה נאמר שהפרידה
וההכדלה ביניהם תהיה לפי רוב השלימות ושינוי
איכותן אשר בסנתעצמה כל נפש בעוד בחיי חייתה •
ולפי מספר מפקד הצורות הכוללות אשר קבלו •
לפיהן יתעצמו ויפרוצו לרוב הנפשות המשכילות
ותהיינה עצמיים נבדלים רבי המספר כמספר מפקד
נושאים ועד • אמרו ז"ל והכל לפי רוב המעשה •
ואמרו עוד שכל צדיק נכוה בחופתו של חברו • וכבר
ביארנו בס' אמרי בינה ענין הכויה • שענינה הערה
כאמרו ז"ל כמדומה הייתי שאתם נכויים במושלים
כו • והטעם שכל משכיל נעור מהשכלת רעהו
כטעם מבין דבר מתוך דבר • והחופה רומזת למחסה
החכמה כטעם בצל החכמה בצל הכסף :

פרק רביעי

יתן עיון לנפש כל חי • בהראותו את אושר כחה ועוצם
יכלתה להשאר לנצח כפי הטבע אשר יסד בה הבורא •
ומשניה טאון גלי המבוכה אשר יסערו המפרשים לאמר
מדוע לא זכרה התורה סיבת השארות הנפש :

לא רבים יחכמו בגדר האמור • וזקנים יבינו
משפט הנצחית למשכילים לבד לא לזולתם •
כפי המובן בחשקפה הראשונה ממנה ישהקדמנו •
אולם נפשי לא כן ידמה • וזה כי כל הנפשות ראו
הנה כמשכיל כסכל מבני האדם / ואין חכמה ואין
תכונה

תבונה נגד ה' • חכמים כבלי מדע ונבונים כבלי
 השכל נגדו ית' • כלם ניתנו מרועה אחד מנשמת
 אפו • לא יאבדו לנצח • אמנם שמנו פנינו אל
 הנפש המשכלת • כל קבל די בה רווחא יתירה לתת
 אות ומופת על נצחיותה • ועם המכואר שנפש
 האדם היא עצם אחר ככלל • תתפעל מרגשת
 החושים השונים • תראה בכלי העין • תשמע באוזן
 תריח באף התעצם ממושכלות • וזולת אלה הפעולות
 כלם נובעים ממקור עצם אחד • מכואר א"כ מזה
 שבהשאר הכח השכלי מהנפש • שישארו שאר
 הכחות המקושרות עמה • וא"כ המופתים אשר שמנו
 על השארות הכח השכלי הם עצמם יורה על השארות
 כל כחותיה • ואין לך אדם מישראל אשר לא
 חלק לא כבינה כטעם ותן חלקנו ברורתך וכטעם
 רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה לדהם
 תורה ומצוות יעוין ביאורנו על התפלה • לכן כלם
 יעמדו לגורלם כאמרו כל ישראל יש להם חלק לעו"ה
 אף כי כבר ביארנו שכרית כרותה למעשה
 בראשית שלא יאבד מהם דבר עוד כל ימי
 עולם • ועם שבכל יום אנחנו רואים אבדון וזמות •
 הלא הוא זה בסוד התמורה והחילוף לכך • כי בחומר
 ביד היוצר ישוב ויעשהו כלי אחר • ואין העדר מוחלט
 כמ"כ • ואם ככה בחומר אף כי בצורות (ולחכמי
 הקבלה בזה סוד מסודות הגילגול) • זכורה סרה
 חלונת המקשים עצמם לדעת למה לא ביארה התורה
 השארות הנפש • כי כפי מה שכתבנו ההשארות הוא
 כבר טבעי לכל הנפשות ואיננו צריך לפרט • אבל

מספר הנפש

יותר צריך הכתוב לפרט כריתת הנפש החוטאת
אשר השי"ת ברצונו יכריהנה ויאמינה אמורה
מוחלטת הפך טבעה אשר המביע בה במ"ב • והוא
הדבר שכתב הרמב"ן (ויקרא י"ח) ז"ל ותדע ותשכיל
כי הכריתות הנזכר' בנפש בטחון גדול בקיום הנפשות
אחרי המיתה עכ"ל • ואלה הנפשות לכד הם מתים
בל יחיו בעבור שנהגו מנהגם ברשע כסל אשר תמית
את בעליה מיתה מוחלטת • אך שאר הנפשות
כצדיק כרשע יחיו חיי עד :

ושבת יראת ההכבד בין צדיק לרשע בין עובד
אלהים לאשר לא עבדו • הלא הם החיים
הערבים והבלתי ערבים • כי הרשעים אשר לא נסו
ללכת בין צבא מרום במרום • ולדהתענג על ה'
בתענוג רוחני מעולם • כטעם לא נאווה לביטול
תענוג • פי' אין נחמד בעיניו תענוג רוחני • אשר לו
לבד יאות שם תענוג באמת משא"כ הגשמי שתחלתו
חווה וסופו עציבו • הן אלה יחיו חיי צער וכערה
כאשר רשעה ולא ישיגו ארחות חיים הערבים • אך
צדיקי ישמחו בה' בשמחת מצוה אשר זרעו בעולמם
כטעם אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה • כי
שמחת המצוה אשר בזה כעובד אדר"ב כסמיכת
גאולה לתפלה היא כעין זרע לשמחת עולם על ראשם
שאחר דמות • והמשכילים יתענגו על ה' בנועם
המושבלות אשר ילכו בסמחיל אל חיל בעולמם
הנצחי • כטעם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם
ונהגים מזון רשכינה • ר"ל משכן השכל אשר
בראשי האנשים ההם המה העטרות אשר להם
לכבוד

מספר הנפש קמד

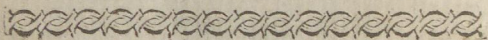
לכבוד ולתפארת * וכבר ביארנו זדה באר הטיב
בחיבורנו אמרי בינה בשער שלכ' בגמול עוה"ב יעו"ש
וזח הרזענוג הרוחני הוא שכר לפעולתם אשר הרגילו
א"ע בובעוד בחיים הייתם * השי"ת ישיים חלקי
עמהם * והיתה מנוחתו כבוד :

אשרי הממכה ויגיע לחלק השני ויקח ערובתו בס' הנפש
שקוצר החכס המפורסס נר ישראל הרב הכולל מו'
משה דעסווי נ"י :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הועטצר הב'
ברוך נן כהר מאיר ול' מק"ק פ"פ דאדר
ממשפחות נטשווי :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכה הקודש באמונה הועטצר
הב' שמואל ב"כה נפתלי הירץ יצו
מיעסניץ ולעה עחה פה ק"ק ברלין :

Dieses Buch gehört
der Bibliothek der
jüd. Gemeinde Berlin

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

Second block of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text.

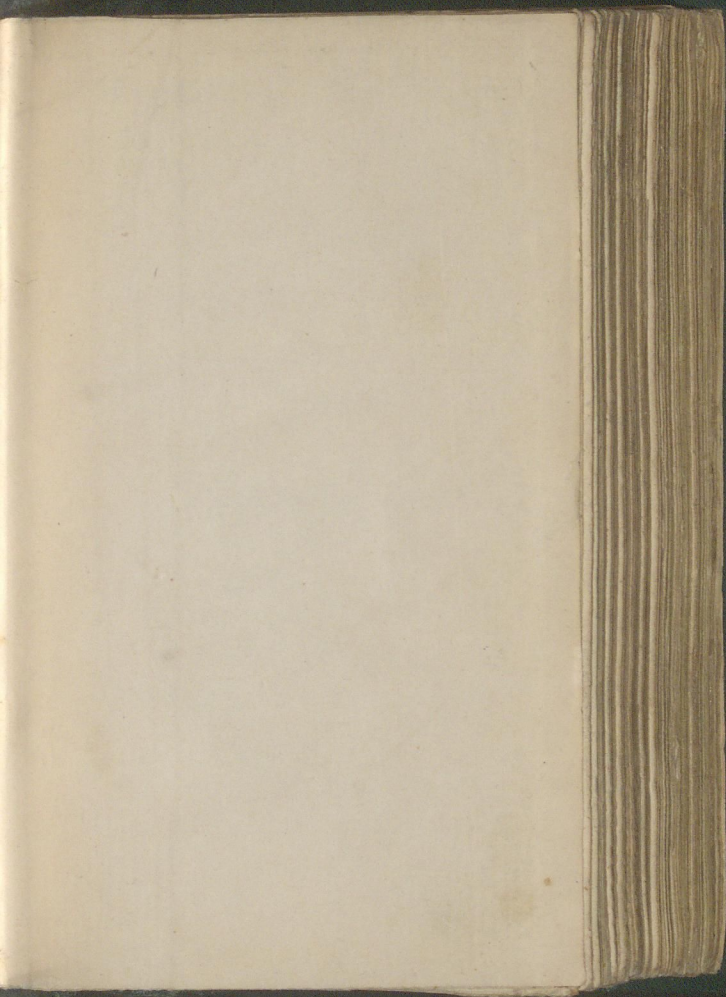
Fourth block of faint, illegible text.

Fifth block of faint, illegible text.

Sixth block of faint, illegible text.

3. Mai 1919

VII. 5. Artist 165^m

4094

Bellmer

Hebraica 108

(1784)

1120

H. FINN

BUCHBINDER

KRAUSNICKSTR.

1700

1700

1700

1700

1784

1700

1700

1700

1700

Satanow

ספר

המדות

Berlin 1784

Jc

J1

—

0

48

Inches

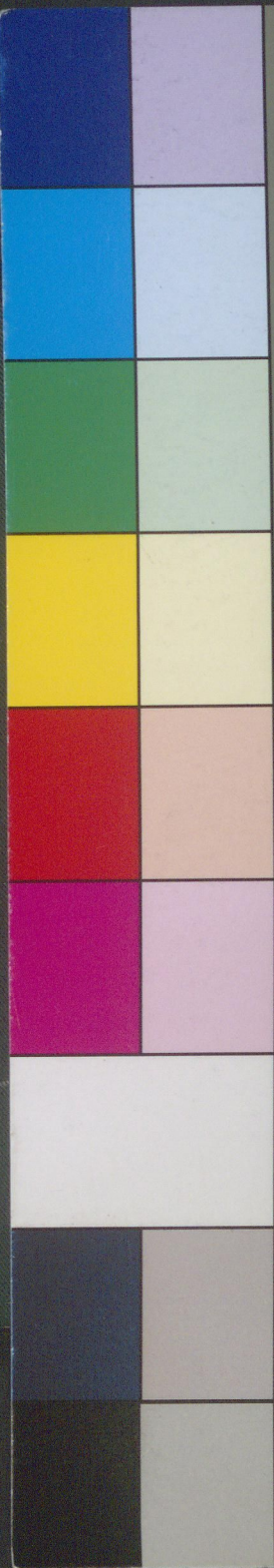
1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Colour Chart #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

DANES
-PICTA
.COM

1000
1000
1000
1000
1000

1000
1000
1000